

**УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ**

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА

Збірник тез

Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції

26 березня 2019 року

**Ірпінь
2019**

ББК 67.304я431
УДК 347(06)
А 43

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Університету ДФС України
(протокол № 4 від 25 квітня 2019 року)*

А 43 **Актуальні проблеми приватного права** [Електронний ресурс] : збірник тез Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції, м. Ірпінь, 26 березня 2019 року. – Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2019. – 170 с. – Режим доступу: інституційний репозитарій.

Узбірнику тез представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на Всеукраїнську студентську науково-практичну інтернет-конференцію «Актуальні проблеми приватного права», яку було організовано кафедрою цивільного права та процесу ННІ права Університету державної фіскальної служби України 26 березня 2019 року у м. Ірпінь.

Організаційний комітет Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції, не завжди поділяє думку учасників. Відповідальність за достовірність інформації несуть учасники та їх наукові керівники.

У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані ними.

ББК 67.304я431
УДК 347(06)

© Університет державної фіскальної
служби України, 2019

Організаційний комітет:

Голова:

Топчій Василь Васильович - д.ю.н., професор, Заслужений юрист України, директор Навчально-наукового інституту права Університету ДФС України

Заступники Голови:

Чеховська Ірина Василівна – д.ю.н., с.н.с., завідувач кафедри цивільного права та процесу;

Рябченко Юрій Юрійович – к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

Члени організаційного комітету:

Амеліна Анна Сергіївна – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу;

Білоус Тетяна Йосипівна – к.ю.н., старший викладач кафедри цивільного права та процесу;

Бурлака Юлія Василівна – фахівець I категорії кафедри цивільного права та процесу;

Вовкочин Інна Василівна – провідний фахівець кафедри цивільного права та процесу;

Дяченко Сергій Вікторович – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу;

Князька Лілія Антонівна – к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу;

Костюченко Олена Євгенівна – д.ю.н., доцент, професор кафедри цивільного права та процесу;

Лаговська Наталія Валеріївна - старший викладач кафедри цивільного права та процесу;

Менів Любов Дмитрівна – к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу.

Мілевська Альона Олександрівна – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу;

Новицька Наталія Борисівна – д.ю.н., с.н.с., професор кафедри цивільного права та процесу;

Новицький Андрій Миколайович – д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного права та процесу;

Обривкіна Оксана Миколаївна – к.пед.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу;

Самілик Людмила Олексіївна – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу.

ЗМІСТ

Учасник конференції	Тема наукової доповіді	Стор.
Арутюнян А.В., Сивко К.Р.	СУДОВІ ВИТРАТИ НА АДВОКАТА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	6
Бабій А. С.	ПРОБЛЕМА СТЯГНЕННЯ АЛІМЕНТІВ НА ДИТИНУ В УКРАЇНІ	9
Бадзюнь О.В., Дем'яненко В.В.	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ПРАЦЮ	13
Бардакова Д.О.	ПОНЯТТЯ, ЗНАЧЕННЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ ПРИНЦИПУ ЗМАГАЛЬНОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	15
Бейгул М.А.	СПРОЩЕНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ	17
Береженна О.Ю.	ТРЕТЕЙСЬКЕ СУДОЧИНСТВО: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	21
Бондарева А.В.	СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННИХ ТОРГІВ АРЕШТОВАНИМ МАЙНОМ ЯК ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ У ВИКОНАННІ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	24
Бражніченко І.О.	ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ НЕНОРМОВАНОГО РОБОЧОГО ЧАСУ В УКРАЇНІ	26
Будашкіна А.О.	ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК УКЛАДАННЯ ДОГОВОРУ ПОСТАВКИ	29
Буковинська Н.А.	ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ГЕНДЕР» У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ	32
Буховський О.Ю.	ПРАВОЧИНИ В ЕЛЕКТРОННІЙ ФОРМІ. ПРОБЛЕМАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ	34
Васильчик Н.О.	ПРАВОВА ПРИРОДА ДОГОВОРУ ЗБЕРІГАННЯ	36
Вдович А.М., Франчук М.І.	ПРЕДСТАВНИЦТВО ПРОКУРОРОМ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	39
Верницький Ю.С.	НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	42
Вершиніна Д.О.	ДОГОВІР НАЙМУ (ОРЕНДИ) ЖИТЛА	45
Воронко Л.М.	ПРАВО РЕАЛІЗАЦІЇ НА СТРАЙК. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ДОСВІД	48
Пірак М.В., Ганущак А.М.	ОСОБЛИВОСТІ ОХОРОНИ ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ	50
Гергало С.С.	ПОНЯТТЯ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНОГО ПРАВА У ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ	53
Гончарук Т.В.	МЕДІАЦІЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ	55
Горова С.В.	СУДОВИЙ ЗБІР В РАМКАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	58
Греян А.А.	ДОГОВІР КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ЯК ПІДСТАВА ВИНИКНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО	60
Гришко І.М.	ВІДВІД СУДДІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	62
Греян А.А.	ДОГОВІР КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ЯК ПІДСТАВА ВИНИКНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО	64
Гришко І.М.	ВІДВІД СУДДІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	67
Довгань В.М.	ДИСКРИМІНАЦІЯ ЖІНОК НА РИНКУ ПРАЦІ	70
Дроздюк Д.В.,	СПІВВІДНОШЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА МЕДІАЦІЇ	72
Загорулько О.С.	ПРИНЦИП УСНОСТІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	75
Захарків Т.І.	ПРЕДСТАВНИЦТВО У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	77
Каландей В.О., Клименко А.А.	ПРАВОВІ ПИТАННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	79
Кіраль Г.Ю.	ОСОБЛИВОСТІ СТЯГНЕННЯ АЛІМЕНТІВ НА ДИТИНУ ЗА АЛІМЕНТНИМ ДОГОВОРОМ	82
Пономаренко І.В., Кравченко А.Р.	ГЕНЕЗИС ПРИВАТНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ	85
Крупич О.С.	ЩОДО ПИТАНЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	88

Кулакевич А.О.	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА	90
Кулаківська Т.І.	СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРЕВАГИ ЄДИНОЇ СУДОВОЇ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ	92
Кухаревич А.В., Невмержицька А.С	АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ	95
Лізніченко Є.М.	ПРИНЦИПИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ЄДИНА СИСТЕМА	98
Лізніченко Є.М.	ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ	100
Лізніченко Є.М.	МІСЦЕ ТА РОЛЬ НОТАРІАТУ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	102
Лопушанська К.С., Чунарьова Є.Я.	ШТРАФ ЯК ВИД САНКЦІЇ У МАТЕРІАЛЬНОМУ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	105
Любчик Л.В.	СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ІЗ МІЖНАРОДНОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ ПРАЦІ	108
Мазурець О.О.	ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	111
Мандрика І.В.	ПРОБЛЕМА РОЗМЕЖУВАННЯ ЮРИСДИКЦІЇ СУДУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	114
Мирончук К.В.	ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПОНОВЛЕННЯ СТРОКІВ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ	116
Мисюна Я.Ю.	СПЕЦИФІКА ТА ЗАСТОСУВАННЯ СПІЛЬНОГО ЗАПОВІТУ ПОДРУЖЖЯ	118
Мороз Д.А.	ПРОБЛЕМАТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	120
Москалюк І.І.	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ	123
Музиченко А. В.	ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЖІНОК	126
Нехоца Д.В.	ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА	129
Юрченко В. С., Песоцька Ю.В.	ПРОБЛЕМА МОБІНГУ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ	132
Пилипів І. В.	ОБМЕЖЕННЯ У ДІЄЗДАТНОСТІ ТА ВИЗНАННЯ ОСОБИНЕДІЄЗДАТНОЮ: ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА СФЕРА	134
Поліщук А.М.	ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ У СФЕРІ ПРАЦІ	137
Саламаха Р.А.	ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА	140
Семенюк Я.О.	ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	142
Слободянюк В.П.	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИПИНЕННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН З КЕРІВНИКОМ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ	146
Терещенко А.С.	СТРОКИ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ ПРИ ЗАХИСТІ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СТОРІН ДОГОВОРУ ПЕРЕВЕЗЕННЯ	149
Чалюк С.Ю.	ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ДОСТУПНОСТІ ПРАВОСУДДЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	152
Черняк Я.В.	ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ З ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	154
Черняк К.О.	СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ	156
Шадура А.С.	АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ	159
Шостак М.О.	ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОДІЛУ ПРИВАТИЗОВАНОГО МАЙНА ПОДРУЖЖЯ	162
Шотник Ю.В.	СПАДКУВАННЯ: ПЕРВИННА ЧИ ПОХІДНА ПІДСТАВА НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ?	165
Яворська О.М.	ІНСТИТУТ ВІДВОДУ СУДДІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ	167

Арутюнян А.В., Сивко К.Р.,
студентки групи ПБ-16-3
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Самілик Л.О.,
к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

СУДОВІ ВИТРАТИ НА АДВОКАТА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Відповідно до ст. 55 Конституції України кожна людина має право на захист [1], а найвпливовішим суб'єктом такого захисту є судова влада. На недосконалість судового захисту в Україні неодноразово вказував у своїх рішеннях Європейський суд з прав людини, вказуючи на такі проблеми української судової системи, як недостатня правова визначеність, недотримання розумних строків розгляду справ, обмеження права доступу до суду, недостатнє дотримання принципів незалежності і безсторонності суду тощо [2].

Переосмислення засад правового регулювання в незалежній Україні зумовило проведення ґрунтовних змін у законодавстві, зокрема й у сфері організації та здійснення правосуддя у цивільних справах. Виконуючи рекомендації Ради Європи, здійснюючи адаптацію чинного законодавства до стандартів (законодавства) Європейського Союзу та інших міжнародних органів і установ у зв'язку із переглядом принципів організації судоустрою для органічного завершення змін, після прийняття низки кодифікованих нормативно-правових актів 03.10.2017 р. Верховною Радою України прийнято Закон України № 2147-VIII «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України, та інших законодавчих актів», яким внесено зміни до згаданих вище кодексів, і фактично вони викладені в новій редакції [3].

Прийняття Верховною Радою України Закону № 2147-VIII спонукає вчених до усвідомлення та висвітлення розуміння правової природи нових принципів, закладених в законі, та наукової розробки нормативного врегулювання механізмів, які сприятимуть подоланню процесуальних проблем, що перешкоджають ефективному доступному судовому захисту. Крім того, чимало уваги у наукових публікаціях приділено судовим витратам (Н. Колодько, Р. Ханік-Посполітак, Ю. Некляєв, К. Пащенко, С. Васильєв, С. Богля, Л. Глущенко та інші), але, навіть зважаючи на періодичні законодавчі зміни у цьому аспекті, це питання не втрачає актуальності [4].

У частині 3 ст. 2 Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України цей принцип викладено розлого: «Відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення». Крім того, судовим витратам присвячено цілу главу. Ст. 133 ЦПК України встановлено види судових витрат, які складаються із судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи [5].

Під час дослідження видів витрат, пов'язаних із розглядом справи, першим у відповідному положенні, завжди актуальним та дискусійним є питання відшкодування витрат на професійну правничу допомогу.

У чинному процесуальному законодавстві закріплено нове положення, яке позитивно оцінюється правниками-практиками, особливо адвокатами, що

передбачає можливість включення до складу судових витрат на професійну правничу допомогу не лише гонорару адвоката, але й вартості послуг його помічника. Встановлення такої можливості на законодавчому рівні, на думку адвокатів-практиків, повинно спростити процес доказування факту понесення учасником справи витрат на інші, ніж судові, представництва, дії з надання правничої допомоги. До того ж розмір витрат на цю допомогу може підтверджуватися договором про її надання, доказами щодо обсягу наданих послуг, виконаних робіт та їх вартості. Зрештою, з метою розподілу судових витрат учасник справи має подати до суду детальний опис виконаних адвокатом робіт (наданих послуг) та здійснених ним витрат, необхідних для надання правничої допомоги [6].

Нова редакція ЦПК України змінила підходи до відшкодування витрат на професійну правничу допомогу, оскільки у них відсутня норма щодо обмеження або граничного розміру компенсації цих витрат. Після прийняття Закону України від 03.10.2017 № 2147-VIII втратив чинність Закон України «Про граничний розмір компенсації витрат на правничу допомогу у цивільних та адміністративних справах». Такий підхід практикуючі правники-адвокати оцінили цілком обґрунтованим з огляду на те, що вартість професійних послуг адвокатів на юридичному ринку у багатьох справах кратно перевищує встановлений законом граничний розмір [6].

Зі зміною підходів до питання компенсації вказаних вище витрат (відмови від обмеження можливих витрат максимальною сумою) виникла необхідність запровадження запобіжників від можливих зловживань з боку учасників судового процесу та осіб, що надають цю допомогу, наприклад, унеможливлення стягнення необґрунтовано завищених витрат на правничу допомогу.

Для цього запроваджено як новий принцип співмірності витрат на оплату послуг адвоката (ч. 4 ст. 137 ЦПК України), так механізми контролю за його запровадженням (ч. 3 ст. 141 ЦПК України). Слід зазначити, що у разі зловживання стороною чи її представником процесуальними правами або якщо спір виник внаслідок неправильних дій сторони, суд має право повністю або частково покласти витрати на таку сторону незалежно від результатів вирішення спору (задоволення позову або відмови у позові) (та ч. 9 ст. 141 ЦПК України) [7].

Отже, непрофесійна поведінка представника, адвоката у суді, зокрема затягування судового процесу шляхом зловживання процесуальними правами, відтепер може мати негативні майнові наслідки для його клієнта у вигляді покладення на клієнта судових витрат його процесуальних опонентів.

У новій редакції ЦПК України (ст. 135) запроваджено новий процесуальний інститут забезпечення судових витрат, який має на меті гарантувати відшкодування судових витрат, зокрема і витрат на правничу допомогу. Суд може зобов'язати сторони внести на депозитний рахунок суду попередньо визначену суму судових витрат, пов'язаних з розглядом справи або певною процесуальною дією, про що постановляє ухвалу про забезпечення судових витрат [3].

Отже, як позивач, так і відповідач на підставі ухвали суду може бути зобов'язаний внести на депозитний рахунок суду попередньо визначену суму судових витрат. Вказана процедура може бути застосована, якщо є обґрунтовані

сумніви у тому, що інша сторона процесу має достатньо коштів або майна для відшкодування судових витрат.

Після вирішення справи у разі задоволення позову суд ухвалює рішення про повернення внесеної суми позивачу, а у разі відмови у позові, закриття провадження у справі, залишення позову без розгляду – про відшкодування витрат відповідача повністю або частково. Невикористана частина внесеної позивачем суми повертається позивачу не пізніше ніж за п'ять днів з дня вирішення питань, зазначених у цій частині, про що суд постановляє ухвалу [7].

Зрештою, слід звернути особливу увагу на ситуацію, коли у разі зловживання стороною чи її представником процесуальними правами або якщо спір виник внаслідок неправильних дій сторони, суд має право покласти на таку сторону судові витрати повністю або частково незалежно від результатів вирішення спору. Це ж стосується і випадків, коли сума судових витрат, заявлених до відшкодування та підтверджених відповідними доказами, є несумірно меншою або істотно перевищує суму, ніж сума, що заявлена у попередньому (орієнтовному) розрахунку. Законодавець вказав, що тоді суд може відмовити стороні, на користь якої ухвалено рішення, у відшкодуванні судових витрат (крім судового збору) повністю або частково.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що у зв'язку зі змінами внесеними у ЦПК, він постає фактично у новій редакції. Що, стосується судових витрат на адвоката, то законодавче закріплення цього інституту дещо видозмінилась, від так більш детально викладені критерії до визначення суми судових витрат, та запроваджено механізм забезпечення співмірності судових витрат. Але, слід зазначити, що судові витрати у справі не повинні бути надзвичайно великими, оскільки правосуддя може виявитися для більшості населення недоступним, а тоді воно перестане бути правосуддям. Водночас таке розуміння не може покладатися в основу сучасного розуміння завдань правосуддя, оскільки на першому плані повинно бути соціальне призначення правосуддя як системи, що спрямована на захист прав та свобод.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>.

2. Пояснювальна записка до проекту закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 23.03.2017 р. № 6232. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH4T400I.html.

3. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 р. № 2147-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. № 6. Ст. 56

4. Колос Ю. Компенсація витрат на правничу допомогу в цивільному процесі. Юрист і Закон. №3, 25.01.2018. URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=05b694b8-f9d4-4236-9499-6aecedfc8d29e>.

5. Цивільний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2004. №40-41, 42. Ст. 492.

6. Кучерук Н. Нові кодекси та адвокатура: що змінилося? Юридична газета. 2017 р., 21 грудня URL: <http://yur-gazeta.com/publications/>

7. Свірін О. Ф. Стосування у господарському та цивільному судочинстві принципу відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення. Юридичний науковий електронний журнал. № 3. 2018. С. 92-97

Бабій А. С.,
студентка групи ПБ-18-9к
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Самілик Л. О.,
к. ю. н., доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРОБЛЕМА СТЯГНЕННЯ АЛІМЕНТІВ НА ДИТИНУ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день в Україні існує сумна статистика – близько 61% подружніх пар розлучаються. Причини розлучень найрізноманітніші: неможливість стримувати емоції, побутові причини, відсутність почуттів. Цей список можна продовжувати нескінченно. Згідно статистики 10% зареєстрованих шлюбів розпадаються в перші півтора року після реєстрації шлюбу. Лише 1 з 3 молодих сімей продовжує боротьбу за сімейне щастя [1, с. 232].

Найбільше від цих розлучень страждають діти, адже у 2/3 пар, які подають документи на розлучення є спільні діти. В 90% випадків діти після розлучення залишаються з матерями. Існують дані, що за 2018 рік в Україні кількість матерів-одиначок зросла у 20 разів [2, 191]. Ці цифри є приголомшливими. Жінкам доводиться працювати на 2-3 роботах, щоб мати змогу забезпечити своїй дитині достатній рівень життя та розвитку. На жаль, більшість чоловіків, пішовши з сім'ї, забувають про свої зобов'язання перед дітьми.

В Україні на законодавчому рівні дитина є захищеною в своєму праві на утримання її батьками до досягнення нею повноліття, а в деяких випадках і після досягнення дитиною повноліття. Але на практиці, на жаль, в більшості випадків цей захист не реалізовується. Навіть попри позитивні зрушення у питанні належного забезпечення прав дитини, які зараз відбуваються у нашій державі, питання про стягнення аліментів на дитину продовжує бути досить гострим [3, с. 88]. На даний час в українських судах зареєстровано близько 7 млн позовів про стягнення аліментів; аліменти було присуджено вже майже 3 млн дітей, із яких приблизно 600 тис. страждають через ухиляння батьків від їх сплати.

Проблемні питання сплати аліментів привертала увагу таких науковців, як Л. В. Афанасьєва, І. В. Жилінкова, Л. В. Красицька, О. М. Пергамент, Л. В. Сапейко, В. І. Труба, І.В. Чеховська, С. Я. Фурса та інших.

Сьогодні ми можемо спостерігати внесення низки змін до законодавства з питань аліментів, які мають на меті забезпечити більш ефективний судовий захист прав дитини на утримання і належне виконання своїх зобов'язань платником аліментів.

Відповідно до ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів» від 17.05.2017 (далі – Закон), аліменти вважаються власністю дитини, про що зазначається в ст. 179 Сімейного кодексу України (далі СК України) [5; п. 2 ч. 1]. В попередній редакції СК України, статтею 179 було визначено, що аліменти є власністю того з батьків, на ім'я кого вони виплачуються [4, ст. 179]. Таким чином, з часу внесення таких змін до СК України, з'явилась можливість контролювати використання аліментів, які сплачуються на утримання дитини. До цих змін аліменти вважались власністю того з батьків, з ким проживала дитина і іноді використовувались не за призначенням, адже у того з батьків, на чие ім'я виплачувались аліменти на дитину є власний матеріальний інтерес. Таким чином матеріально-правові інтереси дитини стали більш захищеними.

Законом були також внесені зміни до ст. 181 СК України, якою визначаються способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину. Відтепер ч. 2 ст. 181 СК України визначається право того з батьків, з ким проживає дитина, самостійно обирати спосіб стягнення аліментів: чи у твердій грошовій сумі, чи у частці від заробітку того з батьків, хто зобов'язаний сплачувати аліменти [4, ч. 2 ст. 181]. Це нововведення, певним чином, також захищає майнові інтереси дитини, адже той з батьків, з ким вона проживає, має право вимагати від суду призначення такого способу стягнення аліментів, який буде найбільш повно забезпечувати необхідний рівень життя та розвитку для дитини.

Даним Законом були внесені зміни і з приводу визначення розміру аліментів. Відтепер мінімальний розмір аліментів на одну дитину не може бути меншим ніж 50% прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

Законом України «Про Державний бюджет» встановлено такі розміри прожиткового мінімуму для дітей різного віку: для дитини віком до 6 років з 01 січня 2019 по 30 червня - 1626 грн., з 01 липня по 30 листопада 1699 грн., з 01 грудня - 1779 грн (таким чином мінімальний розмір аліментів на одну дитину складатиме 813 грн., 849.5 грн., 889.5 грн. відповідно); для дітей віком від 6 до 18 років прожитковий мінімум встановлений у такому розмірі: з 01 січня 2019 по 30 червня - 2027 грн., з 01 липня по 30 листопада 2118 грн., з 01 грудня - 2218 грн. (таким чином мінімальний розмір аліментів на одну дитину становитиме 1013.5 грн., 1059 грн., 1109 грн. відповідно) [6, ст. 7]. З цього можна зробити висновок, що сплата аліментів не є такою «непосильною ношею», як про це розповідають неплательники аліментів.

Після внесення змін до СК України було доповнено список обставин, які враховуються при визначенні судом розміру аліментів. Якщо раніше суд при вирішенні даного питання керувався лише відомостями про стан здоров'я та матеріальне становище як дитини, так і платника аліментів, а також наявність у платника аліментів інших дітей та неприцездатних осіб, які перебувають на його

утриманні, то зараз до цього списку, як обов'язковою обставиною, яку суд зобов'язаний дослідити при вирішенні питання про розмір призначуваних аліментів, є наявність на праві власності, володіння та/або користування у платника аліментів майна та майнових прав, у тому числі рухомого та нерухомого майна, грошових коштів, виключних прав на результати інтелектуальної діяльності, корпоративних прав, а також доведені стягувачем аліментів витрати платника аліментів, у тому числі на придбання нерухомого або рухомого майна, сума яких перевищує десятикратний розмір прожиткового мінімуму для працездатної особи, якщо платником аліментів не доведено джерело походження коштів [4, ч. 1 ст. 182]. Тобто при внесенні цих доповнень до списку обставин, які враховуються судом при вирішенні питання про визначення розміру аліментів, законодавець хотів мінімізувати можливість введення в оману платником аліментів суду та стягувача аліментів. У випадку, якщо платник аліментів не доведе джерело походження коштів, за які було придбано майно, суд має право відійти від розміру заробітку платника аліментів і призначити аліменти у твердій грошовій сумі та у розмірі, який вважатиме достатнім для задоволення матеріальних інтересів дитини.

Практиці знайомі випадки, коли платники аліментів принципово не давали згоди на тимчасовий виїзд дитини за кордон у зв'язку з покладеним на них обов'язком сплачувати аліменти, який вони вважають несправедливим. У новій редакції СК України, зокрема ч. 5 ст. 157, зазначається, що у разі наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за чотири місяці, підтвердженої довідкою про наявність заборгованості зі сплати аліментів, а також наявності заборгованості зі сплати аліментів, підтвердженої довідкою про наявність заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за три місяці, якщо аліменти сплачуються на утримання дитини з вадами, той з батьків, з ким проживає дитина, має право самостійно вирішувати питання тимчасового виїзду дитини за кордон на строк не більше одного місяця [4, ч. 5 ст. 157]. Таким чином, відтепер нівельовані всі можливості шантажу, яким часто користувались платники аліментів, бажаючи взамін на дозвіл на тимчасовий виїзд дитини за кордон, відмови від стягнення аліментів з боку того з батьків, з ким проживає дитина.

Законом було внесено ряд змін і до Закону України «Про виконавче провадження», відповідно до якого відтепер у зв'язку із наявністю заборгованості з боку платника аліментів на нього можуть бути покладені такі обмеження: тимчасове обмеження боржника у праві виїзду за межі України; тимчасове обмеження боржника у праві керування транспортними засобами; тимчасове обмеження боржника у праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною зброєю; тимчасове обмеження боржника у праві полювання [7, ч. 9 ст. 71].

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів» від 07.12.2017, зміни були внесені і до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КупАП) [8, п. 5 ч. 1]. Кодекс було доповнено статтею 183¹, яка визначає, що за несплату аліментів, яка призвела до виникнення заборгованості, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня

пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання платника аліментів може бути притягнуто до адміністративної відповідальності у вигляді суспільно корисних робіт на строк від 120 до 240 годин [9, ст. 183¹].

Отже, аналізуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що законодавець намагається задіяти будь-які важелі для спонукання платника аліментів сумлінно виконувати свій обов'язок з утримання дитини і це є початком створення механізму захисту права дитини на належне утримання.

Список використаних джерел

1. Чеховська І. В. Теоретико-методологічні аспекти дослідження проблем сучасної сімейної політики України / І. В. Чеховська // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2010. – № 1 (48). – С. 229–238.
2. Лакей І.А., Чеховська І.В. Аліментне зобов'язання на утримання дитини як вид сімейного правовідношення. Порівняльно-аналітичне право, 2016, № 4, с. 88-91.
3. Чеховська І. В. Соціальний захист одиноких матерів: аналіз основних положень законодавства. Міжнародний юридичний вісник: Актуальні проблеми сучасності (теорія та практика), 2017, № 1 (5), с. 191-201.
4. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14/page>.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів: Закон України від 17 травня 2017 року № 2037-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2037-19>.
6. Про Державний бюджет України: Закон України від 23 листопада 2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19>.
7. Про виконавче провадження: Закон України від 02 червня 2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів: Закон України від 07 грудня 2017 року № 2234-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2234-19>.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/80731-10>.

Бадзюнь О.В., Дем'яненко В.В.
студентки групи ПБП 16-4
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Менів Л.Д.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ПРАЦЮ

У сучасній науковій літературі практично не досліджений інститут дисциплінарної відповідальності за проектом Трудового кодексу, зокрема, не проаналізовано норми відповідного проекту у порівнянні зі статтями чинного Кодексу законів про працю України. Хоча для розуміння якості запропонованих законодавцем норм, зокрема й нововведень, таке зіставлення вважаємо вкрай необхідним.

Дослідженням проблематики дисциплінарної відповідальності займалися О. Барабаш, Н. Вапнярчук, В. Венедіктов, В. Жернаков, В. Ковригін, Д. Кутоманов, С. Прилипко, В. Теліпко, Н. Хуторян та інші авторитетні вчені. Однак у зв'язку з тим, що проект Трудового кодексу України відносно нещодавно став предметом наукового пізнання, великої кількості наукових робіт відповідної проблематики ще не напрацьовано.

Метою дослідження є визначення теоретичних основ процесу притягнення до дисциплінарної відповідальності за законодавством України про працю.

На думку Г. Г. Петришиної-Дюг, дисциплінарна відповідальність як самостійний вид юридичної відповідальності є особливим елементом у структурі правової системи, важливим забезпечуючим фактором правомірної поведінки. Вона характеризується наявністю, як правило, власної підстави – дисциплінарного проступку, особливих санкцій – дисциплінарних стягнень, суб'єкта дисциплінарного проступку та суб'єкта дисциплінарної влади, який уповноважений застосовувати дисциплінарне стягнення в позасудовому порядку [1, с.39].

Зараз не можна виокремити істотних змін стосовно загальних підходів до розуміння сутності дисциплінарної відповідальності. Під дисциплінарною відповідальністю розуміють обов'язок працівника відповісти (понести покарання) за дисциплінарний проступок, передбачений нормою трудового права, осуд поведінки працівника шляхом оголошення йому владою роботодавця дисциплінарного стягнення.

На думку В. А. Козлова, суттєвим недоліком сучасного розуміння дисциплінарної відповідальності є ігнорування факту, що відповідальність може містити в собі можливість протилежних наслідків правового впливу – схвалення, заохочення, виправдання [2, с. 357].

З іншого боку, Л. О. Сироватська, хоча й не заперечує важливості питання про дослідження позитивної відповідальності прибічниками цієї теорії, усе ж дотримується такого погляду: в дисциплінарній відповідальності не може існувати позитивного аспекту з тієї причини, що у трудовому праві, на відміну від інших галузей права, обов'язок виконувати всі трудові обов'язки (і норми права, що їх

закріплюють) прямо сформульований у вигляді обов'язку дотримуватись дисципліни праці, а тому немає потреби запроваджувати ще одну правову категорію, яка по суті дублює цей обов'язок [3, с. 27-28].

Водночас, необхідно зауважити, що вказане вище бачення проблеми залишає поза увагою позитивні моменти дисциплінарної відповідальності – передбачені свідомою й активною правомірною поведінкою елементи морального, стимулюючого та організаційного порядку. Звідси, позитивний і негативний аспекти дисциплінарної відповідальності діалектично взаємопов'язані та нерозривні один з одним: чим вище рівень дисциплінарної відповідальності в позитивному сенсі, тим рідше виникає негативна дисциплінарна відповідальність [4, с. 732].

Не менш дискусійною проблемою загальної дисциплінарної відповідальності є питання про види дисциплінарних стягнень. У статті 147 чинного КЗпП передбачено лише два види заходів стягнення – догану та звільнення. Звичайно, перелік дисциплінарних стягнень не повинен бути безмежно довгим, але з метою здійснення диференціації заходів дисциплінарного стягнення залежно від ступеня тяжкості дисциплінарного проступку, міри вини порушника тощо для досягнення соціальної справедливості та запобігання свавіллю роботодавця необхідно розширити перелік дисциплінарних стягнень.

Сьогодні вибір роботодавця щодо накладення дисциплінарного стягнення обмежується тільки доганою або звільненням. Таким чином, з одного боку, роботодавець зобов'язаний врахувати і ступінь тяжкості вчиненого проступку, і заподіяну працівником шкоду, і обставини, за яких вчинено проступок, і попередню роботу працівника, але практично варіантів у притягненні до відповідальності працівника не має, оскільки за умови збереження трудових правовідносин, можливо лише оголосити працівнику догану.

Таким чином, сьогодні недосконалість норм щодо дисциплінарної відповідальності у вигляді неефективності догани як єдиного заходу впливу на порушника у випадку збереження трудових правовідносин, з одного боку, обумовлює, з іншого – ухилення роботодавців від сплати податків та обов'язкових зборів за згодою працівників у вигляді заробітної плати «в конверті» приховує, а норма ч. 2 ст. 147 КЗпП України уможливорює застосування до порушників трудової дисципліни такого дисциплінарного стягнення, як штраф.

Узагальнюючи наведені міркування, доходимо висновку, що проект Трудового Кодексу у частині, що регламентує питання дисциплінарної відповідальності, має містити у собі суттєві зміни та нововведення. Так як необхідно відійти від положень, що втратили своє регулятивне значення у зв'язку зі зміною суспільних відносин. Більшість новел покращують становище роботодавця. Тому вважаємо за необхідне продовжити роботу над текстом законопроекту з метою посилення гарантій трудових прав працівників та переглянути наявні положення проекту Трудового Кодексу щодо видів дисциплінарних стягнень, дисциплінарної відповідальності окремих категорій працівників, строків для застосування дисциплінарного стягнення, строків повідомлення працівника про оголошене стягнення.

Список використаних джерел

1. Петришина-Дюг Г. Г. Дисциплінарна відповідальність у трудовому праві: поняття та принципи. Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича : зб. наук. праць. Правознавство. 2008. – Вип. 461. 39-43 с.
2. Теорія держави і права: підручник; під ред. А. І. Королева і Л. С. Явіча. - Л., 2016. - 382 с.
3. Сироватський Л. А. Відповідальність за порушення трудового законодавства / Л. А. Сироватський // - М., 2017. - 179 с.
4. Курс порівняльного трудового права : підручник ; за ред. акад. А. Р. Мацюка. – Х., 2018. – 980 с.
5. Кодекс законів про працю України : Закон УРСР від 10.12.1971 № 322 – VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971.

Бардакова Д.О.,

студентка групи ПБК 16-7

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Самілик Л.О.

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

ПОНЯТТЯ, ЗНАЧЕННЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ ПРИНЦИПУ ЗМАГАЛЬНОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Принцип змагальності в цивільному судочинстві надає суб'єктам цивільного судочинства та іншим особам, які беруть участь у справі, можливість в захисті як своїх прав, свобод і інтересів, так і інших осіб. Зазначений принцип закріплений і в п. 4 ч. 3 ст. 129 Конституції, згідно з яким однією з засад судочинства є змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості. Адже саме судочинство носить характер змагання перед судом у доведенні обставин, що покладені в основу їх вимог і заперечень. Такий спосіб організації судочинства носить назву змагальної засади або принципу змагальності.

Змагальна форма цивільного процесу містить в собі систему взаємозв'язаних і взаємообумовлених процесуальних повноважень, реалізація яких дозволяє, як заінтересованим особам обґрунтувати свої вимоги і заперечення проти них, так і встановити суду об'єктивну істину по цивільній справі, що дозволяє суду винести законне і обґрунтоване рішення.

Дослідниками з питання розкриття змісту принципів цивільного судочинства були такі науковці як: А.П. Андрушко, А. Т. Боннер, С.О. Волосенко, О.Ф. Воронов, А.Ф. Клейнман, В.В. Комаров, В.А. Кройтор, О.В. Гетманцев та П.С. Пацурківський, С.В. Лунін, О.В. Немировська, І.В. Решетникова, В.І. Тертишніков, Г.П. Тимченко, М.К. Треушніков, С.Я. Фурса, М.С. Шакарян, М.Й. Штефан, В.В. Ярков та інші.

О.В. Гетманцев та П.С. Пацурківський зазначали, що саме принципи цивільного процесуального права «утворюють той осередок, навколо якого повинні створюватися та функціонувати норми цивільного процесуального права України.

Щоб зрозуміти сутність цивільного процесу (як встановленого нормами цивільного процесуального права порядку розгляду і вирішення цивільних справ судом), виділити галузеві особливості цивільного процесуального права, які визначають її місце і роль у системі права України, потрібно звернутися до такої категорії, як «принципи цивільного процесу» [1, с. 60].

Ми підтримуємо думку науковців з приводу того, що цивільний процес повинен ґрунтуватись на встановлених законодавством правилах. Принципи цивільного судочинства в данному випадку і виступають тими основними положеннями, яких повинні дотримуватись учасники цивільного судочинства. Суб'єктами в данному випадку виступають особи, що беруть участь у справі. Вони наділені рівними можливостями, а саме всі суб'єкти цивільного судочинства мають право користуватись і розпоряджатись всіма можливими засобами захисту і висловлення своєї думки перед судом, що не суперечить закону. Наділення сторін рівними процесуальними правами дозволяє кожній із сторін повною мірою використовувати свої права в доказуванні перед судом своєї правди.

В. І. Тертишніков вважає, що принцип змагальності полягає в здійсненні в змагальній формі ініціативи й активності осіб, що беруть участь в справі, і суду при здійсненні прав і виконанні обов'язків щодо визначення кола обставин, які мають значення для вирішення справи, і щодо збирання, дослідження і оцінки доказів, які підтверджують або спростовують ці обставини [2] .

Це говорить про те, що кожен суб'єкт цивільного судочинства повинен говорити тільки правду перед судом, і пред'являти лише ті докази, що були здобуті законним шляхом і мають відношення до справи.

Г.П. Тимченко виділяє такі елементи принципу змагальності: 1) особи, які беруть участь у справі, мають право знати про аргументи один одного до початку судового розгляду; 2) кожній особі, яка бере участь у справі, гарантується право подавати докази суду; 3) сторонам забезпечується право заявляти клопотання, висловлювати свої доводи і міркування, давати пояснення з усіх питань, які виникають у ході розгляду справи, пов'язані з поданням доказів, змагатися перед судом відносно суті своєї справи; 4) кожна особа, яка бере участь у справі, повинна доказувати обставини, на котрі вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень; 5) суд не збирає докази та не приймає до своєї уваги ті факти, котрі не були заявлені сторонами; 6) суд не може брати участі у процесуальному змаганні сторін та інших осіб, які є учасниками справи і т. д.; 7) суд приймає рішення на підставі того, що було досліджено в судовому процесі та доведено сторонами [3, с. 321].

На підставі вище зазначених елементів кожен учасник цивільного судочинства має право виступити перед судом, проаргументувши свою думку на підставі доказів, що мають велике значення для розгляду справи, при цьому суд повинен вислухати кожного учасника справи і перевірити докази, якщо вони були здобуті законним шляхом.

Тому з приводу даного питання науковець С.В. Лунін у своїй праці «Поняття принципу змагальності у судовому процесі», зазначив: «З точки зору сторони захисту чи сторони відповідача, під змагальністю вбачається надання суду у письмовій чи іншій матеріальній формі процесуально обґрунтованих

відповідей/заперечень проти всіх фактів, доказів та правового обґрунтування обвинувачення/позовних вимог, та обстоювання у процесуальному порядку своїх або представлених прав та законних інтересів. Для суду змагальність сторін є тією підставою, реалізація якої при всебічному, повному та об'єктивному з'ясуванні судом усіх обставин судової справи дає змогу ухвалити законне, обґрунтоване і справедливе рішення. При цьому суду має бути дозволено лише спрямовувати і доповнювати діяльність сторін, але за жодних обставин не підміняти їх» [4, с. 131].

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що змагальність, як принцип цивільного судочинства, дає можливість сторонам доводити обставини, на які вони посилаються в обґрунтування своїх вимог та заперечень, адже сторони забезпечуються рівними можливостями для здійснення доказування, а на суд покладається обов'язок дослідити всі обставини справи і винести законне, справедливе і обґрунтоване рішення. Значення принципу змагальності полягає перш за все у тому, що він є основою побудови доказування у цивільному судочинстві, а отже багато в чому визначає і загальний тип судочинства.

Список використаних джерел

1. Гетманцев О.В., Пацурківський П.С. Поняття принципів цивільного процесу та їх значення у правозастосовчій діяльності суду // Науковий вісник Чернівецького нац. ун-ту імені Юрія Федьковича. – 2003. – Вип. 187. – С. 60-65.
2. Тertiшніков В., Макушев П. Диспозитивність та змагальність в юридичному процесі // Юридичний вісник Причорномор'я. – 2011. – № 2. – С. 70-79.
3. Тимченко Г.П. Принцип змагальності в судочинстві України: історичний і теоретичний аспект // Держава і право. – 2010. – № 48. – С. 316-322.
4. Лунін С.В. Поняття принципу змагальності у судовому процесі // Право України. – 2010. – № 3. – С. 126-132.

Бейгул М.А.,

студент групи ПБ-16-3

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Самілик Л.О.

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

СПРОЩЕНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ

Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 р. № 2147-VIII, який набув чинності з 15.12.2017 року було внесено велику кількість новел до цивільного судочинства. Одним з нововведень є впровадження спрощеного провадження, яке широко використовується провідними державами, зокрема, такими як США, Канада. Введення такого інструменту вирішення цивільних справ в Україні обумовлено, насамперед, великим обсягом навантаження на суди загальної

юрисдикції. Крім того, до вступу вищезазначеного закону в дію, найпоширенішим видом провадження було позовне, в рамках якого розглядалися справи з малою ціною позову та невеликим ступенем складності. Вирішення таких спорів у порядку позовного провадження було досить не оптимальним, оскільки це займало велику кількість часу. Враховуючи ступінь складності наведених справ, їх розгляд цілком можливий за спрощеною процедурою. Таким чином, спрощене провадження підвищує ефективність діяльності суду, шляхом зменшення часових та матеріальних витрат, використання менш складної процедури.

Сьогодні, велика увага до спрощення процесу здійснення правосуддя приділяється не тільки на національному, а й на міжнародному рівні. Державами-членами Європейського Союзу вже довгий час обговорюється необхідність спрощення процесуального законодавства як у кожній з них, так і у рамках права ЄС. Таким чином, впровадження таких новел, як спрощене провадження, є досить корисним для України з огляду на євроінтеграцію.

Введення нових засобів вирішення цивільних справ характеризується малим обсягом доктринальної розробки у вітчизняній правовій науці, внаслідок чого виникає велика кількість проблем, у тому числі і в контексті їх практичного застосування.

Особливості та проблеми спрощеного провадження в цивільному процесі були розглянуті такими вітчизняними юристами-науковцями: Бичкова С.С., Грига В. В., Лаврович Д. С., Притуляк В. М., Полуніна О. О., Помазанов А. В., Угриновська О. І., Циркувенко О. В. та іншими.

Національним цивільним процесуальним законодавством поняття спрощеного провадження не визначено. У правовій літературі, найбільш вдалим вважається варіант визначення поняття Ю. Ю. Грибанова: спрощене провадження - особлива, специфічна форма вирішення цивільно-правових спорів у рамках позовного провадження, що являє собою сукупність цивільних процесуальних правовідносин, в основу комплексного характеру яких покладено сукупність передумов матеріального та процесуального характеру. [1]

З введенням спрощеного провадження в Україні, в науці цивільного процесуального права виникла дискусія щодо визначення його правової природи. Погляди вчених розділилися на дві умовні групи: одні вважають, що спрощене провадження є похідним від позовного провадження, а інші говорять про наявність двох різних видів – позовного та спрощеного провадження. На користь першої точки зору, Н. Ю. Сакара зазначає, що спрощене позовне провадження не має статусу самостійного провадження. Воно є наслідком диверсифікації цивільної процесуальної форми позовного провадження шляхом виключення з неї окремих судових процедур та процесуальних дій, а також закріплення факультативного характеру для деяких з них. На противагу цьому, І. О. Ізарова пов'язує появу спрощеного позовного провадження у цивільному судочинстві з тим, що серед загальних засад здійснення судочинства закріплено принцип пропорційності, відповідно до якого суд визначає в межах, встановлених Цивільним процесуальним кодексом, порядок здійснення провадження у справі відповідно до принципу пропорційності, враховуючи завдання цивільного судочинства; забезпечення розумного балансу між приватними й публічними інтересами; особливості предмета

спору; ціну позову; складність справи; значення розгляду справи для сторін, час, необхідний для вчинення тих чи інших дій, розмір судових витрат, пов'язаних із відповідними процесуальними діями тощо. [2]

Важливим для остаточного вирішення вищезазначеного питання повинна була б бути законодавча база, але сам законотворець використовує неоднозначне формулювання. Глава 10 розділу 3 Цивільного процесуального кодексу України має назву «Розгляд справ у порядку спрощеного провадження», але в статтях розділу застосовується «спрощене позовне провадження».

Виходячи зі змісту статті 279 ЦПК, «розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження здійснюється судом за правилами, встановленими цим Кодексом для розгляду справи в порядку загального позовного провадження, з особливостями, визначеними в цьому розділі» можна зробити висновок про похідний характер спрощеного провадження, але не зрозумілим залишається погляд законодавця, який у назві розділу визначає його самостійним видом провадження. [3]

Щодо специфічних ознак, які відрізняються спрощене провадження від загального позовного є скорочені строки розгляду, відсутність стадії підготовчого провадження, розгляд справи, за загальним правилом, у порядку письмового провадження, тобто без повідомлення (виклику) сторін, відсутність судових дебатов, неможливість розгляду зустрічного позову, обмежена можливість касаційного оскарження справ, які розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження.

Відповідно до частини 1 статті 274 Цивільного процесуального кодексу, в порядку спрощеного позовного провадження розглядаються справи: 1) малозначні справи; 2) що виникають із трудових відносин, 3) про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд. До малозначних, відповідно до частини 6 статті 19 Цивільного процесуального кодексу, віднесені: 1) справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; 2) справи незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Частиною 3 статті 274 того ж кодексу закріплений перелік критеріїв, на які повинен звертати увагу суд при вирішенні питання про розгляд справи у спрощеному провадженні. До них належать: 1) ціну позову; 2) значення справи для сторін; 3) обраний позивачем спосіб захисту; 4) категорію та складність справи; 5) обсяг та характер доказів у справі, в тому числі чи потрібно у справі призначити експертизу, викликати свідків тощо; 6) кількість сторін та інших учасників справи; 7) чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес; 8) думку сторін щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження. [4]

Враховуючи те, що розгляд справи в порядку спрощеного провадження впливає на обсяг прав сторін щодо оскарження прийнятих рішень, важливо чітко розуміти які спори є малозначними. Сьогодні в національному законодавстві

визначення поняття малозначних справ не міститься, так само, як і в теорії цивільного процесу. Так, Т. А. Гуменюк, вважає діяльність щодо застосування норм про малозначність як “оцінну” [5]

Крім цього, різні суди першої інстанції по різному визначають підстави для розгляду в порядку спрощеного провадження справ однієї і тієї ж категорії. Наприклад, ухвалою від 9 лютого 2018 року (справа № 400/162/18) суддя Петрівського районного суду визнав справу про стягнення аліментів малозначною з огляду на п. 2 ч. 6 ст. 19 ЦПК, зазначив про це у мотивувальній частині ухвали та на підставі п. 1 ч. 1 ст. 274 ЦПК відкрив провадження в справі для її розгляду в порядку спрощеного провадження. Натомість ухвалою від 9 січня 2018 року (справа № 572/2951/17) суддя Сарненського районного суду справу про стягнення аліментів із точки зору малозначності не оцінював узагалі. Навпаки, суддя керувався ч. 2 ст. 274 ЦПК та ч. 2 ст. 161 ЦПК, узяв до уваги клопотання позивача про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження (ст. 276 ЦПК) і задовольнив його. [6]

Таким чином, віднесення справи до малозначних відбувається на основі дискреційних повноважень суду, а тому виникає необхідність виробити критерії, відповідно до яких такий чинник як малозначність буде оцінений об’єктивно. [1]

Отже, очевидним є факт позитивного впливу запровадження спрощеного провадження у цивільне судочинство України, але воно має ряд теоретичних та практичних проблем, які потребують вирішення. Так, незрозумілою залишається точка зору законодавця щодо назви глави 10 розділу 3 Цивільного процесуального кодексу. Поряд із цим, існує необхідність у визначенні єдиних підходів судів щодо вирішення питань про визнання справ малозначними.

Список використаних джерел

1. Циркуненко О. В. Особливості розгляду цивільних справ у порядку спрощеного позовного провадження / О.В. Циркуненко // Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди «Право» 2018. С. 77-84. URL: https://zenodo.org/record/1317430#.XI_Tg4rVLIU

2. Лаврович Д. С., Грига В. В. Сутність і особливості спрощеного позовного провадження в цивільному судочинстві / Д. С. Лаврович, В. В. Грига // «Молодий вчений» 2018. С. 186-190. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2018-12-64-48>

3. Угриновська О., Гембара Г. Спрощене позовне провадження: законодавча регламентація та проблеми судової практики / О. Угриновська, Г. Гембара // «Підприємництво, господарство і право» 2018. С. 85-89. URL: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiI9eTsnYzhAhVrsYsKHUnCA4oQFjAAegQIARAC&url=http%3A%2F%2Fpgp-journal.kiev.ua%2Farchive%2F2018%2F12%2F16.pdf&usg=AOvVaw3fFVpZlz5lxLIO35BZ_MnD

4. Цивільний процесуальний кодекс України від 04.11.2018. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

5. Помазанов А. В. Малозначність справ у цивільному процесі / А. В. Помазанов // «Право і суспільство» № 1. Частина 2. 2018. С. 80-86. URL: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiI9eTsnYzhAhVrsYsKHUnCA4oQFjAAegQIARAC&url=http%3A%2F%2Fpgp-journal.kiev.ua%2Farchive%2F2018%2F12%2F16.pdf&usg=AOvVaw3fFVpZlz5lxLIO35BZ_MnD

ct=8&ved=2ahUKEwiB5fCVn4zhAhUEp4sKHc9IDGAQFjAAegQICRAC&url=http%3A%2F%2Fpravoisuspilstvo.org.ua%2Farchive%2F2018%2F1_2018%2Fpart_2%2F16.pdf&usg=AOvVaw1vMod84VLR2RQ-qqxNCQ9O

6. Майстеренко Л. Спрошене провадження в цивільному процесі: Чи все так просто? «Судебно-юридическая газета» URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/116570-sproschene-pozovne-provazhennya-v-tsivilnomu-protsesi-chi-vse-tak-prosto>

Береженна О.Ю.,

студентка групи ПБ-16-3

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Самілик Л.О.

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права і процесу

ТРЕТЕЙСЬКЕ СУДОЧИНСТВО: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Серед українських учених та практиків, що займаються розробкою наукових праць в юридичній сфері, за останні роки помітно зріс інтерес до альтернативних способів врегулювання спорів, які виникають в різних галузях права, а особливо ті, що стосуються цивільних справ. Така зацікавленість не є випадковою, адже, на сьогоднішній день українське судочинство не є досконалим, в ньому існує багато недоліків, які змушують шукати нові шляхи вирішення конфліктних ситуацій, що стануть більш ефективнішими і оперативними.

Забезпечення доступного та дієвого правосуддя було та залишається одним з пріоритетних напрямів удосконалення судової системи України. А враховуючи нестабільність українського законодавства, люди, права, яких порушуються, шукають альтернативу офіційній системі правосуддя, яка діє на сьогоднішній день. Зміст ефективності судової системи можна визначити, як забезпечення захисту прав та інтересів у мінімально можливих строках, а при здійсненні правосуддя з цивільних справ в порядку цивільного процесу, воно зазвичай носить складний та тривалий характер, внаслідок чого особи, які зацікавлені в швидкому вирішенні спору, зазнають багато труднощів при реалізації свого права на доступ до правосуддя. Тому, виникає необхідність спростити цивільне судочинство і зробити його більш оперативним.

На сьогодні це питання в країнах світу вирішується за допомогою різних способів, а саме переговорів, медіації (посередництва), третейських судів тощо. Одним із найпопулярніших є саме інститут третейського судочинства, який дозволяє цивілізованим шляхом врегулювати конфліктні ситуації.

Проблема третейського судочинства в Україні є предметом дослідження багатьох учених: М. А. Рожкової, Н. Ф. Селівона, О. Ю. Скворцова, В.П. Козирєвої, А.П. Гаврилішина, С.О. Юлдашева, Є.В. Зубчевської, Ю.Д. Притики, С.О. Короєда, С.Л. Рабенка, А. Н. Жильцова, В. В. Комарова, П. В. Крашеннікова, О. С. Перепелинської тощо.

Зростаюча кількість звернень до альтернативних форм вирішення спорів пояснюється тим, що третейські суди засновані не на пріоритеті захисту інтересів держави, а на пріоритеті захисту прав окремих осіб – учасників, які беруть участь у цивільному процесі. Вони мають досить чітку організаційно-функціональну основу, адже діють на підставі норм чинного законодавства, а саме: Законів України «Про третейські суди» і «Про міжнародний комерційний арбітраж».

Для вивчення поставленого питання необхідно, насамперед, з'ясувати що ж собою являє поняття третейський суд. Так, наприклад, в статті 2 Закону України «Про третейські суди» зазначено, що третейський суд – це недержавний незалежний орган, що утворюється за угодою або відповідним рішенням заінтересованих фізичних та/або юридичних осіб у порядку, встановленому цим Законом, для вирішення спорів, що виникають із цивільних та господарських правовідносин [1].

Третейський суд є найбільш популярним альтернативним вирішення спорів, адже він припускає широкий вибір третейських суддів із числа незалежних кваліфікованих фахівців з ініціативи самих учасників конфлікту, а отже, має індивідуальний підхід до кожної справи. Практика функціонування недержавної третейської форми судочинства засвідчує її достатньо прогресивний та привабливий характер, особливо у справах, що розглядаються в цивільному процесі. Порівняно з державними судами загальної юрисдикції, вони мають велику кількість специфічних переваг, з яких можна виділити: оперативність вирішення спорів, що є чинником сприяння стабілізації цивільних відносин, яке в свою чергу призведе до їх покращання; розширення можливостей реалізації права на судовий захист, який здійснюється за допомогою забезпечення доступу людини до системи правосуддя; демократичність процесу розгляду спорів, шляхом обрання суду та суддів за згодою сторін, вплив останніх на формування правил розгляду спорів; збереження комерційної таємниці у випадках, що передбачені законодавством; можливість використовувати як докази аудіо- та відеозаписи; остаточність рішення третейського суду; сприяє зменшенню навантаження на суди [2, с.80].

Та не дивлячись на популярність і оперативність третейських судів в Україні, на їх розвиток впливають багато негативних чинників, а саме: вони не відносяться до системи судів, що створює проблему нерозуміння сутності і статусу рішень третейського суду, що призводить до колізії між Конституцією України, Законом України «Про судоустрій і статус суддів» та Законом України «Про третейські суди»; існує проблема взаємодії третейських і національних судів.

Так, стаття 124 Конституції України передбачає, що правосуддя в Україні здійснюється лише судами, судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції [3]. Окрім того законодавством передбачено, що судову владу реалізують професійні судді та, у визначених законом випадках, народні засідателі і присяжні шляхом здійснення правосуддя в рамках відповідних судових процедур. З цього випливає, що недержавні третейські суди не відносяться до системи судів, і на практиці це призводитиме до нерозуміння сутності третейського суду, невизнання легітимності його діяльності, заперечення юридичної сили його рішень і визнання їх незаконними у зв'язку з тим, що останні не входять до судової системи [4, с. 166].

Наступна проблема стосується взаємодії цивільного судочинства та третейського розгляду як самостійних взаємовиключних форм захисту порушеного права в межах єдиного цивільного процесу. У ЦПК України однією з підстав для відмови у відкритті (або закритті) провадження у цивільній справі є наявність рішення третейського суду, за винятком випадків, коли суд відмовив у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду або скасував його рішення і розгляд справи в тому ж третейському суді виявився неможливим. Із цього випливає, що законодавець допускає можливість повторного розгляду справи в державному суді, яка попередньо була розглянута в третейському суді. На основі цього ми можемо зробити висновки, що у разі скасування рішення третейського суду або відмови у видачі виконавчого листа на його примусове виконання, заінтересована особа буде змушена звертатися з цим самим позовом до державного суду, в якому справа розглядатиметься з початку. В такому випадку позивач, який діяв добросовісно і не зловживав своїми правами під час третейського розгляду, вимушений додатково витрачати свій час і кошти на повторне вирішення спору в державному суді з метою отримання на його примусове виконання відповідний виконавчий лист [5, с. 65].

Тому, на нашу думку одними із можливих варіантів вирішення цієї проблеми є створення спеціального позасудового органу, який би не був підпорядкований судам та не залежав би від судової влади, або ж забезпечити, щоб третейський розгляд був лише додатковою (досудовою) формою захисту порушеного права та передбачав можливість перегляду справи по суті в державному суді, який попередньо було вирішено третейським судом.

Отже, проведений аналіз дає змогу зробити наступні висновки щодо сучасного стану та перспектив розвитку третейського судочинства. По-перше, третейський суд – це альтернативний спосіб вирішення спорів за допомогою незалежної, нейтральної особи, яка уповноважена винести обов'язкове для сторін рішення. По-друге, здійснення судочинства в третейському суді має досить непогану організаційну основу, яка полягає в значній законодавчій базі. По-третє, вони мають важливе значення у розгляді цивільних справ.

Тому, слід зазначити, що на сьогоднішній день ми спостерігаємо достатню кількість позитивних моментів у сфері третейського розгляду спорів, не дивлячись на певні проблеми, адже ми маємо численні законодавчі ініціативи, активні публічні і наукові обговорення, що підтверджує неабиякий інтерес до цієї сфери.

Список використаних джерел

1. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 № 1701-IV. Відомості Верховної Ради України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15> (дата звернення 21.03.2019).
2. Наумчук М. Третейські суди: питання вдосконалення статусу і порядку функціонування. Персонал. № 4, 2007. С. 79-82.
3. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z960254K.html (дата звернення 21.03.2019).
4. Юлдашев С.О. Деякі проблеми третейського судочинства і шляхи їх подолання. Наше право. № 7, 2013. С. 164-169.

5. Короед С.О. Третейське судочинство: питання трансформації у досудову форму захисту прав. Судова апеляція. № 2(35), 2014. С. 63-67.

Бондарева А.В.,

студентка ПБ-16-2 групи

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Самілик Л. О.

к. ю. н., доцент кафедри цивільного права та процесу

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННИХ ТОРГІВ АРЕШТОВАНИМ МАЙНОМ ЯК ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ У ВИКОНАННІ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Обов'язковість виконання судових рішень на всій території України закріплена в Основному законі України [1], а їх своєчасне, повне й неупереджене виконання покладено на органи державної виконавчої служби та приватних виконавців. У тих випадках, коли мова йде про виконання рішень майнового характеру (стягнення коштів), усе майно продається через Систему електронних торгів арештованим майном (СЕТАМ). Це державне підприємство, яке вже п'ять років активно сприяє реалізації державної політики у виконанні судових рішень, однак, має як ряд переваг, так і недоліків.

Реалізація арештованого майна виключно шляхом проведення електронних торгів фактично була запроваджена з травня 2014 року в окремих регіонах держави, а майже по всій території України – із серпня 2014 року, однак юридичного закріплення вона набула з набуттям чинності 29.12.2015 Наказом Мін'юсту № 2710/5, яким було припинено дію значної кількості нормативно-правових актів, що регулювали минулу процедуру здійснення та реалізації арештованого майна шляхом залучення організаторів торгів – спеціалізованих суб'єктів, відібраних за результатами конкурсів [2].

На даний час єдиним організатором та суб'єктом, що здійснює реалізацію арештованого майна, залишається ДП «СЕТАМ». Він фактично виступає уповноваженою Мін'юстом особою на організацію та проведення електронних торгів. Варто зазначити, що через дану систему відбувається здійснення ряду заходів: щодо супроводження програмного забезпечення системи реалізації майна, технологічного забезпечення, збереження та захист даних, що містяться в ній, здійснюється організація та проведення електронних торгів, торгів за фіксованою ціною тощо [3].

Якщо раніше сама процедура реалізації майна здійснювалася торгівельними організаціями (в закритому типі) на відповідних майданчиках, то на даний час діє електронна система, на зразок англійського аукціону, тобто майно отримує той, хто пропонує більшу ставку. Ці торги проводяться організатором. Він забезпечує постійний доступ учасникам, приватним виконавцям, відділам державної виконавчої служби до їх особистих кабінетів, а спостерігачам – до Веб-сайту з метою отримання відомостей про хід електронних торгів [3].

Щодо самої процедури реалізація майна, то вона здійснюється після визначення його вартості (оцінки) відповідно до статті 57 Закону України «Про виконавче провадження» [4]. Якщо вартість майна боржника визначено в рішенні суду, виконавець передає майно на реалізацію за ціною, визначеною судовим рішенням, без проведення визначення вартості чи оцінки такого майна, крім рішень про конфіскацію майна.

Реалізація майна через інтернет охоплює широкий спектр, починаючи побутовими товарами, закінчуючи нерухомістю, транспортом та земельними ділянками. За офіційною статистикою, яка розміщена на сайті «СЕТАМ», дане державне підприємство на торгах у 2018 році продало майно на 2 029 621 307 грн. Тобто за допомогою нього відбувається активне наповнення державного бюджету України шляхом сплати податків, коштів від виконавчого збору, а також отримання грошей від продажу митного конфіскату. Крім того, ДП «СЕТАМ» активно співпрацює з державною виконавчою службою, банками, АРМА та Держгеокадастром.

Серед головних переваг даної системи державних торгів можна виокремити наступні:

- є автоматизованою, тобто від дій адміністратора майже нічого не залежить (після внесення ціни за майно система самостійно визначає день торгів);
- є прозорою, адже вся інформація про аукціон є у вільному доступі для будь-яких осіб (можна ознайомитися, які торги були проведенні та, які плануються);
- має стартову ціну майна, що унеможлиблює продаж майна за мізерні кошти;
- безпечність отримання завдатку в разі відмови, а в разі перемоги в аукціоні отримання відповідного майна;
- надається можливість відвідати майданчики для огляду рухомого майна перед проведенням торгів;
- здійснюється продаж майна як фізичних так і юридичних осіб у рамках добровільної реалізації;
- закріплює можливість безоплатного передання майна;
- надає можливість кожному охочому зареєструватися та брати участь у торгах.

Як зазначає генеральний директор ДП «СЕТАМ» Віктор Вишньов, при проведенні даного державного аукціону його колегами буде докладатися максимально зусиль для введення новаторських рішень, які б ще більше поліпшили процес реалізації арештованого майна, зробили його більш конкурентоспроможним та зручним.

Однак існує вагомий недолік даної системи. Він полягає в монополізації ДП «СЕТАМ», адже даний суб'єкт займає домінуюче (панівне) становище на ринку здійснення та реалізації арештованого майна шляхом проведення електронних торгів. Тобто інші аукціонні підприємства не мають можливості конкурувати з ним.

Також іще однією з проблем діяльності даного державного підприємства є мала обізнаність населення про цю систему, не дивлячись на те, що вона активно розвивається. Тобто на сьогодні громадяни мають поверхневі знання про неї.

Отже, керуючись вище зазначеним можна стверджувати ДП «СЕТАМ», забезпечує дієвий механізм у виконанні зобов'язань. Має ряд вагомих переваг, у порівнянні з аукціонними підприємствами, які існували до нього. Однак необхідно надати можливість здійснення діяльності на ринку реалізації арештованого майна шляхом проведення електронних торгів не тільки ДП «СЕТАМ», а й іншими суб'єктами господарювання для забезпечення конкурентного середовища. Окрім того, необхідно підвищити рівень обізнаності населення в користуванні даною системою торгів шляхом створення брошур для поширення серед громадян. Також доречно було б провести конференції в мережі інтернет по роз'ясненню діяльності ДП «СЕТАМ» й акцентувати увагу на його перевагах.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. №30: за станом на 21.02.2019 // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - Ст. 129-1
2. За результатами дослідження ринку реалізації арештованого майна шляхом проведення електронних торгів: звіт Антимонопольного комітету України протокол № 67 від 20.09.2016 р. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=129945&schema=main>
3. Про затвердження Порядку реалізації арештованого майна: Наказ Міністерства юстиції України від 29.09.2016 р. № 2831/5: за станом на 12.02.2019 р. URL: <http://setam.gov.ua/poryadok-realizacii-areshtovanogo-majna-z-05-10-2016>
4. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII: за станом на 19.01.2019 р. // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19/ed20160602>

Бражніченко І.О.,

студентка групи ПБП-16-4

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Менів Л.Д.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ НЕНОРМОВАНОГО РОБОЧОГО ЧАСУ В УКРАЇНІ

Тривалість робочого часу є дуже важливою умовою будь-якого трудового договору. Піклуючись про працівника, держава встановила максимальну тривалість робочого часу з метою запобігання надмірної втоми та надання часу для відновлення працездатності. Проте сьогодні популярним стало використання праці на умовах ненормованого робочого часу. Прикриваючись цим словосполученням, роботодавець має можливість використовувати труд працівника майже цілодобово, без вихідних, а іноді й без відпуски, при цьому працівник жодної компенсації за таку переробку не отримує. Але чи завжди він має для цього законні підстави?

Дослідженню правового регулювання ненормованого робочого часу приділяли увагу у своїх працях чимало вчених, серед них І. Александров, В.М. Венедіктова, В.В.

Жернаков, І.М. Коваленко, А.М. Курінний, Л.І. Лазор, Р.З. Лівшиць, В.В. Мітрофанова, Ю.П. Орловський, С.М. Прилипко, О.І. Процевський та ін.

Конституція України у ст. 45 закріплює, що працівникові гарантується встановлена законом тривалість робочого часу [1].

Варто сказати що, норма робочого часу – це встановлена законом, колективним або трудовим договором для даного працівника тривалість його робочого часу за певний календарний період. Останнім може бути день, тиждень, місяць. Робочий день є тривалістю робочого часу в годинах і хвилинах протягом доби, а робочий тиждень слід трактувати як тривалість робочого часу протягом календарного тижня [2].

У зв'язку з різними особистими, організаційними, матеріальними обставинами працівник інколи не має можливості, а роботодавець не може забезпечити можливість працювати відповідно до загальних правил організації праці. Часто власники установлюють ненормований робочий день. Це може бути викликано тим, що сам працівник не в змозі виконувати роботу впродовж визначеного часу у визначені дні постійно.

Взагалі, ненормований робочий час у тому виді, у якому він існує сьогодні, по суті, не підлягає ніякому регулюванню. Якщо звернутися до Кодексу законів про Працю [2], то слід зазначити, що у главі IV, що присвячена правовому регулюванню робочого часу, немає згадки про ненормований робочий день як про вид робочого часу, також не згадується ненормований робочий час і як режим роботи. Водночас, у главі V КЗпП, що присвячена регулюванню часу відпочинку говориться про те, що працівникам з ненормованим робочим днем надається додаткова відпустка. Як видно, має місце правова колізія: як вид або режим робочого часу ненормований робочий час законодавчо не закріплений, у той же час за роботу в умовах такого часу законом передбачена додаткова відпустка.

Професор В.І. Прокопенко також підкреслює, що ненормований робочий день не означає, що працівники, для яких він встановлюється, повинні працювати необмежену кількість часу. Названий автор підкреслює: «...Тривалість роботи для них також встановлена в 40 годин з відповідним їх розподілом на п'ять чи шість робочих днів. На них повністю поширюється внутрішній трудовий розпорядок. Зокрема, вони своєчасно повинні приходити на роботу, в установлені години користуватися перервами для відпочинку тощо» [3, с.294].

А.М. Курінний акцентує увагу на тому, що роботодавець має право залучати осіб з ненормованим робочим днем до роботи у позаурочний час лише епізодично, що не дозволяє перетворювати цей режим на систематичну переробку понад встановлену тривалість робочого часу.

Відповідно, робота в умовах ненормованого робочого дня не може розглядатися як режим робочого часу. Це обумовлюється тим, що в умовах ненормованого робочого часу не йдеться про перерозподіл робочого часу у межах певного календарного періоду, а йдеться як раз про його невизначену тривалість. У цьому випадку спостерігається збільшення періоду фактичного робочого часу.

Необхідно підкреслити, що законодавча неврегульованість питання застосування ненормованого робочого дня порушує не лише норми з охорони праці,

але й призводить до порушення найважливіших принципів, що лежать в основі правового регулювання праці.

Таким чином, вважаємо за необхідне законодавчо закріпити поняття ненормованого робочого часу, уточнивши, що ненормований робочий час – це не режим, а окремий вид робочого часу. Крім того, наполягаємо на необхідності встановити максимальну тривалість робочого часу у рамках ненормованого робочого дня.

З метою забезпечення реалізації принципу безпеки праці, принципу обмеження робочого часу, принципу відплатності праці вважаємо за необхідне на законодавчому рівні передбачити можливість роботодавця залучати осіб з ненормованим робочим днем до роботи у позаурочний час тільки у разі реальної необхідності. Іншими словами, має мати місце конкретний юридичний факт, що обумовлює необхідність залучення працівника до роботи понад встановлену нормальну тривалість робочого часу [4].

Слід визнати, що ненормований робочий час є реальною необхідністю в певних сферах трудової діяльності. Через сказане він потребує створення відповідного правового поля з метою захисту працівників від надмірної експлуатації та реалізації принципів сучасного трудового права.

Таким чином, ненормований робочий час має отримати легальне відбиття у новому Трудовому кодексі України як самостійний вид робочого часу. Кодифіковане джерело трудового права має закріпити: дефініцію ненормованого робочого часу, підстави та порядок його застосування, а також види й порядок компенсацій за роботу у таких умовах. Запропонований правовий підхід відповідатиме реаліям ринкової економіки і, водночас, сприятиме правовому захисту працівника як економічно слабкішої сторони у трудових правовідносинах.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р., №254к/96-ВР – Відомості Верховної Ради України – 1996. – №30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254к/96-вр> (20.03.2019 дата звернення) – Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р., №322-VIII // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1971 – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/322-08> - (21.03.2019 дата звернення) – №50
3. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник / В.І. Прокопенко– Х.: Консум, 2012 – (20.03.2019 дата звернення) – 480 с.
4. Юрченко А. А. Ненормований робочий час та проблеми його встановлення в Україні / А. А. Юрченко. // Topical issues of law: theory and practice.. – 2016. – №25. (дата звернення) – С. 598.

Будашкіна А.О.,
курсант взводу ПМПі-15-1
Університету ДФС України
Науковий керівник: Князька Л.А.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК УКЛАДАННЯ ДОГОВОРУ ПОСТАВКИ

З прийняттям Цивільного та Господарського кодексів України більш повно регулюються відносини у сфері виконання договірних зобов'язань. Проте виконання договорів, які укладаються при здійсненні господарської діяльності, має характерні особливості. Норми ж Цивільного та Господарського кодексів не завжди коректно врегульовують окремі аспекти господарських договірних відносин, існують певні розбіжності та неточності (в тому числі, питання правового регулювання договірної відповідальності). Так і норми, які регулюють договірну відповідальність за договором поставки, потребують уточнення та уніфікації.

Дослідженню питань цивільно-правової відповідальності присвятили свої наукові праці Б.С. Антімонов, О.С. Іюффе, З.Г. Крилова, Н.С. Малєїн, В.Ф.Яковлев. В процесі розвитку правової науки та вдосконаленням договірних форм правовідносин, дослідження питань договірної відповідальності здійснили М.И. Брагинский, В.А. Васильєва, В.В. Витрянский, І.О.Дзера, В.В.Луць, Є.О. Харитонов, а також Т.С. Ківалова, С.І.Шимон. Хоча тема відповідальності за договором поставки має деякі наукові напрацювання, вона залишається актуальною і потребує детального вивчення з метою вдосконалення існуючого правового регулювання у цій сфері.

Настання цивільно-правової відповідальності відбувається лише за наявності певних умов. Умовами відповідальності зазвичай називають ті обставини, від наявності чи відсутності яких залежить настання чи ненастання цивільно-правової відповідальності.

Загальною формою відповідальності за невиконання або неналежне виконання договору є відшкодування збитків. Збитки – це грошове вираження шкоди. Вони підлягають відшкодуванню у разі неможливості, недоцільності або відмови потерпілого від відшкодування шкоди в натурі. Відповідно до статті 21 ЦК[1], особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування. Збитками вважаються: 1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки); 2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода) [2, с.36].

Розглядаючи питання про відшкодування шкоди завданої внаслідок договору поставки, спочатку варто зазначити, що договір поставки - це договір, за яким постачальник (підприємець) зобов'язується в обумовлені строки (строк) передати у власність (повне господарське відання чи оперативне управління) покупцеві товар, призначений для підприємницької діяльності або інших цілей, не пов'язаних з

особистим (сімейним, домашнім) споживанням, а покупець зобов'язується приймати товар і сплатити за нього певну ціну.

За договором поставки постачальник, який є підприємцем, зобов'язується в обумовлені строки (строк) передати у власність (повне господарське відання або оперативне управління) покупцеві товар, призначений для підприємницької діяльності або інших цілей, не пов'язаних з особистим (сімейним, домашнім) споживанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і оплатити за нього певну ціну.

Серед умов договору поставки важливе місце займає також розподіл ризиків випадкової втрати чи пошкодження товару і витрат при передачі товару від постачальника до покупця.

Так розглядаючи проблеми правового забезпечення поставки, неможливо не звернути увагу на майже повну його відсутність у сфері виконання даного договору. Неврегульованим є порядок здачі- прийому товару, його перевірки за кількістю та якістю, порядок вирішення спірних питань, відповідальність сторін за неналежне виконання умов договору, норми втрат споживчих товарів при їх перевезенні тощо. Нормативно-правові акти, які б детально регулювали дані питання, прийняті ще за часів існування Радянського Союзу, і хоча, не були визнані такими, що втратили чинність, застосування до сучасних умов законодавства 1965-1991 р. не буде ні доречним, ні ефективним. Таким чином, нагальною є потреба прийняття низки спеціальних підзаконних нормативно-правових актів, які регулюватимуть порядок виконання договору поставки [2 с.37].

Водночас варто зазначити, що відповідальність за договором поставки настає у вигляді відшкодування збитків і неустойки у вигляді штрафу або пені. Постачальник (виробник) за договором поставки несе відповідальність:

1) за прострочку поставки або недоставки продукції. В цьому випадку постачальник повинен сплатити неустойку, розмір якої залежить від вартості непоставленої продукції в певний строк і повинен поповнити недоставлену кількість продукції, яка розподіляється, з урахуванням строку дії ліміту (фонду).

2) за відхилення від вимог щодо якості продукції. Недотримання умов щодо якості продукції тягне різні правові наслідки залежно від характеру правопорушення. Насамперед, дуже часто в продукції виявляються дефекти, які можна й економічно усунути в місці її одержання. На вимогу покупця їх усувають працівники виготовлювача (в тому числі шляхом заміни окремих частин або виробу в цілому) протягом 20 днів, якщо інший строк не передбачений нормативною документацією або договором. Постачальник сплачує покупцеві штраф за поставку неякісної продукції в розмірі 20% від її вартості.

3) за поставку некомплектуючої продукції - постачальник повинен доукомплектувати продукцію або замінити її комплектною в 20 денний строк після одержання вимоги, якщо інший строк не передбачено угодою сторін. До виконання цієї вимоги покупець може не оплачувати некомплектну продукцію, а якщо вона вже оплачена, вимагати повернення оплачених сум.

В усіх трьох випадках застосовується штрафна неустойка, тобто збитки повинні бути відшкодовані в повному обсязі. Відшкодування збитків і сплата неустойки не звільняє постачальника від виконання обов'язку в натурі[3, с.116].

За договором поставки певні права та обов'язки має й покупець. Він, зокрема, повинен прийняти продукцію та оплатити її за встановленими цінами. Якщо без згоди покупця поставлено продукцію, не передбачену договором, або з порушенням умов договору, або при відсутності договору, він має право відмовитись від прийняття її для використання і від оплати. В цих випадках продукція приймається на відповідальне зберігання покупця, а у випадках, визначених транспортним законодавством, покупець може відмовитись від приймання продукції від органів транспорту.

Аналізуючи все вищевикладене, можна сказати, що для мінімізації помилок та усунення суперечностей між сторонами договору поставки потрібно вжити таких заходів:

- 1) у договорі потрібно встановлювати лише ті умови, які задовольняють інтереси обох сторін, є чітко вирішеними і не потребують додаткового тлумачення;
- 2) включити додаткові вимоги, що стосуються умов дострокової поставки товарів, спеціального маркування і т. д., що відбивають специфіку поставок і представляють практичну і економічну значимість;
- 3) затвердити нові інструкції про порядок приймання продукції за якістю та кількістю на основі чинних Інструкцій шляхом виключення з них застарілих положень;
- 4) необхідно включити до складу збитків, які завдані внаслідок невиконання чи неналежного виконання договорів поставки, витрати, які необхідно буде зробити стороні в майбутньому з метою усунення негативних наслідків та відновлення стану, який існував до порушення зобов'язань;
- 5) удосконалити положення Господарського кодексу України щодо обов'язковості скріплення договору печатками сторін та запропонувати в ст. 181 ГК України передбачити умову щодо скріплення договору печаткою за умови її отримання стороною договору[4].

Отже, можна зробити висновок, що договір поставки, незважаючи на його поширеність і значущість залишається одним з найменш врегульованих договорів у цивільному і господарському праві. Тому, необхідним є внесення змін до чинних нормативно-правових актів з метою усунення неузгодженостей і прийняття спеціальних норматив-ноправових актів з метою заповнення прогалин правового забезпечення договору поставки.

Список використаних джерел

1. Цивільний Кодекс: Закон України станом на 19 липня 2017 року / [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Ківалова Т.С. Проблемні питання визначення підстав виникнення зобов'язань відшкодування шкоди за цивільним законодавством України / Т. С. Ківалова // Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. праць. – 2008. – вип. 43. – С. 36-42.
3. Шемшученко Ю. С. Укладання договору поставки: проблемні аспекти. / Ю.С. Шемшученко. – Право і суспільство. – Київ – 2012. – С. 116-120.
4. Господарський кодекс: Закон України станом на 6 листопада 2017 року / [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

Буковинська Н.А.,
аспірант Університету ДФС України
Науковий керівник: Чеховська І.В.,
д.ю.н., с.н.с., завідувач кафедри цивільного права та процесу

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ГЕНДЕР» У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Ми живемо у суспільстві, яке постійно змінюється. Виникають нові наукові парадигми, зароджуються нові ідеології. Сьогодні ми відкриваємо для себе європейські цінності, але серед дійсно цивілізаційних західних досягнень стикаємось щоразу частіше з відверто неприйнятними для нашої національної ментальності явищами, які у повсякденному житті західного світу набули нормативного характеру, що закріплені у сфері захисту прав людини й законодавства.

Насамперед, це стосується стандартів у сфері моралі й моральності, а також у сфері виховання статевої поведінки.

Мова йтиме про поняття гендеру, оскільки гендерна проблематика постійно перебуває в полі зору українських дослідників і гендерна політика дедалі частіше стає предметом розгляду вітчизняних науковців.

Для подальшого дослідження гендерної політики, необхідно зрозуміти, що ж собою являє саме поняття «гендер», адже на сьогоднішній день серед науковців точаться дискусії стосовно даного питання.

Найперше, необхідно зазначити, що на сьогоднішній день законодавчо визначеного поняття «гендер» в Україні немає.

Поняття гендеру не має чіткого та однозначного визначення ані в соціології, ані в психології, ані в сексології, ані в праві через брак консенсусу щодо розуміння його суті. Однак як розуміння і використання самого поняття «гендер», так і методи, що застосовуються в ході досліджень дуже різні. Так, поняття "гендер" у різних соціальнопсихологічних школах має наступний зміст, зокрема:

1. Гендер, як соціокультурний конструкт;
2. Гендер, як стать;
3. Гендер, як поєднання біологічної і соціальної категорії.

Б. Вольмер де Коль звертає увагу на таке. Якщо звернутися до етимології слова «gender» («рід»), то можна знайти ще декілька його значень. Слово «gender» походить від латинського слова *genus, generic*, що має багато різноманітних значень, від класифікації виду чи класу до визначення сім'ї чи народу з окремою ідентичністю, тобто нації. Порівняно нещодавно в деяких мовах, особливо в англійській, слово «гендер» набуло інших граматичних форм, серед яких – чоловічий та жіночий рід. А в другій половині ХХ ст. використання цього слова змінилося в сторону визначення сексуальної ідентичності індивіда. Слово «гендер» стало феміністичним терміном. Гендерні феміністки стали відокремлювати стать від гендеру з метою допомоги жінкам залишити місце, відведене їм природою та суспільством. Ними було висунуто ідею про те, що відмінності між статями були вигадані суспільством. На думку гендерних феміністок, гомосексуальна,

гетеросексуальна і бісексуальна орієнтація мають однакове значення і залежать від переваг індивіда. [2, с.495-496]

Тобто, в новій гендерній перспективі термін «гендер» став визначатися як «соціально сконструйовані ролі».

Також варто взяти до уваги і Стамбульську конвенцію, яку гендерні активісти намагаються нав'язати нашим мужновладцям для ратифікації. Ця конвенція поняття «гендер» трактує вже зовсім по –іншому, аніж звичне його розуміння в Україні, як рівності статей. Зокрема, ст.3 зазначає наступне: «"гендерний" означає соціально-закріплені ролі, поведінку, діяльність і характеристики, які певне суспільство розглядає як відповідні жінкам і чоловікам». [5]

Науковці Г.Рубін, Р.Унгер, А.Річ, Ш.Ортнер запропонували використовувати категорію «sex» лише у тих випадках, коли йдеться про біологічні ознаки людини, що є заданими природою та відрізняють чоловіків від жінок, а категорію «gender» - характеризуючи людину з точки зору психологічних, соціальних та культурних особливостей, що дає можливість говорити про певні ролі, стереотипи, норми, котрі вважаються в певній культурі традиційними та обов'язковими для чоловіків та жінок. [3, с. 416]

Продовжуючи думку Г.Рубін, А.Річ зауважує, що гендер — це технологія, що формує інститут статі та затверджує конкретні статеві ідентифікації. Це, у свою чергу, створює певні статеві відмінності та вносить їх у стосунки «панування – підкорення». [2, с.496]

Аналогічно розуміють гендер і представники напрямку статевого символізму, ілюструючи за допомогою етнографії той факт, що статевий поділ був закріплений вже від самих початків людства за допомогою певних засобів чоловічої та жіночої символіки. Вона класифікує побудовану модель світу та відтворює владний зміст у гендерному поділі суспільства. [4]

На культурному рівні весь предметний та природний світ набуває рис сексуальності, стає диференційованим за ознакою статі. В даному випадку гендер розглядається крізь призму відносин у суспільстві, які характеризуються трьома категоріями: статеворольовими стереотипами, біологічною статтю та «гендерним дисплеєм», що, за І.Гоффманом, є сукупністю різних проявів, які пов'язані із закладеними у соціумі нормами фемінної та маскулінної взаємодій. [5]

Отже, аналізуючи кожне із цих визначень, ми можемо простежити одну сильну рису, яка полягає у тому, що гендер так чи інакше розуміють в більшій мірі, як варіативність різних соціальних ролей, яка може трактуватись у десятках різновидностей типів гендеру. У зв'язку з цим, можемо зробити висновок про те, що на сьогоднішній день поняття «гендерна політика» тлумачиться вітчизняним законодавцем дещо по-іншому, а саме, як рівність прав між чоловіком та жінкою.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 № 2866-IV.
2. Вольмер де Коль Б. Новые определения гендера // Лексикон. – С. 495-496.
3. Теория и методология гендерных исследований : курс лекций / под общ. ред. О. А. Ворониной. – М.: МЦГИ - МВШСЭН - МФФ, 2001. – 416 с.

4. Goffman E., —Gender Display, in C.Lemert and A.Branaman, eds., Goffman Reader. – Oxford, Blackwell Publ., 1997. – P. 208-227.
5. <https://rm.coe.int/168046253f>

Буховський О.Ю.,
студент групи ПМЦ-18-1
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Чеховська І.В.,
д.ю.н., с.н.с., завідувач кафедри цивільного права та процесу

ПРАВОЧИНИ В ЕЛЕКТРОННІЙ ФОРМІ. ПРОБЛЕМАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ

«Правочин» є терміном, який раніше використовувався в українському законодавстві протягом 1920-1930-х років та застосований в новому Цивільному кодексі України, в якому йому відведено окрему главу. Раніше в цивільному праві вживався термін «угода», під яким розуміли вольові, правомірні дії громадян чи організацій, спрямовані на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків.

Ст. 202 Цивільного кодексу України визначає правочин як дію особи, спрямовану на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Правочин, а зокрема договір, є однією з найпоширеніших підстав виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин у системі юридичних фактів. Через що інститут правочинів можна назвати одним з найважливіших у науці цивільного права. [1]

У свою чергу, відповідно до ст. 205 Цивільного кодексу України, правочин може вчинятися усно або в письмовій (електронній) формі. Сторони мають право обирати форму правочину, якщо інше не встановлено законом.

А отже, постає питання реалізації правочинів разом із тенденцією розвитку та технічним прогресом – здійснення їх в електронній формі.

Електронні правочини, та електронні договори широко увійшли в національне правове поле завдяки Закону України «Про електронну комерцію», яким було внесено значну кількість змін до Цивільного кодексу України щодо надання юридичної визначеності правочинам, вчиненим за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем, та договорам, укладеним в електронній формі. [5]

Відповідно до Закону України «Про електронну комерцію», електронний договір - домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, оформлена в електронній формі. [2]

Згідно з положеннями Цивільного кодексу України, якщо сторони домовилися укласти договір за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем, він вважається укладеним у письмовій формі. Отже, договір, укладений за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем, має юридичне значення (силу) договору, укладеного в письмовій формі.

Електронний договір має відповідати всім вимогам, встановленим для письмової форми правочинів:

- зміст повинен бути зафіксований в одному або кількох електронних документах (листах);
- воля сторін на його вчинення виражена за допомогою електронного засобу зв'язку;
- підписується сторонами у порядку, визначеному чинним законодавством.

Наслідком недотримання вимог є те, що договір вважатиметься укладеним в усній формі. Також можлива недійсність такого правочину (якщо його недійсність через недотримання форми встановлена законом). Виходячи із ст. 207 ЦКУ правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо його зміст зафіксований в одному або кількох документах (у тому числі електронних), у листах, телеграмах, якими обмінялися сторони. Тому, можна дійти висновку, що електронний правочин повинен бути в точності таким ж як і письмовий та містити той ж перелік обов'язкових реквізитів. [1]

Електронний договір вважається укладеним з моменту одержання особою, яка направила пропозицію укласти такий договір, відповіді про прийняття цієї пропозиції в порядку, визначеному ч. 6 ст. 11 Закону України «Про електронну комерцію».[2]

Згідно із Законом України «Про електронну комерцію», пропозиція укласти електронний договір (оферта) має містити істотні умови, передбачені законодавством для відповідного договору, та виражати намір особи, яка її зробила, вважати себе зобов'язаною у разі її прийняття.

Таким чином, щоб електронний договір вважався укладеним, необхідно досягти згоди щодо всіх істотних умов, встановлених для такого договору. Аналогічне положення міститься в Цивільному кодексі України.

Наслідком недотримання вимог є те, що електронний договір вважатиметься неукладеним (таким, що не відбувся) та не породжуватиме юридичних наслідків.

Обов'язковою вимогою для того щоб договір визнавався укладеним в електронній (письмовій) формі, є підписання таких договорів сторонами.

За загальним уявленням про підписання електронних договорів, він може бути підписаний лише електронним цифровим підписом, використання якого врегульоване спеціальним Законом України «Про електронні довірчі послуги». Хоча, насправді, це не зовсім так, адже електронний цифровий підпис є лише видом електронного підпису. [3]

Варто звернути увагу, що Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» встановлює, що накладанням саме електронного підпису (а не електронного цифрового підпису) завершується створення електронного документа.

Електронний підпис – електронні дані, які додаються підписувачем до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються ним як підпис [4]

Отже, основна мета електронного підпису – це ідентифікація підписувача даних, а також вказівка на намір цієї особи схвалити (погодитися) з текстом документа. Тому не такою важливою є форма електронного підпису, як можливість

подальшої ідентифікації підписувача та доведеність цілісності документа (відсутності внесення до нього змін).

Враховуючи викладене, можна дійти висновку, що електронні правочини та електронні договори, зокрема, мають право на існування. Такого роду діяльність вже чітко врегульована законодавством та містить достатньо чіткі вимоги до її здійснення. Проте, як показує практика, та особистий досвід праці в сфері договірних прав, укладення електронних правочинів, систематизація цієї процедури не здійснюється. Суб'єкти господарювання, фізичні особи укладають договори в письмовій/усній формі, в залежності від вимог до конкретного договору. Проте, наприклад, у сфері публічних закупівель через систему «Прозоро» («ProZorro») таке укладання договорів могло б значно полегшити роботу працівникам, збільшити її відкритість та ефективність в частині скорочення термінів і строків на підписання договорів.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Закон України «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19>
3. Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>
4. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>
5. Волинець Т.В. Правове регулювання вчинення електронних правочинів /Волинець Т.В./ Європейські перспективи № 1 - 2016

Васильчик Н.О.,

студентка групи ПМЦ-18-2

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Амеліна А.С.,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРАВОВА ПРИРОДА ДОГОВОРУ ЗБЕРІГАННЯ

Актуальність дослідження. Сучасний етап становлення України, як незалежної держави сприяє формуванню нової правової системи, розвитку договірних відносин та виникненню нових видів договорів (наприклад: договір лізингу, позики, ренти, франчайзингу тощо). А давно відомі договори, до яких належить і договір зберігання, набувають нового змісту, значення та функцій.

Варто зазначити, що на сьогодні система договірних прав в Україні є доволі об'ємною та розгалуженою. Так до системи договірних прав України належать договори, які регулюють відносини з приводу: передачі майна (у власність або

тимчасове користування), виконання робіт або надання послуг, результатів творчої та інтелектуальної діяльності, а також з приводу спільної діяльності.

Всі, вищенаведені види договорів, зокрема договір зберігання майна, становили предмет досліджень різних науковців. Проте, на сьогодні виникає чимало проблем під час укладання договорів зберігання, які передусім пов'язані з предметом цих договорів, відповідальністю та гарантіями їх належного виконання. Саме тому виникає необхідність дослідження правової природи договору зберігання, що буде сприяти закріпленню чіткого механізму його нормативно-правового регулювання.

Даній проблемі присвятили свої дослідження такі науковці, як Е.М. Грамацький, І.А. Безклубий, О.В. Дзера, А.В. Найдьон, Т.В. Боднар та інші.

Метою дослідження є аналіз правової природи договору зберігання.

Об'єктом дослідження є правовідносини, які виникають у зв'язку з укладенням договору зберігання та його виконанням.

Предмет дослідження становить система чинних нормативно-правових актів, положення Цивільного кодексу України – далі ЦКУ (у тій частині, що стосується договірних зберігальних зобов'язань), наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, а також юридична практика.

Існує багато підстав для виникнення зберігальних правовідносин, проте основною підставою, яка закріплена чинним ЦКУ є договір зберігання.

Договір зберігання належить до категорії договорів про надання послуг (глава 66 ЦКУ), оскільки зберігальною послугою в процесі її надання користуються і вона безпосередньо не приводить до створення нового матеріалізованого об'єкта [1, с. 672].

Відповідно до частини першої статті 939 ЦКУ за договором зберігання одна сторона (зберігач) зобов'язується зберігати річ, яка передана їй другою стороною (поклажодавцем), і повернути її поклажодавцеві у схоронності [2].

Юридична характеристика договору зберігання включає в себе наступні ознаки:

- може бути як односторонній, так і двосторонній;
- платний або безвідплатний;
- реальний або консенсуальний (у тому випадку, коли послуги надає особа – підприємницької діяльності, тобто – професійний зберігач);
- публічний (якщо зберігання здійснює професійний зберігач на складах, в камерах чи приміщеннях загального користування).

Істотною умовою договору зберігання є його предмет. Предмет договору зберігання становлять зберігальні послуги, що надаються поклажодавцеві. Зберігальні послуги полягають в сукупності корисних дій, що спрямовані на прийняття, зберігання та подальше повернення зберігачем певного об'єкта.

Об'єктом договору зберігання є речі, які поклажодавець передає на зберігання. Такі речі, як правило, рухомі, мають індивідуальні ознаки і не переходять у власність зберігача. Саама ця ознака дає можливість відмежувати договір зберігання від інших видів цивільно-правових договорів (наприклад, договір позики, за яким одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник

зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів (суму позики) або таку ж кількість речей того ж роду та такої ж якості) [3, с.118].

Проте, існують випадки, коли об'єктом договору зберігання можуть бути речі, визначені родовими ознаками (ст.941 ЦКУ - за згодою поклажодавця зберігач має право змішати речі одного роду та однієї якості, які передані на зберігання) [2].

Важливою також є норма статті 954 ЦКУ, згідно з якою положення глави про зберігання застосовуються і до зберігання, яке здійснюється на підставі закону, якщо інше не встановлено законом.

Зберігання на підставі закону може виникнути, наприклад, щодо: безхазяйної речі (ст. 335 ЦК); знахідки (ст. 337 ЦК); бездоглядної домашньої тварини (ст. 340 ЦК); спадкового майна (статті 1283-1285 ЦК); арештованого майна в порядку виконавчого провадження (статті 55, 58 ЗУ «Про виконавче провадження»); майна, арештованого (описаного) органами суду та слідства відповідно до процесуального законодавства [4, с. 431].

Відповідно до частини першої статті 937 ЦКУ форма договору зберігання – письмова, проте дана норма не вказує на обов'язок укласти договір зберігання у вигляді єдиного письмового документу. Так, наприклад, договір зберігання буде вважатися укладеним в письмовій формі, якщо передання речей поклажодавцеві підтверджується квитанцією, розпискою або іншим документом, який підписаний зберігачем.

Отже, на основі вищенаведеного, можна зробити висновок про те, що договір зберігання є самостійним, особливим видом договору. Хоч він і має багато схожих елементів із більшістю цивільно-правових договорів, проте має також низку відмінностей. На сьогодні існує нагальна потреба у внесенні відповідних змін та доповнень до нормативно-правових актів, які б урегулювали всі суперечності стосовно надання зберігальних послуг, яка полягає у чіткому визначенні понять, встановленні переліку об'єктів, гарантій та меж відповідальності сторін під час укладання та виконання зобов'язань за договорами зберігання.

Список використаних джерел

1. Договірне право України. Особлива частина : навч. посіб. / Т.В.Боднар, О.В.Дзера, Н.С.Кузнєцова та ін.: за ред. О.В.Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 1200 с.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV (редакція від 04.02.2019) [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України– Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page>
3. Бойко Н. М. Відмінність договору позички від договору зберігання / Н. М. Бойко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – Вип. 3. – С. 117–125. – (Серія : юридична).
4. Цивільне право України : Академічний курс : підручник : у 2-х т. / за заг. ред. Я. М. Шевченко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – Т. 2. Особлива частина. – 520 с.

ПРЕДСТАВНИЦТВО ПРОКУРОРОМ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

В умовах сьогодення органи прокуратури активно реалізують представницьку функцію на таких напрямках діяльності, як захист державних інтересів у сфері земельних відносин, охорони довкілля, захист державних та комунальних майнових прав, забезпечення законності у сфері проведення публічних закупівель за бюджетні кошти тощо. У 2018 році кількість справ, розглянутих прокурорами на захист інтересів держави становить 3130, кількість задоволених позовів – 4572, сума задоволеного позову прокурора на захист інтересів держави становить – 16692342 гривень [1].

Сутність представництва становить здійснення прокурором процесуальних та інших дій, спрямованих на захист зазначених інтересів, у разі порушення або загрози їхнього порушення, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу [2, с. 7].

Представницька функція прокурора у цивільному судочинстві наведена у ч.2 ст.4, ч.1 ст. 56 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України). Дані норми закріплюють за прокурором право на звернення до суду у справах, віднесених законом до його юрисдикції поруч з органами та особами, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб і брати участь у справі в інтересах цих осіб [3].

Для розуміння терміну «інтересів держави» необхідно звернутися до рішення Конституційного Суду України від 8 квітня 1999 року у справ № 1-1/99, згідно з яким це оціночне поняття прокурор у кожному конкретному випадку самостійно визначає з посиланням на законодавство, на підстав якого подається позов, у чому саме відбулося чи може відбутися порушення матеріальних або інших інтересів держави, обґрунтовує у позовній заяві необхідність їх захисту [4].

Проте самостійність у визначенні державних інтересів не означає вседозволеність, адже такі інтереси повинні бути законними. Інтереси держави повинні бути чітко сформульовані і вмотивовані прокурором.

Ч. 4 ст. 56 ЦПК України передбачено, що прокурор звертається до суду в інтересах держави, в позовній чи в іншій заяві, скарзі обґрунтовує, в чому полягає порушення інтересів держави, необхідність їх захисту, визначені законом підстави для звернення до суду прокурора, а також зазначає орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах. Невиконання цих вимог має наслідком повернення йому заяви [3].

Здійснюючи функцію представництва інтересів держави у суді, відповідно до ч.6 ст.23 ЗУ «Про прокуратуру» має наступні права: звертатися до суду з позовом (заявою, поданням); вступати у справу, порушену за позовом іншої особи, на будь-якому етапі судового провадження; ініціювати перегляд судових рішень; брати участь у розгляді справи; брати участь у виконавчому провадженні при виконанні рішень у справі, в якій прокурором здійснювалося представництво інтересів громадянина або держави у суді; з дозволу суду ознайомлюватися з матеріалами справи в суді та матеріалами виконавчого провадження, робити виписки з них, отримувати безоплатно копії документів, що знаходяться у матеріалах справи чи виконавчого провадження [6].

П.3 ч.1 ст. 131-1 Конституції України передбачає представництво прокурором інтересів держави у суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом [5].

Аналіз ч. 3 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» дає підстави стверджувати, що прокурор може представляти інтереси держави в суді лише у двох випадках:

- якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження;
- у разі відсутності такого органу [6].

Перший випадок передбачає наявність органу, який може самостійно здійснювати захист інтересів держави, а другий – відсутність такого органу. Однак підстави представництва інтересів держави прокурором у цих двох випадках відрізняються.

Тобто можливість прокурора повноцінно здійснювати правозастосовчу функцію не зумовлена наявністю «виключних випадків». Однак, відповідно до ч.3 ст.56 ЦПК України, у визначених законом випадках прокурор звертається до суду з позовною заявою, бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою, до початку розгляду справи по суті, подає апеляційну, касаційну каргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами [3].

Таким чином, з уведенням вказаних змін процесуальне законодавство закріпило, по суті необмежене право прокурора на вступ у справу, що формально не відповідає вимогам п.3 ст. 131-1 Конституції України.

Повноваження прокурора у цивільному судочинстві, починаючи з 1991 року, суттєво змінюються і спрямовані на зменшення ролі прокурора у суді. Відповідно до Закону України «Про прокуратуру» 1991 року прокурора мав право ініціювати перегляд справи у порядку судового нагляду шляхом внесення протесту на рішення, ухвалу чи постанову суду, які набрали законної сили, при цьому інші учасники судочинства таких прав не мали. Також прокурор або його заступник мали право витребувати із суду будь-яку справу або навіть категорію справ, за якими рішення, ухвали або постанови набрали законної сили. Окрім того, прокурор, витребувавши судову справу, мав право зупинити виконання відповідного рішення, ухвали чи постанови до закінчення провадження у справі. З прийняття нового Закону України «Про прокуратуру» зазначені вище повноваження прокурора були виключені.

Особливість процесуального статусу прокурора у цивільному судочинстві полягає у тому, що прокурор, дотримуючись принципів незалежності судів та рівності усіх учасників судового процесу перед судом, висловлює свою правову позицію та вчиняє процесуальні дії самостійно, незалежно від волі інших учасників процесу. Це гарантує забезпечення захисту інтересів держави у разі зловживань своїми процесуальними правами державних органів, які й повинні захищати державу. В умовах сьогодення, чинним процесуальним законодавством України та Законом України «Про прокуратуру» передбачається, те, що прокурор має рівні права, поряд з іншими учасниками цивільного судочинства.

Представництво прокурором інтересів держави не закінчується після постановлення кінцевого рішення у справі судом, набрання ним законної сили. Адже для реального поновлення законності законодавством передбачено завершальну стадію судового провадження і примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) – виконавче провадження [7].

Отже, залишається відкритим питання щодо належності вказаних норм до передбачених Конституцією Україною виключних випадків і порядку, що визначені законом. Або ж розвиток представницької функції прокуратури надалі і залишається прямою дією відповідної конституційної норми, що на даний час, містить серйозні обмеження цього напрямку прокурорської діяльності.

Список використаних джерел

1. Офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (дата звернення 02.03.2019)
2. Козьяков І.М. Представництво прокурором інтересів держави у модернізованому цивільному судочинстві. Проблемні питання цивільного та трудового права: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро 13 квітня 2018 рік). Дніпро, 2018. С. 7-10
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року № 1618-VI // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення 02.03.2019)
4. Справа № 1-1/99 за конституційними поданнями Вищого арбітражного суду України та Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень статті 2 Арбітражного процесуального кодексу України (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді): рішення Конституційного Суду України від 8 квітня 1999 року // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-99> (дата звернення 17.03.2019)
5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 02.03.2019)
6. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення 02.03.2019)

7. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення 17.03.2019)

Верницький Ю.С.,
студент групи ПБ 16-3
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Самілик Л.О.,
к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

В цьому році, минає 15 років, з моменту впровадження такого, виду провадження в цивільному судочинстві України, як наказного. Метою запровадження в ЦПК України, наказного провадження, є можливість забезпечення права на судовий захист у розумні строки за допомогою прискорених форм. Процедура вирішення цивільних справ у порядку наказного провадження загалом належним чином врегульована в Розділі II ЦПК України й має багато позитивних моментів, однак на практиці застосування наказного провадження виникають деякі проблеми. Тому, для їх вирішення можна звернутися до міжнародного досвіду, щодо здійснення наказного провадження.

Дослідженням наказного провадження, займалися такі юристи-науковці, як М. Свідерська, Д. Луспеник, Г. Фазикош, Д. Липницький, Г. Джумагельдієва, О. Великорода, Я. Романюк, І. Бейцун, О. Куценко, А. Коренчук, О. Штефан, А. Андрушко, Ю. Білоусов, Р. Стефанчук, О. Угриновська, Н. Грабар, С. Фурса та інші.

Наказне провадження, як форма вирішення спору, має давню історію, яка мала місце ще за часів римського права. Так, одним із засобів надзвичайного процесуального захисту в римському праві разом з реституцією (*restitutio in integrum*) були преторські інтердикти. У Стародавньому Римі судовий наказ виражався у формі преторського захисту. Претор видавав інтердикти, які були безумовними та категоричними за суттю наказами. Середньовічне європейське право також зазнало необхідності у створенні спрощеного провадження. Історія наказного провадження в Україні бере свій початок з середини XIX ст., а саме 20 листопада 1864 р. указом імператора Олександра II було затверджено Статут цивільного судочинства, який вніс значні зміни в судоустрій і судочинство Російської імперії та яким вперше було закріплено наказне провадження. При цьому скорочений порядок провадження виявився незадовільним і занадто складним на практиці. Тому, 29 грудня 1889 року були опубліковані «Правила виробництва для земських начальників і міських суддів», відповідно до яких земським начальникам та міським суддям надавалося право звертати до виконання акти без попереднього судового розгляду. Статут припинив свою дію 1918 року із проголошенням в Україні, радянської влади [1, с. 117]. В 2004 року разом із прийняттям Цивільного

процесуального кодексу України, наказне провадження було запроваджене в незалежній Україні.

Впровадження такої спрощеної процедури судочинства, які виключають необхідність проведення судових засідань, а також розроблення заходів щодо розгляду безспірних позовних вимог, щоб остаточні рішення виносилися швидко, без зайвих формальностей, є однією із загальносвітових тенденцій у сфері відправлення правосуддя та відповідає Рекомендації комітету Міністрів Ради Європи від 14 травня 1981 р. № R(81)7 щодо шляхів полегшення доступу до правосуддя. Більше того, доцільність застосування інституту наказного провадження, його позитивний вплив на своєчасний, справедливий, неупереджений розгляд цивільних справ, прискорення цивільного судочинства, підвищення його ефективності, спрощення судової процедури підтверджує і судова практика.

ЦПК України формально не визначає поняття наказного провадження, проте в ч. 1 ст. 160 сформульовано тлумачення судового наказу. Наказне провадження – це особливий спрощений вид цивільного судочинства, спрямований на швидкий та ефективний захист безспірних прав та інтересів осіб за допомогою видачі судового наказу, що одночасно є судовим рішенням та виконавчим документом.

В ЄС вперше на законодавчому рівні єдине для всіх країн-учасниць європейське наказне провадження було закріплено Регламентом № 1896/2006 «Про введення європейського наказного провадження», який був прийнятий 12 грудня 2006 р. Європейським парламентом і Радою ЄС [2]. Основне значення Регламенту полягає у тому, що він дозволяє кредиторам стягувати за безспірними вимогами в цивільних і комерційних справах у судах країн-учасниць ЄС на основі єдиної процедури видачі європейського наказу про сплату [3, с. 39]. Загальноєвропейський судовий наказ передбачає абсолютно нову, уніфіковану і пристосовану для всіх держав – членів ЄС процедуру стягнення по безспірних справах. Передбачено, що за можливості всі операції з судовими наказами (видача, пересилання) будуть здійснюватися переважно в електронному вигляді. У законодавстві Європейського Союзу сформувалися дві моделі спрощеного наказного провадження. Перша модель – документарна, вона набула свого поширення у Греції, Франції, Італії, та передбачає обов'язок заявника представити суду письмові докази, які обґрунтовують його вимоги, на основі них суд може видати наказ. Друга модель – бездокументарна, притаманна Німеччині, Швеції Австрії, обґрунтованість вимоги доказами не потрібна, судовий наказ видається на основі заяви, яка повинна задовольняти формальні вимоги. Важливою особливістю європейського наказного провадження є полегшені засоби комунікації між сторонами в суді. Саме тому в Преамбулі Регламенту ЄС №1896/2006 зазначено, що письмовий характер провадження й обміну інформацією із судом і сторонами має бути по можливості полегшений як за допомогою стандартних бланків, так і за допомогою впровадження автоматизованого наказного провадження. Цей Регламент передбачає можливість електронної автоматизованої обробки даних у порядку європейського наказного провадження, зокрема в абз. 5, 6 ст. 7 (щодо подання заяви про видачу європейського наказу про сплату), ст. 8 (щодо перевірки судом умов видачі наказу і вимог до форми і змісту заяви), ст. 16 (щодо заяви про оспорування) [4, с. 45].

Кожна держава-учасник ЄС самостійно вирішує доцільність запровадження новітньої електронної системи документообігу.

Країни СНД відрізняються своїми особливостями врегулювання наказного провадження. Так наприклад, ЦПК Молдови, передбачає, що судовий наказ може бути виданий з вимог, які виникають із купівлі товару в кредит; внаслідок неповернення книг, узятих із бібліотеки; про позбавлення володіння та примусового продажу предмета застави. Судовий наказ у Казахстані може бути виданий, якщо заявлено вимогу про безспірне витребування предмета лізингу; коли заявлено вимогу ломбарду до боржника-заставодавця про звернення стягнення на предмет застави [5, с. 326]. На відміну від ЦПК України, у ЦПК Білорусі передбачено розширене коло вимог, за якими може бути виданий судовий наказ: тільки за вимогою, що ґрунтується на нотаріально посвідченому правочині, а не на будь-якому правочині, вчиненому в письмовій формі; вимогою про стягнення аліментів на неповнолітніх дітей; вимогою про стягнення нарахованої, але не виплаченої зарплати; вимогою страхової організації про стягнення заборгованості за договором страхування; вимогою, заявленою органом внутрішніх справ, про стягнення витрат на розшук відповідача, боржника або дитини; вимогою про стягнення з громадян недоїмок за податками, зборами та іншими обов'язковими платежами (ст. 394 ЦПК) [6, с. 122]. В ЦПК РФ передбачене коло вимог, за якими може бути виданий судовий наказ: а) вимога, що ґрунтується на нотаріально посвідченому правочині; б) вимога, що ґрунтується на правочині, вчиненому в письмовій формі; в) вимога про здійснення протесту векселя; г) вимога про стягнення аліментів на неповнолітніх дітей; д) вимога про стягнення нарахованої, але не виплаченої зарплати; е) вимога, заявлена органом внутрішніх справ про стягнення витрат на розшук відповідача, боржника або дитини; є) вимога про стягнення з громадян недоїмок по податках, зборах та інших обов'язкових платежах (ст. 122 ЦПК РФ). В наказному порядку можуть стягуватись не тільки грошові кошти, але й рухоме майно (ч. 1 ст. 121 ЦПК РФ). Порушується наказне провадження за заявою стягувача, яка повинна відповідати вимогам встановленим у законі. Судовий наказ виноситься без судового розгляду та виклику сторін для заслуховування їх пояснень. Суддя надсилає копію судового наказу боржнику, який має право протягом десяти днів подати заперечення відносно його виконання. Слід зауважити, що не у всіх країнах існує інститут наказного провадження. Серед таких країн Вірменія, Узбекистан тощо. В Грузії здійснюється спрощений порядок розгляду справ про стягнення заборгованості, який все ж має певні відмінності від традиційного наказного провадження.

Отже, на сьогоднішній день процесуальне законодавство інших країн є досить прогресивним, упорядкованим та автоматизованим, а відтак, має підстави для імплементації у законодавство України. Перспектива імплементація міжнародних норм в вітчизняне цивільне процесуальне законодавство стосується, розширення переліку вимог за якими може бути видано судовий наказ, надання можливість стягувати в порядку наказного провадження нерухоме майно, а також впровадження повноцінного автоматизованого наказного провадження, хоча позитивні зрушення стосовно цього останнім, часом вже відбулися.

Список використаних джерел

1. Дяченко С.В. / С.В. Дяченко, М.П. Воронов, Я.О. Базя // Сучасні питання економіки і права. 2014. Вип. 1. 117-120 с.
2. Regulation (EC) № 1896/2006 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 creating a European order for payment procedure. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32006R1896>
3. Самілик Л.О. Порівняльно-правова характеристика наказного провадження за законодавством України та ЄС / Самілик Л.О., Кочура І.Ю. // Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 2. 38-40 с.
4. Бобрик В.І. Європейське наказне провадження як основа для оптимізації цивілістичного судочинства в Україні / В.І. Бобрик // Право і суспільство. 2015. № 3. 42-48 с.
5. Ахмач Г.М. Деякі аспекти новелізації наказного провадження / Г.М. Ахмач // Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 66. 323-328 с.
6. Дяченко С.В. Порівняльно-правовий аналіз інституту наказного провадження в Україні та в Республіці Білорусь / С.В. Дяченко, М.П. Воронов, Ю.Ю. Нерода // Сучасні питання економіки і права. 2014. Вип. 1. 121-124 с.

Вершиніна Д.О.,

курсант взводу ПМПМ-17-2

Університету ДФС України

Науковий керівник: Князька Л.А.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

ДОГОВІР НАЙМУ (ОРЕНДИ) ЖИТЛА

У людини з її народженням виникає потреба у житлі, яка зберігається протягом усього життя. Здоров'я, тривалість життя і працездатність залежать від благоустрою і якості житла. Тому забезпечення житлом громадян є найважливішим соціальним завданням розвитку суспільства, якому потрібна належна увага у будь-якій державі.

Недаремно договір найму (оренди) житла є одним із способів реалізації прав громадян на житло, яке передбачене та гарантоване ст. 47 Конституції України та визначає, що «Кожний має право на житло». Держава створює умови, за яких кожен громадянин має можливість побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду [1].

Актуальність теми полягає, що Конституція України визначила право на житло одним із найважливіших прав людини, тому держава зобов'язана забезпечити ефективний захист даного права судовими адміністративними органами та компетентними органами держави. Також крім Конституції України на певному рівні правовий захист прав фізичних та юридичних осіб у відносинах приватного найму житла забезпечує ЦК України. Захист суб'єктивних цивільних прав особи повинен відповідати європейським стандартам.

Проблемам укладання, виконання та розірвання договору найму житла приділено увагу в наукових роботах О. Дерези, С. Фруси, Л. Литовченко, Є. Мічуріна, М. Дякович, І. Кучеренко, С.Сліпченко, Є. Харитонova, Я. Гуляк, В. Бондар, Ю. Заїка, Л.Васильченко, Є. Богданов, Н.Саніахметова, Т. Тилик, О. Омельчук, А. Фігель, А. Коструба.

Досліджуючи дану тему, можна звернути увагу, що Україна не бере на себе обов'язок безкоштовно забезпечувати громадян житлом та поліпшувати їх житлові умови. Також власники житлових фондів не можуть і часто не бажають брати на себе такі обов'язки, оскільки вони мають на меті одержання прибутку. Тому постає низка проблем з приватизацією житла, купівлею, вартістю індивідуального житла та недостатньо високим рівнем доходів більшої частини населення.

Проте досліджень присвячених проблем розірвання договору найму житла та захисту цивільних прав фізичних та юридичних осіб при розірванні договору мало.

Сторони договору найму (оренди) житла – фізичні та юридичні особи, мають право захищати свої права: 1) у судовій формі за допомогою способів, передбачених ст.16 ЦК України(визнання права, визнання правочину недійсним, припинення дії, яка порушує право, відновлення становища, яке існувало до порушення, примусове виконання обов'язку в натурі, зміна правовідношення, відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди, відшкодування моральної шкоди та визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади АРК або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб); 2) у позасудовій формі, використовуючи право на самозахист; 3) за допомогою обраного ними уповноваженого органу.

За порушення договору найму (оренди) визначають як правовідносини, що виникли у результаті порушення умов договору, яке тягне санкціоновані негативні обов'язки для винної особи, що виражаються а майнових або немайнових правових наслідках, які забезпечуються примусом для захисту суб'єктивних прав потерпілого.

За порушення даного договору відповідальність можливо застосовувати в загальній та спеціальній формі: до загальної належать відшкодування збитків, компенсація моральної шкоди; до спеціальної – сплата неустойки та виселення внаслідок розірвання договору.

Правовими наслідками розірвання даного договору є виселення з житла осіб, які проживали у помешканні, шляхом добровільного та примусового звільнення житла на підставі рішення суду, без надання їм іншого житла.

На підставі чинного законодавства доводиться, що договір про користування фізичних осіб житлом називається і розуміється по-різному. Так, у главі 59 ЦК України такий договір іменується «договір найму (оренди) житла». У ЖК він називається «договір найму житлового приміщення». У проєкті ЖК України про користування житлом у залежності від виду житла, яке є предметом найму, іменуються «договір найму соціального житла» та «договір найму житла», «договір найму службового житла». Отже, договір найму жилого приміщення в будинках державного і громадського житлового фонду укладається в письмовій формі на підставі ордеру на жиле приміщення між наймодавцем – житлово-експлуатаційною організацією (а в разі відсутності – відповідним підприємством, установою, організацією) і наймачем – громадянином, на ім'я якого видано ордер [2].

Згідно зі ст. 810 ЦК України, за договором найму (оренди) житла одна сторона – власник житла (наймодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (наймачеві) житло для проживання в ньому на певний строк за плату .

Розірвання договору найму (оренди) житла – це волевиявлення сторін, узгоджене з іншими учасниками договору, що виражається в діях, спрямованих на припинення між сторонами договірних правовідносин найму житла в передбаченому законом порядку. Отже, з цього слідує, що розірвання договору найму (оренди) житла є способом захисту цивільних прав.

Основними способами захисту, законодавець наділяє наймодавця на випадок порушення договору найму (оренди) житла наймачем, закріплені у ст. 825 ЦК України, яка регулює правила дострокового розірвання договору : 1) невнесення наймачем плати за житло; 2) руйнування або псування житла наймачем або іншими особами, за дії яких він відповідає; 4) систематичне порушення прав та інтересів сусідів наймачем або іншими особами, за дії яких він відповідає. [3].

Правоприпиняючими юридичними фактами в зобов'язальних правовідносинах є: припинення зобов'язань за домовленістю сторін, вчинення одностороннього правочину, спрямованого на припинення цивільних прав та обов'язків, припинення зобов'язань за рішенням суду. Слід зазначити, що правоприпиняючі юридичні факти припиняють не лише юридичні обов'язки учасників цивільних правовідносин, а й суб'єктивні цивільні права та правовідносини [4, 36с.]. Отже, розірвання договору найму (оренди) житла можна розглянути як правоприпиняючий юридичний факт, оскільки припиняються договірні правовідносини.

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що договір слугує задоволенню основної матеріальної потреби людини – забезпечення її житлом. Захист суб'єктивних цивільних прав особи повинен відповідати європейським стандартам, яке закріплене на законодавчому рівні самотійного договору найму (оренди) житла, регулюванню якого присвячена окрема глава 59 ЦК України та ЖК України, який на сьогодні є застарілим і не має юридичної сили. Законодавець повинен передивитись Житловий кодекс України.

Розірвання договору з подальшим виселенням у даному випадку є примусовим заходом, який для наймодавця є способом захисту його цивільних прав, а для наймача – мірою відповідальності за порушення умов договору.

Цивільно-правову відповідальність за порушення договору найму (оренди) житла слід визначити як правовідносини, що виникають у результаті порушення умов цього договору, яке тягне нові санкціоновані негативні обов'язки для винної особи, що виражені в майнових чи немайнових правових наслідках, які забезпечуються державним примусом для захисту суб'єктивних прав потерпілої особи.

Список використаних джерел

1. Конституція України : закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Житловий кодекс УРСР від 30.06.1983 // ВВРУ. – 1983. – додаток до №28. – Ст.573.

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV: за станом на 05 квіт.2017 р. //Офіційний вісник України – 2003. -№11 (28.03.2003).- Ст.461.

4. Коструба А. В. Юридичні факти в механізмі припинення Цивільних майнових відносин : дис. докт. юр. наук / Коструба Анатолій Володимирович – Київ, 2015. – Ст.440 .

Воронко Л.М.,

студентка групи ПБП 16-4

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Менів Л.Д.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРАВО РЕАЛІЗАЦІЇ НА СТРАЙК. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ДОСВІД

На сучасному етапі суспільного розвитку та євроінтеграції держави посилюється увага до питань забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Найбільш поширеним засобом із захисту прав робітників, як в Україні так і закордоном, є право працівників на страйк.

Право на страйк було закріплено Конституцією України 1996 року. Зокрема у статті 44 зазначається, що «ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів» [1].

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)». Страйк - це тимчасове колективне добровільне припинення роботи працівниками (невихід на роботу, невиконання своїх трудових обов'язків) підприємства, установи, організації (структурного підрозділу) з метою вирішення колективного трудового спору (конфлікту) [2].

Страйк застосовується як крайній засіб (коли всі інші можливості вичерпано) вирішення колективного трудового спору (конфлікту) у зв'язку з відмовою роботодавця або уповноваженої ним особи, організації роботодавців, об'єднання організацій роботодавців задовольнити вимоги найманих працівників або уповноваженого ними органу, профспілки, об'єднання профспілок чи уповноваженого нею (ними) органу [2].

Право на страйк передбачене Хартією співтовариства про основні соціальні права трудящих (ст. 13) та Європейською соціальною хартією (п. 4 ст. 6), де вперше в міжнародному трудовому праві було визнано право на страйк, яке вже пізніше було закріплено у Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права 1966 р.

Право на колективні дії гарантується конституцією більшості країн, окрім Австрії, Бельгії, Люксембургу, Мальти, Нідерландів, Ірландії та Великобританії. У Німеччині та Фінляндії це право впливає зі свободи об'єднання.

Всебічного прецедентного права щодо колективних дій ще не існує в 12 країнах ЄС. У цих країнах колективні дії регулюється виключно законом. Те ж саме можна сказати про Фінляндію, Ісландію, Португалію, Іспанію та Великобританію. Греція та Ірландія – це країни, де зазначене право регулюється як законодавством,

так і прецедентним правом. Певною мірою це можна сказати і про Францію, принаймні, що стосується державного сектору [3].

Застосування страйку як останнього засобу впливу на роботодавця є досить поширеним і сьогодні, але виникає безліч питань у процесі його реалізації. Саме тому доречним буде звернутися до практики ЄСПЛ. У Законі України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 2006 р. є пряма вказівка: «рішення є обов'язковими для виконання Україною відповідно до ст. 46 Конвенції». Проте таке положення Закону йде в розріз із практикою, і рішення Суду не виконуються, що спричиняє колізію законодавства та проблеми з реалізацією громадянами права на страйк. Найбільш відомим рішенням ЄСПЛ з приводу права на страйк в Україні є рішення у справі «Веніамін Тимошенко та інші проти України» [4]. Згідно з обставинами справи, члени екіпажу літака «АероСвіт» висунули певні вимоги до керівництва і після відмови їх задовольнити вирішили провести страйк. Але національним судом проведення такого страйку було визнано незаконним на підставі ст. 18 Закону України «Про транспорт» від 1994 р., якою забороняється проведення страйків на підприємствах транспорту у випадках, пов'язаних із перевезенням пасажирів. ЄСПЛ, дослідивши обставини справи, національне законодавство та міжнародні договори, доповіді Комітету Міжнародної організації праці (далі – МОП), вирішив, що таке рішення було незаконним, і підтвердив наявність порушення ст. 11 Конвенції. У зв'язку з цим ЄСПЛ зобов'язав Україну виплатити позивачам 20 тис. євро відшкодування моральної шкоди [4].

Цікавим є факт правового регулювання права на страйк в проекті Трудового кодексу, так званий індивідуальний страйк хоча таким він не називається. Це додаткове право працівника відмовитися від виконання роботи у зв'язку з не виплатою заробітної плати в установленний строк або не у повному розмірі Ст. 20 Глава 3 Книга 1. Зокрема, при затримці зарплати на строк понад сім календарних днів працівник має право, попередивши про це роботодавця у письмовій формі, припинити тимчасово виконання роботи на весь період до виплати затриманої суми. У цьому випадку він звільняється від обов'язку виконувати трудову функцію, і має право бути відсутнім в робочий час на робочому місці. Робітник зобов'язаний стати до роботи наступного дня, як тільки йому буде виплачено затриману заробітну плату. Під час такої затримки роботи роботодавець виплачує робітнику компенсацію у розмірі середньоденної заробітної плати за кожний день припинення роботи. Тимчасове припинення роботи не може бути підставою для відсторонення працівника від роботи або звільнення [5].

Отже, право на страйк є чи не найефективнішим впливом працівників на роботодавця. З одного боку, це явище можна аналізувати як негативне і деякі країни не мають цьому законодавчого закріплення, з іншого боку це мотивує роботодавця якомога швидше вирішити конфлікт.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996р. №2680-VIII: за станом на 21.02.2019 р. // URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

2. Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 03.03.1998 р, № 5458-VI: за станом на 07.11.2012// URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

3. Єдина первина організація профспілок робітників URL: <http://www.profngz.com.ua>

4. Рішення Європейського Суду з прав людини «Веніамін Тимошенко проти України». 02.10.2014. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a44

5. Проект трудового кодексу України від 27.12.2014р. № 2679-VIII, URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua>

Пірак М.В., Ганущак А.М.,

студент групи ПБ-15-6

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Менів Л.Д.

к.ю.н, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

ОСОБЛИВОСТІ ОХОРОНИ ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Право на працю є одним із невід'ємних прав людини. Воно визначене і закріплене у міжнародно-правових актах як універсального, так і регіонального характеру, а також гарантується статтею 43 Конституції України. Враховуючи те, що Україна обрала євроінтеграційний напрям розвитку своєї соціальної політики, гостро постала потреба реформувати чинне законодавство у сфері соціального захисту населення, у тому числі спеціальні правові норми, що регулюють працю неповнолітніх та встановлюють певні гарантії для цієї категорії громадян. Тобто, можна говорити про диференціацію правового регулювання праці цієї категорії працівників.

Питання правового регулювання праці неповнолітніх в науці трудового права досліджувалося багатьма науковцями, серед яких є Д. В. Назаров, К. А. Шумеляк, О.А. Теличко, О. В. Боков, Л. В. Мединська, Іріголу С.В., Ю. Ю. Івчук та інші. І при цьому дане питання залишається вкрай актуальним і потребує більш детального розгляду.

У розумінні статті 187 Кодексу Законів про працю України, неповнолітніми є особи віком до 18 років. У той же час, статтею 32 Цивільного кодексу України встановлено, що неповнолітніми вважаються особи віком від 14 до 18 років. Особи віком до 14 років вважаються малолітніми (ст. 31 ЦК України). Утім, це не суперечить Кодексу законів про працю України, оскільки праця осіб молодше 14 років взагалі не допускається ні за яких умов (ст. 188 КЗпП України) [1].

Також у статті 187 КЗпП зазначається, що неповнолітні у трудових правовідносинах прирівнюються у правах до повнолітніх, а у галузі охорони праці, робочого часу, відпусток та деяких інших умов праці користуються пільгами, встановленими законодавством.

За загальним правилом, приймати на роботу дозволено осіб з 16 років. За згодою одного із батьків або особи, що його замінює, можуть, як виняток,

прийматись на роботу особи, які досягли п'ятнадцяти років. Особи віком з 14 до 15 років можуть прийматись на роботу за згодою одного з батьків у вільний від навчання час для виконання легкої роботи, що не завдає шкоди здоров'ю і не порушує процесу навчання у загальноосвітніх школах, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладах [2].

Отже, при прийнятті на роботу неповнолітньої особи необхідно пам'ятати, що такій особі має виповнитись щонайменше 16 років, в іншому випадку вимагається обґрунтувати необхідність прийняття такої особи на роботу та до особової справи працівника долучити:

- 1) копію свідоцтва про народження (замість паспорта), і
- 2) згоду одного з батьків або особи, що його замінює – якщо особі від 14 до 16 років;
- 3) документ, який підтверджує, що особа буде виконувати роботу у вільний від навчання час – якщо особі від 14 до 15 років [3].

Ст.11 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. №2694-ХІІ визначені наступні норми:

- заборона (обмеження) застосування праці неповнолітніх (заборона застосування праці неповнолітніх на важких роботах і роботах зі шкідливими і небезпечними умовами праці та на підземних роботах, також інших роботах, які можуть заподіяти шкоду їхньому професійному розвитку; встановлені граничні норми підіймання і переміщення важких речей неповнолітніми; забороняється залучати неповнолітніх до робіт вахтовим методом);

- залучення неповнолітніх до праці з певними обмеженнями (встановлення віку прийняття на роботу; медичні огляди; надання першого робочого місця; броня для прийняття на роботу; квота робочих місць; професійне навчання на виробництві; надання пільг щодо умов праці; обмеження звільнення з ініціативи роботодавця);

- обмеження трудового навантаження неповнолітніх (скорочена тривалість робочого часу; подовжена щорічна основна оплачувана відпустка; заборона направлення в службові відрядження, притягнення до надурочної роботи, роботи в нічний час, у вихідні, святкові та неробочі дні; зниження норми виробітку; пільги для працівників, які поєднують роботу з навчанням; обмеження щодо укладання договору про повну індивідуальну матеріальну відповідальність) [4].

Слід зазначити, що держава покладає певні обов'язки з охорони праці неповнолітніх на власників підприємств. Зокрема, з метою забезпечення сприятливих для здоров'я умов праці, високого рівня працездатності, профілактики травматизму і професійних захворювань, отруєнь та відвернення іншої можливої шкоди для здоров'я на підприємствах, в установах і організаціях різних форм власності повинні встановлюватися єдині санітарно-гігієнічні вимоги до організації виробничих процесів, пов'язаних з діяльністю людей, а також до якості машин, обладнання, будівель та інших об'єктів, які можуть мати шкідливий вплив на здоров'я.

Всі державні стандарти, технічні умови і промислові зразки обов'язково погоджуються з органами охорони здоров'я в порядку, встановленому законодавством.

Власники і керівники підприємств, установ та організацій зобов'язані забезпечити в їх діяльності виконання правил техніки безпеки, виробничої санітарії та інших вимог щодо охорони здоров'я. А також, власник зобов'язаний створити в кожному структурному підрозділі й на робочому місці умови праці відповідно до вимог нормативних актів, а також забезпечити дотримання прав працівників, гарантованих чинним законодавством [5].

Законодавство встановлює обмеження щодо звільнення працівників молодше 18 років. Так, згідно зі ст. 198 КЗпП України, звільнення працівників молодше 18 років з ініціативи роботодавця або уповноваженого ним органу допускається, крім додержання загального порядку звільнення, тільки за згодою районної (міської) служби у справах дітей [1].

Таким чином, неповнолітні працівники – це особлива категорія працівників, яка відрізняється від інших працівників не лише віком, а й правовим становищем, наявністю додаткових трудових пільг і гарантій, наданих їм державою під час виконання трудової діяльності з урахуванням стану здоров'я та умов праці. Чинне трудове законодавство України, нормативні акти, що стосуються праці дітей, спрямовані на захист неповнолітніх працівників від шкідливого впливу праці на їх здоров'я та розвиток.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення 23.03.2019).
2. Мединська Л. В. Правове регулювання праці неповнолітніх за законодавством України. Юридичний науковий електронний журнал. 2016. № 3/2016. С. 80-82.
3. Боков О. В. Правові питання регулювання праці неповнолітніх в Україні (в контексті адаптації національного законодавства до міжнародної правової бази країн європейського союзу). О. В. Боков. Державно-управлінські студії. 2017. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/deruprs_2017_2_6.
4. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 року №2694-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення 23.03.2019).
5. Іріюглу С. Д. Особливості правового регулювання праці неповнолітніх за законодавством України. Scientific journal «ΛΟΓΟΣ. The art of scientific mind». №1 2018. С. 130-132. URL: https://ukrlogos.in.ua/documents/logos_the_art_of_scientific_mind_1_december_2018_page_124.pdf.

Гергало С.С.,
курсант взводу ПМПФ -17-1
Університету ДФС України
Науковий керівник: Обривкіна О. М.,
к.пед.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

ПОНЯТТЯ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНОГО ПРАВА У ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Цивільне право є провідною галуззю Національного права та має свій предмет та метод правового регулювання. Національне законодавство регулює зобов'язальні відносини, які є ширшими за своїм обсягом і формуються на різних концептуальних і методологічних засадах.

Основною метою зобов'язання є отримання вигоди, здебільшого майнової, і наслідком цього форми і методологія такого права. Методологія – це підґрунтя, яке визначає сукупність прийомів досліджень, певних методів, принципів, які застосовуються в цивільному праві та законодавстві.

Загальна концепція зобов'язання у цивільному праві повинна бути досліджена, через розуміння системного, історичного, лінгвістичного та методологічного значення даної категорії.

По-перше зобов'язання мають широко використовувати історичний метод дослідження. Саме в наш час – прийняття Цивільного Кодексу України (далі ЦК України) на новому вже досить розвинутому рівні та на новому методологічному підґрунті, відродження цивілістики у її класичному розумінні. По-друге, вирішення завдань переосмислення багатьох теоретичних проблем зобов'язального права мають сприяти також тенденціям в дослідженні приватноправових проблем, саме те, що цивільно-правова доктрина все більше і більше до праць видатних цивілістів XIX – XX століть [2, с. 23].

Слід врахувати, що крім методології зобов'язання, широкого значення також набуває вивчення елементів зобов'язання, а особливо його об'єкту та змісту. Зміст зобов'язання може мати складну структуру. По-перше, це те, що боржник зобов'язується вчинити декілька дій, і тому обов'язків у зобов'язанні є декілька. По-друге обов'язки можуть мати обидві сторони.

Зобов'язання обслуговує переміщення матеріальних благ, є засобом господарського обороту, тому традиційно боржник зобов'язаний вчинити надання майнового характеру. Норми зобов'язального права пройняті духом матеріальності зобов'язальних відносин, оскільки спрямовані, як і усе цивільне право, на регулювання, в основному, майнових відносин. Відновлення порушеного права кредитора за зобов'язанням відбувається за допомогою притягнення до відповідальності порушника (боржника), яка також носить майновий характер (як і в цілому цивільна відповідальність). Проте сфера зобов'язальних відносин ширше відносин, що опосередковують товарний обмін. Ось чому украй важливо поставити питання про допустимість регулювання і захисту немайнових зобов'язань [3, с. 15].

Відповідно до статті 509 Цивільного Кодексу України визначають, зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку [1].

Згідно з цією статтею 509 ЦК України доцільно виділити такі характерні риси та ознаки які притаманні саме зобов'язанню:

- 1) Суб'єктом зобов'язань являється уповноважена та зобов'язана особа;
- 2) Виставлення вимоги у правомочної особи – присутність суб'єктивного права;
- 3) Предметом зобов'язання являються дії майнового та немайнового характеру;
- 4) Правосуб'єктність осіб повністю або в деякій частині є формально рівною [1].

Підсумовуючи вищесказане можна дійти висновку, що зобов'язання відіграють важливу роль в житті людини та суспільстві в цілому, оскільки регулюють цивільно-правові відносини та базуються на ньому. Сфера впливу й використання зобов'язань в цивільному законодавстві на будь-якій стадії розвитку суспільства достатньо широкою, тому що від зобов'язань залежать будь які соціальні, культурні, політичні, економічні процеси.

Список використаних джерел

1. Цивільний Кодекс України від 2 січня 2019 року// Відомості Верховної Ради України. - № 30.-ст 509-510.
2. Голубєва Н. Ю. Значення загальної теорії про зобов'язання для подальшого вдосконалення цивільного законодавства//Н. Ю. Голубєва//Часопис цивілістики. – 2018 № 32 с. 23.
3. Голубєва Н. Ю. Методологічні засади визначення категорії «Зобов'язання із нематеріальним змістом»//Н. Ю. Голубєва//Часопис цивілістики. – 2016 № 347 с. 15.

Гончарук Т.В.,
студентка групи ПБ-18-9к
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Самілик Л.О.,
к. ю.н, доцент кафедри цивільного права та процесу

МЕДІАЦІЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Актуальність та пояснення виникнення проблеми забезпечення захисту цивільних прав із використанням позасудових способів пояснюється тим, що сучасний стан судового захисту в Україні є незадовільним через нестачу судової практики та недосконалості захисту. Впровадження процедури вирішення приватноправових спорів шляхом проведення медіації на законодавчому рівні та вдосконалення чинного процесуального законодавства з метою створення дійсної можливості реалізації права на альтернативне вирішення спорів є актуальним питанням, що потребує подальшого вдосконалення.

На сьогоднішній день, у країнах Європи 80% спорів, що перебувають у провадженні суду і передаються на медіацію, вирішуються без судового розгляду.

Проблемі правового регулювання медіації у цивільному процесі відзначаються помітною увагою в дослідженнях таких учених, як: В. С. Гопанчук, С. І. Запара, Д. Б. Єлісеєв, О. І. Нелін, О. І. Носирєва, Г. О. Огрєнчук, С. І. Калашнікова, С. Колдберг, О. М. Спектор, С. Я. Фурса та інші.

Медіація – це процес, під час якого зустрічаються разом дві чи більше сторони у присутності третьої – нейтральної – сторони (медіатора), яка сприяє досягненню сторонами взаємної згоди у вирішенні спору. При цьому фокус зосереджено на інтересах сторін, а не на правових позиціях та договірних правах. У випадку медіації конфліктуючі сторони самі знаходять рішення.

Уже досить довгий період часу медіація існує та вдало застосовується у більшості країн світу. Серед них, Нідерланди, США, Велика Британія, Польща, Австрія, Канада, Франція, Німеччина та інші.

Медіація в Україні запроваджується з 90-х років і включає досвід понад 50 проектів у самих різних сферах. Було навчено понад 2500 медіаторів, створено понад 20 центрів, апробовано схеми взаємодії із державними органами – органами місцевої влади, судами, міліцією, прокуратурою, соціальними службами, освітніми закладами, комерційними, громадськими і навіть релігійними організаціями.

Упродовж 2015 – 2016 років в рамках проекту «Сприяння практичному запровадженню медіації в Україні та налагодженню взаємодії з судовою системою», що здійснювався за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках проекту «Справедливе правосуддя», було проведено низку експертних зустрічей та круглих столів із представниками різних інституцій, зацікавлених у розвитку медіації.

У п. 5.4 Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 рр., затвердженої Указом Президента України від 20.05.2015р. №276 [1], передбачено розширення способів альтернативного

(позасудового) врегулювання спорів, зокрема, шляхом практичного впровадження інституту медіації та посередництва.

3 листопада 2016 р. Верховна Рада України прийняла за основу проект Закону України «Про медіацію» [2]. У цьому проекті Закону визначено поняття медіації як альтернативний (позасудовий) метод вирішення спорів, за допомогою якого дві або більше сторони спору намагаються в межах структурованого процесу за участю медіатора досягти згоди для вирішення спору.

Проте, 28 лютого 2019 року Верховна Рада України відхилила законопроект про медіацію, який мав ввести інститут кваліфікованих переговорників для досудового вирішення спорів. Зокрема, в залі не вистачило голосів за прийняття документа в другому читанні і за направлення його на доопрацювання у профільний комітет.

Даний законопроект міг зіграти велику роль в розвитку медіації в Україні. Адже з прийняттям закону сторонам конфлікту було б спокійніше застосовувати щось для них маловідоме. Тому легітимізація ідеї передбачала крок для встановлення довіри до неї.

У Цивільному процесуальному кодексі України [3] сьогодні містяться норми, які дозволяють сторонам укласти мирову угоду на будь-якій стадії цивільного процесу (ч. 3 ст. 31 ЦПК України). Створення аналогічних норм для процесу застосування медіації може стати ефективним способом вирішення спорів.

Відповідні зміни внесено також до процесуальних кодексів України. Так, у господарському, цивільному та адміністративному процесах запроваджено врегулювання спору за участю судді, що проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті. Про проведення процедури врегулювання спору за участю судді суд постановляє ухвалу, якою одночасно зупиняє провадження у справі. У разі недосягнення сторонами мирного врегулювання спору повторне проведення врегулювання спору за участю судді не допускається.

Важливим кроком на міжнародному рівні стало прийняття у 2002 р. Комісією ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) Типового закону «Про міжнародну комерційну погоджувальну процедуру» [4]. Ним регулюються основні принципи процедури медіації у випадках, коли сторони є резидентами різних країн (міжнародна медіація).

В Україні процедура медіації лише формується і не має широкого застосування. «Медіація» це лише красива назва переговорів, адже вона не регламентована нормативно правовими актами та не несе у собі нових методів вирішення питання на теперішній час але все може згодом змінитись. Тому фахівці з правових питань майже одногласно підтримують потребу запровадження у нашої судовій системі такого інституту.

Отже, впровадження в Україні інституту альтернативних способів вирішення спорів сприятиме поліпшенню доступу громадян до правосуддя та скороченню навантаження на суди, а отже, допоможе скоротити строки розгляду справ та відсоток оскаржуваних рішень, зменшити судові витрати, поліпшити якість судових рішень та досягнути примирення між сторонами.

Список використаних джерел

1. Про стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 рр.: Указ президента від 20.05.2015р. №276/2015 // Офіційний вісник України. – 2015. – №441. – Ст. 1267.
2. Про прийняття за основу проекту Закону України про медіацію: Постанова Верховної Ради України від 03.11.2016 р. №1725-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – №48. – Ст. 828.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004р. №1618-IV: за станом на 08 лип.2018р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 16 (07.05.2004).
4. Про міжнародну комерційну погоджувальну процедуру: Типовий закон Комісії Організації Об'єднаних Націй від 24.06.2002 р.

Горова С.В.,

студентка групи ПБ-16-3

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Самілик Л.О.,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

СУДОВИЙ ЗБІР В РАМКАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

На сьогоднішній день більшість спорів, з приводу яких особи звертаються до суду є цивільними спорами і розглядаються в порядку цивільного судочинства. Відповідно до статистичних даних за 2018 рік судами загальної юрисдикції розглядалося 901010 цивільних справ, що в 4,5 рази більше ніж кримінальних [1]. Основним підґрунтям звернення осіб до суду за захистом законних прав та інтересів є такий принцип цивільного судочинства, як доступ до правосуддя. Даний принцип є природним правом людини і регулюється Конституцією України (ст. 55) та іншими законами (ст.3 ЦПК України) [2, 3]. Кожна особа має право звернутися до суду. Незважаючи на це право, доступ до правосуддя визначається не лише матеріально-правовими можливостями особи, а й фінансовими. Відповідно до п.4 ст.177 ЦПК України до позовної заяви додаються документи, що підтверджують сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі. За несплату судового збору позовна заява залишається без руху (п.2 ст. 185 ЦПК України) [3]. Таким чином, державою хоч і проголошується доступ до правосуддя абсолютно кожному, проте, фактично не всі через власний фінансовий стан можуть заплатити судовий збір, який ще й постійно підвищується. Саме тому, дана проблема є актуальною і суперечливою, адже одні науковці наполягають на скасуванні судового збору, інші, навпаки, стверджують про його необхідність.

Принцип доступу до правосуддя вивчали такі вітчизняні науковці: Є.І. Марочкін, Н.В. Сибільова, О.М. Овчаренко, І.В. Назаров., а безпосередньо в теорії цивільного процесу – В.В. Комаров, Н.Ю. Сакара, М.Й. Штефан. Європейською конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод визначено, що особі має бути забезпечена можливість звернутися до суду з метою

вирішення того чи іншого питання, і на цьому шляху не повинні чинитися перешкоди юридичного чи практичного характеру [4]. Судовий збір в даному контексті і є тією перешкодою звернення до суду. Проте, в жодній європейській країні судовий збір не відмінено і справно сплачується особами, які звертаються до суду. Європейське право окремих країн надає можливість особі сплатити судовий збір авансом, тобто певною частиною на початку, або взагалі після винесення судового рішення, відповідно до якого винна сторона зобов'язується сплатити судовий збір. Так, наприклад, відбувається у Франції – програвша сторона, крім покладених на неї зобов'язань судом ще сплачує судовий збір [5]. Такі способи полегшують сплату такого збору, проте не відмінюють його. Про доцільність сплати судового збору стверджують у своїх працях такі науковці як: І.Є. Енгельман, Є.В. Васьковський, О.Л. Боровиковський та інші. Вищезазначена статистика розгляду справ у цивільному судочинстві зображує дуже велику кількість поданих позовів, а якщо уявити, що особам не потрібно платити судовий збір, таких справ було б в 2-3 рази більше. Наша судова система, на сьогоднішній день, знаходиться у стані реформування, у судах катастрофічно не вистачає суддів, багато ще проходять перекваліфікацію. Судді фізично не встигають якісно здійснювати правосуддя. Відміна судового збору призведе до того, що особи по будь-якому питанню будуть звертатися до суду, навіть, не намагаючись якимось врегулювати спір у досудовому порядку. Як зазначає Є.В. Васьковський: «побоювання сплати судових витрат стримуватиме громадян від легковажного порушення безпідставних або сумнівних справ, які при повній безкоштовності юстиції можуть розплодитися до жахливих розмірів» [6]. Станом на 1 січня 2019 року мінімальна сума судового збору становить 768,4 грн., таким чином, особам, чий матеріальні позовні вимоги є меншими зазначеної суми недоречно звертатися до суду. Тут спрацьовує людський фактор - якщо людина подасть позов, вона ще більше грошей витратить, ніж отримає. А якщо не треба буде платити судовий збір, то чому б і не подати позов до суду, все одно така особа нічого не втрачатиме, а для суду буде ще більше навантаження.

Враховуючи вищевикладене, постає питання, що ж робити особі, права якої дійсно були порушені, досудове врегулювання не допомагає, а судовий захист є єдиним способом відновити свої законні права, проте особа не має коштів сплатити судовий збір? Законодавець в цьому випадку визначив пільги при сплаті судового збору. Наприклад, від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях звільняються позивачі - у справах про стягнення заробітної плати та поновлення на роботі. Така пільга обґрунтовується тим, що позивач в такій ситуації явно є безробітним та має матеріальні претензії до колишнього роботодавця, отже відсутність в нього коштів для сплати судового збору є обґрунтованою. Пільгу мають також особи з інвалідністю I та II груп, законні представники дітей з інвалідністю і недієздатних осіб з інвалідністю; позивачі - громадяни, віднесені до 1 та 2 категорій постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи; учасники бойових дій, постраждалі учасники Революції Гідності, Герої України - у справах, пов'язаних з порушенням їхніх прав; заявники - у справах за заявами про встановлення фактів, що мають юридичне значення, поданих у зв'язку із збройною агресією, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України,

надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру, що призвели до вимушеного переселення з тимчасово окупованих територій України, загибелі, поранення, перебування в полоні, незаконного позбавлення волі або викрадення, а також порушення права власності на рухоме та/або нерухоме майно тощо (вичерпний перелік зазначено у ст. 5 Закону України «Про судовий збір») [7]. Ці та інші категорії населення повинні захищатися державою, яка позиціонує себе як соціальна. Отже, держава турбується про своїх громадян, які в силу певних життєвих обставин потребують допомоги і тому не зобов'язані сплачувати судовий збір для звернення до суду за захистом своїх прав.

Наступною позитивною рисою цивільного процесуального законодавства є засада, яка передбачає відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення [3]. Для цього позивач у своїх позовних вимогах має попросити суд покласти всі судові витрати (до яких входить судовий збір) на відповідача. Суть полягає в тому, що позивач, який опинився у скрутному становищі з вини відповідача і судом це було встановлено, авансом сплачує судовий збір, який потім йому повертається за умови, що суд задовольнив його позовну вимогу. Така умова не є безпідставною, адже на практиці суд не завжди задовольняє вимогу позивача покласти всі судові витрати на відповідача, що важко пояснити, чому суд прийняв таку позицію.

Отже, навівши аргументи щодо скасування чи залишення судового збору, ми дійшли висновку, що судовий збір має більше позитивних рис, ніж негативних. Як і будь-який збір чи податок він наповнює бюджет і є обґрунтованим. Попри багато дискусій щодо його доцільності, у розвинутих країнах він справляється з осіб, які звертаються до суду за захистом своїх прав та законних інтересів і такі країни не мають наміру його скасовувати. Проблема бідності населення як перепона до доступу до правосуддя повинна вирішуватися не шляхом відміни судового збору, а шляхом покращення економічного добробуту населення, збільшення середнього класу та ефективної політики держави в усіх сферах життєдіяльності.

Список використаних джерел

1. Судова статистика. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/-analit_tabl_2018
2. Конституція України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. №1618-IV: станом на 04.11.2018 // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-41, 42. ст.492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
4. Європейська конвенція з прав людини та основоположних свобод від 4.11.1950 р./ Ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
5. Новый Гражданский процессуальный кодекс Франции: пер. с фр. В. Захватаев / предисл. А. Довгерт, В. Захватаева ; отв. ред. А. Довгерт. К. : Истина, 2004. С. 167-168.
6. Васьковский, Е. В. Курс гражданского процесса / М. : Изд. Бр. Башмаковых, 1913. – Т. 1. – С. 476.

7. Про судовий збір: Закон України від 8.07.2011 р. № 3674-VI: станом на 01.01.2019 // Відомості Верховної Ради України. 2012, № 14, ст.87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>

Греян А.А.,
курсант взводу ПМПФ-17-1
Університету ДФС України

Греков Р.Д.,
курсант взводу ПМППМ-17-2
Університету ДФС України

Науковий керівник: Обривкіна О.М.,
к. пед.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

ДОГОВІР КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ЯК ПІДСТАВА ВИНИКНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО

Актуальність даної теми полягає у тому, що в сучасному світі одним із найрозповсюджених видів правочинів з набуття права власності є договори купівлі-продажу. Договори про передання майна у власність є тими унікальними правовими конструкціями цивільного права, що опосередковують перехід права власності у різних сферах суспільного життя та між різними учасниками цивільних відносин, слугують підставою виникнення зобов'язальних правовідносин з передання майна у власність [4, с. 3].

Цивільний кодекс України не виокремлює особливості купівлі-продажу нерухомості, дефінуючи в ст. 655 загальне визначення зазначеного договору, за яким одна сторона (продавець) зобов'язується передати майно у власність покупцеві, а покупець зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму [1].

Істотними умовами договору купівлі-продажу є умови про предмет і ціну. Для договору купівлі-продажу істотною умовою завжди є предмет (його найменування) та кількість товару. Предмет договору купівлі-продажу нерухомості становить погоджений сторонами індивідуально-визначений об'єкт з урахуванням характеристики останнього, що міститься у державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та їх обмежень. Погоджуючи предмет договору купівлі-продажу нерухомості, сторони певною мірою обмежені у свободі волевиявлення техніко-юридичними характеристиками, що містяться відповідно до вимог закону у згаданому реєстрі. Це має важливе значення у разі укладення договору купівлі-продажу нерухомості, до складу якої входять кілька об'єктів нерухомості [3, с. 154].

Такі вимоги до товару, що продається, як якість та ціна, хоча і є важливими, але не можуть вважатися істотними умовами цього договору, якщо, безумовно, інше не передбачено самим договором або законом. Цей висновок можна зробити, проаналізувавши частиною 1 статтею 691 Цивільного кодексу, яка встановлює: якщо ціна не встановлена у договорі і не може бути визначена, виходячи з його умов, застосовуються правила визначення ціни, що передбачені у статті 632

Цивільного кодексу [1]. Законодавець встановлює правила визначення ціни товару залежно від різних обставин. Договори укладаються у письмовій формі і підлягають нотаріальному посвідченню та державній реєстрації.

Наразі в Україні формується і діє єдиний Державний реєстр прав, який ґрунтується на державному обліку земельних ділянок усіх форм власності та розташованого на них іншого нерухомого майна, реєстрації речових прав на об'єкти нерухомого майна, їх обмежень та правочинів щодо нерухомого майна [2, с. 75]. Державній реєстрації підлягають заявлені речові права на нерухоме майно за наявності документів, що підтверджують вчинення правочинів щодо цих об'єктів. Тому можна укласти договір купівлі-продажу нерухомості, якщо право власності на нього зареєстровано у встановленому законом порядку.

Державна реєстрація свідчить про належність нерухомого майна конкретному власникові [2, с. 77]. У цьому випадку можна стверджувати наявність презумпції правомірності володіння майном особою, зареєстрованою як суб'єкт права власності в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та їх обмежень.

Отже, підсумовуючи вищенаведене, можна дійти висновку, що договір купівлі-продажу займає важливе місце в регулюванні правовідносин щодо нерухомого майна. На відміну від нормативних актів загального та спеціального характеру, що містять абстрактну модель взаємовідносин суб'єктів цивільних правовідносин, договір купівлі-продажу регулює конкретні правовідносини сторін, у нашому випадку, з передачі об'єктів нерухомості у власність за плату. Укладаючи договір купівлі-продажу, сторони конкретизують наявні диспозитивні положення чинного законодавства, надаючи їм обов'язкового характеру, а також визначають права та обов'язки, які не передбачені законом, але не суперечать йому.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435–IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 356.
2. Старченко А. Ю. Реформування доступу до державного реєстру речових прав на нерухоме майно в Україні / А. Ю. Старченко // Сбірник наукових статей: Політика. Держава та право. Сучасні проблеми та перспективи розвитку. – Люблін, 2016. – С. 74-77.
3. Ірина Панченко. особливості виначення предмету договору купівлі-продажу нерухомості – 2015. URL: http://vjhr.sk/archive/2017_2/part_2/27.pdf
4. Яворська О. С. Договірні зобов'язання про передання майна у власність: цивільно-правові аспекти. – 2011. URL: <http://liber.onu.edu.ua/opacunicode>

ВІДВІД СУДДІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Згідно із дослідженням проведеним Українським центром економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова станом на 2018 рік рівень довіри до суддів становить 6,5 %, а відсоток людей, які зовсім не довіряють становить 58, 9 %, вагомий показник, чи не так? Це означає, що громадяни, які звертаються з позовом до суду мають сумніви щодо об'єктивності, неупередженості та незалежності суддів.

Проблемам класифікації підстав відводу в теорії цивільного процесу приділено дуже мало уваги. У підручниках та коментарях цивільних процесуальних кодексів інколи міститься згадка про існування загальних та спеціальних підстав відводу. Серед учених, які аналізували власне загальні підстави відводу судді в цивільному процесі, можна назвати В.В. Баранкову, Ю.В. Білоусову, С.С. Бичкову, Р. Є. Гукасяна, Я. П. Зейкана, Н. Л. Луців-Шумську, А. П. Рижакова, Н. Л. Шумську, С.В. Щербак та інших.

Відвід судді – усунення судді від участі в справі.

Загальні підстави відводу – це такі підстави, за якими можна спростувати неупередженість та об'єктивність будь-якого суб'єкта, якому можна заявити відвід у цивільній справі. Під упередженістю суду слід розуміти його схильність до позиції певних учасників процесу. За переконанням науковців, саме відвід і самовідвід є процесуальними засобами забезпечення справедливого розгляду й вирішення справ у судах [2, с. 11].

Підстави для відводу (самовідводу) судді піддались деяких змін та доповнень, вони закріплені у ст. 36 ЦПК України, ними можуть бути, якщо:

- 1) він є членом сім'ї або близьким родичем або осіб, які надавали стороні або іншим учасникам справи правничу допомогу у цій справі, або іншого судді, який входить до складу суду, що розглядає чи розглядав справу;
- 2) він брав участь у справі як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, представник, адвокат, секретар судового засідання або надавав стороні чи іншим учасникам справи правничу допомогу в цій чи іншій справі;
- 3) він прямо чи побічно заінтересований у результаті розгляду справи;
- 4) було порушено порядок визначення судді для розгляду справи;
- 5) є інші обставини, що викликають сумнів в неупередженості або об'єктивності судді [1].

Наведений у даній статті перелік підстав не є вичерпним. Це пояснюється тим, що існують різноманітні життєві ситуації, які неможливо передбачити, тому закон не може містити вичерпного переліку. Положення даної статті розповсюджується на суддів усіх інстанцій, а ст. 37 ЦПК України передбачає недопустимість повторної участі судді в розгляді справи.

Судді задовольняючи відвід (самовідвід) зазначають, що наведені підстави для відводу не можуть свідчити про упередженість судді. Фактичною підставою для відводу є:

- сам акт заяви про відвід та сумнівів заявника в об'єктивності судді;
- наявність навіть припущення, що суддя не може зберегти неупередженість та безсторонність.

Відвід (самовідвід) повинен бути заявленим до початку з'ясування обставин у справі та перевірки їх доказами (тобто, як правило, на підготовчому етапі судового розгляду). Якщо це зроблено пізніше, заява про відвід розглядається в тому випадку, коли особі, яка його заявила, підстави для відводу стали відомі після початку розгляду справи, тобто після початку з'ясування обставин у справі та перевірки їх доказами.

Наслідком задоволення заяви про відвід судді, який розглядає справу одноособово, справа розглядається в тому самому суді іншим суддею (ч. 1 ст. 41 ЦПК України) [1], а питання про відвід судді вирішує суд, який розглядає справу і задовольняє відвід, якщо він дійде до висновку про його обґрунтованість [3]. Тобто, в даному випадку, можна говорити про деяку суперечність із метою відводу, а саме неупередженість та об'єктивність розгляду справи. Оскільки, суддя не може бути об'єктивним по відношенню до себе і не може належним чином оцінювати докази стосовно себе, то він поєднує в собі функцію особи, що наводить аргументи на захист правомірності своїх дій та функцію вирішення поставленого питання. Тобто було б доцільніше, якби питання відводу розглядалося іншим складом суду.

У переважній більшості відвід заявляють у суді першої інстанції і зв'язку із порушенням суддею процесуальних норм. Тому можна провести аналогію між розглядом заяви про відвід і апеляційним оскарженням ухвал суду першої інстанції, наприклад, щодо забезпечення позову, відмови у відкритті провадження і справі тощо. Ці процедури оскарження вже перевірненні й показали, що вони працюють. Інша річ, що це потребує часу [4, с. 10].

Також, важливим моментом у розширеному переліку підстав для відводу судді в порівнянні зі старою редакцією є новий порядок розгляду судом цього питання. Раніше, коли суд отримавши від сторони заяву про відвід (самовідвід) судді, вирішував дане питання в нарадчій кімнаті (тобто на місці) і якщо заява виявилась необґрунтованою то суд продовжував розгляд справи в цьому ж засіданні. Наразі, до Цивільного процесуального кодексу внесли зміни та змінився сам механізм вирішення даного питання, мова йде про те, що розгляд справи в будь-якому випадку буде перенесено на іншу дату. У випадку вмотивованості та обґрунтованості заяви про відвід та її задоволення судом, справа передається за допомогою Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи на розгляд іншому судді, що потребує певного часу. Хоч заява про відвід повинна бути розглянута не пізніше двох днів з дня надходження такої заяви, а отже, на третій день сторони можуть знову збиратись у залі для продовження розгляду справи, але в юристів існує думка, що даний механізм може сприяти затягуванню справи.

Отже, можна зробити висновок, що інститут відводу (самовідводу) судді має істотне значення для судочинства. Але для підвищення ефективності його реалізації в цивільному процесі потрібно, щоб питання стосовно відводу судді розглядалося

судами більш ретельно: перевірялись та виключались ті підстави, які можуть бути передбаченні для відводу судді до початку провадження та передбачити механізм першочергової перевірки завідомо необґрунтованості судді.

Список використаних джерел

1. Цивільно процесуальний кодекс України від 18.03.2003 року [Текст] // ВВР.– 2004. – № 40-41, 42.– Ст. 492.
2. Вулицька І. Відвід судді не затягне справи // Юрид. газ. – 2012. – № 1. – 18 лип. – С. 11- 20.
3. Стеценко Ю.В. Відвід судді як складова судового процесу. Про недоліки, шляхи вдосконалення й можливості використання процедури відводу судді [Електронний ресурс] / Ю.В. Стеценко. – Режим доступу: <http://advokat-stetsenko.com/vidvid-suddi.html>.
- 4 Білицький Р. Відвід суду: дієвий засіб чи процесуальна безпорадність? // Юрид. газ. – 2004. – № 16. – 31 серп. – С. 4-15.

Гуменюк В.О.,

студентка групи ПБ-16-2

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Самілик Л.О.,

к. ю. н., доцент кафедри цивільного права та процесу

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕДУРИ МЕДІАЦІЇ ЯК ЕФЕКТИВНОГО ВИДУ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ВИРІШЕННЯ ЮРИДИЧНИХ СПОРІВ

Підтримка та розвиток свободи і безпеки, гарантія прав та свобод людини, забезпечення здійснення справедливого правосуддя є основним завданням сучасного демократичного суспільства. Актуальною є проблема подолання різноманітних конфліктів та суперечок. Універсальною та основною потребою сучасного суспільства у межах різних правових систем є забезпечення справедливості та згоди. Одним з таких практичних напрямків досягнення примирення та згоди при вирішенні різноманітних суперечок є процедура медіації.

Окремі аспекти медіації висвітлюють у своїх наукових працях такі вчені як О. Белінська, Г. Гончарова, М. Дякович, В. Землянська, В. Комаров, Д. Кущерець, С. Кузьменко, Г. Єрмоєнко, Ю. Притика, Н. Турман, В. Резнікова.

Існують різного роду визначення з приводу самого терміна «медіація», зокрема, О. Белінська вважає медіацію добровільним та конфіденційним способом вирішення конфліктної ситуації, де медіатор у ході структурованої процедури допомагає учасникам конфлікту вступити в прямі перемовини для вироблення спільного рішення щодо проблеми [1, ст. 158]

На думку Г. В. Єрмоєнко, медіація – це процес, під час якого зустрічаються разом дві чи більше сторін у присутності третьої – нейтральної – сторони (медіатора), яка сприяє досягненню сторонами взаємної згоди у вирішенні спору.

При цьому увагу зосереджено на інтересах сторін, а не на правових позиціях та договірних правах. У разі медіації конфліктуючі сторони самі знаходять рішення [2].

Медіація відрізняється від інших методів вирішення спорів за такими ознаками як: добровільність використання цієї процедури, гнучкий характер процедури, бажання сторін дійти згоди та вирішити спір, нестача судових повноважень у медіатора. Ця процедура має також певні переваги: швидкість, конфіденційність та – як засвідчує загальна практика проведення медіації – високий ступінь результативності.

Мета медіації полягає у досягненні порозуміння, тобто таких домовленостей, які будуть прийнятні для усіх сторін спору. Звичайно, ідеалом є знаходження такого розв'язання, яке відображає та оптимально узгоджує їх інтереси в розумінні того, що кожна із сторін щось отримує і нічого істотно не втрачає. Однак медіація не завжди мусить бути пов'язана з детальним узгодженням усіх фактичних та правових обставин справи[3].

Процедура медіації необхідна, коли:

- потрібно прийти до того чи іншого рішення в результаті переговорів і зафіксувати його документально;
- між сторонами є домовленості, котрі вони не можуть або не бажають розкривати третім особам (зокрема в суді) і хочуть зберегти конфіденційність;
- роздратування та емоції конфліктуючих сторін перешкоджають ефективному спілкуванню сторін;
- сторони обмежені часовими межами й економлять кошти;
- сторони хочуть залишатися в партнерських або дружніх відносинах [4, ст. 25].

На мою думку, процедура медіації є позитивним явищем за допомогою якого здійснюються примирні процедури, позасудові та досудові способи урегулювання спорів, що в свою чергу дозволять знизити навантаження на судову систему взагалі та суддів зокрема і, як наслідок цього, заощадити бюджетні ресурси та підвищити якість здійснення правосуддя. Медіація також являється додатковим та ефективним механізмом захисту прав людини і забезпечення правового порядку та згоди у суспільстві.

Проект Закону «Про медіацію» неодноразово знаходився на розгляді у Верховній Раді України, проте усі спроби врегулювати на законодавчому рівні інститут медіації були невдалими, адже законопроект не набирав необхідних голосів. Зрештою 3 листопада 2016 року на засіданні Верховної Ради України народні депутати підтримали в першому читанні даний законопроект, проте у другому читанні він так і не набрав необхідних голосів.

На мою думку, створення ефективної системи альтернативних способів вирішення спорів є важливим напрямком удосконалення правосуддя в Україні. З метою використання медіації в країні має бути законодавство, в рамках якого б відбувалось регулювання цього процесу. На сучасному етапі розвитку української держави та права запровадження альтернативних позасудових методів вирішення спорів сприятиме зменшенню навантаження на судову систему, значній економії коштів на веденні судового процесу, позитивно вплине на правову культуру та свідомість, пришвидшить вирішення спорів, надасть можливість вимірювати

справедливість самостійно, створить можливість зберегти позитивні відносини з контрагентом в майбутньому. Тому, я вважаю, що парламенту варто зважити аргументи на користь запровадження правового інституту медіації, що стане поштовхом на шляху до розвитку інституту медіації в Україні.

Отже, медіація розуміється як добровільний і конфіденційний процес, вміло підготовлений незалежною і нейтральною особою, яка, допомагаючи сторонам конфлікту вирішити суперечку, сприяє досягненню згоди та порозуміння між сторонами. Результат медіації як ефективного виду альтернативного вирішення юридичних спорів в більшості залежить від професіоналізму медіаторів та їх високого рівня професійної етики. Медіація здатна забезпечити ефективне розв'язання спорів із найменшими витратами через процеси, спеціально пристосовані до потреб сторін. Саме тому запровадження дієвих механізмів альтернативного вирішення спорів є доцільним на сучасному етапі розвитку національної правової системи. Це не лише сприятиме зменшенню навантаження на судову систему, а й пришвидшить вирішення спорів.

Список використаних джерел

1. Белінська О. В. Медіація – альтернативне вирішення спорів. Вісник Вищої ради юстиції - 2011. - № 1(5). - Ст. 158–172.
2. Єрмоменко Г. В. Перспективи розвитку медіації в Україні. URL: <http://ukrmediation.com.ua/files/content/Perspectyvy.pdf>.
3. Мотиль В. І. Стан та перспективи правового регулювання медіації в Україні. Юридична Україна. 2014. URL : http://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/urykr_2014_11_9.pdf.
4. Кармаза О. О. Інститут медіації: основні концепції розвитку. Підприємництво, господарство і право - 2017. - № 2. – Ст. 24-28.

Дементьєва А.О.,
студентка групи ПБП-16-5
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Самілик Л. О.,
к. ю. н., доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРОБЛЕМА ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАЦІЇ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СПОРІВ

Медіація – один із найпоширеніших варіантів вирішення спорів в сучасному світі. Такий процес має велику кількість переваг, в порівнянні із судовим розглядом справи, тому вже в другій половині ХХ століття вона стала складовою правових систем у різних країнах світу та не втрачає своєї важливості та актуальності досі.

Дослідженням даної теми протягом останніх років здійснювалося такими вченими, як : Г. О. Огречук, О.М. Спектор, С. Ф. Демченко, Є. Р. Бершеди, Ю. В. Буваліна, Н.В. Нестор та ряд інших. На жаль, в сучасній Україні, така процедура не набула популярності серед суб'єктів цивільно-процесуальної діяльності.

Актуальність даної теми полягає в тому, що на даний час, в Україні, як і в більшості сусідніх країн, провідною була і є судова форма захисту, в фундамент якої покладено змагальний процес. Тому за таких обставин справу в суді виграє не той, хто правий у спорі, а той, у кого більше можливостей надати необхідні докази. І навіть у тоді, коли суд приймає законне і обґрунтоване рішення у встановлені законом строки, правовий спір між сторонами не вичерпується, про що свідчать чисельні проблеми, пов'язані з виконанням судових рішень.

В порівнянні із судовим розглядом, що є жорстоко підконтрольний, має єдину процедуру для всіх та зосереджується на самій суті позову, то медіація, в свою чергу, дає можливість альтернативи у вирішенні спорів, враховуючи всі нюанси конкретної ситуації, незалежно від юридичного значення.

Зазначимо, що у 2014 р. Україна підписала Угоду про Асоціацію з Європейським Союзом. Згідно зі ст. 1 Угоди, Україна і ЄС мають посилювати співпрацю у сфері правосуддя, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини й основоположних свобод. Країни Європейського Союзу погодилися, що забезпечення верховенства права та кращого доступу до правосуддя повинно включати доступ як до судових, так і до позасудових методів врегулювання спорів [1].

У 2015 році Указом Президента України була схвалена Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 рр. Відповідно до п. 5.4 значеної Стратегії, передбачено розширення способів альтернативного (позасудового) врегулювання спорів (зокрема, шляхом практичного впровадження інституту медіації та посередництва) [2].

Мало хто з суддів в Україні позитивно ставиться до такого нововведення як медіація. І це не випадково, оскільки, переважна більшість суддів та адвокатів на перших порах розглядають альтернативне вирішення спорів, тобто медіацію, як

пряму загрозу власній роботі та прибуткам, тому не поспішають впроваджувати їх у власну практику.

Головною передумовою широкого поширення та застосування медіації в Україні є сприйняття цього інституту суспільством загалом тому, що, на жаль, не кожна особа обізнана про такий метод захисту своїх прав та інтересів.

Тому, важливо на сьогоднішній день забезпечити доступом громадян до інформації про медіацію, а саме: особливості цієї процедури, її правові наслідки, відмінність від інших способів вирішення спорів.

Однією із проблем впровадження медіації є те, що відповідно до положень чинного ЦПК на стадії підготовки суд лише з'ясовує, чи бажають сторони примиритися. Очевидно, що для сприяння сторонам у примиренні однієї цікавості суду недостатньо, потрібно роз'яснити їм про можливі способи примирення і, якщо останні виявлять бажання скористатись одним із способів, надати їм час для цього. Наразі процесуальний кодекс не передбачає такої можливості. З огляду на це вважаємо, що для найбільш ефективного застосування медіації існуючий процесуальний порядок провадження потребує відповідних змін [3].

Ще окремою проблемою при використанні медіації буде сам процес виконання рішення, яке було прийняте в процесі медіації. На сьогодні можливість примусового виконання у разі вирішення спору за допомогою альтернативних способів фактично передбачена лише для третейського (арбітражного) рішення. Така можливість передбачається й на міжнародному рівні Конвенцією ООН про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 року (Нью-Йоркська Конвенція) [4].

Також, достатньо гостро стоїть питання про те, ким повинен бути медіатор, який проводить медіацію, – акредитованим незалежним посередником, працівником апарату суду чи учасником процесу (і, відповідно, суб'єктом цивільних процесуальних правовідносин).

Чинне українське законодавство має перспективне підґрунтя для застосування інституту медіації, а саме – наявність норм, що передбачають можливість укладення між сторонами судового процесу мирової угоди з метою врегулювання спору на основі взаємних поступок у Цивільному процесуальному кодексі та законах. Але, цих норм явно бракує для повноцінного розвитку альтернативних способів вирішення спорів. Перш за все, необхідно внести зміни до процесуальних нормативно-правових актів для скасування перешкод у проведенні медіації та прийняти спеціальний закон [5].

У Верховній Раді був представлений законопроект «Про медіацію», який був прийнятий у першому читанні. Проте у другому читанні депутати так і не підтримали даний законопроект, оскільки у ньому недостатньо чітко врегульовані проблеми організації професійної діяльності медіаторів та їх професійної підготовки.

Я вважаю, було б доцільно більш чітко визначити питання правового статусу медіаторів та правові підстави їхнього функціонування, зокрема, чи є вони суб'єктами підприємницької діяльності.

Отже, медіація є найбільш ефективною формою та одним із визнаних у світовій практиці способів позасудового вирішення цивільних спорів. Світовий

досвід свідчить про те, що медіація дає змогу вирішувати успішно різноманітні конфлікти, що виникають в усіх сферах суспільного життя, а саме: приватно-правові спори щодо поділу майна, батьківської опіки над дітьми при розлученні, врегулювання відносин між сусідами, питання спадкового права, розв'язання конфліктів, що виникають між особами, пов'язаними трудовими відносинами та інші.

Проте в Україні, на даний час є низка проблем, які потребують вирішення для впровадження медіації, як альтернативного вирішення цивільно-правових спорів. Перш за все, було в доцільно прийняти Закон України «Про медіацію». Прийняття закону, який би чітко регулював процедуру медіації, передбачав обов'язковість прийнятих в її результаті рішень та зобов'язував суб'єктів владних повноважень застосовувати всі заходи для вирішення спору, перш за все в досудовому порядку, значно б полегшило просування медіації в Україні.

Після прийняття закону єдиною перешкодою для стрімкого розвитку медіації в Україні може стати низький рівень знань про медіацію серед звичайних громадян та в бізнес-середовищі, що може породжувати недовіру до такої процедури. Загалом, медіація в Україні не є такою нереальною, як здавалося б, але потрібно пройти шлях визначення цієї процедури на законодавчому рівні.

Список використаних джерел

1. Макаренко Є. Закон про медіацію: нереальна реальність URL:/ Є. Макаренко // №38 (640). – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodniy-arbitrazh-ta-adr/zakon-pro-mediaciju-nerealna-realnist.html>.

2. Огречук Г. О. Правове регулювання застосування медіації при вирішенні цивільно-правових спорів. URL: Г. О. Огречук // УДК 347.996. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/1449>.

3. Поліщук М. Я. Передумови запровадження медіації як способу вирішення цивільно-правових спорів. URL:/ М. Я. Поліщук // УДК 347.965.42. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://pap.in.ua/3_2016/22.pdf.

4. Мазаракі Н. В. Медіація в Україні: Проблеми теорії та практики. URL: / Н. В. Мазаракі // Приватне право. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/>

5. Директива № 2008/52/ЄС Європейського парламенту і Ради про деякі аспекти посередництва (медіації) в цивільних та комерційних справах від 190 21.05.2008 URL: . – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a95

Довгань В.М.,
студентка групи ПБП-16-4
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Менів Л. Д.,
к. ю. н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

ДИСКРИМІНАЦІЯ ЖІНОК НА РИНКУ ПРАЦІ

Враховуючи сучасне політичне становище України на міжнародній арені, прагнення держави стати частиною Європейського союзу, має наслідок підписання Україною чимало міжнародних нормативно-правових актів, в тому числі і таких, що стосуються питань працевлаштування, регулювання трудових відносин, особливо актуальним є питання врегулювання праці жінок. Хоч і законодавством України передбачено принцип рівності у трудових правовідносинах, проте на практиці жінки зазнають дискримінації в таких питаннях як оплата праці, при працевлаштуванні, при виплаті пільг [1, с. 231]. Такі проблеми спричинені недосконалим трудовим законодавством, нехтуванням роботодавців чинних норм трудового права, пануванням у суспільстві певного стереотипу, що не дозволяє жінкам на рівні з чоловіками працювати.

Дослідженням гендерної дискримінації на ринку праці в Україні займалися Лесік І. М., Черба В. М., Єгорова О. В., Хуторян Н. М., І.В. Чеховська, Ярошенко О. М., Дорошенко А. П., Кончаковський Є. О. та ін.

В українському суспільстві панує доволі усталений стереотип, що жінка, в першу чергу, має реалізувати себе у сфері материнства, сімейного життя, а кар'єрний ріст та самореалізація жінки як особистості відходить на інший план. У зв'язку з цим чи не кожна жінка зазнає дискримінації, перебуваючи на ринку праці.

Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» встановив, що жінкам і чоловікам забезпечуються рівні права та можливості у працевлаштуванні, просуванні по роботі, підвищенні кваліфікації та перепідготовці [2]. Проте, аналізуючи практику, варто зауважити, що цей принцип не є повністю реалізованим, адже жінки і надалі зазнають дискримінації, перебуваючи на ринку праці.

Проблема гендерної дискримінації найбільше проявляється у питаннях, які стосуються отримання робочого місця та оплати праці. Аналізуючи дану проблему, можна виявити, що жінки порівняно з чоловіками займають менш престижні та оплачувані посади, незважаючи на рівень освіти, досвід та професійну підготовку [3, с. 98].

З гендерною дискримінацією жінки стикаються ще до працевлаштування, під час пошуку роботи. Даючи оголошення в засоби масової інформації про вакантні посади, роботодавець встановлює обмеження статі, віку та навіть зовнішнього вигляду, тим самим позбавляючи жінок, що мають належну кваліфікацію, професійні якості та досвід роботи, високооплачуваної та престижної роботи.

За статистичними даними у всіх вікових групах починаючи з 15 і до 49 років кількість зайнятих чоловіків переважає над кількістю зайнятих жінок. Аналогічно, і відсоток зайнятих чоловіків по відношенню до загальної чисельності населення

чоловічої статі вище, ніж і відповідний відсоток зайнятих жінок. Цікаво, що після 50 і до 70 років ситуація дещо змінюється - кількість зайнятих жінок дещо більша від кількості чоловіків, але не у % відношенні до зайнятого населення відповідного віку. Отже, в загальному, у сфері зайнятості домінує населення чоловічої статі. Найвищий рівень зайнятості жінок у віці 30-49 років. На нашу думку, це викликано тим, що роботодавець не зацікавлений в молодих працівницях без стажу роботи, які можуть піти у відпустку для народження дитини та її подальшого догляду [3, с. 99].

Незважаючи на високу професійну та освітню підготовку, жінки обіймають посади менш престижні та менш оплачувані, працюють у сферах діяльності з меншою заробітною платою. Тому в цілому жінки та чоловіки, які мають однакову професійну та освітню підготовку, мають різну зарплатню [4].

Ще одним фактором, що впливає на різницю в заробітній платі жінок та чоловіків, є заборона використання праці жінок на важких роботах і роботах зі шкідливими умовами праці, а також на підземних роботах [5]. Працюючи на таких роботах, чоловіки забезпечуються пакетом соціальних гарантій та мають відповідний рівень заробітної плати.

Посилаючись на статистичні дані, варто зауважити, що рівень середньомісячної заробітної плати штатних працівників - жінок в Україні значно нижчий, ніж чоловіків, зокрема у 2016 р. різниця становила 25,3%. За весь досліджуваний період 2012-2016 рр. в середньому зберігається відхилення у 25% [6].

Однак різниця в оплаті праці є не єдиним виявом гендерної дискримінації на ринку праці. Посилаючись на усталені стереотипи уявлення жінки в українському суспільстві, в нашій державі існує уявний поділ на «суто чоловічі» та «суто жіночі» професії. Цей поділ не дозволяє жінкам реалізувати свій потенціал як особистості на повну, а отже не дозволяє отримувати гідну заробітну плату, що відповідає їх амбіціям.

Реалізація жінками свого права на материнство також доволі часто стає причиною гендерної дискримінації на ринку праці. Саме через репродуктивну функцію праця жінок розглядається роботодавцями як менше ефективна, менш корисна, адже жінкам доводиться поєднувати роботу з материнством, з сімейними обов'язками.

Отже, незважаючи на законодавче врегулювання питання гендерної дискримінації на ринку праці як національним, так і міжнародним законодавством, на практиці принцип недопустимості гендерної дискримінації доволі часто зазнає нехтування зі сторони роботодавців. Це виявляється у встановленні гендерних обмежень при заміщенні вакантних посад, рівню оплати праці, обмеженим спектром вакансій для жінок. Причиною гендерної дискримінації на ринку праці в Україні провідне місце займає стереотип щодо місця жінки та її призначення в українському суспільстві, що унеможливорює її самореалізації як особистості та запобігає кар'єрному росту. Для усунення гендерної дискримінації важливо провести гендерний аналіз національного законодавства та знайти недоліки, які заважають застосування принципу недопустимості гендерної дискримінації на практиці. Для України, що перебуває на шляху євроінтеграції, важливо перейняти досвід

європейського суспільства щодо врегулювання питання гендерної дискримінації на практиці.

Список використаних джерел

1. Чеховська І. В. Теоретико-методологічні аспекти дослідження проблем сучасної сімейної політики України / І. В. Чеховська // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2010. – № 1 (48). – С. 229–238.
2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-IV// База даних «Законодавство України»/ ВР України. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#o200> (дата звернення: 17.03.2019)
3. Єгорова О. В., Дорошенко А. П., Кончаковський Є. О. Гендерний аспект сучасного стану ринку праці в Україні // Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю. 2018. 441 с.
4. Черба В. М. Гендерна нерівність на ринку праці України // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2016. №5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4978>
5. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року // База даних «Законодавство України»/ВР України. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#n960> (дата звернення: 17.03.2019)
6. Лесік І. М. Економічний аналіз гендерної оцінки праці в Україні // Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: освітньо-наукові та виробничі засади. 2017. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3022>

Дроздюк Д.В.,

студентка групи ПБП-16-5

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Самілик Л. О.,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

СПІВВІДНОШЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА МЕДІАЦІЇ

На теперішньому етапі розвитку людства існують різні методи (підходи) щодо вирішення спорів, які умовно можна розділити на дві групи: традиційні (вирішення спорів з позиції права шляхом застосування законодавчих приписів та норм у спеціально створених судах) та нетрадиційні (так звані «альтернативні» способи розв'язання конфліктів – вирішення спорів із позиції інтересів, шляхом пошуків компромісних рішень та досягнення згоди між конфліктуючими сторонами завдяки зусиллям третьої, незалежної сторони) [3].

У сучасну Україну медіація прийшла вже як напрацьована технологія тільки в середині 90-х років, а медіаційні центри почали працювати з 1997 року (в м. Одесі). Вперше в СНД медіацію було застосовано в рамках цивільного судочинства [1].

Щодо становища України у застосуванні медіації – це поняття досить нове та малодосліджене, як явище правової науки. Питання про правове регулювання медіації, як окремого предмету дослідження, у вітчизняній науці немає.

Термін «медіація» походить від латинського *mediatio* – посередництво; аналогічне значення мають слова *mediation* (англ.), *médiation* (фр.). Кожний у межах свого розуміння може дати свою дефініцію цьому поняттю. У соціальній психології вчені розглядають медіацію як специфічну форму регулювання спірних питань, конфліктів, узгодження інтересів. Учений Х. Бесемер визначив медіацію як технологію вирішення конфлікту за участю нейтральної третьої сторони [2].

На сьогодні питання про визначення можливостей і шляхів застосування медіації на національному рівні, як системи захисту цивільних прав особи, а також визначення її взаємозв'язку із цивільним процесом набуває важливого значення.

У Цивільному процесуальному кодексі (далі ЦПК) України [5] сьогодні містяться норми, які дозволяють сторонам укласти мирову угоду на будь-якій стадії цивільного процесу. Також цивільний процес передбачає такий етап судового процесу, як обов'язкове попереднє судове засідання у справі, в тому числі в аспекті з'ясування можливості врегулювання спору до судового розгляду. Тому, необхідно звернути увагу на створення аналогічних норм для процесу застосування медіації. У цивільному процесі, а саме на будь-якому етапі вирішення спору, сторони можуть просити суд надати їм час для укладення мирової угоди; законодавство не обмежує сторони у тому, яким чином вони будуть використовувати наданий їм час. Проте, медіація поступається даному правовому інституту: якщо у сторін виникне бажання звернутися до медіації на етапі, коли спір вже розглядається компетентним судовим органом, то дану угоду, на основі медіації, вони повинні назвати одним із видів мирової угоди, що є основою для подання до суду на затвердження, або ж заключити домовленість, щоб позивач відмовився від свого позову [4].

Окрім ЦПК, наявність норм, що передбачають можливість укладення між сторонами судового процесу мирової угоди, передбачено в законах «Про міжнародний комерційний арбітраж», «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Важливе значення також мають Закон України «Про третейські суди» та Закон України «Про порядок вирішення трудових та колективних спорів». Потрібно зважати на те, що даних норм недостатньо для повноцінного функціонування альтернативних способів вирішення спорів. Перш за все, необхідно внести зміни до національних нормативно-процесуальних актів для усунення перешкод у проведенні медіації.

Потреба становлення інституту медіації в Українській системі права засновується на позитивному досвіді існування інституту примирення в багатьох країнах світу, що засвідчує його ефективність. До того ж, це допоможе прискорити процес адаптації та гармонізації національного законодавства України відповідно до законодавства ЄС, оскільки примирним процедурам присвячено велику кількість рекомендацій та рішень Ради Європи: Рекомендація № R (98) 1 Комітету Міністрів Ради Європи щодо медіації в сімейних справах від 21.01.1998 р.; Рекомендація Res

№ (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи щодо медіації в цивільних справах від 18.09.2002 р.; Директива Європейського парламенту та Ради № 2008/52 ЄС щодо деяких аспектів посередництва (медіації) у цивільних та комерційних справах від 21.05.2008 р. тощо [6].

Послідовно досліджуючи положення ЦПК України, можна відмітити, що він уже містить норми, які допускають можливість несудових форм вирішення правових спорів – обов’язок судових органів сприяти примиренню сторін, також передбачені наслідки: укладення сторонами судового процесу мирової угоди з метою врегулювання спору.

Зважаючи на зазначений процес здійснення судочинства можна стверджувати про можливість застосування медіації на стадії підготовки справи до судового розгляду, прирівнюючи її до процедури укладення мирової угоди. При цьому порядок проведення медіації має підпорядковуватись не ЦПК, а відповідному національному закону.

Відповідно до положень чинного ЦПК на стадії підготовки суд з’ясовує чи бажають сторони примиритися. Відповідно, для сприяння сторонам у примиренні лише питання суду замало, необхідно роз’яснити сторонам можливі способи примирення і, якщо вони виявлять бажання скористатись одним із способів, потрібно надати їм для цього достатньо часу. Сучасний ЦПК не надає такої можливості. З огляду на дані обставини, для ефективного застосування медіації теперішній процесуальний порядок цивільного провадження потребує відповідних змін.

Інститут медіації може доповнити чинні правові інститути, такі як мирова угода у цивільному процесу. Запровадження медіації в національне законодавство мгло б розвантажити суди, позаяк суд мав би можливість не переходити до розгляду справи по суті, доки не переконається, що сторони не можуть ліквідувати спір за допомогою такої примирної процедури.

Підсумовуючи усе вищевикладене, слід зазначити, що медіація - новий перспективний спосіб вирішення спорів у публічно-правовій та приватноправовій сферах. В Україні на рівні законодавчих ініціатив відбувається процес формування основ для запровадження медіації та медіаційних процедур. На жаль, на початку 2019 р. не був підтриманий законопроект впровадження медіації, адже зазначені ідеї потребують формування чіткого теоретичного підґрунтя, особливо щодо з’ясування суті та меж поняття юридичних спорів, які можуть бути вирішені за допомогою процедури медіації; запровадження медіації, як додаткового процесу до вже існуючих правових інститутів, що потребує ретельного опрацювання як із теоретично-наукової сторони, так і щодо практичної реалізації медіаційного процесу в реальному житті. Незважаючи на це, медіація – ефективна форма вирішення спорів, має активно розвиватися і застосовуватися під час їх вирішення, зважаючи на процес гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу. Це питання потребує належної уваги юридичної спільноти задля затвердження сильної та незалежної національної судової системи.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ОРІДУ / [Голов. ред. М. М. Іжа]. – Вип. 3 (55). – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2013. – 86 с.
2. Матеріали курсу підготовки медіаторів із кола посадовців, які займають керівні посади в органах виконавчої, законодавчої та судової влади. Спільна програма Європейської Комісії та Ради Європи «Прозорість та ефективність судової системи України». – Київ, 2010.
3. Розман Ю. В. Медіація як альтернативний спосіб вирішення приватно-правових спорів / Ю. В. Розман // Актуальні проблеми політики. – 2013. – Вип. 49. – С. 245 – 256.
4. Сосюра О. О. Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів / О. О. Сосюра // Часопис Академії Адвокатури України – 2014. - №(4) 25. – С. 59-65.
5. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618ІV із наступними змінами і доповненнями. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
5. DIRECTIVE 2008/52/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008>.

Загорулько О.С.,

студентка групи ПБК 16-7

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Самілик Л.О.,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРИНЦИП УСНОСТІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Принципи є важливими положеннями, які дозволяють здійснювати тлумачення норм з невизначеним змістом, допомагають знайти правильне рішення з питань, які не мають законодавчого закріплення у відповідній нормі права. Принципи допомагають у визначенні основних напрямків діяльності та перспективи розвитку у цивільному процесі. Принципи цивільного процесу мають особливе значення та підлягають дотриманню при розгляді справ. Вони є орієнтирами у нормотворчій діяльності. Відхилення від принципів є порушенням закону. Всі принципи є необхідними, проте детально розглянемо саме принцип усності в цивільному процесі України.

Дослідженням даного питання займалися такі відомі науковці як: М. М. Ясинок, В. А. Кройтор та О. Ф. Воронов, проте воно залишається актуальним і зараз.

Якщо розглядати історію створення принципу усності, то вперше він був нормативно закріплений з прийняттям Уставу цивільного судочинства від 20 листопада 1864 р. (далі – УЦС) та інших Судових уставів 1864 р. У цей же час з'являється поняття «принцип усності». У найбільш загальному вигляді усність була

закріплена в ст. 13 УЦС: «При всіх діях судових установ щодо провадження цивільних справ, крім випадків, указаних у законі, допускається присутність учасників процесу і сторонніх осіб та надання сторонами словесних пояснень» і ст. 324 УЦС: «Доповідь у справі і словесні змагання учасників процесу відбуваються у відкритому судовому засіданні суду». Отже відповідно до зазначених положень будь-які докази та матеріали справи в процесі «проговорюються»: суду недостатньо ознайомитися з ними й надати таку можливість заінтересованим особам – суддя зобов'язаний оголосити їх. Також усно в судовому розгляді заявляються клопотання, а заявлені в письмовій формі – оголошуються [1, с. 20].

Саме спілкування учасників з судом безпосередньо в усний спосіб найкраще забезпечує дослідження всіх обставин справ відповідно до об'єктивної дійсності та допомагає всебічно дослідити докази у кожній справі.

Усність судового розгляду полягає в тому, що розгляд справи провадиться в усній формі, процесуальна діяльність суддів і учасників процесу відбувається у словесній формі, завдяки чому судді можуть краще і повніше сприймати факти справи, а особи, які беруть у ній участь, – реально і точно довести їх до відома суду, сприймати зміст дій всіх учасників процесу, висловлювати свої міркування, заперечення, спростування з метою встановлення дійсних обставин справи [2, с. 57].

Стаття 7 та 8 Цивільного процесуального кодексу України закріплює вимоги щодо гласності та відкритості судових процесів, зміст якої зводиться до того, що розгляд справ в усіх судах проводиться не лише усно, але й відкрито. Хоча дана норма і не розкриває змісту принципу усності, але його можна встановити із диспозиції низки статей ЦПК [3].

Проаналізувавши положення ЦПК України можна визначити, що принцип усності полягає:

- 1) усна форма спілкування між судом та учасниками допомагає більш точніше порозумітися між собою
- 2) процесуальні дії відбуваються лише в усній формі, і завдяки цьому набувають процесуального значення
- 3) дослідження та повідомлення суду доказового матеріалу у справі здійснюється також в усній формі.

Принцип усності пов'язаний не тільки з процесом доказування, бо доказування це лише одна з процесуальних дій у якій відображується цей принцип. Даний принцип застосовується при заявленні клопотань, наданні доказів, заявленні про відводи, оголошенні складу суду та роз'ясненні учасникам про їх права та обов'язки.

Аналізуючи цивільно-процесуальне законодавство слід відмітити, що принцип усності застосовуються на всіх стадіях цивільного процесу і посідає центральне місце на кожній стадії.

Саме усна публічність, а не письмова таємність є однією із складників сучасного судочинства. Зрозумілість розгляду цивільної справи для всіх присутніх в залі засідання – головний критерій дотримання принципу усності [4, с.152].

Суть даного принципу полягає в тому, що він встановлює обов'язковий спосіб передачі інформації між учасниками судового розгляду.

Зрозуміло що застосування принципу усності не виключає можливість обміну інформацією в інших формах (письмовій, речовій, відеозапис), а також письмової або іншої фіксації цієї передачі. Тобто даний принцип не виключає можливість пред'явлення суду письмових заяв, клопотань чи заперечень а також письмове закріплення судових дій, фіксування дій у протоколі, судове діловодство.

Отже, принцип усності у цивільному процесі дозволяє оцінити достовірність доказів, виконувати завдання цивільного судочинства (розглядати та правильно вирішувати справу), дає можливість поставити та отримати відповідь на конкретні питання, які цікавлять суд, забезпечує безпосередній контакт суду з учасниками процесу. Також даний принцип чинить превентивний та виховний вплив на громадян, які беруть участь у судовому процесі (адже саме при усному спілкуванні вірогідність що людина буде говорити неправду стає меншою, або якщо людина говорить неправду, то це легше виявити).

Список використаних джерел

1. Ясинок М. М. Принципи усності, безпосередності та безперервності у цивільному судочинстві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / М. М. Ясинок. – Х., 2002. – 20 с.
2. Штефан М. Й. Цивільний процес : підруч. для студ. юрид. спец. вищих закладів освіти / Штефан М. Й. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2001. – 696 с.
3. Цивільний процесуальний кодекс України / Верховна Рада України. – від 18 березня 2004р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
4. Ясинок М. М. Принципи усності, безпосередності та безперервності у цивільному судочинстві : моногр. / М. М. Ясинок, В. А. Кройтор. – Х. : Еспада, 2007. – 152 с.

Захарків Т.І.,

студентка групи ПБК16-8

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Самілик Л.О.,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРЕДСТАВНИЦТВО У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Відповідно до ч.1 ст.58 ЦПК України, сторона або третя особа, якій за законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, може брати участь у судовому процесі особисто (само представництво) та (або) через представника[1].

Питанню представництва у суді прив'язували свої дослідження вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема М.А. Вікут, Є.В. Гусєв, О.Г. Дріжчана, І.М. Ільїнська, В.М. Івакін, Л.Ф. Лесницька, І.А. Павлуник, Я.А. Розенберг, С.О. Халатов, М.С. Шакарян, С.А. Чванкін, М.Й. Штефан.[2].

Як відомо, інститут представництва зародився ще у Стародавньому Римі і з того часу пройшов довгий етап розвитку та вдосконалення. У ЦПК України не має

чіткого визначення представництва, і у науковій літературі його трактують по різному, а саме: представництво – це захист інтересів особи в суді. У науковій літературі також зустрічаються такі терміни як «представництво в суді», «процесуальне представництво», «судове представництво», і переважно ці поняття ототожнюються, але узагальнюючий термін для всі видів судочинства, все ж таки є термін «представництво».

Відповідно до національного законодавства, в суді представником інтересів є адвокат, або законний представник. Відповідно до ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокат – це фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом[3]. Потрібно зазначити, що цивільне законодавство, окрім адвокатів, передбачає і інших суб'єктів, які мають, у визначеному законом порядку, право звертатися до суду в інтересах іншої особи.

У юридичній літературі виділяють різні критерії для визначення видів представництва: за підставами виникнення (законне і добровільне), за ступенем необхідності (обов'язкове і необов'язкове), за інтересами осіб, яких представляють (представництво фізичних осіб, представництво юридичних осіб, представництво держави). Якщо, аналізувати норми, до набрання чинності ЦПК України у грудні 2017 року, то тоді поділяли представництво за критерієм підстави виникнення на законне(обов'язкове) і договірне (добровільне)[4].

Склад осіб, які можуть виконувати функції законних представників у цивільному судочинстві, також регламентовано законом. Згідно зі ст. 39 ЦПК ними можуть бути батьки, усиновлювачі, опікуни, піклувальники чи інші особи, визначені законом. Батьки є законними представниками своїх малолітніх і неповнолітніх дітей, тому мають право звернутися до суду за захистом прав та інтересів дитини без спеціальних на це повноважень (ст. 242 ЦК, ст. 154 СК)[2].

Як зазначося вище, що особа під час розгляду справи може залучати представника, або може самотійно представляти свої інтереси в суді.

На нашу думку, все ж таки важливим є залучення представника, адвоката, оскільки адвокат – це фізична особа, яка добре обізнана у національному законодавстві, він може надавати певні консультації, стосовно вчинення, чи утримання від певних дій, і більше шансів є виграти справу в суді, якщо інтереси особи представляє адвокат. Кожній особі, відповідно до національного законодавства держава гарантує забезпечення правої допомоги під час розгляду справи, а тому держава бере на себе обов'язок забезпечити особі професійного, добре обізнаного у національному законодавстві представника.

Отже, представництво у національному законодавстві набуває важливого значення у забезпеченні вільного доступу до правосуддя та його ефективності, дотриманні принципів змагальності та рівноправності осіб у цивільному судочинстві, роль представника зростає. Що стосується удосконалення інституту представництва, а саме на законодавчому рівні, насамперед необхідно ввести у Цивільному процесуальному кодексі України чітке визначення поняття представництва, а також в подальшому цивільне процесуальне законодавство повинно більше приділяти увагу статусу представника, особливо в частині обмеження його повноважень

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року №1618-VI// База даних «Законодавство України» / ВР України. –URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення 19.03.2019).
2. Світлична Г. О. Законне представництво у цивільному судочинстві Г. О. Світлична. Вісник Верховного Суду України. 2013. №10. С. 34-41.
3. Про адвокатуру і адвокатську діяльність: Закон України від 05.08.2012 №5076-VI, // База даних « Законодавство України» / ВР України – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення 19.03.2019).
4. Ханик-Посполітак Р. Ю. Представництво у цивільному процесі за новим процесуальним кодексом. Р. Ю. Ханик-Посполітак. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2018. Том 1. 2018. С. 50-54.

Каландей В.О., Клименко А.А.,
студентки групи ПБП-16-4
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Менів Л.Д.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРАВОВІ ПИТАННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Право на працю є одним із невід’ємних прав людини. Воно визначене і закріплене у міжнародно-правових актах як універсального, так і регіонального характеру. Конституція України проголосила право кожного на працю. Як впливає із ст. 43 Основного Закону неповнолітні не тільки володіють цим правом нарівні з іншими, а й є суб’єктами, для яких встановлений особливий правовий механізм реалізації трудових прав.

Важливість і необхідність наукових досліджень проблем правового регулювання праці неповнолітніх визначаються тим, що молодь представляє собою значну частину трудових ресурсів. Вони як соціально-демографічна група характеризується не лише віковими ознаками, але й специфікою соціального становлення, особливим місцем у структурі суспільства. Виділення молоді в якості особливого суб’єкта дослідження визначається властивими їй проблемами виховання, освіти, здоров’я, професійного навчання, праці.

Питання правового регулювання праці неповнолітніх в науці трудового права досліджувалося багатьма науковцями, серед яких є Д. В. Назаров, К. А. Шумеляк, О. А. Теличко та інші. І при цьому дане питання залишається вкрай актуальним і потребує більш детального розгляду.

У законодавстві України трудові правовідносини за участю неповнолітніх регулюються главою XIII КЗпП України «Праця молоді».

Так, відповідно до ст.87 КЗпП України, неповнолітні у трудових правовідносинах прирівнюються у правах до повнолітніх. А у галузі охорони праці,

робочого часу, відпусток та деяких інших умов праці користується пільгами, встановленими законодавством [1].

З метою охорони здоров'я неповнолітніх ст. 188 КЗпП України встановлює, що віковим критерієм виникнення трудової правосуб'єктності неповнолітніх є 16 років. Як і в чинному законодавстві, Проект Трудового кодексу закріплює також 16-річний віковий ценз, який законом для окремих категорій працівників може бути вищим. Із цього правила є два виключення, тобто дві нижні вікові межі, з яких допускається прийняття на роботу: з 15 років можуть, як виняток, прийматись на роботу особи лише за згодою одного із батьків або особи, що його замінює, з 14 років допускається прийняття на роботу за згодою одного з батьків або особи, що його замінює лише учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів для підготовки молоді до продуктивної праці та виконання легкої роботи, що не завдає шкоди здоров'ю і не порушує процесу навчання, у вільний від навчання час.

Працевлаштування неповнолітніх, відповідно до чинного законодавства України про працю, обов'язково здійснюється на підставі письмового трудового договору лише після попереднього медичного огляду.

Дитяча праця постійно привертає до себе увагу міжнародної спільноти, що знаходить своє відображення й конкретизацію в національному законодавстві: Кодексі законів про працю України, законах України „Про охорону праці”, „Про зайнятість населення”, „Про охорону дитинства”, наказах Міністерства охорони здоров'я України та інші.

Проблемою праці молоді в Україні є недотримання законодавчих вимог щодо тривалості робочого часу. Нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень. Згідно з чинним законодавством України про працю тривалість робочого часу для неповнолітніх є скороченою: для працівників віком від 16 до 18 років – 36 годин на тиждень, для осіб віком від 15 до 16 років (учнів віком від 14 до 15 років, які працюють в період канікул) – 24 години на тиждень [2].

До найгірших форм дитячої праці належить, зокрема, робота, яка за своїм характером чи умовами, в яких вона виконується, може завдати шкоди фізичному або психічному здоров'ю дитини. У Законі України „Про зайнятість населення” від 05.07.2012 р. № 5067-VI зазначено, що не можуть бути визнані безробітними особи віком до 16 років, за винятком тих, які працювали і були вивільнені у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці, реорганізацією, перепрофілюванням і ліквідацією підприємства, установи і організації або скороченням чисельності (штату) та додатковими гарантіями користується молодь, яка закінчила або припинила навчання у середніх загальноосвітніх школах, професійно-технічних або вищих навчальних закладах, звільнилася зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби і якій надається перше робоче місце, дітям (сиротам), які залишилися без піклування батьків, а також особи, яким виповнилося п'ятнадцять років і які за згодою одного із батьків або особи, яка їх замінює, можуть, як виняток, прийматися на роботу. Тривалість робочого часу учнів, які працюють протягом навчального року у вільний від навчання час, не може перевищувати для працівників віком від 16 до 18 років – 36 годин на тиждень, для осіб віком від 15 до

16 років (учнів віком від 14 до 15 років, які працюють в період канікул) – 24 години на тиждень [3].

Розглянемо міжнародний досвід деяких країн світу щодо праці неповнолітніх. В Німеччині неповнолітні при виконанні трудових завдань мають бути, передусім, захищені від посягання на їх здоров'я, і при цьому робота не повинна бути перешкодою для їх всебічного розвитку. В законі про охорону праці неповнолітньої молоді визначено вік початку трудової діяльності, тривалість робочого дня (тижня), перелік важких та небезпечних видів робіт або перелік невідповідних для них робіт.

У Великобританії, Австралії, США і Канаді роботодавець, що найняв неповнолітнього на роботу, зобов'язаний дотримуватися наступних правил: підліток не повинен працювати під час шкільних уроків, його денна зайнятість не може перевищувати три години в звичайний учбовий день та 18 годин на тиждень та у дні, коли в школі немає занять (наприклад, у вихідні), він може працювати не більше 8 годин в день, під час канікул - не більше 40 годин в тиждень. При цьому зміна у підлітків починається не раніше сьомої години ранку, а закінчується не пізніше 19 години [4].

Законодавство про працю Республіки Білорусь містить норми, що регулюють застосування роботодавцями праці неповнолітніх. Цими нормами неповнолітнім надаються додаткові, в порівнянні з іншими працівниками, гарантії і пільгові умови. Обумовлено це тим, що неповнолітні, як правило, вперше вступають в трудові правовідносини, не мають досвіду роботи, потребують особливої охорони здоров'я та створення спеціальних умов безпеки праці.

Так, ст. 273 Трудового кодексу Республіки Білорусь визначає, що неповнолітні в трудових правовідносинах прирівнюються в правах до повнолітніх, а в сфері охорони праці, робочого часу, відпусток та деяких інших умов праці користуються гарантіями, встановленими Трудового кодексу Республіки Білорусь іншими актами законодавства, колективними договорами, угодами [5].

Нормативно-правові акти Європейського Союзу встановлюють основні стандарти та гарантії соціального забезпечення неповнолітніх, які повинні бути прийняті за приклад нашої державою, оскільки роботодавці досить часто зловживають своїми правами і уникають укладення трудового договору з неповнолітніми особами, оскільки на роботодавців одразу ж покладаються додаткові обов'язки щодо надання та забезпечення відповідними правами та гарантіями цих осіб. Але, слід зауважити, що законодавство України у сфері регулювання праці неповнолітніх в цілому відповідає стандартам та вимогам Європейського Союзу. Однак необхідно відмітити й те, що деякі положення національного законодавства потребують доопрацювання. Зокрема, потребує ратифікації Європейський кодекс соціального забезпечення (переглянутий). Крім того, необхідно встановити перелік легких робіт, які можуть виконувати особи віком з 14 років. Саме тому, на законодавчому рівні повинні бути закріплені норми, щодо належного захисту неповнолітніх осіб.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю: [прийнято Верховною Радою 10 груд. 1971 р. №322– VIII (редакція від 24.02.2016р.) //База даних «Законодавство України» / ВР

України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення 14.03.2019 р.).

2. Шумеляк К. А. Відповідність законодавства України стандартам Ради Європи щодо захисту трудових прав молоді та жінок / К. А. Шумеляк // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 3 (дата звернення 14.03.2019 р.).

3. Телично О. А. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу у сфері охорони праці молоді / О. А. Теличко // Право і суспільство. – 2016. – № 1 (ч. 2). – С. 59-64, с. 63.

4. Томченко Б.Н. Правовое регулирование труда несовершеннолетних (анализ законодательства США и РФ) // Охрана прав несовершеннолетних в трудовой сфере. – Москва: изд-во: Махаон. URL: <http://evolutio.info/content/view/289111kmftjr/50>.

5. Трудовой кодекс Республики Беларусь. URL: http://www.pravoteka24.com/kodeksi_respublici_belarus/504-trudovoykodeks-respublik.

Кіраль Г.Ю.,

студентка групи ПМЦ-18-2

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Амеліна А.С.,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

ОСОБЛИВОСТІ СТЯГНЕННЯ АЛІМЕНТІВ НА ДИТИНУ ЗА АЛІМЕНТНИМ ДОГОВОРОМ

Одним із найважливіших прав дитини є її право на утримання, тобто забезпечення належного рівня життя, який необхідний для повного всебічного розвитку дитини як особистості.

Конвенцією про права дитини, а саме статтею 27, закріплено права кожної дитини на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального і соціального розвитку дитини. Батьки або інші особи, які виховують дитину, несуть основну відповідальність за забезпечення в межах своїх здібностей та фінансових можливостей умов життя, необхідних для розвитку дитини [1].

Аналогічна норма міститься в статті 51 Конституції України, відповідно до якої батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття. Сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняється державою [2].

Статтею 180 Сімейного кодексу України визначено обов'язок батьків утримувати дитину до досягнення нею повноліття [3]. Нормативно закріплено два способи виконання батьками даного обов'язку: за домовленістю батьків та за рішенням суду.

За домовленістю між батьками або з ініціативи одного із них нарахування аліментів здійснюється шляхом:

- відрахування аліментів на дитину за ініціативи платника;
- укладення між батьками договору про сплату аліментів на дитину.

Так, відповідно до статті 189 Сімейного кодексу України, батьки мають право укласти договір про сплату аліментів на дитину, істотними умовами якого є розмір, порядок та строк виплати аліментів. Розмір аліментів сторони визначають за домовленістю між собою у твердій грошовій сумі або у відсотках від доходу платника аліментів, якщо розмір визначено у твердій грошовій сумі, до договору доцільно включати умови про індексацію. При чому умови договору не можуть порушувати права дитини, встановлені законодавством [3].

Аліментний договір спрямований на добровільне виконання одним із батьків зобов'язання із утримання дитини, а також надає можливість батькам самостійно вирішити питання надання аліментів без втручання суду.

Законодавством України не визначено чіткого переліку вимог до такого договору, проте закріплено що він укладається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню.

Нотаріальне посвідчення договору є необхідним, адже даний договір є довготривалим та стосується інтересів насамперед малолітніх та неповнолітніх дітей.

За умови належного нотаріального посвідчення договору, якщо один із батьків ухиляється від виконання свого обов'язку за договором, то аліменти з нього можуть стягуватись на підставі виконавчого напису нотаріуса, який відповідно до статті 17 Закону України «Про виконавче провадження» є виконавчим документом, що підлягає примусовому виконанню [4].

Можливість використання виконавчого напису нотаріуса як способу захисту прав та інтересів осіб має важливе значення, адже є одним із найбільш ефективних та діючих механізмів, що дозволяють у найкоротші строки та з найменшими витратами задовольнити законні вимоги без необхідності звернення до суду.

Проте при стягненні аліментів за виконавчим написом нотаріуса виникає ряд проблем, які ускладнюють дану процедуру.

Так, при вчиненні виконавчого напису на аліментному договорі однією із проблем є фактична участь лише однієї сторони даного зобов'язання. Стягувач, який звертається до нотаріуса з вимогою про вчинення виконавчого напису, подає документи, які повинні підтвердити заборгованість боржника, встановити прострочення виконання, а також підтвердити безспірність цих фактів. Адже, згідно із частиною 1 статті 88 Закону України «Про нотаріат» умовою вчинення виконавчого напису є підтвердження безспірності заборгованості або іншої відповідальності боржника [5]. В даному випадку виникає проблема, так як документи подані однією стороною, як правило, не завжди можуть доказувати безспірність заборгованості.

Для вирішення даної проблеми доцільно нормативно закріпити обов'язок сторін визначати в договорі документи, що можуть доказувати невиконання зобов'язання боржника, окрім цього слід враховувати можливість отримання таких документів стягувачом незалежно від волі боржника. Перелік документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріуса затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 29.06.1999 року №1172 [6].

Також виникає проблема при регулюванні даних договірних відносин, якщо суб'єктом, тобто боржником, виступає громадянин іноземної держави, який має місце проживання за межами України. Нотаріальний акт, якому надано виконавчої сили шляхом вчинення виконавчого напису, може бути виконаний на території іншої держави лише за умови, якщо нормою міжнародного договору передбачена така можливість, у разі відсутності такої норми виконавчий напис нотаріуса на договорі з іноземним суб'єктом не може бути вчинений. Для вирішення даної проблеми у разі укладення аліментного договору із іноземним суб'єктом нотаріус повинен вчиняти виконавчий напис за формою, передбаченою законодавством країни, куди подається даний акт, якщо це не суперечить законодавству України.

Так, відповідно до абзацу 3 ст. 57 Регламенту Ради ЄС документ, який подається на виконання, має відповідати вимогам, які пред'являються до його оригіналу в державі-члені ЄС, в якій він приймається.

Ще одним недоліком аліментного договору є те, що законодавством не передбачено санкції за невиконання аліментів за договором, якщо це не передбачено самим договором. Слід зазначити, що у той самий час такі санкції передбачено, якщо аліменти стягуються за рішенням суду, а саме сплата неустойки, а також передбачено кримінальну відповідальність за злісне ухилення від сплати аліментів.

Так, доцільно було б законодавчо закріпити норму про застосування відповідальності за прострочення сплати аліментів за договором, навіть якщо договором не передбачено положення про сплату неустойки.

Отже, аліментний договір хоч і дає можливість батькам самостійно погоджувати умови утримання дитини, а також спрощує процедуру стягнення аліментів шляхом вчинення виконавчого напису нотаріуса, проте існує ряд недоліків, які потребують законодавчого вирішення. Так, норми законодавства, які стосуються аліментного договору, потребують деталізації, що призведе до збільшення рівня юридичної захищеності отримувача аліментів, а також популяризації даного способу регулювання аліментних правовідносин.

Список використаних джерел

1. Конвенцією про права дитини від 20.11.1989 року. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 01.03.2019).
2. Конституція України: Конституція від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 01.03.2019).
3. Сімейний кодекс України: Кодекс від 10.01.2002 року №2947-III. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#n967> (дата звернення: 01.03.2019).
4. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 року №1404-VIII.- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення: 01.03.2019).
5. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 року №3425-XII.- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення: 01.03.2019).
6. Про затвердження переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.06.1999 року №1172.- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1172-99-п> (дата звернення: 01.03.2019).

7. Регламент Ради ЄС № 44/2001 від 22 грудня 2000 р. про юрисдикцію, визнання та виконання рішень з цивільних та торгових (комерційних) справах.- URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a84 (дата звернення: 01.03.2019).

Пономаренко І.В., Кравченко А.Р.,

курсанти взводу ПМП-15-3

Університет ДФС України

Науковий керівник: Князька Л.А.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного прав та процесу

ГЕНЕЗИС ПРИВАТНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Загальна тенденція формування та розвитку громадянського суспільства в умовах ринкової економіки загострює увагу на підвищенні ефективності правового регулювання індивідуальних відносин, що стосуються сфери дії приватного права, а саме диференціації предмету, розширення його змісту та удосконалення механізму. Протягом останніх років відбулася переорієнтація та вдосконалення законодавства України з урахуванням вимог сучасності: запроваджено інститут прав людини і громадянина, враховано досвід європейських країн.

Аналізуючи розвиток приватного права в Україні, маємо зазначити, що його основою є саме цивільне право, яке найбільш повно ввібрало в себе всі його ознаки та є фундаментом усього приватного права України.

Комерціалізація суспільних відносин призводить до зміни функцій і методів державного регулювання. При цьому приватні відносини розглядаються як первинні відносно публічних, оскільки останні є результатом усвідомлення необхідності регулювання перших. Публічні відносини спрямовані саме на забезпечення приватних відносин [1, с. 69-70]. Проблемам приватного права присвячені дослідження фахівців як з теорії держави і права, так і галузевих спеціалістів, серед яких С. Алексєєв, О. Банчук, Г. Шершеневич, Г. Прокопович, Н. Асланян, Р. Сивий, О. Скакун. В своїх дослідженнях автори торкалися різних аспектів приватного права: поняття системи, предмета, процесу виникнення та становлення. Разом з цим, недостатньо дослідженим залишається питання зародження та еволюції приватного права, розуміння його в історичному контексті та осмислення тенденцій розвитку в розрізі соціально-політичних, економічних трансформацій сучасного українського суспільства. У зв'язку з цим актуалізується проблема генезису приватного права, виявлення джерел, напрямків розвитку прогнозування перспектив.

На думку сучасних науковців приватне право нерозривно пов'язане з правом публічним у їхньому співвідношенні та взаємозв'язку [2, с. 87]. Сутність такого взаємозв'язку полягає у тому, що кожна система права містить норми, покликані забезпечувати, насамперед, загальнозначущі (публічні) інтереси, тобто інтереси суспільства, держави в цілому, а також норми, які захищають інтереси окремих осіб. Виходячи з цього приватне право розглядається як сукупність норм права, предметом регулювання яких є сфера приватних, індивідуальних інтересів. Це норми цивільного, торговельного, підприємницького та інших галузей права. Тут

юридичний пріоритет належить волі приватних осіб, громадян, їх об'єднань, регулювання відбувається на засадах координації, тобто за принципами юридичної рівності, автономії [3, с. 234].

Схожими є думки С. Тимченка, Р. Калюжного, Н. Пархоменко та С. Легуші, які при цьому сферою приватного інтересу охоплюють також майнові, особисті, немайнові, шлюбно-сімейні та трудові відносини і виділяють, зокрема, сімейну, трудову, авторську, житлову галузі приватного права, що регулюють відносини між фізичними та юридичними особами, котрі виникають, змінюються та припиняються з волі цих осіб, встановлює певні межі для їхніх дій [4, с. 104].

Професор О. Скакун визначає приватне право як підсистему права, що регулює майнововартісні відносини і особисті немайнові відносини, які виникають із приводу духовних благ і пов'язані з особистістю учасників. До ознак приватного права належить регулювання відносин приватних осіб між собою, забезпечення приватного інтересу, забезпечення вільного волевиявлення суб'єктів при реалізації своїх прав, широке використання договірної форми регулювання, норми, які зверненні до суб'єктивного права, забезпечують судовий захист та характеризується переважністю диспозитивних норм, розрахованих на самовідповідальність за свої обов'язки та дії, зберігають класичну юридичну техніку [3, с. 43].

Останнім часом у науці терміни «приватне» та «цивільне» право ототожнюються. Такої думки дотримується Р. Сивий. Зокрема, ним зазначено, що сформоване уявлення про «полігалузовість» системи об'єктивного права видається штучним, методологічно вразливим, оскільки воно було сконструйоване задля спростування неприйнятної за умов соціалізму дихотомії права. Отже, на думку автора, приватне право варто розглядати як одну з двох галузей права. Таким чином приватне право України визначається ним як галузь об'єктивного права, яка складається з юридичних (державно-вольових) норм, що врегульовують на засадах формальної рівності суспільні відносини між юридично правоздатними особами [5, с.234].

Отже, процес виникнення та становлення приватно приватного права бере свій початок з давніх часів та продовжується до теперішнього часу. Зародки приватного права містяться у найдавніших джерелах і характеризуються певною примітивністю та недосконалістю, однак це ще раз підтверджує думку стосовно первинності приватних відносин щодо публічних. Період середньовіччя більш широко окреслює та розкриває можливості приватного права, зосереджуючи увагу на приватній власності особи та її захисті. Право радянського періоду, навпаки, заперечує існування приватного права, виводячи регулювання майже усіх сфер суспільного життя на державний рівень. Сучасні погляди на приватне право ґрунтуються на зростанні соціальної та персональної цінності права як такого, утвердження демократичних засад та прав людини і громадянина.

Сучасний розвиток права актуалізує проблему забезпечення міжгалузевих зв'язків цивільного права. Перш за все такі зв'язки існують у сегменті приватного права, у структурі якого цивільне право є стрижневим елементом, оскільки його засадничі принципи є певним фундаментом для розвитку сімейного, трудового, комерційного, корпоративного, інформаційного, міжнародного права і права інтелектуальної власності. Отже, дослідження як особливостей дії загальних засад у

відповідних сферах приватного права, так і забезпечення єдності правового регулювання всієї маси приватно-правових відносин, є важливим напрямом розвитку цивілістичної науки. Традиційно важливим і актуальним є дослідження співвідношення матеріально-правового і процесуального регулювання приватно-правових відносин. Однак хоча ці напрями і об'єднані однією науковою спеціальністю, але допоки дослідження проводяться автономно: цивільно-правові аспекти аналізуються окремо, цивільно-процесуальні – також окремо. Ми говоримо, що зміст і форма є нерозривно пов'язаними явищами, але в науковій практиці ця теза залишається доволі декларативною. Розглядаючи питання про орієнтацію українського приватного права на європейські стандарти, напрями та механізми забезпечення відповідності, слід особливу увагу приділяти вивченню досвіду країн Східної та Центральної Європи, Балтії, які вже пройшли цей шлях і сьогодні є членами Європейського Союзу. Міжнародна співпраця України із зарубіжними колегами, обмін результатами наукових досліджень, участь у спільних проектах, безумовно, збагатять українську цивілістичну думку і, можливо, певною мірою будуть корисними і для європейської правової спільноти.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми методології приватного права: [монографія] / [за заг. ред. О. Д. Крупчана]. – К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПрН України, 2010. – 266 с.
2. Алексеев С. С. Философия права: История и современность. Проблемы. Тенденции. Перспективы / С. С. Алексеев. – М.: Норма, 2007. – 336 с.
3. Аслаян Н. П. Основные начала российского частного права / Н. П. Аслаян. – Иркутск: Изд-во ИГЭА, 2011. – 270 с.
4. Банчук О. А. Публічне і приватне право: Історія українських вчень та сучасність / О. А. Банчук; Центр політико-правових реформ. – К.: Конус-Ю, 2008. – 183 с.
5. Загальна теорія держави і права / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін.; [за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина]. – Харків: Право, 2012. – 432 с.

Крупич О.С.,
студентка групи ПБП-16-6
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Самілик Л. О.,
к. ю. н., доцент кафедри цивільного права та процесу

ЩОДО ПИТАНЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Беззаперечним кроком по вдосконаленню вітчизняного цивільного процесуального законодавства та приведення його до європейських стандартів здійснення правосуддя було прийняття нового Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК). Хоча новий ЦПК містить чимало новел, які мали б суттєво покращити судову практику у цивільних процесуальних справах, дослідники знайшли декілька спірних питань.

У новому ЦПК не знайшли закріплення такі найважливіші принципи цивільного судочинства, як принцип здійснення правосуддя тільки судом та принцип незалежності суддів і підкорення їх тільки закону. Ці принципи є конституційними. Крім того, вони знайшли своє закріплення у Законі «Про судоустрій та статус суддів», а також у деяких міжнародно-правових документах. Уявляється, що доцільно було б закріпити їх у ЦПК, оскільки вони є юридичним вираженням таких суттєвих характеристик судової влади, як виключність та незалежність [1, с. 202].

Стаття 51 ЦПК передбачає, що у разі відсутності згоди позивача на заміну неналежного відповідача, суд залучає особу, яка є належним відповідачем як співвідповідача. Дане положення закону, на нашу думку, не відповідає загальним засадам співучасті, оскільки інтереси співучасників не протирічать один одному. Уявляється, що в законі повинно бути зазначено, що при заміні неналежного відповідача може бути залучена інша особа як другий відповідач, а не як співвідповідач, оскільки неналежний відповідач не має відповідати за позовом, тоді як обов'язок відповідати за позовом у співвідповідачів існує одночасно. Крім того, доцільно було б передбачити також можливість заміни неналежного позивача, тому що це сприятиме захисту прав, свобод чи інтересів особи, яка може бути належним позивачем, у справі, провадження в якій уже відкрито. Але це питання досі вважається спірним у колах вивчення цивільного процесуального права [1, с. 146].

Стаття 234 ЦПК передбачає можливість допиту в судовому засіданні сторін, третіх осіб, їх представників як свідків. Доцільність існування цієї правової норми викликає сумнів із таких підстав. Сторони, треті особи, їх представники віднесені законом до осіб, які беруть участь у справі, і критерієм віднесення їх до такої групи суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин є наявність у них юридичної заінтересованості у справі [2, с. 115]. Свідки є іншими учасниками цивільного процесу (особами, які сприяють здійсненню правосуддя), і критерієм віднесення їх до такої групи суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин вважається відсутність у них юридичної заінтересованості.

За загальним правилом цивільного судочинства процесуальне сумісництво не допускається, крім випадків пред'явлення зустрічного позову. Кожний суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин займає певне, притаманне тільки йому процесуальне становище, обумовлює комплекс його прав та обов'язків. Сторони, треті особи, їх представники є особами, які беруть участь у справі, які наділені законом правом давати пояснення, у тому числі й відносно тих фактів, які їм особисто відомі по справі. При цьому законодавством не передбачена кримінальна відповідальність за відмову від дачі пояснень або за дачу завідомо неправдивих пояснень. Свідків закон відносить до інших учасників цивільного процесу, які за загальним правилом попереджаються про кримінальну відповідальність за відмову від дачі показань та за дачу завідомо неправдивих показань [3, с. 57].

Вважаємо, що при допиті сторін, третіх осіб, їх представників як свідків буде мати необґрунтоване процесуальне сумісництво, що є явищем небажаним і таким, яке протирічить загальним правилам цивільного судочинства.

Підлягає вдосконаленню і ст. 423 ЦПК, яка передбачає підстави перегляду у зв'язку з нововиявленими обставинами рішень, ухвал, а також судових наказів [4].

Однією з підстав такого перегляду є встановлені вироком суду, що набрав законної сили, завідомо неправдиві показання свідків, завідомо неправильний висновок експерта, завідомо неправильний переклад, фальшивість документів або речових доказів. Доцільно було б зазначити в ст. 423 ЦПК, що не тільки вирок суду, що набрав законної сили, з зазначених злочинів може встановлювати наявність підстав для перегляду у зв'язку з нововиявленими обставинами судових актів, а й постанови слідчих органів, які винесені згідно з законом, якщо кримінальна справа з підстав, указаних у законі, не може закінчитись постановленням вироку [5, с. 115]. Однак, на наш погляд, для того, щоб дане положення могло бути застосоване, воно має міститись у цивільному процесуальному законодавстві.

Отже, ЦПК України містить чимало спірних питань. Науковці та дослідники пропонують ввести зміни, за допомогою яких вирішення цивільних процесуальних справ міститиме менше проблемних ситуацій.

Список використаних джерел

1. Васильєв С. В. Особливості розгляду окремих категорій цивільних справ: навч. посіб. / С. В. Васильєв. – Х. : Еспада, 2012. – 480 с.
2. Бичкова С. С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження : монографія / С. С. Бичкова. – К. : Атіка, 2011. – 420 с.
3. Васильєв С. В. Джерела цивільного процесуального права України: традиції й інновації : монографія / С. В. Васильєв ; Акад. прав. наук України, НДІ прав. забезп. інновац. розвитку. – Х. : Еспада, 2013. – 432 с.
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004р. № 1618-IV: за станом на 08 лип. 2018 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 16 (07.05.2004).
5. Гусаров К. В. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядках: монографія / К. В. Гусаров. – Х.: Право, 2010. – 352 с.

Кулакевич А.О.,
курсант взводу ПМППМ -17-2
Університету ДФС України
Науковий керівник: Князька Л.А.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА

Дослідження приватного права обумовлюється потребою розробки нових наукових концепцій розвитку системи права України в умовах становлення правового громадянського суспільства, яке є запорукою стабільності та добробуту для членів. Загальновідомо, що вагому функцію в побудові громадянського суспільства відігравало і продовжує відігравати право, особливо приватне як основа правової системи та системи права України, зокрема.

Сьогодні в юридичній науці залишаються невирішеними питання системи, елементів та принципів приватного права, що, головним чином, зумовлено спірними положеннями нормативно-правових актів та різними науковими позиціями вчених, які досліджують дану тематику. А це означає, що назріла проблема вироблення науково-обґрунтованої теорії приватного права, яка відображала би її структуру, функції та методологію. З огляду на вищезазначене дослідження поняття, і системи приватного права є, на наш погляд, актуальним, своєчасним і необхідним. [1, с. 85].

Актуальність дослідження полягає в з'ясуванні основних особливостей становлення, розвитку елементів системи приватного права в Україні.

Дослідженням приватного права займалися такі вчені, як: С. С. Алексеев, О. А. Банчук, Ю. А. Гамбаров, С. С. Дністрянський, О. С. Иоффе, О. Д. Крупчан, Н. С. Кузнецова, Р. А. Майданик, И. О. Покровський, Р. Б. Сивий, О. Ф. Скакун, Є. О. Харитонов, Я. М. Шевченко, Г. Ф. Шершеневич та ін. Проте наявні напрацювання не вичерпали можливостей для подальших наукових пошуків в зазначеному напрямку

Одними з перших в своїх працях звертались до доктрини приватного права мислителі давнього часу. Є припущення, що вже в XXI - VII ст. до н. е. норми приватного права отримали досить виразне у Законах Хаммурапі, а також інших стародавніх правових джерелах. Слід погодитися з точкою зору Сивого Р. Б., який стверджує, що про наявність приватного права в цей період слід говорити умовно, адже норми, які містилися в цих збірниках, мали казуїстичний і безсистемний характер, були перемішаними з нормами публічного права [2, с. 38].

Особливої популярності набуло визначення приватного і публічного права, дане у книзі I Дигестів Юстиніана, де воно наведене у вигляді сентенції Ульпіана. Він зазначав, що вивчення права поділяється на дві частини - публічне і приватне право - і розрізняв їх залежно від того, чиєї користі право стосується. При цьому, приватне право було ним структуроване та включало природне (*jus naturale*), міжнародне торгівельне право (право народів - *jus gentium*) і цивільне право (*jus civile*)

Варто зазначити що приватне і публічне право сформували різні наукові

концепції щодо виокремлення приватного права. Так О. Д. Крупчан та Р. Б. Сивий вважають, що такі концепції можна поділити на ті, що визнають приватно-публічну дихотомію права, і ті, що її заперечують [3, с. 13].

Сучасні дослідники неоднозначно дають визначення приватного права. Наприклад, О. Ф. Скакун вважає, що приватне право - це підсистема права, яка складається з сукупності погоджених норм, що регулюють майново-вартісні відносини й особисті немайнові відносини, структурно поділені на галузі, підгалузі, інститути [4, с. 359]. Натомість Є. О. Харитонов вважає, що приватне право - це сукупність правил і норм, що стосуються визначення статусу і захисту інтересів окремих осіб, які не є фігурантами держави, не перебувають у відносинах влади-підпорядкування щодо одне одного, рівноправно і вільно встановлюють собі права і обов'язки у відносинах, що виникають з їх ініціативи [5, с. 18].

Досить цікавою є наукова позиція Р. Б. Сивого, який ототожнює приватне і цивільне право, оскільки створена за радянських часів полігалузева система права була штучно створена і є методологічно вразливою. Науковець визначає приватне право як "галузь позитивного права, яка складається з юридичних (державно-вольових) норм, що врегульовують на засадах формальної рівності суспільні відносини між юридично правоздатними особами" [6, с. 160]

Загалом, система приватного права не є однорідною. Отже, приватне право складається з галузей права, підгалузей та окремих інститутів права. Однак окремі представники дореволюційного правознавства вважали, що приватне право поділяється на цивільне право у вузькому розумінні та торгове право. Цивільне ж право складалося з речового, зобов'язального, сімейного та спадкового права. Існує безліч дискусій з приводу структурного наповнення системи приватного права. Найпоширенішою з них є та, яка пов'язана з паралельним співіснуванням господарського і цивільного права. Так Я. М. Шевченко вважає, що концепція господарського права своїми витокami має засади однорідності владно-управлінських (по вертикалі) і договірних (по горизонталі) відносин у сфері народного господарства. [7, с. 5]

Отже, дослідивши аспекти співвідношення приватного права з іншими галузями права, можна зробити висновок, що приватне право має свою систему, яка складається з окремих галузей права, підгалузей та інститутів. До структурних елементів приватного права можна віднести такі галузі права: цивільне право і сімейне право. Спірним і частковим є віднесення до системи приватного права таких галузей права, як: господарське право, трудове право, земельне право і медичне право. Так за результатами проведеного дослідження було встановлено, що дані галузі права є самостійними, бо мають власний предмет і метод правового регулювання, проте велика група правовідносин, що регулюють дані галузі права, має приватно-правовий характер. [1, с. 88].

Список використаних джерел

1. Ю. М. Белуга,. Актуальні проблеми визначення системи приватного права: УДК 347 (045) / Ю. М. Белуга,. – Юридичний вісник 1(26), 2013.
2. Сивий Р. Б. Приватне (цивільне) право в системі права України: монографія / Р. Б. Сивий.- К.: КВІЦ, 2006.- 214 с.

3. Актуальні проблеми методології приватного права: Колективна монографія / За заг. ред. О. Д. Крупчана.- К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПрН України, 2005.- 266 с.

4. Скакун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): підручник / О. Ф. Скакун.- Х.: Еспада, 2006.- 776 с.

5. Харитонов Є. Традиція приватного права в Україні: між Сходом і Заходом (деякі питання методології розробки концепції приватного права в Україні) / Є. Харитонов // Юридична Україна.- 2003.- № 2.- С. 14-19.

6. Сивий Р. Б. Приватне (цивільне) право в системі права України: монографія / Р. Б. Сивий.- К.: КВІЦ, 2006.- 214 с.

7. Шевченко Я. Поняття приватного права як ядра правопорядку, заснованого на ринковій організації економіки / Я. Шевченко // Право України.- 2009.- № 8.- С. 4-7.

Кулаківська Т.І.,

студентки групи ПБ-16-3

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Самілик Л.О.,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРЕВАГИ ЄДИНОЇ СУДОВОЇ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Діяльність будь-якого органу державної влади неможлива без роботи з документами. Це є важливою та основоположною частиною забезпечення та закріплення виконаної роботи на папері та в офіційному вигляді. Не винятком є і судова влада, яка особливо характеризується документообігом, адже всі вирoki, ухвали, рішення суду повинні бути матеріалізовані та затверджені печаткою.

Проте, в Україні спостерігається тенденція до використання вже застарілих методів роботи, як наприклад, те, що документи передаються особисто з рук в руки, містяться в архівах, яким вже досить багато років, відправляються поштовим відправленням, що займає багато часу та не гарантує збереження документів та інші незручні засоби роботи з паперовими носіями.

Тому не дивно, що постало гостре питання впровадження нової та прогресивної системи, яка б забезпечила швидкість та зручність роботи з документами як працівникам судових органів так і звичайним громадянам України. Це є одним з факторів вдосконалення судової гілки влади в Україні.

Слід зазначити, що хоч діяльності судових органів та шляхи її вдосконалення постійно висвітлюються в різноманітних наукових працях, що проводяться науковцями не тільки України, а й провідних держав світу, аналіз останніх досліджень і публікацій дає змогу дійти висновку, що питання, обрані нами для опрацювання, ще не розкрито на достатньому рівні серед вітчизняних науковців-правників. Можливо це пов'язано саме з новизною запровадження системи роботи з документами в судових органах.

Та все ж окремі питання інформаційно-технічного й організаційно-правового характеру досліджуються в наукових працях таких науковців, як І.Л. Бачило, О.О. Денисова, А.Ю. Каламайко, Н.І. Логінова, М.М. Пархоменко, В.О. Смірнова, О.Г. Трофименко, М.Я. Швець та інші.

Важливим кроком на шляху до знищення пережитків минулого в сфері роботи з судовими паперовими носіями стало впровадження в Україні Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Цьому передувало прийняття Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» (ст. 14 ЦПКУ, ст. 6 ГПКУ, ст. 13 КАСУ), який прийнятий Верховною Радою України 03 жовтня 2017 року [1].

Це є досить актуальним на сьогоднішній день, що має просунути нашу країну на кілька кроків вперед, навіть на міжнародній арені. Адже таке рішення цілком відповідає всесвітньо визнаним міжнародним стандартам, тим більше що Комітет міністрів Ради Європи в Рекомендації № R (84) 5 від 28.02.1984 в принципі № 9 закріпив таке: «Судові органи повинні мати у своєму розпорядженні найсучасніші технічні засоби, щоб вони могли здійснювати правосуддя найбільш ефективним способом, зокрема шляхом полегшення доступу до різноманітних джерел права, а також шляхом прискорення відправлення правосуддя» [2].

Встановлення в нормативно-правових актах норм про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему є ознакою втілення новітніх інформаційних технологій у сферу судочинства та подальше послідовне запровадження електронного правосуддя в Україні. Можна відзначити, що це в певній мірі відповідає завданням, що поставлені у Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки [3].

Таке нововведення в системі судочинства, на думку Н.І. Логінової та О.Г. Трофименково, має на меті надати судді у відповідному режимі роботи структуровану систему даних і знань стосовно кожної конкретної справи, а саме: законодавчі та відомчі нормативно-правові акти, статистичні дані про розгляд справ у судах, матеріали узагальнення судової практики, інформаційні ресурси центральних органів державної влади, органів внутрішніх справ України, прокуратури й інших інституцій, а також інформацію, що стосується міжнародного права [4, с. 473].

Досліджуючи переваги Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, яка повинна зафункціонувати з 01.01.2019 року то портібно зазначити такі:

- 1) зменшення витрат на обробку паперових носіїв інформації;
- 2) підвищення якості правозастосовних рішень суду за рахунок оптимізації процедур пошуку, обробки та надання потрібної учасникові судового процесу інформації;
- 3) швидкість та якість обміну документами;
- 4) доступ громадян України до інформації, яка міститься в даній системі, що забезпечує реалізацію принципу відкритості та гласності правосуд;
- 5) можливість автоматизованої взаємодії цієї системи з іншими системами державної влади;

б) визначення судді та добір присяжних електронним способом, що пришвидшить розгляд справи та інші.

Та незважаючи на таку велику кількість переваг, деякі науковці вважають, що є значна кількість недоліків і ризиків запровадження такої новації, адже ніщо не ідеальне. Зокрема, наприклад, В.О. Смірнова та М.М. Пархоменко виділяють такі проблеми в діяльності наявної системи а саме:

1) дана система може періодично давати збої та призвести до понад півмільйона незареєстрованих справ і їх нерівномірного розподілу;

2) відсутність у деяких суддів електронного цифрового підпису, через що вони не можуть направляти рішення до реєстру;

3) неготовність працівників до використання нових інформаційних технологій;

4) низький рівень комп'ютерної грамотності суспільства, що ускладнює перехід на електронний документообіг у взаємодії між державними установами та громадянами [5, с. 159].

Отже, дослідивши та проаналізувавши всі переваги та недоліки введення Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи ми можемо говорити про те, що дане питання потребує подальшого врегулювання та вдосконалення. Важливим є знаходження шляхів подолання існуючих проблем, адже це надасть змогу спростити роботу суду, що як наслідок призведе до швидшого та якіснішого вирішення судових спорів, а також це надасть усім громадянам України можливість до судових документів, ознайомлюватись з діяльністю органів судової влади, що є важливою ознакою демократичної держави.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України ві 03.10.2017. № 48 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>

2. Рекомендація № R (84)5 Комітету міністрів Ради Європи стосовно принципів цивільного судочинства, направлених на вдосконалення судової системи URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_126

3. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>

4. Логінова Н.І. Деякі аспекти інформатизації в системі судочинства. Митна справа. 2013. № 2 (86). С. 472-477

5. Смірнова В.О. Проблеми впровадження «електронного суду» в Україні. Філософсько-педагогічні аспекти формування свідомості технічної інтелігенції : матеріали регіональної науково-практичної конференції (15 березня 2012 р.). Красноармійськ : КП ДонНТУ, 2012. С. 156-160.

Кухаревич А.В., Невмержицька А.С.,
студентки групи ПБП-16-4,
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Менів Л.Д.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Обравши євроінтеграційний напрям розвитку своєї соціальної політики, Україна зобов'язана адаптувати національне законодавство до законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС), що передбачає реформування вітчизняної правової системи та поступове узгодження з європейськими стандартами законодавства в усіх сферах, у тому числі у сфері охорони праці, а особливо з тих питань, що стосуються праці неповнолітніх, адже саме ця категорія населення потребує значної уваги та захисту з боку держави.

Політика Європейського Союзу з охорони праці неповнолітніх на сьогодні є однією з найбільш досконалих у світі. Фундамент цієї політики складає ґрунтовна законодавча база, велике значення серед джерел якої мають Європейська соціальна хартія (переглянута) від 3 травня 1996 року, Хартія Співтовариства про основні соціальні права працівників від 9 грудня 1989 року та Хартія основних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 року, що відображають основні стандарти охорони праці усіх працівників, у тому числі й неповнолітніх.

Стаття 7 Європейської соціальної хартії (переглянутої) закріплює основні права неповнолітніх, що стосуються їх соціального захисту, зокрема, у частині 2 встановлено заборону прийняття неповнолітніх на роботу, де умови праці визнано небезпечними або шкідливими для здоров'я. Частина 5 визнає право молодих працівників і учнів на справедливую заробітну плату або іншу відповідну допомогу, а частина 6 – передбачає, що час, витрачений підлітками за згодою роботодавця на професійну підготовку в нормовані робочі години, зараховується як робочий час [1].

Хартія Співтовариства про основні соціальні права працівників встановлює право неповнолітніх отримати початкове професійне навчання достатньої тривалості з метою дозволити їм адаптуватися до вимог їхнього майбутнього трудового життя, а також обов'язок держав вживати всіх необхідних заходів щодо коригування трудового законодавства, яке застосовується до неповнолітніх, з метою задоволення потреб їхнього особистого розвитку, професійного навчання та доступу до зайнятості. Згідно з пунктом 22 цієї Хартії має бути обмежена тривалість робочого часу та заборона роботи в нічний час, крім випадку з певними видами робіт, встановленими в національному законодавстві [2].

Хартія основних прав Європейського Союзу у статті 32 встановлює заборону використання дитячої праці та охорону праці молоді, а також обов'язок роботодавця створити умови праці, які мають відповідати віку неповнолітніх працівників. Дана категорія працівників забезпечується захистом від експлуатації і залучення до будь-якої праці, яка може завдати шкоди їхній безпеці, фізичному, моральному або соціальному розвитку, або яка перешкоджає здобуванню ними освіти [3].

Одним із основних спеціальних актів, що регулює працю неповнолітніх в ЄС, є Директива Ради ЄС № 94/33/ЄС «Про захист працюючої молоді» від 22 червня 1994 року, що більш детально закріпила права цієї категорії працівників, зокрема: мінімальний вік допуску до роботи не менше 15 років; відповідність умов праці їх віку; обов'язок роботодавця інформувати неповнолітніх, їх законних представників, про можливі ризики; право на безоплатний медичний огляд і моніторинг здоров'я; максимальний час праці не повинен перевищувати 8 годин на добу і 40 годин на тиждень; заборону працювати в нічний час; на кожний період роботи в 24 години, право користуватись часом відпочинку, що становить не менше 14 годин; право на обов'язкову перерву не менше 30 хвилин, якщо тривалість щоденної праці перевищує 4,5 години; право обов'язкову щорічну відпустку, яка для неповнолітніх, що поєднують роботу з навчанням, повинна по можливості співпадати зі шкільними канікулами; право на компенсуючий період відпочинку протягом 3 тижнів, якщо було застосовано працю для відвернення наслідків форс-мажорних обставин [4].

У сфері захисту праці неповнолітніх в країнах ЄС широко використовуються конвенції та рекомендації Міжнародної організації праці. Наприклад, Конвенція № 138 від 1 червня 1973 року «Про мінімальний вік для прийняття на роботу» встановлює, що мінімальний вік для прийняття на роботу не повинен бути нижчим, ніж вік закінчення обов'язкової шкільної освіти та при цьому не може бути нижчим, ніж 15 років. Також дана Конвенція закріплює право держави понизити цей вік до 14 років, якщо економіка і система освіти цієї держави недостатньо розвинені [5]. Право неповнолітніх на працю закріплено і в національному законодавстві. Головним джерелом у цій сфері є Кодекс законів про працю України (далі – КзпП). Так стаття 187 КзпП встановлює, що неповнолітні, тобто особи, що не досягли вісімнадцяти років, у трудових правовідносинах прирівнюються у правах до повнолітніх, а в галузі охорони праці, робочого часу, відпусток та деяких інших умов праці користуються пільгами, встановленими законодавством України [6].

Як правило, на роботу приймаються особи, яким виповнилося 16 років. Як виняток, за згодою одного із батьків або особи, що його замінює, можуть прийматись на роботу особи, які досягли 15 років. Допускається прийняття на роботу учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів для виконання легкої роботи після досягнення ними 14 років. У законодавстві визначення поняття «легка робота» відсутнє, тому варто погодитись з О. Теличко, яка пропонує доповнити статтю 188 КзпП наступною частиною: «Легка робота означає будь-яку працю, яка не є шкідливою для безпеки, здоров'я або розвитку молоді та не перешкоджає навчанню в школі, участі в програмах професійного спрямування чи навчання, затверджених компетентними органами, або їх здатності отримувати користь від навчання» [7, с. 63].

Регулювання праці неповнолітніх здійснюється й іншими законами України. Так, наприклад, у статті 11 Закону України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 року закріплено заборону залучати неповнолітніх до праці на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, до нічних, надурочних робіт та робіт у вихідні дні, а також до підймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами

праці, граничних норм підіймання і переміщення важких речей, що затверджуються Міністерством охорони здоров'я України [8].

Тривалість робочого тижня для працівників віком від 16 до 18 років складає 36 годин на тиждень, для осіб віком від 15 до 16 років (учнів віком від 14 до 15 років, які працюють в період канікул) – 24 години на тиждень. Тривалість робочого часу учнів, які працюють протягом навчального року у вільний від навчання час, не може перевищувати половини тривалості робочого часу, зазначеному вище [6].

КзпП та Закон України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 року встановлює, що неповнолітнім надається щорічна основна відпустка тривалістю 31 календарний день [9]. А стаття 195 КзпП гарантує надання такої щорічної відпустки у зручний для даної категорії працівників час [6].

Заслуговує на увагу стаття 296 проекту Трудового Кодексу, яка закріплює заборону використання праці неповнолітніх осіб на роботах, де вони можуть зазнати загрози фізичного, психічного чи сексуального насильства. Новелою проекту відповідно до вищевказаної статті є також заборона приймати на роботу за сумісництвом неповнолітніх осіб. Тобто, особливістю чинного КзпП та проекту Трудового Кодексу є встановлення диференційованих норм щодо особливостей правового регулювання праці неповнолітніх.

Отже, хоча законодавство України в сфері охорони праці неповнолітніх в цілому і відповідає стандартам ЄС, проте деякі положення потребують доопрацювань, зокрема – необхідно встановити перелік легких робіт, які можуть виконувати особи віком з 14 років, а також втілити в життя новели проекту Трудового кодексу, що більш детально регулюють досліджуване питання.

Список використаних джерел

1. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 3 травня 1996 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
2. Хартія Співтовариства про основні соціальні права працівників від 9 грудня 1989 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_044.
3. Хартія основних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_524.
4. О защите работающей молодежи: Директива Совета Европейского Союза 94/33/ЕС от 22 июня 1994 г. URL: <http://docs.pravo.ru/document/view/28422960/>.
5. Конвенція про мінімальний вік для прийому на роботу № 138. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993_054.
6. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08/page>.
7. Теличко О. А. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу у сфері охорони праці молоді / О. А. Теличко // Право і суспільство. – 2016. – № 1 (ч. 2). – С. 59-64.
8. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2694-12/paran67#n67>.
9. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 року. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/504/96-вр/paran48#>.

Лізніченко Є.М.,
студентка групи ПБП-16-5
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Самілик Л.О.,
к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРИНЦИПИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ЄДИНА СИСТЕМА

У сучасній правовій системі України на зміст норм, які регулюють цивільне судочинство значно впливають принципи цивільного процесуального права. Практика правозастосування показує, що принципи цивільного процесу визначають загальні підходи у здійсненні правосуддя, сприяють вірному тлумаченню норм процесуального права, є базою застосування аналогії права. Тому питання розкриття принципів цивільного процесуального права як цілісної системи є досить актуальним.

Проблему принципів цивільного процесу у своїх працях досліджували такі вчені, як: М.А. Гурвич, О.В. Немировська, М.П. Омельченко, І.М. Резніченко, В.М. Семенов, А.В. Андрушко, В.С. Букіна та інші.

Саме значення латинського слова «принцип» аналогічне таким термінам, як: «початок», «основа».

Існуюча різноманітність поглядів поняття і сутність принципів в теорії цивільного процесуального права пояснюється насамперед тим, що:

1) у цивільному процесуальному кодексі України, не дано поняття принципів правосуддя;

2) кожен процесуаліст намагається дати власне поняття принципу, охарактеризувати його сутність, визначити особливості;

3) принцип цивільного процесу є досить складним і багатоаспектним явищем, а тому сформулювати універсальне визначення, у якому дати вичерпний перелік його особливостей дуже важко [1].

Враховуючи велику чисельність принципів у цивільному процесі, ми розглянемо найважливіші.

Першим із таких є принцип змагальності. Як зазначає професор В.П. Півненко, змагальність – не засада судочинства, а лише гарантія реалізації принципу всебічного, повного і об'єктивного дослідження справи у суді [2, с. 98].

В той час правознавець В.М. Семенов взагалі заперечує наявність принципу змагальності як самостійного, і відносить його як складову частину принципу рівності сторін в умовах змагальної форми судочинства [3, с. 27].

Проте ми погоджуємося із думкою більшості науковців, що змагальність – можливість реалізації наданих процесуальних прав сторонам відповідно до законодавства України при безумовному виконанні покладених на них процесуальних обов'язків на всіх стадіях судового процесу за участю професійного судді.

Наступний принцип – диспозитивності, тісно пов'язаний із попереднім. Ст. 13 ЦПКУ вперше закріпила даний принцип в окремій нормі.

Досить часто його розглядають з точки зору, яка прирівнюється до таких понять, як: «теорія вибору», «теорія руху».

Даний принцип полягає у можливості сторін які беруть участь у справі, вільно розпоряджатися своїми правами та захищати їх процесуальними засобами захисту.

Принцип об'єктивної істини нормативно не закріплений. Часто його називають принципом: «формальної», «судової» істини. Так як єдиної назви даного принципу немає, то відсутнє й точне його розуміння.

Розглянувши деякі принципи у цивільному процесуальному законодавстві, варто виділити основні недоліки.

Перша ознака наявності цього – нормативність, тобто кожен принцип має бути закріплений законом. Проте ч. 4 ст. 129 Конституції України передбачено, що законом можуть бути передбачені та визнані й інші засади судочинства [4].

Відсутність чіткого визначення принципів вплинуло на виникнення дисбалансу у питанні створення єдиної цілісної їх системи.

Вирішенням даної проблеми є викладення їх короткого змісту або ж закріплення його у декількох статтях.

Досить вагомим для процесу є співвідношення та розмежування принципів та аксіом цивільного судочинства. Одні науковці ототожнюють їх, другі вважають що спочатку принципи створювалися у вигляді аксіом, а інші розмежовують як два різні поняття. Схожість же між правовими аксіомами і правовими принципами полягає в тому, що правові принципи будуються з урахуванням правових аксіом, оскільки вони відображають не тільки економічні, політичні, але і моральні засади суспільства. Тому, нормативне закріплення системи принципів цивільного судочинства дало б змогу чітко розмежовувати ці дві категорії між собою [5, с. 39].

Отже, ми прийшли до висновку, що необхідно законодавчо закріпити саме систему принципів цивільного процесуального права. Найефективніше – це буде встановлення системи в окремому розділі ЦПКУ, що дозволило б виділити кількісні та якісні характеристики принципів.

Якісна б передбачала встановлення самого визначення понять та змісту принципів. Кількісна характеризувала б чіткий перелік, що сприяло б ефективнішому їх застосуванню.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/stru>
2. Гражданский процесс под ред. проф. М.К. Треушникова. М: Новый Юрист, 1998. – 512 с.
3. Гражданский процесс под ред. проф. Комарова В.В. – Х. ООО «Одиссей», 2001. – 704 с.
4. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>
5. Правові новели. Науковий юридичний журнал. № 2/2016 м. Херсон Борисова А.М., Логвиненко М.І. – 135с.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ

На сьогодні молодь постає перед нами як основний трудовий ресурс. Вона характеризується не лише віковими ознаками, але й особливим місцем становлення у соціумі. Її виділяють серед суспільства завдяки особливостям виховання, освіти та професійного навчання. Багато неповнолітніх осіб прагнуть до працевлаштування у зв'язку з недостатнім рівнем матеріального становища. Тому проблема правового регулювання праці неповнолітніх в Україні є досить актуальною в наш час.

Питання працевлаштування неповнолітніх та його регулювання законодавством досліджували у своїх роботах такі науковці: Ярошенко О., Мартинюк І. В., Хохрякова І.В., Мединська Л. В.

Відповідно до ст. 43 Конституції України, кожен має право на працю.

Право громадян України на працю, - тобто на одержання роботи з оплатою праці не нижче встановленого державою мінімального розміру, - включаючи право на вільний вибір професії, роду занять і роботи, забезпечується державою. Держава створює умови для ефективної зайнятості населення, сприяє працевлаштуванню, підготовці і підвищенню трудової кваліфікації, а при необхідності забезпечує перепідготовку осіб, вивільнюваних у результаті переходу на ринкову економіку [1].

Поняття «працевлаштування неповнолітніх» І.В. Хохряковою визначає як систему спеціальних економічних та організаційно-правових заходів відповідних державних і недержавних органів щодо забезпечення трудової зайнятості такої окремої категорії населення, як молодь [2, с.7].

Вирішальними чинниками під час працевлаштування неповнолітніх є наступні:

- соціальні та професійні орієнтації молоді;
- мотиви професії;
- спілкування;
- розуміння життєвого успіху та шляхи його досягнення;
- досвід самостійних заробітків та їх регулярність.

Неповнолітніми вважаються особи які не досягли 18 років, та у трудових правовідносинах прирівнюються до повнолітніх, та в деяких умовах праці користуються певними пільгами відповідно до законодавства України.

КЗпП встановлює віковий критерій виникнення трудової правосуб'єктності неповнолітніх – 16 років. З 15 років можуть прийматися на роботу лише за згодою одного батьків або особи що його замінює, з 14 років за згодою одного з батьків або особи, що його замінює лише учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів для підготовки молоді до продуктивної

праці та виконання легкої роботи, що не завдає шкоди здоров'ю і не порушує процесу навчання, у вільний від навчання час.

О.М. Ярошенко відзначає, що фактична здатність до праці виникає навіть раніше 14 років, і немає нічого поганого у наданні можливості неповнолітнім як можна раніше брати участь у суспільно корисній праці. Це може бути корисним як для самого підлітка, позитивно вплинути на процес становлення його особистості, так і суспільству, оскільки застосування праці підлітків у сфері обслуговування, соціальної допомоги і т.д. у певній мірі допоможе ліквідувати дефіцит кадрів у цих сферах людської діяльності [3].

Слід відмітити, що у ч. 5 ст. 296 Проекту Трудового Кодексу встановлюється, що забороняється використання праці неповнолітніх осіб на роботах, на яких вони можуть зазнавати загрози фізичного, психологічного чи сексуального насильства, або виконання яких може завдати школи їх здоров'ю, призвести до негативних наслідків у моральному розвитку (роботи у сфері грального бізнесу, роботу з перевезенням або продажу алкогольних напоїв, тютюнових виробів, медичних препаратів тощо) [4].

Усі особи перед прийняттям на роботу мають пройти медичний огляд і в подальшому до 21 року, щороку підлягають обов'язковому медичному оглядові. Нормальна тривалість робочого часу працівників не повинна перевищувати 40 робочих годин на тиждень, проте для осіб 16-18 років КЗпП встановлює тривалість не більше 36 годин на тиждень. Працівники віком 14-16 років працюють до 24 годин на тиждень.

Відповідно до ЗУ «Про відпустки», для осіб віком до вісімнадцяти років встановлюється щорічна основна відпустка тривалістю 31 день. При цьому, якщо за загальним правилом право на щорічні основну та додаткові відпустки повної тривалості у перший рік роботи настає після закінчення шести місяців безперервної роботи на даному підприємстві, то для неповнолітніх таке право виникає до настання шестимісячного терміну безперервної роботи на такому підприємстві.

Для осіб, що не досягли вісімнадцяти років щорічні відпустки надають в зручний для них час. Крім цього, забороняється ненадання щорічних відпусток повної тривалості протягом двох років підряд, а також ненадання їх протягом робочого року особам віком до вісімнадцяти років [4].

Праця неповнолітніх оплачується в тому ж розмірі, що і працівників за повної тривалості щоденної роботи.

Щодо звільнення працівників віком до 18 років, то воно допускається з ініціативи власника або уповноваженого ним органу, крім додержання загального порядку звільнення, тільки за згодою районної (міської) служби у справах дітей.

Підставами для звільнення відповідно до КЗпП України є:

1) зміни в організації виробництва і праці, в тому числі ліквідації, реорганізації, банкрутства або перепрофілювання підприємства, установи, організації, скорочення чисельності або штату працівників;

2) виявлення невідповідності працівника займаній посаді або виконуваним роботам внаслідок недостатньої кваліфікації або стану здоров'я, які перешкоджають продовженню даної роботи, а так само в разі скасування допуску до державної

таємниці, якщо виконання покладених на нього обов'язків вимагає доступу до державної таємниці;

3) поновлення на роботі працівника, який раніше виконував цю роботу.

Трудовий договір має бути розірвано на вимогу батьків або осіб що їх замінюють, а також державних органів та службових осіб, які контролюють додержання законодавства про працю. Такий спосіб припинення трудових відносин з неповнолітнім можливий у випадку коли подальше виконання трудового договору загрожує здоров'ю або порушує законні інтереси.

Отже, так як молодь це майбутнє нашої держави, то правовому захисту умов їхньої праці треба приділяти не меншу увагу ніж працевлаштування дорослих осіб. Слід враховувати той фактор, що неповнолітні менш здатні чинити опір несправедливим умовам праці, тому вони мають бути захищені від посягань на їхнє здоров'я, при тому що робота не має бути перешкодою для подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Хохрякова І.В. Державне управління зайнятістю молоді в контексті формування нових державно суспільних відносин в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. управління: спец. 25.00.01 «Теорія та історія держ. управління» І.В.Хохрякова. Дніпропетровськ, 2010. 20 с.
3. Ярошенко О. Проблеми та перспективи правового регулювання праці молоді . Вісник Академії правових наук України. 2004. №4(39). с. 205-213.
4. Кодекс законів України про працю. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Лізніченко Є.М.,

студентка групи ПБП-16-5

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Білоус Т.Й.,

к.ю.н., старший викладач кафедри цивільного права та процесу

МІСЦЕ ТА РОЛЬ НОТАРІАТУ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

На сьогодні в Україні ефективного проведення реформи у правовій сфері неможливе без реформування такого інституту як нотаріат. Для побудови демократичної держави вкрай необхідно не лише закріпити права та свободи людини та громадянина, але й вміння їх реалізувати. Сприяти цьому допоможе високий рівень діяльності правоохоронних та правозахисних органів влади. Внаслідок того, що самі суб'єкти не завжди спроможні самостійно забезпечити виконання власних прав та свобод, вони потребують підтримки. Саме звернення за юридичною допомогою до відповідних органів значно сприятиме підвищенню рівня реалізації такого інституту. Тому питання місця та ролі нотаріальної

діяльності у захисті прав та свобод людини та громадянина є досить актуальним у наш час.

Проблему місця та ролі нотаріату в реалізації захисту основних прав людини досліджували у своїх працях наступні науковці: С. Гусарев, Л. Грудцина, А. Кулик, І. Москаленко, С. Фурса, І. Черемних, В. Ярков та інші.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про нотаріат» нотаріат в Україні – це система органів і посадових осіб, на які покладено обов’язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені цим Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності [1].

Для повного розкриття досліджуваної нами теми слід розпочати з розуміння самого предмету нотаріату. Так, ми погоджуємося із твердженням С. Фурси, відповідно до якого предмет нотаріального процесуального права складають суспільні відносини, що виникають між нотаріальними органами, з одного боку, та суб’єктами нотаріального виробництва – з іншого, з приводу посвідчення прав і фактів, що мають юридичне значення, а також здійснення інших нотаріальних дій з метою надання їм юридичної вірогідності [2, с. 23].

А. Гойхбарг зазначав, що суд, розглядаючи безспірні справи в порядку окремого провадження, діє як орган нотаріальний, що засвідчує певні факти, що є підставою для обумовлених ними прав певних осіб [3, с. 78].

Також вірно буде визначити місце нотаріату як органу, наділеного публічною владою, що входить до системи цивільної юрисдикції. При цьому під цивільною юрисдикцією розуміється діяльність всіх органів, які наділені повноваженнями щодо вирішення юридичних справ спірного або безспірного характеру у сфері цивільного обороту. Важливою ознакою органів цивільної юрисдикції є те положення, що їх діяльність відбувається в рамках процедурно-процесуальних форм різного ступеня складності [4, с. 203].

Слід зазначити, що особливістю Міністерства Юстиції України є перш за все її багатооб’єктність. До повноважень даного органу належить виконання обов’язків у судовій, судово-експертній, нотаріальній, адвокатській та громадській сферах.

Нотаріат як правоохоронний інститут, отримує повноваження від держави, які реалізує згідно до законодавства України. Нотаріат відрізняється від інших органів правоохоронної діяльності такою специфічною ознакою як превентивність. Адже його юридичне обслуговування включає в себе профілактичний та попереджувальний характер, підсумком діяльності якого є нотаріальний акт.

Відповідно до документів Конгресу Міжнародного союзу суддів, функція нотаріату полягає насамперед у тому, що нотаріус, будучи посадовою особою, наділений повноваженнями посвідчувати юридичні акти, неупереджено інформувати сторони про сутність і правові наслідки таких актів, тобто здійснювати реальну діяльність щодо запобігання суперечок [5, с. 16].

Підсумовуючи вище сказане можна стверджувати, що значення інституту нотаріату в попередженні та вирішенні правових спорів зумовлюється його розумінням як органу превентивного правосуддя, до чого схиляється більшість дослідників.

Таким чином, значення інституту нотаріату в попередженні та вирішенні правових спорів зумовлюється його розумінням як органу превентивного правосуддя, визнаним більшістю дослідників.

При цьому найбільш поширеними у цивільному обороті нотаріальними діями є посвідчення правочинів, вчинення виконавчих написів на боргових документах, вчинення протестів векселів, засвідчення справжності підписів на документах, вірності копій (фотокопій) документів і виписок з них, вірності перекладу документів, посвідчення фактів, вчинення морських протестів [6, с. 71].

На наш погляд, вірною буде думка про те, що попереджувальне правосуддя має розглядатися як діяльність, що попереджає звернення до суду з питаннями, які можна вирішити без судового розгляду, оформивши правовий документ від імені держави, надавши йому юридичну силу, рівну за юридичної значущості до судового документу [7, с. 56].

На думку В. Комарова, діяльність нотаріату щодо попередження правових конфліктів та сприяння їх дозволу у сфері реалізації конституційного прав і свобод дає можливість суб'єктам права уникнути звернення до суду за захистом тих же прав [6, с. 155].

Отже, досліджуючи питання місця та ролі нотаріату у правовій системі України ми прийшли до того, що нотаріат як орган превентивного правосуддя виступає тоді, коли для реалізації безспірних прав та обов'язків людини та громадянина потрібне публічне волевиявлення та офіційне визнання компетентного органу.

Список використаних джерел

1. Закон України про нотаріат. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>
2. Фурса С. Нотаріальний процес: теоретичні основи С. Фурса. К.: Істина, 2002
3. Гойхбарг А. Курс гражданского процесса / А. Гойхбарг. М., 1928. 610 с.
4. Корсик К. Нотариат в современных условиях. Новые полномочия: больше возможностей, больше ответственности К. Корсик Закон. 2009. № 4. С. 203-208.
5. Мерлотти М. Основные принципы свободного нотариата и роль государства в его организации и деятельности М. Мерлотти Нотариальный вестник. 1997. № 5. С. 12-16
6. Комаров В. Український нотаріат. Перспективи розвитку В. Комаров. Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2012. № 5. С. 153–161.
7. Черемных И. Нотариат и нотариальное право России / Под ред. Г. Черемных. – М., 2007.

ШТРАФ ЯК ВИД САНКЦІЇ У МАТЕРІАЛЬНОМУ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

За вчинення будь-яких протиправних дій, які суперечать нормам закону, настає певний вид відповідальності. Це є усталений механізм, що має виховний та превентивний характер. Один із видів санкцій у цивільному процесі є штраф. Судовий штраф – це міра відповідальності, у вигляді цивільно-процесуальної санкції, яка застосовується судом до осіб, які не виконали покладеного на них обов'язку, що встановлений процесуальним законодавством.

Велике значення слід приділити відмежуванню фінансових санкцій, від санкцій у цивільному праві, як виду цивільно-правової відповідальності. У разі застосування фінансових санкцій виникають публічно-правові відносини, оскільки однією з їх сторін є відповідний контролюючий або наглядовий державний орган, який від імені держави уповноважений застосовувати певні заходи примусу, а суми стягнених штрафів спрямовуються до державного бюджету [1, с. 30]. Відмінність полягає в тому, що штраф як захід цивільно-правової відповідальності передбачається законодавством, а не угодою сторін. Також віднесення фінансових санкцій до мір цивільно-правової відповідальності не можливо, тому що в такому випадку відсутня диспозитивність сторін, яка є обов'язковою характерною рисою норм цивільного права.

Цивільно-правовий та фінансовий штраф можна розмежувати за декількома критеріями. По-перше, цивільно-правовий штраф сплачується або добровільно, або за рішенням суду, фінансовий штраф застосовується примусово спеціально уповноваженими органами державної виконавчої влади. По-друге, юридико-фактичною підставою застосування цивільно-правового штрафу є цивільний делікт, фінансового ж штрафу – фінансове правопорушення. По-третє, якщо предметом неустойки є грошова сума, її розмір встановлюється договором або актом цивільного законодавства. Розмір неустойки, встановлений законом, може бути збільшений у договорі. Сторони можуть домовитися про зменшення розміру неустойки, встановленого актом цивільного законодавства, крім випадків, передбачених законом. Розмір неустойки може бути зменшений за рішенням суду, якщо він значно перевищує розмір збитків, і за наявності інших обставин, які мають істотне значення. Розмір же фінансового штрафу не може бути змінений за угодою сторін та повинен визначатися відповідно до закону або у певній сумі, або у кратному чи відсотковому співвідношенні до певної визначеної міри. Почетверте, сплата (передання) неустойки (ст. 552 ЦК України) не звільняє боржника від виконання свого обов'язку в натурі. Сплата (передання) неустойки не позбавляє кредитора права на відшкодування збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням зобов'язання. По-п'яте, відносини щодо застосування цивільно-

правового штрафу характеризуються рівністю сторін, щодо застосування фінансового штрафу – нерівністю. По-шосте, загальним строком позовної давності у цивільному праві є три роки, що стосується фінансового штрафу, строк, протягом якого він може бути застосований, становить 1095 днів (за податкові правопорушення) і шість місяців (за фінансові правопорушення у банківській сфері). По-сьоме, цивільно-правовий штраф має виключно компенсаційну мету на відміну від фінансового, який поєднує як компенсаційну, так і каральну цілі [2].

Санкції, як вид юридичної відповідальності наділені спільними ознаками, які об'єднують їх, але не позбавляють специфічності кожен з них. Так, загальними рисами штрафу, як санкції, порівняно з мірами інших видів відповідальності, є його каральний та грошово-майновий характер, а також добровільний характер виконання, який поєднується із застосуванням примусу в разі ухилення від виконання [3].

Правовою підставою застосування відповідальності у формі сплати штрафних санкцій є, перш за все, ст.230 ГК України, відповідно до якої такими санкціями визначаються господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити при порушенні ним правил здійснення господарської діяльності, невиконанні або неналежному виконанні господарського зобов'язання. Водночас поняття штрафних санкцій знайшло своє відображення також у ЦК України, із змісту якого випливає, що у випадку порушення відповідного зобов'язання боржник зобов'язаний сплатити кредиторі неустойку (штраф, пеню) як грошову суму або інше рухоме чи нерухоме майно. Аналіз відповідних положень кодексів дозволяє зробити висновок, що ними визначено різні предмети штрафних санкцій: лише грошові кошти та грошові кошти і інше майно [4, с. 23].

Потребує уточнення і питання розміру штрафних санкцій, яке вирішено у законодавстві України неоднозначно. Так, відповідно до частини першої ст. 231 ГК України законом щодо окремих видів господарських зобов'язань може бути передбачено розмір штрафних санкцій, зміна якого за погодженням сторін не допускається. Водночас згідно із ст.551 ЦК України, розмір неустойки, що встановлено законом, може бути за згодою сторін збільшений у договорі.

Суд має право застосувати штрафні санкції, передбачені статтею 148 ЦПК України [3]. Суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з відповідної особи штрафу у сумі до від 0,3 до трьох розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Норми ЦПК, то вони передбачають накладання штрафу у разі:

- невиконання процесуальних обов'язків, передбачених Кодексом або визначених суддею відповідно до законодавства;
- ухилення від дій, покладених судом на учасника судового процесу;
- зловживання процесуальними правами (наприклад, безпідставне заявлення повторного відводу і т.д.);
- вчинення дій з метою перешкоджання судовому процесу;
- неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом, або неподання таких доказів без поважних причин;

- невиконання ухвали про забезпечення позову чи доказів, ненадання копії про незадоволення позову, апеляційної чи касаційної скарги, відповіді на відгук, заперечення іншому учаснику справи у встановлений судом строк;
- порушення заборон, встановлених Кодексом або передбачені суддею.

У випадку повторного чи систематичного невиконання процесуальних обов'язків, повторного чи неодноразового зловживання процесуальними правами, повторного чи систематичного неподання витребуваних судом доказів без поважних причин або без їх повідомлення, триваючого невиконання ухвали про забезпечення позову або доказів суд з урахуванням конкретних обставин стягує у дохід державного бюджету з відповідного учасника судового процесу або відповідної іншої особи штраф у сумі від одного до десяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Ухвала про стягнення штрафу, оскаржується в апеляційному порядку. Ухвала Верховного Суду про стягнення штрафу оскарженню не підлягає.

Отже, штраф як санкція застосовується у матеріальному та процесуальному цивільному праві, у передбаченому законом порядку. При цьому, штраф наділений певними особливостями, які відмежовують його від інших видів відповідальності, за вчинення неправомірних дій. Серед них те, що суми штрафні санкцій чітко передбачені у законодавстві, крім того визначені підстави застосування його в нормах цивільно-процесуального закону.

Список використаних джерел

1. Кротюк В. Фінансові санкції та адміністративна відповідальність: проблема співвідношення. Право України. 2000. № 5. С. 29-33.

2. Цивільний кодекс України. [Закон України] Відомості Верховної Ради України, 2003, № 40-44, ст.356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 22.03.2019).

3. Клименко А. О. Організаційно-правові засади діяльності банків в системі заходів протидії легалізації доходів, здобутих злочинним шляхом. К., 2004. 24 с.

4. Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України: Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 7 квітня 2008 р. № 01-8/211. Вісник господарського судочинства. 2008. № 3. С.45.

Цивільний процесуальний кодекс. [Закон України] Відомості Верховної Ради України, 2004, № 40-41, 42, ст.492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161815?find=1&text=%F8%F2%F0%E0%F4#w11>. (дата звернення 22.03.2019).

Любчик Л.В.,
студентка групи ПБП 16-4
ІННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Менів Л.Д.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ІЗ МІЖНАРОДНОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ ПРАЦІ

Праця є однією із складових частин фундаменту суспільного розвитку. Сьогодні, в умовах значного напруження в нашій країні, питання щодо розвитку трудової сфери і реалізація в цьому контексті принципів гідної праці є вкрай важливо.

Забезпечення праці в системі формування соціальної політики та поступова адаптація трудового законодавства України до стандартів європейських країн знаходиться в рамках вимог, що були поставлені Європейським Союзом. Для приведення трудових відносин у відповідність до міжнародних вимог, важливим є вивчення співробітництва України із Міжнародною організацією праці (далі – МОП).

Дослідженням діяльності Міжнародної організації праці, її місце та роль в системі правового захисту прав людини, а також вплив на розвиток українського законодавства та формування правової позиції України, вивчали вчені: В. Денисов, В.Прокопенко, О. Підопригора, В.Сумін, І. Киселев, А. Мацюк та інші.

Міжнародна організація праці – це міжнародна спеціалізована установа з регулювання соціально-трудових відносин, захисту прав людини й забезпечення соціального миру. Головною метою – є сприяння соціально-економічному прогресу, підвищенню добробуту й поліпшенню умов праці людей, захисту їх прав. Вона була створена в 1919 р. відповідно до Версальського мирного договору при Лізі Націй. У 1946 р. МОП стала установою Організації Об'єднаних Націй (ООН) і до сьогодні є авторитетним міжнародним органом.

МОП стояла у витоків таких досягнень індустріального суспільства як 8-годинний робочий день, політика зайнятості, охорона материнства, закони про дитячу працю й інші норми, що сприяють охороні праці і мирних трудових відносин.

У своїй діяльності МОП використовує такі основні напрями роботи як:

1. розробка та прийняття міжнародних трудових норм та контроль за їх виконанням;
2. надання країнам допомоги у вирішенні соціально-трудових проблем, тобто здійснення технічного співробітництва;
3. забезпечення повної зайнятості населення, попередження й скорочення безробіття [1].

На початку 1990-х років МОП було необхідно обрати стратегію своєї діяльності та переосмислити проблеми, які були пов'язані із соціальними наслідками глобалізації. При цьому необхідно було врахувати перетворення ринкової економіки у всеосяжну модель економічного розвитку. За цих умов

МОП, як регулююча організація у світі праці, на 79-й сесії Міжнародної конференції праці у 1992р., чітко визначає три основних напрямки демократизації трудових відносин:

- повага до фундаментальних прав людини, особливо у сфері праці й посилення діяльності за сприяння ратифікації та дотриманню норм;
- необхідність урахування соціальних аспектів у процесі вживання рішучих заходів з розвитку економічних відносин;
- зміцнення принципів тристороннього представництва й колективних переговорів з підтримкою тристоронніх учасників та світових інститутів праці.

Встановивши пріоритети своєї діяльності, МОП у 1999 р. визнала доцільним їх систематизувати у єдину систему, що одержала назву Концепція «Гідна праця». З того часу ця концепція визначає стратегію всіх напрямків діяльності МОП із урахування її кінцевої мети. Гідна праця – це продуктивна праця, при якій права трудящих захищені і яка приносить достатній дохід із забезпеченням адекватного соціального захисту. Концепція «Гідна праця» – перша глобальна програма, що спрямована на вирішення стратегічних завдань МОП, в подальшому було запропоновані інші глобальні програми: боротьба із бідністю, імміграція та зайнятість населення.

З 1954 р. Україна є рівноправним членом міжнародного співтовариства МОП та бере активну участь у її діяльності.

Співпраця МОП з Україною за роки її незалежності стала системною, ефективною та динамічною і спрямована на:

- ратифікацію й практичне впровадження конвенцій МОП та сприяння гармонізації національного законодавства з міжнародними трудовими нормами МОП та європейськими стандартами;
- реформування трудового законодавства і підтримку реформ у сфері соціального страхування та соціального забезпечення;
- розроблення та реалізацію програм забезпечення зайнятості, в тому числі молоді, інвалідів, осіб, постраждалих від торгівлі людьми;
- реформування статистики праці;
- сприяння формуванню і підвищенню ефективності адміністрації праці та її складових, в тому числі таких інституцій: державна інспекція праці, органи державного нагляду у сфері охорони праці, служба посередництва і примирення.

Результатом діяльності МОП в Україні за роки її незалежності є понад 20 проектів технічного співробітництва, об'єднаних у 3 широкомасштабні програми, найбільшими із яких стали Програми «Гідної праці», що є частиною UNDAF (Рамкова програма допомоги ООН) та Цілей розвитку тисячоліття. Перша з них була реалізована у 2006-2007 рр., надалі Міністерство праці та соціальної політики України профспілки та організації роботодавців підписали Програму «Гідної праці» на 2008-2011 рр., та 2012-2015рр. [2, с.2-3].

У рамках співробітництва України з МОП на початку 2016 р. було схвалено чергову Програму «Гідної праці» для України на 2016-2019 рр., спрямовану на сприяння зайнятості та розвитку сталих підприємств задля стабільності та зростання; сприяння ефективному соціальному діалогу; покращення соціального захисту і умов праці [3]. Слід відмітити, що нині в рамках реалізації поточної

Програми в Україні є позитивні зрушення, зокрема, у питаннях удосконалення колективних переговорів, соціального діалогу, управління трудовою міграцією, зміцнення інституцій інспекції праці та служби зайнятості, попередження дискримінації у сфері праці. Поряд з цим внесено зміни у низку нормативно-правових документів із питань зайнятості та соціального захисту населення.

Але нагальним в Україні залишається вирішення питання легальної зайнятості та забезпечення соціально-трудової адаптації переміщених осіб з тимчасово окупованої території України. У рамках реалізації керівних принципів ООН з питання переміщення осіб у середині країни відбулося посилення сприяння зайнятості населення [4].

Таким чином, проаналізувавши співробітництво України з Міжнародною організацією праці, можемо зазначити, що Концепції «Гідної праці», які були запропоновані нашій владі є ефективними та дієвими. За період членства в МОП

Україна ратифікувала понад 54 конвенції з них 46 – чинні, в тому числі всі фундаментальні конвенції. Співпраця з МОП дала великий поштовх до побудови демократичної держави та взяті на себе зобов'язань у зв'язку з вибором євроінтеграційного вектору, що є передумовою подальшого розвитку соціально-трудових відносин у площині реалізації Концепції «Гідної праці».

Список використаних джерел

1. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально - трудових відносин [Електронний ресурс]. URL:<http://ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/27628/17/14>.

2. Жадан О. В. Взаємодія України з Міжнародною організацією праці з вирішення глобальних проблем соціально-трудової сфери / О. В. Жадан. // Теорія та практика державного управління. – 2011. – №3. – С. 2–3. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011-3/doc/5/03.pdf>

3.Офіційний сайт Міжнародної організації праці. Програма гідної праці для України. URL: <https://www.ilo.org/budapest/countriescovered/ukraine/WCMS470684/lang--en/index.htm>

4. Пріоритети нової програми гідної праці в Україні на 2016-2019 роки. За матеріалами ЦК Профспілки [Електронний ресурс]. URL:http://bcprofspilka.at.ua/news/prioriteti_novoji_programi_gidnoji_praci_v_ukrajini_na_2016_2019_roki/2015-09-07-918

Мазурець О.О.,
студентка групи ПБК 16-7
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Самілик Л.О.,
к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

В умовах сьогодення стрімкий розвиток інформаційних та телекомунікаційних технологій впливає на всі сфери суспільного життя, як наслідок, правосуддя є не виключенням.

Оскільки надмірна тривалість та складність процедур розгляду справи в суді може займати досить багато часу, тому доцільно реалізовувати можливість використання інформаційних та комунікаційних технологій при розгляді цивільних справ в судах, що є досить позитивним фактором реформування цивільного судочинства. Завдяки електронному судочинству процедура розгляду справи скорочується, що зумовлено скороченням судових витрат, часу, видачею та надсиланням копій документів сторонам у справі, а також безпосередньо подачею документів до суду та явкою тощо.

Питання, що стосуються електронного судочинства, досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці: І.В. Гавриленко, О.В. Бринцева, С.С. Кузьмін, О.С. Погребняк, В.О. Смірнова тощо. Незважаючи на праці вчених, проблематика електронного правосуддя в цивільному судочинстві потребує подальшого вивчення, що зумовлено стрімким розвитком суспільних відносин та запровадженням нових інформаційно-телекомунікаційних систем.

Варто зазначити, що перші спроби запровадження інформаційних технологій у правосудді розпочались із схвалення Верховною Радою України Концепції Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу у 2002 році. Згодом у 2005 році набув чинності Закон України «Про доступ до судових рішень», який встановив обов'язковість внесення судових рішень до Єдиного державного реєстру судових рішень.

У 2012 році Державним підприємством «Інформаційні судові системи» була розроблена Концепція «Електронний суд», метою якої є розробка універсальної схеми побудови структур даних при наявності необхідності обміну даними між автоматизованими системами різних виробників. Запропоновані даною Концепцією правила призначені для використання систем електронного документообігу, електронних інформаційних систем з елементами документообігу, систем судової статистики, web-ресурсів та інших різновидів систем, працюючих із інформацією суду. Додатково враховано можливості систем, що дозволяють безпосереднє виготовлення друкованих процесуальних документів на ґрунті даних інформаційної системи [1].

У 2017 році була введена Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система відповідно до Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України,

Кодексу адміністративного судочинства та інших законодавчих актів», проте, варто зазначити, що початок функціонування системи запроваджено з 01.01.2019 року.

Відповідно до статті 14 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) встановлюється, що позовні та інші заяви, інші передбачені законом документи, що подаються до суду підлягають реєстрації в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі, дана система також здійснює визначення судді або колегії суддів для розгляду конкретної справи, забезпечує обмін документами в електронній формі між судами та учасниками процесу, участь у режимі відеоконференції тощо [2].

Особи, які зареєстрували офіційні електронні адреси в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі, можуть подати процесуальні, інші документи, вчинити інші процесуальні дії в електронній формі виключно за допомогою Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи з використанням власного електронного цифрового підпису.

Також, на сайті суду учасник процесу відтепер зможе подивитися, на якому етапі перебуває розгляд справи. Особа також може заповнити спеціальну форму-заявку і підписатися на SMS-розсилку і тоді на відповідний номер телефону надходитиме повідомлення – судова повістка, що є позитивним результатом реформування.

Варто зазначити, що відповідно до ст. 128 ЦПК України судова повістка, у визначених випадках з копіями відповідних документів надсилається на офіційну електронну адресу відповідного учасника справи, якщо відома офіційна електронна пошта учасника справи, а у разі відсутності – разом із розпискою рекомендованим листом з повідомленням про вручення [2].

Погоджуємось з практиками, які зазначають, що впровадження системи електронного правосуддя має багато переваг, серед яких вони виділяють: економію коштів та часу; пришвидшення строків розгляду спору; спрощення доступу учасників процесу до матеріалів справи; спрощення роботи усіх суб'єктів цивільного процесу і навіть екологічність [3].

Доцільною є думка О.С. Погребняка, який зазначає, що запровадження електронного судочинства в умовах сьогодення також має певні суперечливі аспекти, які полягають у порушенні процесуальних строків на подачу документів, оскільки на законодавчому рівні не визначено процесуальних строків подачі документів саме електронним шляхом, оскільки відповідно до ч.5 ст.124 ЦПК України встановлено лише строк для вчинення процесуальної дій в суді, який співпадає з робочим часом суду [4].

На нашу думку, потребує уваги надійна захищеність файлів, якими наповнюється база, зокрема, що стосується документів, які подаються в електронному вигляді і в подальшому підлягають розгляду в закритому судовому засіданні.

Вважаємо, проблемними аспектами належного функціонування електронного судочинства в цивільному процесі є розроблення та введення в експлуатацію програмного забезпечення, технічного оснащення судів. Звертаємо увагу, що в умовах сьогодення існує певна недоступність електронного судочинства певним

категоріям громадян, що пов'язано із наявністю ЕЦП, майновими особливостями особи, а також віковим цензом.

Варто зазначити, що в умовах сьогодення функціонування електронного суду в цивільному процесі має досить позитивний результат, проте слід зазначити, що на шляху впровадження електронного судочинства, деякі вчені вбачають і психологічний бар'єр, адже більшість наших громадян ще надає перевагу традиційному «паперовому» судочинству.

Отже, підсумовуючи все вище зазначене, наголошуємо, що запровадження електронного суду в цивільному судочинстві в умовах сьогодення відіграє важливе значення, оскільки дозволяє спростити обмін інформацією, швидкістю передачі даних, поліпшити якість роботи судових органів, а також безпосередньо реалізовує вільний доступ громадян до судової інформації, що є позитивним фактором адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Проте, зазначаємо, що за-для ефективного функціонування даної системи потрібно забезпечити суди належним технічним оснащенням, забезпечити захищеність на належному рівні файлів, що вносяться в дану базу, а також врахувати особливості процесуальних строків подання електронних документів до Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи.

Список використаних джерел

1. Концепція електронного суду України, розроблена Державним підприємством «Інформаційні судові системи» URL: http://www.kbs.org.ua/files/koncept_d.pdf (дата звернення 27.02.2019).
2. Цивільний процесуальний кодекс: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення 27.02.2019).
3. Угриновська О. Електронний документообіг у цивільному процесі України // Вісник Львівського університету. Серія Юридична. 2017. Вип. 64. С.144-150.
4. Погребняк О. С. Особливості запровадження електронного суду у цивільному судочинстві України // Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 3. С.122-124. URL: http://par.in.ua/3_2018/34.pdf (дата звернення 27.02.2019).

Мандрика І.В.,
студентка групи ПБК-16-8
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Самілик Л.О.,
к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРОБЛЕМА РОЗМЕЖУВАННЯ ЮРИСДИКЦІЇ СУДУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

В умовах реформаційних та євроінтеграційних процесів, що тривають в Україні, питання оновлення цивільного процесуального законодавства набули свого актуального значення, оскільки Проект Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства та інших законодавчих актів», що був зареєстрований 23 березня 2017 року, був прийнятий 3 жовтня 2017 року. Тому пропонуємо проаналізувати запроваджені зміни щодо розмежування юрисдикції суду в цивільному процесі у світлі оновленого процесуального законодавства України.

Разом із тим в юридичній літературі до теперішнього часу не вироблено єдиного розуміння судової та, зокрема, цивільної юрисдикції, не досить чітко відмежовуються ці поняття від суміжних з ними понять, що негативно впливає на реформування чинного процесуального законодавства і, як наслідок, на ефективність здійснення правосуддя [1].

Проблеми юрисдикції цивільних судів досліджували багато науковців та практиків, зокрема В.М. Бевзенко, О.В. Бринцев, О.В. Бурак, К.О. Гарагата, О.В. Ільницький, С.О. Короєд, В.П. Нагребельний, О.М. Пасенюк, В.І. Семчик, М.І. Смокович, М.І. Черленяк, Д.М. Шадура, М.Й. Штефан та інші.

У новому Цивільному процесуальному кодексі України цивільна юрисдикція роз'яснюється крізь коло справ, що підлягають розгляду в суді. Новелою діючого Цивільного процесуального кодексу України є поділ цивільної юрисдикції на види: предметну та суб'єктну юрисдикцію, інстанційну та територіальну (підсудність).

Можна критично поставитися до класифікації цивільної юрисдикції на предметну та територіальну, яка інколи пропонується в процесуальній літературі. Так, В. В. Комаров вказує, що предметна юрисдикція визначає повноваження судів по розгляду тих чи інших цивільних справ по суті, територіальна – щодо повноважень між судами цивільної юрисдикції по розгляду справ по першій інстанції (підсудність) [2]. Якщо суд першої інстанції має предметну юрисдикцію, то апеляційна і касаційна інстанція працюють безпредметно?

Щодо територіальної юрисдикції, то виділення цього терміна дещо суперечить природі цивільної юрисдикції, яка розмежовує компетенцію між судовими та несудовими органами або між різними судовими органами і при цьому територія не має відповідного значення. Територіальний критерій притаманний «підсудності». Тому спірною вбачається позиція законодавця, який у назві параграфу 3 Глави 2 Розділу I Цивільного процесуального кодексу України ототожнив територіальну юрисдикцію з підсудністю. При тому, що в чинному Цивільному процесуальному

кодексі відсутні визначення понять цивільної юрисдикції та підсудності [3]. З огляду на зазначене, пропозиція щодо введення термінів «територіальної юрисдикції» для дублювання терміна підсудності (фактично їх ототожнення), вживання якого в законодавстві, судовій практиці та процесуальній науці має значну традицію та усталеність, навряд чи можна визнати вдалим.

Введення терміна «суб'єктна юрисдикція» також викликає питання, оскільки такий термін наштовхує на думку про впровадження «суб'єктного цензу» під час віднесення справи до цивільної юрисдикції, що за змістом статті не вбачається [4].

Можна припустити, що до суб'єктної компетенції законодавець відносить особливих предметів, а саме третейські суди, міжнародний комерційний арбітраж та іноземний суд, відповідно до пункту 8, але така конструкція є доволі складною.

Так, на думку В. Кравчука, за суб'єктним критерієм розмежовується цивільна, господарська та адміністративна юрисдикції. Господарські справи виникають між юридичними особами та підприємцями, а також з приводу створення та припинення юридичних осіб (корпоративні спори), а адміністративні - за участі суб'єкта владних повноважень. Усі інші справи вирішуються в порядку цивільного судочинства [5].

Питання про юрисдикцію суддя вирішує при відкритті провадження у справі. При встановленні того, що справа не підлягає розгляду у порядку цивільного судочинства, суддя за загальним правилом відмовляє у відкритті провадження у справі, постановляючи про це ухвалу.

Отже, вирішення проблеми визначення юрисдикції суду в цивільному процесі має не лише теоретичне, але й важливе практичне значення, оскільки правильність визначення справ, що розглядаються за правилами певного виду судочинства, напряду пов'язана з реалізацією принципу доступу кожного до правосуддя.

Список використаних джерел

1. Бессараб Н.М. Юрисдикція та підсудність цивільних справ. Часопис цивілістики. – 2014. – Вип. 16. – С. 53-57.
2. Курс цивільного процесу: підручник / В.В. Комаров, В.А. Бігун, В.В. Баранкова та ін.; за ред. В.В. Комарова. Х.: Право, 2011. 1352 с.
3. Задорожна А.П. Наслідки порушення правил підсудності / А.П. Задорожна // Науковий вісник публічного та приватного права: збірник наукових праць. – 2017. – Вип. 2. – С. 88-92.
4. Стоянова Т.А., Іліопол І.М. Науково-практичний аналіз цивільної юрисдикції першої та апеляційної інстанцій у світлі прийняття нового цивільного кодексу / Т.А. Стоянова, І.М. Іліопол // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – Вип. 48. – С. 13-16.
5. Кравчук В.М. Методи вирішення юрисдикційних проблем / В.М. Кравчук // Слово Національної школи суддів України. - 2013. - № 1. - С. 50-56. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cln_2013_1_8 (дата звернення: 11.03.2019)

Мирончук К.В.,
студентка групи ПМЦ-18-2
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Обривкіна О.М.,
к.пед.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПОНОВЛЕННЯ СТРОКІВ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ

Прийняття чи неприйняття спадщини є правом кожного спадкоємця. Для прийняття спадщини встановлюється строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини [1, ст. 1270]. У разі, якщо цей строк було пропущено його можна поновити двома способами.

За письмовою згодою спадкоємців, які прийняли спадщину, спадкоємець, який пропустив строк для прийняття спадщини, може подати заяву про прийняття спадщини нотаріусу або в сільських населених пунктах - уповноважений на це посадовій особі відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини [1, ст. 1270].

Однак цей спосіб оформлення спадкових прав, незважаючи на видимі переваги, має обмежену сферу дії. Не можна казати про його застосування, коли строк пропущений єдиним спадкоємцем або коли це допустили усі спадкоємці. Спільна згода спадкоємців не приймається нотаріусом і тоді, коли один з двох спадкоємців пропустив встановлений строк для прийняття спадщини, а інший, хоча і подав заяву до нотаріальної контори вчасно, але не має можливості надати докази, що були б підставою для закликання до спадкування, або ж такі докази викликають сумніви [2].

До того ж спадкоємці, які уже прийняли спадщину досить часто відмовляються надавати таку згоду. У таких випадках застосовується другий спосіб поновлення пропущеного строку для прийняття спадщини – звернення до суду.

Ч. 3 ст. 1272 Цивільного кодексу України говорить: «За позовом спадкоємця, який пропустив строк для прийняття спадщини з поважної причини, суд може визначити йому додатковий строк, достатній для подання ним заяви про прийняття спадщини» [1].

Тобто, суд може встановити додатковий строк для прийняття спадщини, якщо особа доведе, що він був пропущений саме з поважної причини. Однак, що саме є поважною причиною законодавством не встановлено. Тому можна сказати, що віднесення причини пропуску до поважної чи не поважної є суб'єктивним рішенням суду.

Вирішуючи питання про визначення особі додаткового строку, суд досліджує поважність причини пропуску строку для прийняття спадщини. При цьому необхідно виходити з того, що поважними є причини, пов'язані з об'єктивними, непереборними, істотними труднощами для спадкоємця на вчинення цих дій [3].

У 2013 році Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ було проведено узагальнення судової практики з питання встановлення додаткових строків для подання заяви про прийняття спадщини і

визначено орієнтовний перелік причин пропуску строку для прийняття спадщини, які відносяться до поважних та не поважних.

У даному листі говориться: «Суди переважно правильно вирішують питання поважності причин пропуску зазначеного строку та визнають поважними: тривалу хворобу, перебування спадкоємця тривалий час за межами України, відбування покарання в місцях позбавлення волі, перебування на строковій військовій службі в Збройних Силах України тощо.

Судом не можуть бути визнані поважними такі причини пропуску строку для подання заяви про прийняття спадщини як юридична необізнаність позивача щодо строку та порядку прийняття спадщини, необізнаність особи про наявність спадкового майна, похилий вік, непрацездатність, незнання про існування заповіту, встановлення судом факту, що має юридичне значення для прийняття спадщини (наприклад, встановлення факту проживання однією сім'єю), невизначеність між спадкоємцями хто буде приймати спадщину, відсутність коштів для проїзду до місця відкриття спадщини, несприятливі погодні умови» [4].

Однак практика розгляду спорів про встановлення додаткового строку для подання заяви про прийняття спадщини показує, що суди можуть визнавати поважними і ті причини, які Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ були віднесені до неповажних.

Так, рішенням Сарненського районного суду Рівненської області від 10 січня 2019 року поважною причиною пропуску строку для подання заяви про прийняття спадщини було визнано юридичну необізнаність особи. Позивач посилався на те, що після смерті спадкодавця він вступив в управління її майном, тому вважав, що спадщину прийняв [5].

Нерідкими є випадки звернення до суду з позовами про визначення додаткового строку для подання заяви про прийняття спадщини з причини незнання позивача про смерть спадкодавця.

Однак, у постанові Верховного суду України від 04.11.2015 року зазначається: «Якщо у спадкоємця перешкод для подання заяви не було, а він не скористався правом на прийняття спадщини через відсутність інформації про смерть спадкодавця, то правові підстави для визначення додаткового строку для прийняття спадщини відсутні» [6]. Тому, незнання про смерть спадкодавця не є підставою для встановлення додаткового строку для подання заяви про прийняття спадщини. Якщо особа звертаючись до суду з таким позовом посилається саме на цю причину пропуску строку, то для того, щоб отримати рішення на свою користь потрібно довести і інші причини пов'язані з об'єктивними, непереборними, істотними труднощами для прийняття спадщини у пропущений строк.

Отже, питання поновлення пропущеного строку для прийняття спадщини є досить актуальним. Спори із цього приводу виникають досить часто. Поновлення строку для подання заяви про прийняття спадщини може відбуватися шляхом подання заяви до нотаріуса за письмовою згодою спадкоємців, які прийняли спадщину, або ж шляхом звернення до суду. У випадку звернення до суду найскладнішим питанням є доведення поважності причин пропуску, адже від цього залежить, яке рішення прийме суд.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01. 2003р. № 435-IV: за станом на 23 листопада 2018р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Печений О. Оформлення спадкових прав: деякі практичні проблеми // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2006. – № 5 (29). – С. 40-45
3. Постанова Пленуму Верховного суду України «Про судову практику у справах про спадкування» №7 від 30.05.2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08>
4. Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування» від 16.05.2013р. № 24-753/0/4-13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v-753740-13>
5. Рішення Сарненського районного суду Рівненської області від 10.01.2019 року у справі №572/3698/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79332546>
6. Постанова Верховного суду України від 04.11.2015 р. у справі № 6-1486цс15. URL: <https://notarpalata.lviv.ua/novini/268-postanova-vsuh.html>

Мисюна Я.Ю.,

студентка групи ПМЦ-18-2

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Чеховська І.В.,

д. ю. н., с.н.с., завідувач кафедри цивільного права та процесу

СПЕЦИФІКА ТА ЗАСТОСУВАННЯ СПІЛЬНОГО ЗАПОВІТУ ПОДРУЖЖЯ

Із юридичним закріпленням права приватної власності, та можливістю подальшої передачі особистого майна іншим особам, виникла також необхідність формального закріплення останньої волі особи шляхом укладення заповіту. Одним із його різновидів є спільний заповіт подружжя, поява якого в Україні пов'язана із прийняттям Цивільного кодексу України 2003 року. Положення про даний різновид заповіту закріплено у статті 1243 ЦКУ. Цивільним кодексом УРСР не було передбачено можливості складання спільного заповіту подружжя, не існувало також і прямої заборони. Та у зв'язку із поширенням даного інституту в міжнародній практиці, стало можливим його запозичення із цивільного законодавства інших держав.

Думки вітчизняних науковців стосовно доцільності легалізації складання єдиного заповіту подружжя були неоднозначними. Так, Є. І. Фурса та С. Я. Фурса висловлювали свої думки стосовно підтримання даної ідеї, адже не виникає необхідність поділу спільного майна між членами подружжя, воно повністю переходить у право власності спадкоємців. На думку вчених, даний фактор сприяє зміцненню подружніх взаємовідносин [1; 2; 3].

Протилежною є позиція Ю. О. Заїка, який вважає, що на законодавчому рівні шляхом встановлення єдиного заповіту подружжя штучно обмежено останню волю

громадянина, адже відсутня можливість розпорядитися усім своїм майном, що суперечить принципу свободи заповіту [4, с. 80].

На думку І. В. Жилінкової, той з подружжя, котрий «залишається живим, протягом свого життя не буде мати права відчужувати майно, яке він отримав за заповітом, бо на нього буде накладено заборону» [5, с. 385-386].

К. І. Кучерук та К. С. Босак вважають, що позиція законодавця стосовно складання подібних заповітів є сумнівною, оскільки в практичній реалізації може виникнути проблема стосовно виконання «змішаного типу», адже законом не передбачено часткове виконання заповітів. Вчені вказують на колізію окреслених норм. Так, складання «змішаного заповіту» ЦКУ не заборонено, з практичної ж сторони його виконання обмежене [6].

Ю. О. Заїка серед негативних наслідків спільного заповіту подружжя виокремлює порушення принципу відкликання заповіту. Особа, на користь якої складено заповіт, після смерті одного з подружжя може поводитись негідно (проте не порушуючи норм законодавства, що унеможлиблює усунення її від спадкування). Проте за таких обставин у спадкодавця відсутня можливість скасувати заповіт. Також проблемною є невизначеність спадкового майна, на яке накладено заборону відчуження після смерті одного з подружжя, якщо особа, яка призначена спадкоємцем у спільному заповіті, також помирає. Автор вважає, що в такому разі заборона на майно має скасовуватись, і той, член подружжя, який залишився живим, має набути можливість розпорядження майном на загальних підставах [7, с. 127].

У силу своєї суперечливої природи, складання спільного заповіту подружжя на території України не набуло великої поширеності. Наприклад, за даними Головного територіального управління юстиції у Рівненській області, нотаріусами Рівненської області у 2016 році така нотаріальна дія не вчинялася, а в 2017 році посвідчено 3 заповіти подружжя [8].

З судової практики стає зрозумілим, що доволі часто особи, котрі складають спільний заповіт подружжя не усвідомлюють або ж не проінформовані в достатній мірі всіх особливостей даного заповіту. Насамперед, накладення нотаріусом заборони відчуження майна. Виходячи з цього, в судовому порядку доводять недійсність таких заповітів. Отже, існує необхідність перед посвідченням нотаріусом або іншими уповноваженими особами наголошувати саме на цій особливості даного заповіту та детально пояснювати всі його правові наслідки.

Таким чином, інститут «спільного заповіту подружжя» доволі суперечливим. З одного боку, він надає можливість подружжю за домовленістю розпорядитись майном, котре належить їм на праві спільної сумісної власності. З іншого ж – на практиці виникають певні суперечності щодо подальшого розпорядження таким майном на період накладення заборони відчуження. Адже у того з подружжя, який пережив іншого, може виникнути необхідність відчуження спадкового майна або зміни умов заповіту через обставини, котрі не залежать від його волі. Тому даний інститут потребує додаткового вивчення законодавцем та доповнення шляхом виокремлення умов, які можуть призвести до визнання спільного заповіту подружжя недійсним.

Список використаних джерел

1. Маслов А.М. Проблемні питання реалізації заповіту подружжя в спадковому праві / А.М. Маслов [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] : http://www.lex-line.com.ua/?language=ru&go=full_article&id=685.
2. Чеховська І. В. Державна соціальна допомога сім'ям в Україні: аналіз правозастосовної практики / І. В. Чеховська // Університетські наукові записки. – 2011. – № 4. – С. 255–261.
3. Чеховська І. В. Державна матеріальна підтримка сімей в Україні: проблеми та напрями реформування / І. В. Чеховська // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – 2012. – Т. 25 (64). – № 1. – С. 342 – 352. Серия „Юридические науки”.
4. Спадкування за законодавством України. Коментар. Судова практика / [Є.О. Рябоконь, С.Я. Фурса, Ю.О. Заїка, М.М. Дякович, Т.О. Ариванюк та ін.]. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 352 с.
5. Цивільне право України : академічний курс : [підручник]: у 2 т. / упоряд. С.Є. Морозова ; заг. ред. Я.М. Шевченко. – К. : Ін Юре, 2003. – Т. 1 : Загальна частина / А. Ю. Бабаскін та ін. – 2003. – 520 с.
6. Кучерук К.І. Правові проблеми складання та виконання заповіту подружжя в Україні / К.І. Кучерук, К.С. Босак [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] : <http://www.pravoznaves.com.ua/period/article/11285/%CA>.
7. Заїка Ю.О. Спадкове право в Україні: становлення і розвиток : [монографія] Ю.О. Заїка. – 2-ге вид. – К. : КНТ, 2007. – 288 с.
8. Порівняння показників окремих нотаріальних дій, вчинених державними та приватними нотаріусами Рівненської області протягом 2016 – 2017 років [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] : <https://rivnejust.gov.ua/news/-2018/02/06/porivnyannya-pokaznikov-okremih-notarialnih-dij-vc/>.

Мороз Д.А.,

студентка групи ПБ-16-2

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Самілик Л. О.,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Розвиток інформаційних технологій – один із основних аспектів перетворень у державному секторі, кінцевою метою яких є побудова єдиного інформаційного простору. Актуальність обраної теми зумовлена розвитком науково-технічного прогресу, удосконаленням засобів зв'язку та зберігання інформації, що вже призвели до появи нових видів доказів, забезпечення можливості використання яких та закріплення на законодавчому рівні свідчить про якісно новий рівень здійснення судочинства.

З набранням чинності в 2017 року нових редакцій процесуальних кодексів в Україні була здійснена спроба законодавчого врегулювання деяких питань, що стосуються електронних засобів доказування. Зокрема, електронні докази були визнані самостійним засобом доказування як у цивільному, так і в господарському та в адміністративному процесах. Однак, попри такі позитивні зрушення, у Цивільному процесуальному кодексі України й досі недостатньо врегульовані питання, що стосуються порядку подання оригіналів та копій електронних документів тощо.

Питання використання електронних доказів в цивільному судочинстві привертають все більше уваги серед науковців. Ця проблема досліджувалась у дисертаціях С.П. Ворожбіт, К.Л. Брановицького, М.В. Горелова, а також у монографіях О.Т. Боннера, А.П. Вершиніна, О.Воронюк, К.Б. Дрогозюк, А.С. Каламайко, Ю.С. Павлова та інші.

Поняття «електронні докази» набуло поширення ще у 70-х роках ХХ століття з появою так званих «машинних документів». Хоча у ті часи «машинні» документи фактично ототожнювались з письмовими доказами. Сьогодні зі стрімким розвитком мережі Інтернет та різноманітних інформаційно-телекомунікаційних систем сучасні електронні носії можуть містити будь-яку інформацію. Зокрема, це може бути графічна, звукова, аудіовізуальна, власне текстова інформація, а також будь-яке їх поєднання. Такий високий рівень розвитку інформаційних технологій спонукав законодавця до надання електронним доказам статусу самостійного засобу доказування. Зокрема, цей засіб закріпився і в ЦПК.

Так, відповідно до частини 1 статті 100 ЦПК електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема, на портативних пристроях, серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет) [1].

О.Воронюк вважає таке визначення прогресивним, оскільки воно містить широкий перелік видів електронних доказів, який не є вичерпним [2, с. 12]. Слід погодитися з тим, що наведене визначення поняття «електронні докази» є досить широким, адже містить невичерпний перелік видів електронних доказів і джерел їх зберігання. Однак, крім позитивних моментів законодавчого врегулювання електронних доказів, існує ще низка недосконалих врегульованих практичних питань їх використання. Розглянемо ці проблеми детальніше.

У ЦПК детально регламентовано порядок подачі суду електронних доказів. Вони подаються в оригіналі або в електронній копії, засвідченій електронним цифровим підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до ЗУ «Про електронний цифровий підпис». Законом може бути передбачено інший порядок засвідчення електронної копії електронного доказу.

Досліджуючи чинне законодавство України, варто зазначити, що порядок засвідчення як електронної копії електронного доказу, так і його паперової копії, законом не передбачений. Тому в процесі подання до суду як доказу інформації з

мережі Інтернет або на електронних носіях, виникає питання щодо належності та допустимості таких доказів. Засвідчувати копії електронних документів могли б нотаріуси. Але, Законом України «Про нотаріат» і Правилами вчинення нотаріальних дій нотаріусами України прямо не передбачена можливість засвідчення копій електронних документів.

На думку Ю. С. Павлової, зміст електронних документів мав би посвідчуватись незалежним учасником цивільно-правових відносин, який наділений спеціальною компетенцією. З огляду на відсутність особистої зацікавленості у нотаріуса та наявність спеціальної компетенції у суду було б достатньо підстав вважати такий доказ допустимим. У той же час залучення нотаріуса дозволило б зафіксувати зміст Інтернет-сторінки і надати роздруківці з сайту юридичної сили [3, с. 78].

Отже, враховуючи наявність проблеми засвідчення електронних копій електронного доказу доцільно внести зміни до Закону України «Про нотаріат», доповнивши у статті «Нотаріальні дії, що вчиняють нотаріуси» нотаріальні дії таким положенням: «засвідчують вірність електронних і паперових копій з електронних документів».

Дотого ж, суттєвою проблемою є питання: що вважати оригіналом, а що копією електронного доказу?

Відповідно до статті 3У «Про електронні документи та електронний документообіг» оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора або підписом, прирівняним до власноручного підпису. У разі надсилання електронного документа кільком адресатам кожний з електронних примірників вважається оригіналом електронного документа. Якщо автором створюються ідентичні за документарною інформацією та реквізитами електронний документ та документ на папері, кожен з документів є оригіналом і має однакову юридичну силу.

Як бачимо, законодавцем не визначені критерії того, який електронний доказ є оригіналом, а який – копією. Тому, сьогодні перед юристами-практиками постає питанням: чи буде вважатися оригіналом відеозапис чи звукозапис, поданий на оптичному диску або іншому носії, якщо він був скопійований з Інтернет-серверів і був зроблений у прямому ефірі? На сьогодні ця проблема залишається не вирішеною.

Також, іншою проблемою є високий ризик підробки електронних доказів. О. Т. Боннер вважає, що суттєвим недоліком електронного документообігу, як і інформації в електронній формі в цілому, є легкість внесення до нього змін, а також відсутність упевненості у достовірності електронного документа [4, с. 511].

Неможливо не врахувати наведені недоліки електронної форми при оцінці достовірності інформації. Однак, недоречно розглядати інформацію в електронній формі як недопустиму з мотивів її можливої фальсифікації. В умовах швидкого темпу розвитку комп'ютерних технологій, інформацію в електронній формі дедалі легше підробити, або навіть знищити. Внаслідок цього, суд може прийняти до уваги недостовірний доказ і неправильно встановити обставини справи. Дана проблема

лише частково врегульована ЦПК шляхом закріплення такої підстави для перегляду справи за нововиявленими обставинами.

Отже, зміни, що відбуваються в усьому світі у зв'язку з розвитком науки і техніки, торкнулися практично кожної держави світу, в тому числі й нашої країни. В процесуальному праві, електронні документи стали широко використовуватися на практиці, що робить особливо актуальним питання про використання електронних доказів. У зв'язку із зазначеним, у суду, а також сторін, що беруть участь в процесі, виникають питання, пов'язані з оцінкою цифрових доказів з позиції допустимості та достовірності. Законодавцю варто в найкоротший строк регламентувати порядок засвідчення цифрових копій електронних доказів. Вище вказані проблеми набувають особливої актуальності щодо прийдешнього впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, яка, окрім інших покладених на неї функцій, має забезпечувати зберігання та можливість безперешкодного користування усіма доказами, що надаються суду учасниками процесу в електронному вигляді.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України в редакції від 04.11.2018 року. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 48. Ст.436.
2. Воронюк О. Електронні докази: що вважати оригіналом а що – копією? Закон і Бізнес. 2017. № 45 (1343). С.12.
3. Павлова Ю. С. Особливості збирання і процесуального закріплення електронних доказів в цивільному судочинстві. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. №4. С.76–80.
4. Боннер А. Т. Традиційні і нетрадиційні засоби доказування в цивільному і арбітражному процесі: монографія. М.: Проспект, 2013. 616 с.

Москалюк І.І.,

курсант взводу ПМПі-15-1
Університету ДФС України

Науковий керівник: Князька Л.А.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Найбільшою соціальною цінністю нашої держави є безсумнівно населення країни, його життя, безпека, здоров'я, честь, гідність та недоторканість. При цьому держава не є пасивним спостерігачем за втіленням прав та свобод її громадян, а активним учасником їх реалізації. Держава може називатися соціальною, коли вона забезпечує своїм громадянам достойний рівень життя на основі матеріальної забезпеченості на рівні стандартів сучасного розвитку суспільства та людини. Соціальний захист - необхідний елемент функціонування будь-якої розвиненої держави. Упродовж багатьох років в Україні та інших країнах світу активно

обговорюються питання щодо сутності, стандартів і механізмів досягнення високого рівня соціального захисту населення.

Окремими питаннями соціального захисту приділялась належна увага таких вітчизняних та іноземних вчених, як О. Макарова, В. Опарін, С. Синичук, В. Бурак, В. Скуратівський, П. Гуменюк, В. Попова, М. Савенков, І. Чеховська, А. Халецька та інші. Незважаючи на досить велику кількість наукових досліджень щодо даного питання, зазначена проблема в Україні залишається відкритою, а тому й актуальною.

Значна кількість населення в сучасних умовах на фоні високих темпів інфляції, низького рівня доходів, різкого підвищення цін на товари та тарифів на житлово-комунальні послуги не може реалізувати свої соціально-економічні інтереси, зберегти чи підвищити соціальний статус, отримати кваліфіковану медичну допомогу та якісну освіту [1; 2; 3]. Дані фактори блокують широку соціальну мобільність, звужують перспективи економічного зростання, суспільного відтворення та стійкого соціального розвитку суспільства.

Аналізуючи сучасні важелі державного механізму соціального захисту, варто звернути увагу на те, що вони склалися в період початку переходу до ринкових відносин. Нові умови викликали потребу впровадження нових більш досконалих механізмів у системі соціально-економічних відносин. У цьому зв'язку в контексті розгляду провідних напрямів соціального забезпечення виникає проблема взаємоузгодженості заходів соціальної політики, розрахованих на найближчий період та більш віддалену перспективу. Перш за все ця проблема повинна вирішуватися на законодавчому рівні, а у процесі реалізації - на різних рівнях державного управління [5].

У контексті соціального захисту населення нагальною проблемою є запровадження повномасштабної реформи пенсійної системи, яка повинна здійснюватися за трьома рівнями: солідарної системи пенсійних виплат (перший рівень), системи накопичувальних індивідуальних пенсійних рахунків у рамках загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (другий рівень) та системи недержавного пенсійного страхування, яка забезпечуватиме виплату додаткової пенсії за рахунок добровільних пенсійних внесків громадян (третій рівень). Порядок функціонування першого та другого рівнів системи пенсійного забезпечення, а також механізм переходу до обов'язкової накопичувальної системи визначені у Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [6].

Великою проблемою у контексті соціального захисту населення є розвиток гуманітарної сфери, зокрема освіти, охорони здоров'я, науки, фізичної культури і спорту, культури, відпочинку і туризму. Забезпечення соціальної злагоди в країні прямо пов'язане з вирішенням державою найгостріших проблем суспільства — зайнятості населення й підвищення рівня його життя. Зайнятість населення повинно бути гарантом у забезпеченні кожним працівником свого добробуту відповідного до трудового вкладу знань і здібностей.

Немаловажною ланкою соціального захисту населення є програми працевлаштування та перекваліфікації. В Україні законодавчу основу програми захисту населення закладено у Законі України «Про зайнятість населення» і

Державній програмі зайнятості, в якій передбачено комплекс заходів, спрямованих на збереження високого рівня зайнятості, зміну структури робочих місць за рахунок вивільнення частини працівників з неперспективних у перспективні галузі і збільшення зайнятості у сфері нематеріального виробництва, підвищення загальноосвітнього, кваліфікаційного рівня робочої сили тощо. Проте цей закон, як і всі інші закони, щодо соціального захисту населення в Україні практично не діє.

В Україні процвітає корупція, масово спостерігається неефективне господарювання, розкрадання бюджетних коштів. Сподівання українців на нову владу залишилися невиправданими, втрачена надія на краще. Український народ не гідний жити в країні, яка є найбіднішою країною в Європі. Останніми роками значно загострилася проблема соціального захисту населення України через погіршення багатьох макроекономічних показників. Зокрема, різко підвищився темп інфляції. Тариф на газ для населення обтяжений рентою, за рахунок якої формуються кошти на виплату субсидій. У результаті українці мають необґрунтовано завищений тариф на газ, з якого впливають високі тарифи на тепло і гарячу воду.

Помітною проблемою соціального захисту населення є недосконалість існуючої системи соціального страхування, яка зумовлена, передусім, відсутністю законодавчо встановленої прямої залежності між страховими внесками та виплатами з них, функціонуванням переважно державної системи соціального страхування. Згідно з Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [7] повинен здійснюватися перерозподіл відповідальності за соціальне забезпечення громадян між державою, роботодавцями та працівниками.

Отже, піднесення системи соціального захисту населення в Україні відбувається дуже складно. Це пояснюється відсутністю належної нормативно-правової бази та нестачею ресурсів на реалізацію заходів соціальної політики. У результаті часто спричиняється відсутність економічної результативності від діяльності органів соціального захисту. Я вважаю за необхідне провести повномасштабну реформу пенсійної системи; забезпечити справедливий розподіл доходів, зменшити ступень їх диференціації за рахунок ефективної системи податків та трансферів; надати правову, фінансову, матеріальну допомоги найбільш вразливим верствам населення та створення соціальних гарантій для економічно активної частини населення; впровадити у практику стратегічного планування і маркетингового управління попитом і пропозицією соціальних послуг. Зазначені проблеми механізму реалізації соціального захисту повинні вирішуватись найближчим часом. Система соціального захисту в Україні безперечно набула рис, характерних для соціального захисту в країнах з ринковою економікою, але все ж на сьогодні вона продовжує зберігати окремі риси старої системи і за своїми параметрами ще не відповідає стандартам соціального захисту країн ЄС, а її реформування не має достатнього системного та цілеспрямованого характеру.

Список використаних джерел

1. Чеховська І. В. Державна матеріальна підтримка сімей в Україні: проблеми та напрями реформування / І. В. Чеховська // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – 2012. – Т. 25 (64). – № 1. – С. 342 – 352. – Серия „Юридические науки”.

2. Чеховська І. В. Співвідношення соціальної і сімейної політик: деякі теоретичні і практичні аспекти [Електронний ресурс] / І. В. Чеховська // Право та управління. – 2011. № 1. – С. 416-474. – Режим доступу : http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/prtup/2011_1/pdf/11hivipa.pdf.

3. Чеховська І. В. Державна соціальна допомога сім'ям в Україні: аналіз правозастосовної практики / І. В. Чеховська // Університетські наукові записки. – 2011. – № 4. – С. 255–261.

4. Князька Л.А. Адміністративно-правове регулювання в галузі соціального захисту населення [Монографія] / О.В. Артеменко, Л.А. Князька, В.О. Шамрай. – К.: Академія праці і соціальних відносин, 2011. – 136 с.

5. Бондаренко Ю.М. Удосконалення державних механізмів регулювання соціального захисту населення [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/DeBu/index.html>.

6. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року №1058-IV// Відомість ВРУ.-2003.-№51.-С.107

7. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» // Відомості Верховної Ради України.-1998.-№23.-С.6-14.

Музиченко А. В.,

студентка групи ПБК-16-7

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Менів Л.Д.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЖІНОК

На сучасному етапі слова «зайнятість» і «безробіття» міцно ввійшли в наш повсякденний лексикон. В Україні безробіття захоплює всі нові соціальні й професійні групи населення. Існуючі тенденції на ринку праці забезпечують умови для посилення хронічного й схованого безробіття. Соціальні, політичні й економічні зміни в нашому суспільстві вплинули на положення жінок і чоловіків у сфері зайнятості.

На думку ряду юристів [1, 145], що розгортається процес скорочення чисельності на діючих підприємствах найбільшою мірою зачіпає інтереси жінок: найчастіше саме вони звільняються в першу чергу, їм як правило, сутужніше знайти аналогічну роботу.

Крім того, ця категорія працюючих важче переносить порушення звичних зв'язків і умов роботи. Часто жінці доводиться працювати не за фахом, а там де візьмуть, найчастіше - це фізична праця. Причому більшість жінок не хочуть міняти свого виду зайнятості через відносно високі заробітки, пов'язаних зі шкідливим характером виробництва.

Дослідженню питань правового регулювання праці жінок приділяли і приділяють увагу багато вчених зокрема: Б.О. Лозан, В.В. Герасименко, В.В. Костецький, Г.К. Дмитрієва, І.А. Вертухова, І.Я. Кисельов, К.О. Кучава,

Л.М. Завадска, М.А. Покровська, М.М. Грекова, М.М. Фесько, Н.Н. Шептуліна, О.А. Абрамова, О.В. Позняк та інші.

Захист прав людини, складовою якого є питання захисту трудових прав жінок, це глобальна проблема, для вирішення якої необхідний комплексний підхід, а саме: належне законодавче закріплення цих прав; забезпечення сприятливих умов для їх реалізації; створення ефективних способів захисту.

Саме жінки під час реалізації права на працю в силу репродуктивної функції, причин фізіологічного характеру, потребують особливого правового захисту не тільки в межах держави, але й в межах світового співтовариства [2].

Отже, пропонуємо виділити основні проблеми, які постають на заваді забезпечення гендерної рівності жінок та чоловіків:

1. Морально-етичні уявлення, які склалися в суспільстві про роль жінки в сім'ї. Дана проблеми бере свій початок з давніх часів та актуальна і на сучасному етапі. Так, протягом віків під дією релігійного і соціально-психологічного виховання населення роль жінки була обмежена, адже вона виступала в ролі домогосподарки, матері своїх дітей та займалась їхнім вихованням.

З розвитком суспільства змінювались стереотипи і пріоритети в житті, змінювалась і роль жінки в суспільстві. З появою освіти та бажанням самовдосконалюватись, зайнятись саморозвитком велика кількість жінок заявили про бажання працювати та заробляти на рівні з чоловіками. Виступи жінок з метою гендерної рівності призвели в деякому плані до зміни національних трудових відносин. Це стало першим кроком до подальшого вдосконалення, як міжнародного так і вітчизняного правового регулювання праці жінок, що змушує змінити свої погляди на нерівність, бідність, безробіття та перебудови у сфері дискримінації, тощо.

2. Знижена можливість реалізовувати свої трудові права для жінок. Адже незважаючи на закріплену в законодавстві рівність з чоловіками, наявність правових гарантій в умовах ринкових відносин загострилась проблема можливості реалізовувати свої трудові права для жінок. Дані проблеми виникли з того, що основною метою власника підприємства отримання максимального прибутку, через це підприємці не проявляють зацікавленості для прийняття на роботу жінок, тому що чоловіки порівняно з жінками не наділені такою кількістю додаткових трудових пільг та гарантій.

Так, особливістю правового регулювання праці жінок, є заборона застосування праці жінок на важких та шкідливих для здоров'я роботах, наявність відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, догляд за дитиною, заборона залучати вагітних жінок та жінок, що мають дітей віком до трьох років до нічних, надурочних робіт, робіт у вихідні дні та направляти їх у відрядження, заборона або обмеження використовувати працю жінок на важких роботах і на роботах із шкідливими або ж небезпечними умовами праці. Наявність таких особливостей пов'язана з тим, що в силу своїх фізіологічних особливостей жінка не може працювати на рівні з чоловіком не зважаючи навіть на гендерну рівність, за своєю природою вона є фізично слабша та на ній є ще дуже важлива функція така як репродуктивна [3, 14].

Але насправді це стає причиною дискримінації і причиною для роботодавця відмовляти у прийнятті на роботу жінкам-матерям або майбутнім матерям і у результаті жінці в 35-40 років вже важче знайти гідну роботу [4].

3. Проблема низької оплати праці жінок за рівноцінну працю з чоловіками. Чинне законодавство нашої країни встановлює принцип рівної оплати для жінок та чоловіків за працю з однаковими умовами праці та однаковими навичками. Проте існує певна дискримінація у цій сфері, адже на сьогодні заробітна плата жінок в Україні в середньому на 30% нижча від зарплати чоловіків. На думку Комітету експертів Міжнародної організації праці (далі МОП) «роботи, виконані жінкою і чоловіком, можуть передбачати різні умови праці та різну кваліфікацію, але можуть й бути рівноцінними роботами, отже, винагородження за них повинно бути на однаковому рівні», але через те, що національне законодавство закріпило не в повній мірі положення Конвенції № 100 МОП [5], що не дозволяє визначити концепцію «роботи рівної цінності» та призводить до перешкод подолання дискримінації оплати праці жінок, яка ґрунтується на принципі гендерної рівності. Згідно з результатами дослідження «Жінки та чоловіки на ринку праці в Україні» жінка заробляє 74% від доходу чоловіків [6].

Аналізуючи прогресивний досвід Іспанії можна зрозуміти, що трудові права жінок в цій країні охороняються суворо. Так, якщо роботодавець відмовив у прийнятті на роботу жінці, яка виховує самостійно дитину і вона зможе довести, що відмова викликана саме наявністю малолітньої дитини, то це може призвести до покарання, яке стосується від великих та невідворотних штрафів до тюремного ув'язнення. Паралельним прикладом до попереднього є приклад Скандинавських країн, де чинне законодавство характеризується майже повною відсутністю спеціальних норм з охорони праці жінок. Це зумовлено тим, що вони суперечать законам про заборону дискримінації за ознакою статі [7].

Таким чином, підсумовуючи вище зазначене можна зробити висновки, що для подолання проблем, які виникли в Україні необхідно покращити діючу ситуацію з працевлаштування враховуючи відмінності в потребах чоловіків та жінок. Також важливою умовою вдосконалення та вирішення ситуації являється залучення позитивного досвіду зарубіжних країн.

Список використаних джерел

1. Лозан Б.О. Правове регулювання охорони праці в Україні URL: <https://conferences.vntu.edu.ua>.
2. Чеховська І. В. Співвідношення соціальної і сімейної політик: деякі теоретичні і практичні аспекти [Електронний ресурс] / І. В. Чеховська // Право та управління. – 2011. № 1. – С. 416 - 474. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/prtup/2011_1/pdf/11hivipa.pdf.
3. Герасименко В.В. Гендерні аспекти трудових міграцій населення України. Демографія та соціальна економіка. – 2006. – № 1. – С. 130.
4. Кучава К.О. Проблеми гендерної рівності у сфері трудових відносин жінок / Збірник наукових робіт «Управління розвитком». – 2014. – № 6(169). – С. 48-50.
5. Конвенція про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності від 29.06.1951 № 100 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

6. Проблеми захисту прав URL: <http://empower-ukraine.blogspot.com>.

7. Грекова М.М. Сучасні тенденції міжнародно-правового регулювання праці жінок Форум права. – 2012. – № 3. – С. 139-145. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

Нехоца Д.В.,

курсант взводу ПМП-15-2

Університету ДФС України

Науковий керівник: Князька Л.А.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

На сьогоднішній день порушення законодавства про працю займає одне з визначних місць у здійсненні господарської діяльності. Посадові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, юридичні та фізичні особи - підприємці, які використовують найману працю, все частіше порушують норми трудового права, з метою зменшення оподаткування, отримання особистої вигоди та задоволення власних потреб. Оскільки норми права з питань відповідальності за такі порушення змінюються доволі часто, через зростання мінімальної заробітної плати та змін у чинних нормативно-правових актах, у даному питанні існують прогалини у законодавстві, які необхідно заповнити, шляхом чіткого визначення поняття таких правопорушень.

Посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, юридичних та фізичних осіб – підприємців, у разі порушень трудового законодавства та оплати праці можливо притягувати до таких видів відповідальності як [1, ст.265]:

1. Дисциплінарна;
2. Адміністративна;
3. Матеріальна;
4. Фінансова;
5. Кримінальна.

Дані види відповідальності застосовуються незалежно одна від одної. За результатами перевірки державної служби України з питань праці, можливе притягнення посадових осіб до адміністративної та кримінальної відповідальності, саме підприємство, в такому випадку, притягується до фінансової відповідальності.

Відповідно до статті 41 та статті 147 Кодексу законів про працю, за порушення трудової дисципліни до працівника може бути застосовано тільки один з таких заходів стягнення: догана, звільнення, які і є дисциплінарною відповідальністю. Також у даних випадках накладається на посадових осіб підприємств і матеріальна відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації при виконанні трудових обов'язків.

Говорячи про адміністративну відповідальність, необхідно знати, що до даного виду відповідальності притягуються посадові особами підприємств, установ,

організацій незалежно від форми власності та фізичні особи – підприємці, відповідно до статті 41 Кодексу України про адміністративні правопорушення за такі діяння: порушення встановлених термінів виплати пенсій, стипендій, заробітної плати, виплата їх не в повному обсязі, фактичний допуск працівника до роботи без оформлення трудового договору (контракту), порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, порушення встановленого порядку повідомлення (надання інформації) центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, про нещасний випадок на виробництві та інші відповідно до диспозиції даної статті. За таких правопорушень настає адміністративна відповідальність лише за умови, що такі порушення не містять в собі складу злочину, за який передбачена кримінальна відповідальність.

Посадові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, юридичні та фізичні особи - підприємці, які використовують найману працю, несуть фінансову відповідальність за порушення трудового законодавства, наприклад за фактичного допуску працівника до роботи без оформлення трудового договору (контракту), оформлення працівника на неповний робочий час у разі фактичного виконання роботи повний робочий час, установлений на підприємстві, та виплати заробітної плати (винагороди) без нарахування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та податків та інші порушення відповідно до статті 265 Кодексу законів про працю. У таких випадках штрафи нараховуються за результатами перевірки суб'єкта господарювання або роботодавця державною службою України з питань праці, якщо під час такої перевірки будуть встановлені ознаки порушень.

У свою чергу кримінальна відповідальність передбачена Кримінальним кодексом України та настає у разі вчинення таких злочинних діянь, як: перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій (стаття 170), грубе порушення законодавства про працю (стаття 172), грубе порушення угоди про працю (стаття 173), та інші порушення передбачення статтями 174-175.

На нашу думку, одним із найефективніших видів відповідальності є фінансова відповідальність, тому що саме великі витрати стимулюють роботодавців не вчиняти правопорушення у сфері трудової діяльності. На разі, штрафні санкції за вчинені правопорушення значно зросли порівняно з 2018 роком. Наприклад, за таке правопорушення, як фактичний допуск працівника до роботи без оформлення трудового договору (контракту), оформлення працівника на неповний робочий час у разі фактичного виконання роботи повний робочий час, установлений на підприємстві, та виплати заробітної плати (винагороди) без нарахування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та податків у 2018 року несумлінний роботодавець сплачував 111 690 грн., а у 2019 році така сума зростає до 125 190 грн., за порушення встановлених строків виплати заробітної плати працівникам, інших виплат, передбачених законодавством про працю, більш як за один місяць, виплата їх не в повному обсязі, недопущення до проведення перевірки з питань додержання законодавства про працю, створення перешкод у її проведенні, у 2018 році сплачували 11 169 грн., а в 2019 році - 12 519 грн., також за недотримання мінімальних державних гарантій в оплаті праці, недотримання

встановлених законом гарантій та пільг працівникам, які залучаються до виконання обов'язків, передбачених законами України «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про альтернативну (невійськову) службу», «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», у 2018 році передбачався штраф у вигляді 37 230 грн., а у 2019 - 41 730 грн., за порушення інших вимог трудового законодавства, 2018 рік передбачав штраф у розмірі 3723 грн., а 2019 - 4 173 грн. Дані суми штрафних санкцій вираховані при значенні мінімальної заробітної плати у 2019 році яка станом на 01.01.2019 становить 4 173 грн.

Отже, відповідальність за порушення законодавства про працю постійно удосконалюється. Інспектори праці у 2018 році здійснили заходи щодо інформування роботодавців та працівників, щодо найбільш ефективних заходів дотримання трудового законодавства, дані заходи сприяли підвищенню правової освіти роботодавців та працівників. За виконання нелегальної праці роботодавець у 2019 році сплатить штраф у розмірі 125 тис.190 грн., і тому при виявленні одного нелегального працівника роботодавець сплатить таку суму, яку він міг би сплатити у погашення єдиного соціального внеску за такого працівника більше ніж за 10 років. Виходячи з цього, роботодавцю вигідніше зареєструвати своїх працівників легально, і отримати надзвичайну економічну вигоду.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України. Кодекс України; Закон, Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII. Верховна Рада України. ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#n847> (дата зверення 15.03.2019)
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-20). Кодекс України; Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X. Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#n210> (дата зверення 15.03.2019)
3. Кримінальний кодекс України. Кодекс України; Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III. Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата зверення 15.03.2019)
4. Вісник. Офіційно про податки. Новини. «Що чекає порушників трудового законодавства у 2019 році» від 27.12.2018. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100010406-scho-chekaye-porushnikov-trudovogo-zakonodavstva-u-2019-rotsi> (дата зверення 15.03.2019)

Юрченко В. С., Песоцька Ю.В.,
студентки групи ПБК 16-8
ННІ Права Університету ДФС України
Науковий керівник: Менів Л.Д.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРОБЛЕМА МОБІНГУ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ

Психологічний тиск є однією з головних причин дестабілізації робочого колективу, несприятливого соціально-психологічного клімату і, як наслідок, зниження виробничих показників і бізнес-здобутків у цілому.

Проблема мобінгу на робочому місці досліджується такими вченими як: Д. Бертон, М. Вілсон, Ф. Габріель, М. Галсанова, Н. Девенпорт, Т. Дойл, Г. П. Елліотт, Р. С. Кесслер, І. Я. Кисельов, Х. Лейман, М. А. Мюррей, К. Х. Рекош, Р. Д. Шварц, Х. Хорнштайн та ін.

У 80-х роках ХХ століття було вперше запропоновано визначення «мобінгу» Х.Лейманом у своїй монографії «Мобінг, переслідування на роботі». На його думку, це психологічний тиск на робочому місці, що виявляється у чварах, цькуванні, підсиджуванні, плітках, інтригах, хамстві, емоційному насильстві, сексуальному домаганні тощо [1, с. 132].

У загальному розумінні під мобінгом розуміється така форма агресивної поведінки, яка виражається в негативних комунікативних діях однієї людини або групи осіб (суб'єкта мобінгу), спрямованих, здебільшого, проти окремої людини (об'єкта мобінгу). Такі дії відбуваються дуже часто протягом певного проміжку часу й зумовлюють відносини між суб'єктом і об'єктом мобінгу [2, с. 15].

Причини виникнення мобінгу на роботі можуть бути різними – від бажання помститися до жадоби влади. Жертвами мобінгу часто стають ті, хто займає високооплачувану або відносно високу посаду, місце, яке мріє зайняти чи не будь-який працівник підприємства. Потенційно небезпечною є ситуація приходу нового керівника в сформований колектив. Мобінг може бути наслідком бажання керівництва підвищити свій авторитет, шляхом залякування. Причиною мобінгу може стати самий незначний конфлікт на роботі. Досить поширеною причиною появи в робочому колективі мобінгу є нудьга. Людина опиняється під психологічним пресом просто через чіюсь забаву і бажання розважитися [3].

Те, що причин у мобінгу існує велика кількість, означає, що стати жертвою мобінгу може кожен співробітник, починаючи від звичайного працівника і закінчуючи керівником.

Частіше всього ці дії носять прихований характер, так що потерпілий опиняється в ізоляції, відчуває дискомфорт і впадає в депресію. У результаті людина або хворіє, або йде з роботи за власним бажанням.

Найчастіше у колективі мобінг проявляється у бойкоті та демонстративному ігноруванні жертви – таким чином колектив показує, що цей працівник небажаний в команді і робить його соціально ізольованим від колективу. Також мобінг може виражатися і в постійній і часто необґрунтованій критиці поширенні про співробітника завідомо неправдивої інформації (чуток і пліток), що підриває

професійну компетентність і репутацію. Наступними індикаторами, якими може керуватися управлінець, можуть бути насмішки, висміювання, зверхність у спілкуванні, агресивні випадки в сторону окремого працівника, постійні причіпки та провокації. Нерідко можна спостерігати прямі образи, залякування й навіть шантаж. Поширеною є практика, коли жертві мобінгу доручають роботи, які принижують почуття власної гідності, зокрема, примушення до виконання завдань, що не передбачені посадовими обов'язками, чи підпорядкування працівникам, які мають нижчий рівень фахової кваліфікації [4].

Результати мобінгу, в першу чергу, позначаються на здоров'ї і психічному стані людини. Залежно від жорсткості, періодичності та тривалості такого впливу і від того, наскільки людина психологічно до нього стійка, люди можуть страждати від цілого ряду розладів психологічного та фізичного характеру: від проблем зі сном до нервових зривів, від дратівливості до депресії, від труднощів з концентрацією уваги до панічних станів або навіть інфарктів.

Мобінг є дуже складним і небезпечним явищем у трудових колективах. Зазвичай саме цей вид психологічного впливу є найбільш небезпечним, оскільки спричиняє собою ряд наслідків, які негативно впливають на людину, до якої використовується це явище, та на весь колектив, в якому можна його спостерігати [5, с. 42].

Сьогодні в більшості зарубіжних країн знають, що таке мобінг, і вже запроваджено інструменти законодавчого регулювання протидії цьому явищу. В Україні, зокрема на законодавчому рівні, не закріплено чітких механізмів регулювання цього явища. Аби не допустити розвиток і подальше поширення мобінгу, важливим є запровадження інструментів його регулювання на законодавчому рівні. Наразі ж в Україні тільки розпочинається процес запровадження механізмів протидії психологічному тиску на робочому місці. Держава повинна взяти на себе відповідальність щодо розроблення й впровадження дієвих правових і організаційних механізмів захисту гідності працівників у період трудової діяльності та забезпечення безпечних умов праці в руслі сучасних міжнародних стандартів захисту від мобінгу.

Аналізуючи усі негативні сторони такого явища як мобінг можна зробити висновок, що національне законодавство потребує змін та реформ, що стосуються протидії утворення та розповсюдження мобінгу. Насамперед необхідно внести у трудове законодавство поняття мобінгу як «колективного психологічного терору, цькування будь-кого із працівників з боку його колег, підлеглих чи начальства, шляхом поширення чуток, соціальної ізоляції чи особливого приниження, з метою змусити звільнитися з роботи», та встановити матеріальну відповідальність за вчинення таких дій. Необхідно ввести санкції за демонстрацію проявів мобінгу у колективі та зобов'язати проводити інформування (навчальні семінари, тренінги) про способи захисту порушених прав працівників. Законодавче закріплення обов'язку роботодавця протидіяти мобінгу та встановлення відповідальності за такі дії стане прямим втіленням принципу гуманізму у національне трудове законодавство.

Список використаних джерел

1. Чередніченко Н.А. Мобінг і булінг у трудовому процесі // Право і безпека. 2012. № 5. С. 285.
2. Белых-Силаев Д. В. Проблема моббинга в работах зарубежных исследователей// Юридическая психология. 2008. No 1. С. 46.
3. Мобінг: поняття, види, причини, наслідки, профілактика, як боротися URL:<http://mykniga.com.ua/biograph/mobing-ponyattya-vidi-prichini-naslidki-profilaktika-yak-borotisya.html> (дата звернення 11.05.2019).
4. Сердюк О. І. Мобінг як деструктивне явище в креативному колективі, що гальмує інноваційний розвиток підприємства// Право і безпека. 2016. №2. С. 155.
5. Трюхан О. А. Захист працівників від мобінгу на робочому місці: теоретико-правовий аспект. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. №4. С. 42-46.

Пилипів І. В.,

студентка групи ПБП-16-6

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Самілик Л.О.,

к. ю. н., доцент кафедри цивільного права та процесу

ОБМЕЖЕННЯ У ДІЄЗДАТНОСТІ ТА ВИЗНАННЯ ОСОБИ НЕДІЄЗДАТНОЮ: ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА СФЕРА

Прийняття Конституції України ознаменувало початок процесу демократизації та гуманізації законодавства, встановивши основні гарантії діяльності держави та спрямованості її розвитку з огляду на принцип верховенства права, забезпечення прав і свобод громадян. Так, відповідно до статті 3 Конституції України, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1, с. 13]. Втім, незважаючи на проголошену рівність перед законом та судом, також передбачено винятки із загального правила, що стосуються певних обмежень у реалізації своїх прав і свобод громадянами, що мають чітко визначений перелік підстав та умов такого законного обмеження.

Обмеження у дієздатності як правовий інститут передбачено у статті 36 Цивільного кодексу України, де визначено основні підстави застосування судом такого обмеження, перелік яких не є вичерпним [2, с.30]. Це, перш за все: психічний розлад, який істотно впливає на здатність особи усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними; зловживання спиртними напоями, алкогольними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми, зайняття підприємницькою діяльністю тощо [2, с. 51].

Даний інститут спрямований на захист прав та інтересів насамперед членів сім'ї такої особи, тобто обов'язковою умовою дій особи, дієздатність якої

обмежується, є поставлення близьких осіб, членів сім'ї у скрутне матеріальне становище.

У разі обмеження особи у дієздатності за поданням органу опіки та піклування судом встановлюється піклувальник, який є правомочним щодо здійснення правочинів для підопічної особи і має забезпечувати достатній життєвий рівень та належне лікування для неї.

Підставою для визнання особи недієздатною, відповідно до статті 39 Цивільного кодексу України, є лише наявність хронічного, стійкого психічного розладу, внаслідок якого вона не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними [7].

Особа, обмежена у дієздатності, в результаті погіршення стану її психічного здоров'я, набуття психічним розладом ознак хронічності та стійкості може бути визнана судом недієздатною за заявою членів сім'ї або органів опіки та піклування.

Індикатором ступеня дієздатності особи у юридичній науці визнано медичний та юридичний критерії. Медичний критерій потребує офіційного підтвердження наявності в особи психічного розладу відповідно до результатів медичних висновків або спеціальних експертиз. Що стосується юридичного критерію, то ним є саме визначення можливості особи усвідомлювати власні дії та керувати ними. Такі можливості можуть бути відсутні частково або повністю, що зумовлено саме характером та ступенем розладу психічної діяльності [3].

Перелік осіб, що мають право ініціювати судовий розгляд щодо даної категорії справ, є вичерпним. Так, ЦПК України передбачено, що заявником щодо обмеження цивільної дієздатності фізичної особи можуть бути: члени її сім'ї, орган опіки та піклування, наркологічний або психіатричний заклад, оскільки йому надано право ініціювати судовий розгляд в інтересах інших осіб.

Перелік заявників у справах щодо визнання особи недієздатною є більш вузьким і включає в себе: членів сім'ї, близьких родичів, незалежно від їх спільного проживання, орган опіки та піклування, психіатричний заклад. Вважається, що було б доцільним доповнити коло осіб, здатних ініціювати даний розгляд справи щодо обмеження у цивільній дієздатності власне самою особою, за умови якщо нею усвідомлюються наслідки її дій у вигляді майнової шкоди та є потреба у встановленні над нею піклування [4].

Справа про обмеження у дієздатності та визнання особи недієздатною розглядається за участю захисника, представника органу опіки та піклування та особи, стосовно якої здійснюється вирішення справи про визнання обмежено дієздатною та недієздатною.

Суд, визнавши у встановленому порядку особу обмежено дієздатною або недієздатною, встановлює над нею опіку або піклування відповідно до подання органу опіки та піклування.

Розглядаючи кандидатури для обрання піклувальника або опікуна, суд враховує особисті якості такої особи, взаємини з особою, яка була обмежена у цивільній дієздатності або визнана недієздатною відповідним судовим рішенням, майновий стан особи тощо.

ЦПК містить перелік щодо осіб, які можуть заявляти клопотання щодо скасування рішення про визнання особи обмежено дієздатною та недієздатною,

який, окрім звичного кола осіб (опікун або піклувальник, орган опіки та піклування, члени сім'ї), визначив також право самої особи, стосовно якої є судове рішення щодо обмеження у дієздатності та визнання особи недієздатною, ініціювати судові рішення щодо поновлення у цивільній дієздатності [3].

Річ у тім, що ЦПК України у редакції до 15.12.2017 надавав можливість реалізації недієздатною особою права на поновлення власної дієздатності виключно залежно від суб'єктивної волі третіх осіб (опікуна чи органу опіки та піклування), а не від об'єктивних обставин – видужання або значного поліпшення її психічного стану [5, с. 87].

За загальним правилом подана недієздатною особою заява не приймається судом до розгляду по суті й безумовно підлягає обов'язковому застосуванню судами, адже ця норма закону загалом відповідає визнаній Європейським судом з прав людини «свободі розсуду держави в установленні обмежень для доступу до національного суду» [6, с. 101].

Отже, виходячи з вищезазначеного, вважаємо за доцільне визначити право недієздатної особи, яка є заявником у справі щодо поновлення її у дієздатності, здійснювати коло її процесуальних прав та обов'язків у повному обсязі, в тому числі і право на безоплатну вторинну правничу допомогу, що забезпечить реалізацію встановленого ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод права на доступ до правосуддя.

Інститут визнання особи обмежено дієздатною, недієздатною та поновлення особи у дієздатності знайшов досить детальне регламентування у процесуальному законодавстві, яке зазнало істотних змін у зв'язку з гармонізацією українського законодавства та імплементацією права Європейського Союзу. Поряд із цим науковцями зроблено досить великий обсяг роботи щодо вивчення цього питання, проте у зв'язку з новими змінами вищезгадані положення підлягають подальшому вдосконаленню та систематизації, що гарантуватиме можливість забезпечення повноцінної реалізації принципу доступу до правосуддя.

Список використаних джерел

1. Зозуляк О.І. Реалізація цивільної правосуб'єктності юридичних осіб у договірній формі /Зозуляк О.І. – Івано-Франківськ: Нова зоря, 2012. – 216 с.
2. Доманська М. Підстави зміни правового статусу фізичної особи у справах про обмеження дієздатності фізичної особи / М. Доманська. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2012 – № 94. – С. 64.
3. Бойченко Г. М. Правові та процесуальні аспекти визнання особи недієздатною / Г. М. Бойченко, С. С. Шум // Форум права. – 2015. – № 1. – С. 94-99. URL: – http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2015_1_19 (дата звернення: 22.03.2019).
4. Романюк Я. М. Процесуальний аспект захисту права недієздатної особи на поновлення цивільної дієздатності / Я. М. Романюк, Л. О. Майстренко // Вісник Верховного Суду України : офіційне науково-практичне видання. – 2014. – № 5. – С. 41–48. // URL: – <http://advocatcons.info/index.php?newsid=24797> (дата звернення: 22.03.2019).

5. Волкова Н. В. Процесуальні особливості розгляду справ щодо обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною (окремі аспекти) / Н. В. Волкова // Актуальні проблеми держави і права. – 2010. – № 56. – С. 124-132.

6. Стефанчук М. О. Підстави обмеження у дієздатності фізичної особи за цивільним законодавством України та європейських країн / М. О. Стефанчук – 2014. Вип. 9. – С. 150.

7. Цивільний процесуальний кодекс України – Редакція від 04.11.2018 URL: – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 25.03.2019).

Поліщук А.М.,

студентка групи ПБК 16-8

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Менів Л. Д.,

к. ю. н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ У СФЕРІ ПРАЦІ

Конституцією України визначено заборону дискримінації у всіх сферах суспільного життя, в тому числі й у сфері праці. Відповідно до статті 24 Конституції України не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Стаття 35 також гарантує, що кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність.

В українському трудовому законодавстві є достатньо багато норм, які забороняють дискримінацію у сфері праці за численними суб'єктивними й об'єктивними ознаками (етнічною, релігійною, статевою та ін.), а саме: ст.ст. 21, 24, 35 Конституції України, ст.ст. 1, 2 Загальної декларації прав людини від 10.12.1948, ст. 1 Конвенції МОП № 111 про дискримінацію в галузі праці і зайнятості, ст.ст. 2-1, 22 КЗпП України, ст. 6 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», ст. 6 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та інші.

Однак, на базі цих ключових норм судові рішення щодо захисту позивача від дискримінації в сфері праці, практично не приймаються. Адже в цих засадничих нормах, на нашу думку, недостатньо чітко закріплено легітимне визначення дискримінації, залишаються не узгодженими основні форми цієї категорії, не упорядковані за змістом її ознаки. Як вірно зазначає І. В. Лагутіна, розробка поняття дискримінації є важливою для практиків, тому що саме воно безпосередньо визначає діяльність сторін з доказування, предмет доказування у спорах про дискримінацію[1, с. 48].

На доктринальному рівні в спеціальній юридичній літературі дискримінація (лат. *discriminate* – відмінність), зокрема, в сфері праці, визначається, як: 1) порушення принципу рівності, як його протилежність, заборонена диференціація [1, с.50]; 2) не засноване на ділових якостях і змісті праці розрізнення, недопущення або перевага, що призводить до ліквідації або порушення рівності можливостей чи поведіння в галузі праць і занять [2, с.376] та інші.

В юридичній науці запропоновані численні класифікації форм дискримінації: 1) пряма, непряма [3, с.82]; 2) офіційна, неофіційна [4, с.6] й ін., які мають неабиякий інтерес для вчених-правознавців та юристів-практиків. Однак, такі абстрактні класифікації не можуть бути в повній мірі корисними юристам-практикам, позивачам по справах про захист проти дискримінації у сфері праці. Адже в предмет доказування по цих справах обов'язково включається факт володіння певною ознакою (характеристикою), яка стала підставою для дискримінації (приналежність до певної релігійної конфесії чи членство в політичній партії тощо).

Проте, проблеми дискримінації за «захищеними» ознаками (інакше кажучи, заборона дискримінації за якими визначена у законі) людини тривалий час не отримували правової відповіді. Адже українська влада, законодавець не помічали дискримінації, посилаючись на традиційну толерантність українців [3, с. 4].

Дискримінація може мати місце на будь-якій стадії розвитку трудових правовідносин, зокрема: при прийнятті на роботу; при встановленні умов трудового договору, особливо, оплати праці; при виплаті премій; при притягненні до дисциплінарної та матеріальної відповідальності; при переведеннях та відстороненні від роботи працівника; при просуванні по службі; при звільненні та в інших випадках.

Згідно ч. 3 ст. 17 Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» роботодавцям забороняється в оголошеннях (рекламі) про вакансії пропонувати роботу лише жінкам або лише чоловікам, за винятком специфічної роботи, яка може виконуватися виключно особами певної статі, висувати різні вимоги, даючи перевагу одній із статей, вимагати від осіб, які влаштовуються на роботу, відомості про їхнє особисте життя, плани щодо народження дітей» [5].

Одразу виникає питання, що має на увазі законодавець під поняттям «специфічної роботи». На наш погляд, специфічна робота – це вид трудової діяльності, яка може виконуватися виключно особами певної статі або віку у зв'язку із об'єктивно існуючими особливостями умов, характеру роботи, тощо. Отже, саме особливості роботи є підґрунтям для висування вимог щодо певної статі або віку. Але, на жаль, вимоги роботодавців ґрунтуються не на цих об'єктивних особливостях, а на власних суб'єктивних поглядах.

Доволі часто роботодавці шукають на вакантне місце або тільки чоловіка, або тільки жінку і встановлюють певні обмеження у віці. Тобто роботодавці не дотримуються законодавства про працю, а саме Кодексу законів про працю у якому в ч. 3 ст. 22 встановлено умови обмеження при прийомі на роботу. Зокрема вимоги щодо віку, які можуть застосовуватися виключно у випадках, передбачених законодавством (наприклад, для неповнолітніх), і ні в якому разі до осіб, які

бажають реалізувати право на працю, закріплене Конституцією, і на яких не поширюється встановлене законодавством обмеження щодо віку при прийомі на роботу.

Для усунення дискримінації у сфері праці необхідним є створення спеціалізованого органу з питань дискримінації. Зокрема, відповідно до Закону України від 8 вересня 2005 р. «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», який визначив систему органів, установ та організацій, які працюють у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, а також їх повноваження. Згідно з цим Законом в Україні функціонує спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Однак його не можна розглядати як дієвий інструмент протидії дискримінації за ознакою статі. Адже його не наділено функціями, які потрібні для здійснення такої діяльності. А саме, такими функціями, як: 1) вивчення і розслідування випадків, пов'язаних з дискримінацією в різних сферах суспільних відносин, отримання доказів та інформації щодо індивідуальних скарг; 2) забезпечення допомоги і підтримки жертвам дискримінації (включаючи правову допомогу), які необхідні для захисту їх прав у державних установах і судах; 3) пошук шляхів врегулювання існуючих суперечок за індивідуальними скаргами; 4) ухвалення обов'язкових до виконання рішень щодо дискримінаційних дій; 5) застосування санкцій за порушення антидискримінаційних норм (які можуть включати виплату компенсацій постраждалій особі). Це є однією з головних причин, що стримують впровадження в Україні міжнародних стандартів у сфері протидії дискримінації.

Список використаних джерел

1. Лагутіна І.В. Заборона дискримінації у сфері праці як принцип трудового права / І.В. Лагутіна. Актуальні проблеми держави і права, 2010. Вип. 52. С.46-52.
2. Твердовський І.М. Заборона дискримінації у сфері праці: міжнародно-правовий аспект / І.М. Твердовський. Держава і право. 2011. Вип. 51. С.373-378.
3. Болотіна Н.Б. Соціальне законодавство України. Тендерна експертиза. К.: Логос, 2001. 82 с.
4. Кресіна І.О. та ін. Запобігання дискримінації в Україні в контексті європейської інтеграції: Монографія – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2015. 384 с.
5. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 року № 2866-IV//База даних «Законодавство України» / ВР України. — URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення 09.03.2019)

ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Проблема класифікації принципів права має велике теоретичне і практичне значення. Це обумовлено тим, що в процесі класифікації принципів права встановлюються і фіксуються закономірні зв'язки, вертикальні і горизонтальні взаємозв'язки між різними групами (видами) принципів права в рамках одного і того ж їх роду, що дуже важливо для їх ефективного використання, створюються сприятливі умови для їх подальшого пізнання і вдосконалення, формуються всі необхідні передумови для чіткішого визначення місця і ролі кожного виду в системно - ієрархічній структурі принципів права.

В науці цивільного процесуального права проблемам класифікації принципів цивільного процесу приділяється значна увага. Такий інтерес пов'язаний із впливом принципів на зміст законодавчих норм, що регулюють цивільні процесуальні правовідносини, зокрема вони сприяють виявленню та виключенню із закону норм, які не відповідають принципам, систематизації процесуального законодавства [1].

На теоретичному рівні немає єдності думок щодо поняття класифікації принципів, мало досліджені процеси, які відбуваються всередині системи принципів цивільного процесуального права при взаємодії принципів, не вирішене питання про місце і роль кожного з принципів у рамках їх загальної системи, не вирішено багато проблемних питань, які пов'язані з недоліками реалізації вимог системи принципів на різних стадіях цивільного процесу.

Науковцями запропоновані різноманітні критерії класифікації принципів цивільного процесуального права. Ряд учених класифікує принципи за джерелами закріплення, відповідно виділяють конституційні принципи цивільного процесуального права і принципи, закріплені галузевим законодавством. У дещо іншому варіанті за даним критерієм принципи класифікують на принципи, закріплені Конституцією, законодавством про судоустрій та цивільним процесуальним законодавством [2].

Проблемою зазначеної класифікації є те, що вона втрачає чітку визначеність, оскільки мають місце принципи, закріплені, наприклад, і в Конституції України, і в ЦПК України (принцип гласності, змагальності тощо).

З позиції практичного застосування принципів цивільного процесуального права оптимальним є їх поділ за сферою поширення. Разом з тим, такий підхід до класифікації викликає чималі суперечки серед теоретиків. Так, поділ принципів залежно від сфери суспільних відносин відбувається на:

- загально-правові принципи (поширюють свою дію на право в цілому та характеризують особливості змісту права;
- міжгалузеві (виражають зміст окремих груп галузей);

- галузеві (характеризують зміст певних галузей; принципи правових інститутів) [3].

На противагу даний класифікації іншою групою науковців підтримується думка, що групи принципів окремих правових інститутів або стадій цивільного процесу існувати не може, оскільки нівелюється єдність системи принципів цивільного процесуального права. Цю систему принципів, на думку прихильників даної точки зору, складають основоположні керівні засади, що характеризуються однаковим ступенем загальності та взаємозв'язку. Принципи цивільного процесуального права поширюють свою дію на всю галузь права, складовою якої саме і є процесуальні інститути та норми. Окремо взяті інститути цивільного процесуального права є складовою галузі цивільного процесуального права, виділення із кожного інституту принципів є безпідставним, оскільки не можуть мати окремо взяті інститути цивільного процесуального права, принципи, які не є характерними для зазначеної галузі в цілому [4].

Існує можливість поділу принципів цивільного процесуального права за об'єктом регулювання. Згідно цього критерію відбувається поділ принципів на дві групи:

- організаційно-функціональні принципи (принципи, відповідно до яких відбувається організація правосуддя (гласність судового розгляду, незалежність суддів і підкорення їх тільки законові), та визначається процесуальна діяльність суду та учасників цивільного процесу (змагальність, диспозитивність, безпосередність).

Єдина система принципів процесуального права в цілому виключає можливість існування відокремлених принципів для окремих стадій процесуальної діяльності або окремо взятого процесуального інституту. Той чи інший принцип повинен мати визначальне значення і знаходити найбільший прояв в одній з стадій діяльності або в окремих інститутах, але загальне його значення визначається взаємодією з іншими принципами, впливом їх на діяльність суду в цілому [5].

Попри те, що на даний час відсутній єдиний підхід до класифікації принципів цивільного процесуального права, вище окреслена класифікація принципів має на меті засвідчити зв'язок окремо взятого принципу цивільного процесуального права з іншими принципами галузі як єдиного цілого. Не зважаючи на окреслені проблеми класифікації принципів цивільного процесуального права, які ускладнюють цілісне розуміння системи зазначених принципів, важливим є висновок про існування взаємозв'язку кожного окремо взятого принципу з сукупністю принципів, закріплених Конституцією України, ЦПК України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів».

Список використаних джерел

1. Тимченко Г. П. Принципи цивільної юрисдикції: Теорія, історія, перспективи розвитку: Монографія – К., 2006.
2. Мамницький В. Ю. Принцип змагальності в цивільному судочинстві. – Х., 2005.
3. Лаврів О. Я. Система принципів трудового права України. Автореф. дис. ... канд. Юрин. наук. – Х., 2007.

4. Тимченко Г. П. Структура і функції вчення про систему принципів 35 цивільного процесу // Держава і право. – 2007. – Вип. 36. – С. 306-312.

5. Омельченко М. П. Принцип об'єктивної істини в системі принципів цивільного процесуального права України. – К., 1996.

Семенюк Я.О.,

курсант взводу ПМП-15-2

Університету ДФС України

Науковий керівник: Князька Л.А.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Вивчення принципів цивільного права як фундаментальних ідей, за яких здійснюється регулювання відносин у сфері приватного права, завжди було важливим, але особливо важливим у контексті вирішення проблем адаптації вітчизняного цивільного права до права Європейського Союзу.

Зауважимо, що підвищена увага до розуміння ролі й значення правових принципів притаманна не лише вітчизняній цивілістичній доктрині чи судовій практиці, але й представникам приватного права в цілому. У цьому сенсі заслуговують на увагу позиції вітчизняних цивілістів щодо співвідношення понять «цивільне право» та «приватне право» (Р.А. Майданик [1, с. 58 - 78], М.М. Сібільов [2, с. 21 - 22], Є.О. Харитонов [3, с. 7 - 13] тощо). Однак особливу увагу у даному сенсі слід приділити позиціям Європейського суду з прав людини, які ґрунтуються на розширеному тлумаченні поняття «цивільне право» й визнанні його тотожним терміну «приватне право». Погодимося з думкою Р.А. Майданика, який зауважує, що «у цьому зв'язку закономірним є висновок Суду про те, що формулювання п. 1 ст. 6 Конвенції (Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод) є набагато ширшим; французький вислів «спір про права та обов'язки цивільного характеру» охоплює усі судові спори, результат яких є визначальним для приватних прав та обов'язків» [1, с. 58]. При цьому наголошують на такій сучасній тенденції у практиці застосування ЄСПЛ ч. 1 ст. 6 Конвенції [4], як істотне розширення тлумачення та сфер застосування її «цивільної» частини.

Акцентуючи на ролі принципів в європейських реаліях, відзначимо, що принципи приватного права вивчаються в якості окремого навчального курсу «*Principles of Private Law*» на юридичних факультетах багатьох західних університетів. Зазвичай, в рамках цього курсу студентів знайомлять із основними елементами та ознаками принципів приватного права (наприклад, курс LAWS 1150 [5]). Основна увага при вивченні приділяється детальним правилам і доктринам у сфері договорів та права власності, а також визначенню функцій, що виконуються приватним правом у ліберальному суспільстві, та цінностям, на яких це ґрунтується. Не рідко в рамках цього курсу студентам викладаються не просто основні риси приватного права, але воно подається в порівняльній перспективі розвитку в рамках

Європейського Союзу (SSC 275 [6]), коли мова йде про європейські університети та юридичні школи. Зазначений підхід лише засвідчує вкотре ту роль, яку відіграють принципи приватного права, та їх значення для підготовки юристів та їх подальшої фахової діяльності. Тема принципів приватного права виступає предметом досліджень у багатьох країнах, у тому числі європейських; їй присвячуються дисертації (наприклад, у Чехії [7]); вони розглядаються в європейських підручниках із приватного права (наприклад, *English Private Law (Oxford Principles of English Law)*, by prof. Andrew Burrows, перевидане втретє у 2013 році [8]) тощо.

Натомість у вітчизняній цивілістиці й допоки немає єдності щодо ототожнення таких понять як «приватне право» та «цивільне право», «принципи приватного права» та «принципи цивільного права». Ряд авторів (А.С. Довгерт, Р.А. Майданик, М.М. Сібільов та інші) ці поняття ототожнюють. Наприклад, М.М. Сібільов стверджує, що «приватне право як супергалузь охоплює лише одну галузь права - цивільне право і є повністю тотожним йому» [2, с. 21 - 22]. У свою чергу Р.А. Майданик не погоджується із тими вченими, які в цивільному праві вбачають лише одну з галузей приватного права поряд із іншими його галузями: спадковим, земельним, сімейним тощо. Адже, на його погляд, «цивільне право і приватне право мають однакові предмет і методи правового регулювання. Будь-які складові приватного права (сімейне, земельне, підприємницьке тощо) охоплюється цивільним правом, оскільки мають своїм предметом відносини між юридично рівними учасниками, які регулюються на засадах диспозитивності» [1, с. 73].

Натомість, інші вважають, що є підстави не ставити знак рівності між цими поняттями. Так, Є.О. Харитонов робить висновок, що справедливим є «по-перше, припущення про нетотожність понять «принципи приватного права» і «принципи цивільного права» і, по-друге, про нетотожність понять «засади цивільного законодавства» і «принципи цивільного права». Перший висновок випливає з того, що поняття «приватне право» є ширшим, ніж поняття «цивільне право», про що йшлося вище. Підґрунтям другого висновку є теза, що поняття «цивільне право» може вживатися в декількох значеннях: галузь права, система законодавства, частина науки про право, навчальна дисципліна. Визначальним поміж них є розуміння цивільного права як галузі права. Тому при екстраполяції принципів приватного права на національний рівень слід вести мову про «принципи цивільного права». Принципи цивільного права ґрунтуються на принципах приватного права, але не збігаються з ними повністю, оскільки у цивільному праві, на відміну від права приватного, мають місце як диспозитивні, так і імперативні елементи (публічні договори, недоговірні зобов'язання, спадкування тощо). Разом із тим можна виокремлювати, як це зроблено у ЦК України, «принципи (загальні засади) цивільного законодавства». Останні частково збігаються з принципами цивільного права, а частково ні. Такий підхід і має бути визначальним при визначенні принципів цивільного права» [3, с. 13]. Якщо проаналізувати згадувану вже вище практику ЄСПЛ більш ретельно, то можна знайти аргументацію не на користь даної позиції. Водночас на рівні теорії ці питання мають розроблятися далі, адже Україна не може стояти осторонь Європи у процесі приватноправових досліджень, а головне - розробки уніфікованих актів приватного, цивільного законодавства.

Все більше уваги європейські дослідники приділяють питанням впливу

загальних принципів законодавства ЄС на європейське приватне право; такі дослідження здійснюються, зокрема, у рамках міжнародних студій європейського права (прикладом може бути *The Swedish Network for European Legal Studies, SNELS* [9]). Посилена увага до цього питання викликана не лише розвитком європейської юриспруденції, але й вступом в силу Хартії основних прав ЄС [10]. Адже відомо, що саме загальні принципи є ефективними інструментами для європейського судді, що переглядає акти інституцій Союзу або держав-членів, які впливають на контекст приватного права. Відповідно, права на захист, які захищені загальними принципами законодавства ЄС, часто виникають у процесі розгляду конкурентної юрисдикції. Аналогічним чином широко застосовується загальний принцип ефективного судового захисту у сфері цивільних правових засобів. Відмічають, що «дивлячись на нещодавнє прецедентне право CJEU, видається, що повага до права на захист у провадженні приватного права є гострим питанням. Це ще більш вірно, якщо ми помістимо його у більш широкому контексті приєднання до Європейської конвенції з прав людини. Так, Велика палата у справі C-17/10 Toshiba Corporation від 14 лютого 2012 року відображає цю зростаючу стурбованість (у цьому випадку Суд мав справу з важким застосуванням принципу *ne bis in idem* у прикордонних ситуаціях)» [11].

Щодо безпосередньо галузевих принципів цивільного права, то з цього приводу слід зазначити наступне. Зокрема, існує різниця між принципами цивільного права та цивільного законодавства. Наприклад, О. В. Басай у своєму докторському дослідженні, присвяченому принципам цивільного права, обґрунтовує наявність трьох рівнів буття принципів цивільного права:

1)ті, які знайшли закріплення у ст. 3 ЦК України;

2)ті, які виводяться із змісту інших норм ЦК України. До них автор відносить наступні принципи: принцип юридичної рівності, принцип вільного волевиявлення чи принцип диспозитивності (ч. 1 ст. 1 ЦК України), принцип недопустимості односторонньої відмови від зобов'язання (ст.ст. 525, 629, 651 ЦК України), принцип здійснення цивільних прав відповідно до моральних засад суспільства (ч. 4 ст. 13 ЦК України), належного виконання зобов'язання (ст. 526 ЦК України), реального виконання (ч. 1 ст. 622 ЦК України), економічності виконання зобов'язання (ст.ст. 666, 845 ЦК України);

3)ті, які існують на рівні правових ідей, виробляються юридичною наукою і суспільною практикою як найважливіші, керівні правові положення, що становлять основу правових поглядів суспільства, та ще не знайшли свого закріплення в позитивному праві [12, с. 6].

Зазначене є свідченням того, що і О.В. Басай, і багато інших науковців розмежовують поняття принципів цивільного права (як вихідних ідей) та принципів цивільного законодавства (як сукупності загальних засад цивільного законодавства та інших закріплених у ньому принципів). Ю.В. Цюкало із цього приводу розмежовує принципи цивільного права та цивільного законодавства і під першими розуміє «засади відповідних відносин, які впливають із правових норм, практики правозастосування та доктрини», а під другими - «обов'язково нормативно-закріплені засади» [13, с. 376]. І з такими підходами важко не погодитися.

Галузеві принципи (засади) цивільного права визначені у статті 3 ЦК України.

При цьому підхід законодавця, обраний при формулюванні статті 3, дає підстав деяким науковцям вважати наведений у ній перелік загальних засад цивільного законодавства вичерпним. Натомість у значно більшій кількості публікацій говориться про те, що цей перелік принципів не варто розуміти обмежено; їхнє коло може бути доповнене.

У цілому ж слід погодитися з думкою, що закріплення загальних принципів цивільного законодавства в ЦК України свідчить про підтвердження законодавцем природного права як «першоджерела» цивільного законодавства, що впливає із раціональності й розумності. Воно складається із норм і принципів, що визначають поведінку людей у суспільстві незалежно від позитивного права, до складу якого, в свою чергу, входять норми цивільного законодавства (ст. 4 ЦК) і міжнародні договори України (ст. 10 ЦК). І наведений перелік не є вичерпним, якщо говорити про підходи, що склалися у цивілістичній доктрині.

Отже, в юридичній літературі досі триває дискусія щодо співвідношення понять «принципи приватного права» та «принципи цивільного права». Така дискусія викликана тим, що цивільне право сприймають як галузь національного права, як поняття більш вузьке по відношенню до приватного права в цілому. Крім того слід зауважити, що закріплення у ЦК України принципів як правових норм набуває особливого значення для функціонування системи приватного права в Україні в цілому, адже саме через них втілюється основна сутність права, стверджується природне походження приватних прав.

Список використаних джерел

1. Цивільне право: Загальна частина : підручник / Т. І. Вступ у цивільне право / Р. А. Майданик. К. : Алерта, 2012. 472 с.
2. Сібільов М. М. Загальна характеристика сфери приватного права // Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. Т. 3 : Цивільно-правові науки. Приватне право / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. Х. : Право, 2008. С. 21 - 22.
3. Харитонов Є. О. Принципи цивільного права України: до постановки проблеми // Актуальні проблеми держави і права. 2008. С. 7 - 13.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. (зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 11 від 11.05.1994 р., Протоколом № 14 від 13.05.2004 р.). // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004
5. Principles of Private Law - LAWS 1150. URL: [http://www.handbook.unsw.edu.au/undergraduate/courses/2013/LAW S115 0.html](http://www.handbook.unsw.edu.au/undergraduate/courses/2013/LAW%20S1150.html)
6. Principles of Private Law - SSC 275. URL: <http://www.ucr.nl/academic-program/courses/Social%20Science/Pages/SSC-275—Principles-of-Private-Law.aspx>
7. The Principles of Private Law. URL: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120067095Alang>.
8. Burgerliches Gesetzbuch. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb>
9. Svenska Natverket for Europarattsforskning. URL: <http://snef.se/en>
10. Хартия основных прав Европейского Союза. Торжественная прокламация. Ницца, 7 декабря 2000 года. // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_524

11. Issue 3: Private Law and General Principles of EU Law. URL: <http://snef.se/sv/event/general-principles-eu-law-and-european-private-law>
12. Басай О.В. Загальні засади (принципи) цивільного законодавства України. Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 ; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2014. 440 с.
13. Цюкало Ю. В. Принципи права: загальнотеоретичний та цивільно-правовий аспекти // Право України. 2012. № 11 - 12. С. 372 - 377.

Слободянюк В.П.,
студентка групи ПБП 16-4
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Менів Л. Д.
к. ю. н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИПИНЕННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН З КЕРІВНИКОМ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Жодне підприємство, установа чи організація не можуть повноцінно функціонувати без керівника. Правовий статус керівника визначається різними нормативними актами та внутрішніми розпорядчими документами організацій. Тому у правозастосовній практиці виникає безліч проблемних аспектів, пов'язаних зі співвідношенням регулювання правового регулювання статусу керівника різними галузями права. Ще однією специфічною рисою правового статусу керівника юридичної особи є те, що обов'язок призначення його на посаду, визначення обсягу прав та обов'язків, звільнення з посади здійснює безпосередньо власник (власники) юридичної особи, в особі загальних зборів або одноосібно. Однією з найбільш актуальних, враховуючи стан справ у цій сфері, а також останню судову практику, є процедура припинення трудових відносин з керівником (виконавчим органом) юридичної особи.

Метою даної роботи є аналіз процедури припинення трудових відносин з керівником юридичної особи та виявлення актуальних проблем. У процесі проведення наукового дослідження буде проаналізовано сучасний стан нормативно-правових аспектів у сфері припинення трудових відносин з керівником, розкрито зміст і сутність даного питання.

Ю. В. Ісаєв зазначає, що особливий правовий статус керівника юридичної особи включає особливий порядок укладання трудових правовідносин з таким працівником [1, с. 410]. Так, дійсно, в першу чергу необхідно вказати, що призначенню особи на посаду керівника передусь ряд інших дій. Зокрема, вищий орган управління юридичною особою – загальні збори учасників – приймають рішення про створення виконавчого органу та визначають його повноваження. Слід зауважити, що це положення встановлено Цивільним кодексом України [2]. Лише після цього особу приймають на посаду керівника підприємства, укладають з нею трудовий договір та видають відповідний наказ.

Однак, як ми вже зазначали на початку цієї статті, жодна юридична особа не може існувати без керівника. Така вимога зумовлена практичною необхідністю вносити одночасно із внесенням відомостей про створення юридичної особи до Єдиного державного реєстру підприємств, установ та організацій також інформації про керівника цієї юридичної особи. Власне, в зв'язку з цим і виникла одна із найбільших проблем в трудових відносинах із керівником підприємства, установи чи організації. Тому слід розглянути її більш детально.

Перший аспект, який потребує уваги, це часові рамки існування трудових відносин юридичної особи з керівником. Так, рішення та наказ про призначення особи на посаду керівника обов'язково повинні визначати дату, з якої керівник приступає до виконання своїх обов'язків. Проте, це не означає, що відповідні зміни будуть внесені до ЄДРПОУ. Аналогічна процедура і під час звільнення керівника. Різниця в один день між прийняттям рішення та державною реєстрацією змін може мати негативні наслідки як в діяльності підприємства, так і для учасників трудових відносин. Тому з цього питання нерідко виникають спори. На думку Д. В. Приміча, у разі якщо виникне спір, то діє презумпція, що керівником є особа, яка зазначена в Єдиному державному реєстрі [3, с. 164]. Однак К. А. Малиновська з такою думкою не погоджується, виходячи з такого. Згідно з ч. 2 ст. 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців» від 15.05.2003 №755-VI до державного реєстру заносяться відомості про орган управління юридичною особою, прізвище, ім'я, по батькові, а також дата обрання (призначення) осіб, які обираються або призначаються до органу управління юридичної особи [5]. Тобто до Єдиного державного реєстру подаються відомості із зазначенням дати призначення керівника, відповідно з якої призначено на посаду і винесено наказ про прийняття його як працівника на роботу. Беручи до уваги дві різних точки зору, ми погоджуємось із тим, що з теоретичної сторони трудові відносини виникають з моменту прийняття вищим органом управління юридичною особою рішення про призначення особи на посаду. Однак, з практичної сторони таке рішення фактично не можливо виконати доки до Єдиного державного реєстру не буде внесено змін до відомостей про юридичну особу.

Другим нюансом припинення трудових відносин з керівником є зумовлена його особливим правовим статусом процедура призначення та звільнення, згідно з якою звільнити керівника можуть лише власник/власники юридичної особи на загальних зборах. Таким чином, для того, щоб звільнитися за власним бажанням, особі спершу слід скликати загальні збори учасників. Процедура скликання позачергових загальних зборів, наприклад, товариства з обмеженою відповідальністю, передбачає повідомлення виконавчим органом учасників не менше ніж за 30 днів до запланованої дати проведення загальних зборів учасників із зазначенням дати, часу, місця проведення та порядку денного [6]. Відповідно до положень Кодексу законів про працю України, будь-який працівник, у тому числі і керівник, припиняє трудові відносини з власної ініціативи, попередивши про це власника або уповноважений ним орган письмово за два тижні, про що прямо передбачено в ст. 38 Кодексу [7]. Так виникає чергова колізія щодо того, як звільняється керівнику, якщо він міг би скористатись правом на звільнення за кодексом законів про працю України, але повинен чекати не менше 30 днів на

проведення загальних зборів учасників. Є випадки, коли чекати доводиться значно довше. Так, жодними нормами діючого законодавства не передбачено ні обов'язку учасників товариства бути присутніми на цих зборах, ні їх відповідальності у випадку порушення цього обов'язку. Тому практика неявки власників на такі збори стала дуже поширеною в Україні, а це унеможлиблює звільнення керівника та припинення з ним трудових відносин. Відомості про таких осіб на роки залишаються в Єдиному державному реєстрі як керівників підприємств. Така ситуація є явним порушенням трудових прав працівника і єдиним способом їх захисту є звернення до суду. Наразі судова практика є позитивною для працівника, у разі, якщо ним вчинено всі дії, які вимагаються згідно з положеннями господарського та трудового законодавства. Та навіть у разі задоволення судом позовних вимог і звільнення керівника з посади виникає наступна проблема.

Так, Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» передбачено порядок внесення змін до відомостей про керівника юридичної особи, однак не передбачено порядку виключення таких відомостей. Тобто, виникає ситуація, коли один керівник може бути лише замінений іншим, бо, як ми вже зазначали на початку цієї статті, юридична особа без керівника існувати не може. Тому навіть якщо фактично суд і визнає трудові відносини припиненими, для керівника це ще не може означати остаточного його звільнення.

В результаті аналізу питання звільнення виконавчого органу юридичної особи можна зробити наступні висновки. Правове регулювання правового статусу виконавчого органу юридичної особи здійснюється із застосуванням норм одночасно трудового, цивільного, господарського законодавства, а також установчих документів юридичних осіб. На нашу думку, відносини керівника з юридичною особою мають найбільше ознак саме трудових відносин, тому одним із першочергових завдань з вдосконалення трудового законодавства є визначення чіткої процедури призначення та звільнення керівника. Так, враховуючи проведене нами дослідження, варто звернути увагу на усунення правових колізій щодо даної процедури. Пропонуємо наступні шляхи вирішення розглянутих проблем:

- Встановити на законодавчому рівні моменти призначення виконавчого органу на посаду та звільнення його з посади;
- Закріпити загальнообов'язковими для всіх юридичних осіб, незалежно від їх форми власності, процедуру звільнення керівника за власним бажанням з урахуванням наданих їм трудовим законодавством строків на попередження про своє бажання звільнитись;
- Визначити процедуру, якою слід керуватися у випадках порушення власниками юридичних осіб права керівника на звільнення. Як один із варіантів вирішення такої проблеми розглянути варіант визнання в судовому порядку звільнення керівника, а на її місце призначення власника/одного із власників юридичної особи.

Таким чином, розглянуті нами питання потребують детальнішої регламентації на законодавчому рівні, зважаючи на їх актуальність та значну затребуваність.

Список використаних джерел

1. Ісаєв Ю. В. Щодо правового статусу керівника підприємства, установи, організації. Акт. проб. держави і права : зб. наук. пр. Вип. 63. 2012. С. 406–411. URL: <http://www.apdp.in.ua/v63/61.pdf>.
2. Приміч Д. В. Особливості припинення трудових відносин з керівником підприємства. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 3–4 жовт. 2014 р.) за ред. В.В. Жернакова. Х. : Право, 2013. – 376 с.
3. К. А. Малиновська. Особливості контракту з керівником юридичної особи. Право та інновації № 4 (8) 2014 с. 163-169. URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2015/03/Malinovska8.pdf>.
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15.05.2003 №755-VI (у редакції від 31.01.2019 р.) // База даних «Законодавство України» // ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення: 12.03.2019 р.).
5. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 6 лютого 2018 року № 2275-VIII (у редакції від 06.02.2018 р.) // База даних «Законодавство України» // ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#n370> (дата звернення: 12.03.2019 р.).
6. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року №322-VIII (у редакції від 11.10.2018 р.) / База даних «Законодавство України» // ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 12.03.2019 р.).

Терещенко А.С.,

студентка групи ПМЦ 18-2

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Амеліна А. С.,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

СТРОКИ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ ПРИ ЗАХИСТІ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СТОРИН ДОГОВОРУ ПЕРЕВЕЗЕННЯ

Виважений та послідовний курс України на вступ до Європейкого Союзу, розбудова демократичної правової держави і громадського суспільства вимагають від нашої держави чіткого дотримання та захисту прав та інтересів громадян. Аналізуючи звернення перевізників щодо надання правової допомоги у питаннях захисту прав та інтересів, пов'язаних з перевезенням, які надійшли до Асоціації Міжнародних автомобільних перевізників України в 2018 р. це питання вважається актуальним і на даний час. Через це виникла необхідність у наданні роз'яснень, застосування яких перевізниками на практиці допоможе їм захистити свої права у суді.

Вузька спеціалізація та специфіка автотранспортного перевезення не сприяла розвитку швидкого правового узагальнення та висвітлення в науці проблеми захисту прав інтересів, що включає особливості досудового регулювання спору, підготовку до позову та особливий порядок його перебігу.

Договір перевезення є одним з видів договору про надання послуг, тому до нього можуть застосовуватись положення Глави 63 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), якщо це не суперечить суті зобов’язання, та законодавство України про захист прав споживачів. У ЦК України договорам перевезення присвячена Глава 64 «Перевезення», однак правове регулювання договорів перевезення здійснюється також іншими законами, транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, виданими відповідно до них (ч. 2 ст. 908 ЦК України), що потребує їх дослідження та систематизації.

Укладання публічного договору перевезення використовують найбільші транспортні компанії, які надають сервіс з доставки вантажів. На даний час це є основним джерелом позовів про порушене право.

Відповідно до ч. 3 ст. 909 ЦК України, укладення договору перевезення вантажу підтверджується складанням транспортної накладної. В 2006 році Міністерство транспорту та зв’язку своїм наказом виключим транспортну накладну з документів суворої звітності. Це дає можливість транспортним компаніям самостійно створювати власні перевізні документи, визначати обсяг інформації про вантаж. Такі перепони є суттєвими при наданні позивачем належних доказів, витребування їх у відповідача, а компанії перевізники мають необмежені можливості для тлумачення таких документів, залежно від предмету позову.

Але, нажаль, це є не єдиною проблемою захисту прав та інтересів осіб, у яких виникли проблеми виконання договору перевезення. При розгляді категорії справ, пов’язаних з перевезенням вантажів, актуальною є проблема протиріччя правових норм, які містяться в ЦК і ГК України.

Відповідно до статті 257 ЦК України загальна позовна давність встановлюється тривалістю у три роки.

Для окремих видів вимог законом може встановлюватися спеціальна позовна давність: скорочена або більш тривала порівняно із загальною позовною давністю[1].

Так, пункт 3 статті 925 ЦК України передбачає, що до вимог, які впливають із договору перевезення вантажу застосовується позовна давність в один рік. Одночасно, пунктом 5 статті 315 ГК України встановлено, що для пред’явлення перевізником до вантажовідправника та вантажоодержувача позовів, що впливають з перевезення, встановлюється шестимісячний строк[2].

Відтак, нагальним є питання – якою правовою нормою має керуватись перевізник при визначенні строків позовної давності?

Частиною першою статті 223 ГК України передбачено, що при реалізації в судовому порядку відповідальності за правопорушення у сфері господарювання застосовуються загальний та скорочені строки позовної давності, передбачені ЦК України.

Із вищевикладеного слід зробити висновок, що норми частини третьої статті 925 ЦК України та частини п’ятої статті 315 ГК України співвідносяться, як загальна та спеціальна: за загальним правилом до вимог, що впливають із договору перевезення вантажу, пошти, застосовується позовна давність в один рік з моменту, що визначається відповідно до транспортних кодексів (статутів), але для

пред'явлення перевізником до вантажовідправників та вантажоодержувачів позовів, що впливають з перевезення, встановлюється шестимісячний строк[1].

Відтак, при зверненні до суду із позовом, предметом якого є невиконання умов договору внутрішнього перевезення, перевізнику слід пам'ятати про те, що для нього законодавець встановив скорочений (шестимісячний) строк позовної давності[3].

Щодо спорів, пов'язаних з міжнародними перевезеннями вантажів, порядок пред'явлення позовів та строки позовної давності встановлюються транспортними кодексами чи статутами або міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Так, статтею 32 Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів встановлено, що подача позовів, які можуть виникнути в результаті перевезень, виконаних відповідно до Конвенції, може відбуватись впродовж одного року. Разом з тим, у випадку наявності у однієї із сторін навмисних дій чи вини, строк встановлюється в три роки[5].

Пред'явлення претензії в письмовій формі припиняє відлік терміну позовної давності до того дня, коли перевізник у письмовій формі відхилив претензію і повернув додані до неї документи.

Строк обчислюється:

а) у випадку часткової втрати вантажу, його пошкодження чи перевищення терміну доставки – з дня передачі вантажу;

б) у випадку втрати всього вантажу – з тридцятого дня після сплину встановленого для перевезення строку або, якщо строк не було встановлено, з шести десятого дня після прийняття вантажу перевізником до перевезення.

с) у всіх інших випадках – після сплину тримісячного строку від дня укладення договору перевезення[5].

Отже, у разі наявності обставин, які зумовлюють звернення до суду за захистом порушених майнових прав та інтересів, що виникли при виконанні договору внутрішнього перевезення вантажу, перевізникам слід звертатись до суду в межах шестимісячного, а міжнародного - річного строку позовної давності, оскільки їх дотримання є обов'язковою передумовою для можливості захисту своїх прав у суді. У свою чергу, його недотримання може бути підставою для відмови суду у прийнятті позову.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 № 1618-IV за станом на 08.07.2018р. - URL:http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/992_032 (дата звернення: 22.02.2019).

2. Господарський кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV за станом на 07.02.2019р. - URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>(дата звернення 22.02.2019)

3. Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 № 232/94-ВР станом на 28.12.2015р. - URL: [http:// zakon1.rada.gov.ua/laws/show/923_452](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/923_452) (дата звернення: 22.02.2019)

4. Правила перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України : Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 27 грудня 2006 р. № 1196 - URL: [http:// zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_031](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_031) (дата звернення: 22.02.2019)

5. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів від 19.05.1956 - URL: [http:// zakon1.rada.gov.ua/laws/show/993_546](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/993_546) (дата звернення: 22.02.2019)

Чалюк С.Ю.,

студентка групи ПБК 17-7

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Самілик Л. О.,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ДОСТУПНОСТІ ПРАВОСУДДЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Україна як правова держава бере активну участь у сфері ратифікації міжнародних актів щодо дотримання прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина. Таким чином, окрім Конституції України, в національне законодавство також імплементовані положення міжнародних нормативно-правових актів, що визначають основні права і свободи людини, а також гарантії їх дотримання. Зокрема, одним із найважливіших принципів будь-якої демократичної держави є принцип доступності правосуддя в цивільному процесі. Однак існують деякі проблеми ефективності реалізації та дотримання даного принципу, що є актуальним питанням дослідження.

Розглядали питання дотримання принципів правосуддя в цивільних справах такі науковці та дослідники, як: Н. Ю. Скара, В.А. Кройтор, Є. Б. Абросимова, О. М.Овчаренко та інші.

Європейська Конвенція з захисту прав людини і основних свобод (ст. ст. 6, 13) закріплює право громадян на доступ до правосуддя, яке є загальновизнаною, однією з невід'ємних складових основних прав людини в сучасній демократичній державі [1]. Окрім цього, Конституцією України забезпечується право кожного на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [2].

Зазначимо, що передумовою функціонування судової влади як повноцінної та ефективної системи захисту прав людини і громадянина є доступність правосуддя. Для дослідження деяких проблем реалізації принципу доступності правосуддя в цивільному процесі, необхідно визначити зміст та елементи даного положення. На думку Н. Ю. Сакари, сьогодні доступність правосуддя слід розуміти в широкому сенсі. Це певний стандарт, який відбиває вимоги справедливого та ефективного судового захисту, що конкретизуються в необмеженій судовій юрисдикції, належних судових процедурах, розумних строках і безперешкодного звернення будь-якої заінтересованої особи до суду. Реалізація цього принципу повинна

забезпечуватися певними організаційними, правовими та економічними умовами [3, с. 106, 108].

Таким чином, принцип доступності правосуддя в цивільному процесі включає в себе такі основні елементи:

- можливість кожного на підставі ст. 55 Конституції України звернутися за судовим захистом;
- визначений законом обов'язок судді прийняти справу до розгляду;
- дотримання судом строків та меж судового розгляду цивільної справи.

Однак, деякі дослідники включають в цей перелік й інші складові. Наприклад, Є. Б. Абросимова зазначає, що поряд з принципом незалежності судової влади принцип вільного доступу до правосуддя складає основу сучасної концепції справедливості або належного правосуддя. Сутність зазначеного принципу полягає у відсутності надзвичайних, необґрунтованих правових і практичних перешкод для розгляду справи в суді. Основними елементами принципу доступу до правосуддя, на думку вченого, виступають:

- суб'єктивний (свобода та рівність доступу всіх суб'єктів права до суду);
- компетенційний (універсальність компетенції суду в предметному, територіальному та темпоральному аспектах);
- інституційний (правило ординарного суду та належного судді, в тому числі заборону на існування надзвичайних судів);
- процесуальний (змагальність судової процедури) [4, с. 241].

Необхідно підкреслити, що одним із обов'язкових елементів реалізації принципу доступності правосуддя в цивільному процесі є матеріальний чинник. Для звернення до суду необхідно сплатити судовий збір, а також значних фінансових витрат потребує забезпечення отримання ефективної правової допомоги. Звідси стає зрозумілим, що не кожна пересічна людина, чиї права були порушені або оспорується, зможе в повній мірі скористатись принципом доступності правосуддя. Однак позитивним моментом є те, що законодавець встановлює пільги та звільнення від сплати судового збору, а також закріплює надання безоплатної правової допомоги тим особам, які не мають матеріальної можливості залучити приватного адвоката.

Ще одним досить спірним питанням в науці цивільного процесу є проблема доступності цивільного судочинства у зв'язку з реальним закріпленням принципу змагальності. Зокрема, В. А. Кройтор зазначає, що нині в країні склалась ситуація, коли у значної частини малозабезпеченого населення в результаті досить прогресивних змін до ЦПК України, з'явилися суттєві перешкоди на шляху реалізації їх права на судовий захист. Як свідчить практика, система законодавства настільки ускладнилась, що без допомоги адвоката чи фахівця в галузі права заслухати в суді цивільну справу майже неможливо. Слід також додати, що в ході розгляду справи виникає необхідність сплатити значні суми за проведення судової експертизи, за виклик свідків тощо [5, с. 100].

Вказане в повній мірі також стосується ситуацій, коли мова йде про конфлікт влади з правами людини, де самому громадянину важко протистояти складному і часом бюрократичному апаратові державних органів без активної процесуальної допомоги. Наприклад, це стосується збору і забезпечення доказів у справах за

позовами про відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду [17, с. 16].

Отже, можемо зробити висновок, що сьогодні існують деякі перешкоди для реалізації принципу доступності правосуддя в цивільному процесі, на які державі необхідно звернути увагу для їх мінімізації. Тому що головним для демократичної, правової держави є саме забезпечення дотримання прав та законних інтересів людини та громадянина. Судові органи повинні у своїй діяльності дотримуватись моделі раціонального правосуддя, зокрема, щодо цивільних справ.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини та основних свобод (Конвенцію ратифіковано Законом України N 475/97-ВР від 17.07.97) // «Голос України», 10 січня 2001 року. N – 3 (2503). С. 6–8
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
3. Сакара Н. Проблеми доступності правосуддя в цивільних справах / Н. Сакара // Право України. – 2004. – № 1. – 256 с.
4. Судебная власть [Текст] / під ред. И. Л. Петрухіна. – М. : ТК Велбі, 2003. – 306 с.
5. Кройтор В. А. Проблеми доступності цивільного судочинства в Україні у зв'язку з реальним закріпленням принципу змагальності / В. А. Кройтор // Право і Безпека. - 2004. - Т. 3, № 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2004_3_1_27/.
6. Протас І.Б. Проблеми судового захисту прав і інтересів громадян у зв'язку з заподіянням їм шкоди незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 /Ун-т внутр. дел. - Харків, 2000. - 20 с.

Черняк Я.В.,

студентка групи ПМЦ-18-2

ННІ права Університету ДФС України

Науковий керівник: Менів Л.Д.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ З ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

На сучасному етапі розвитку України одним із найважливіших способів реалізації національних інтересів та розбудови демократичного суспільства є інтеграція до Європейського Союзу. Саме тому стратегія європейської інтеграції реалізується в усіх сферах суспільного життя, в тому числі і в трудовому законодавстві. Необхідно зазначити, що значення трудового права Європейського Союзу неухильно збільшується внаслідок процесів глобалізації. І тому актуальність проблеми гармонізації трудового права України з правом Європейського Союзу зростає через наявність невідповідності норм вітчизняного трудового законодавства

з європейськими правовими стандартами. Проте, слід відмітити, що законодавство України у сфері праці постійно вдосконалюється з метою адаптації норм права до міжнародних стандартів.

Особливістю права Європейського Союзу є те, що воно має верховенство над правом держав-членів. Директиви є обов'язковими для держав-членів, яким вони адресовані. А для трудового законодавства країн Європейського Союзу характерні такі ключові особливості[2, с. 110]:

- юридично чітко розрізнені індивідуальні та колективні трудові відносини. На кожні з них поширюються окремі групи нормативно-правових положень, хоча у деяких країнах вони інтегровані в єдиний трудовий кодекс;
- для більшості країн Центральної Європи характерна кодифікація трудового права;
- колективні угоди у цих країнах є обов'язковими до виконання для всіх сторін угоди. Також існує положення, що передбачає поширення дії колективних угод на треті сторони за певних умов.

Наша держава тільки розпочинає шлях до адаптації національного законодавства у відповідність до європейських стандартів. Українське законодавство повільно входить до європейського правового простору через недосконалість процедур підготовки по приведенню вітчизняного законодавства до європейських норм. Для вирішення проблеми гармонізації трудового права України з правом Європейського Союзу науковці пропонують розділити цей процес на наступні етапи:

- вивчення та аналіз норм трудового права Європейського Союзу з метою встановлення їхньої сутності;
- виявлення ступеня відповідності норм українського законодавства положенням трудового законодавства ЄС.
- оцінювання відповідності Конституції України, ратифікованих нашою державою міжнародних угод та національного трудового законодавства нормам трудового законодавства ЄС;
- прийняття та впровадження в систему права адаптованого трудового законодавства.

Першочерговим кроком у сфері реформування трудового законодавства та здійснення реалізації права на працю в сучасних умовах євроінтеграції України можна назвати прийняття нового Трудового кодексу України, норми якого будуть відповідати ратифікованим Україною міжнародно-правовим актам[3, с. 75]. Новий трудовий кодекс повинен:

- бути звільненим від ідеологічних стереотипів та норм законодавства радянського режиму;
- відповідати сучасним соціальним, економічним та культурним процесам;
- систематизувати та поєднати в струнку схему всі трудові норми та принципи, як правових норм України так і норм міжнародного трудового права;
- детально прописувати повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері регулювання трудових відносин.

Структурно проект нового Трудового кодексу України складається з книг, глав та статей і є більшим за обсягом порівняно з КЗпП. Так, Проект налічує 385 статей, а діючий сьогодні Кодекс законів про працю України – 265 статей. Разом з тим проблема, коли поряд з кодифікованим трудовим законом діють спеціальні закони, залишається. Зокрема, проектом нового Трудового кодексу комплексно не регулюються відносини зайнятості та працевлаштування, відносини соціального діалогу, колективно-договірні відносини, відносини з вирішення колективних трудових спорів[1, с. 23].

Отже, гармонізація українського трудового права з правом Європейського Союзу є важливим кроком на шляху інтеграції до європейської спільноти. А найважливішою проблемою є прийняття нового Трудового кодексу України, який буде відповідати усім вимогам трудового законодавства країн ЄС. Перспективним у подальших дослідженнях є продовження вивчення нормативних документів Європейського Союзу із метою формулювання нових кроків керівників нашої держави на шляху євроінтеграції.

Список використаних джерел

1. Гусаров С.М. До проблеми кодифікації трудового законодавства. Актуальні проблеми трудового законодавства, законодавства про державну службу та службу в правоохоронних органах: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (Харків, 16 листопада 2018 р.) Харків, 2018. С. 21–23.

2. Поліщук А.О. Адаптація трудового законодавства України до норм Європейського права. Економіка АПК. 2014. №10. С. 109–114.

3. Середа О. Г. Реалізація права на працю в умовах євроінтеграції України. Право та інновації. 2016. № 1 (13). С. 73–80.

Черняк К.О.,

курсант взводу ПМП-15-2

Університету ДФС України

Науковий керівник: **Князька Л.А.**

к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Соціальний захист - необхідний елемент функціонування будь-якої досить розвиненої держави. Сама система соціального захисту в широкому сенсі - це система правових, соціально-економічних і політичних гарантій, що представляють умови для забезпечення засобів існування :

- працездатним громадянам - за рахунок особистого трудового вкладу, економічної самостійності і підприємництва;

- соціально уразливим шарам - коштом держави, але не нижче встановленого законом прожиткового мінімуму.

Істотні особливості має соціальний захист окремих категорій громадян: інвалідів, військовослужбовців, осіб похилого віку, ветеранів війни і праці, постраждалих від аварії на Чорнобильській АЕС і інших. Конституцією проголошено Україну соціальною і правовою державою. Відповідно до міжнародних стандартів Конституція України встановила перелік соціальних прав людини і громадянина : право громадян на працю, на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом, на соціальний захист, право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї і так далі. В Україні встановлено також державні соціальні стандарти і мінімальні соціальні гарантії [1].

Соціальний захист являє собою, з одного боку, функціональну систему, тобто систему напрямів, по яких вона здійснюється, а з іншої - інституціональну, тобто систему інститутів, що її забезпечують (державна, суд, профспілки і інші громадські організації). Останнім часом все активніше стали розроблятися питання удосконалення соціального управління технічними і організаційними нововведеннями, формування гнучких організаційних структур, управлінського консультування. При цьому об'єктами соціального управління є індивід, група, організація і інші соціальні утворення і процес.

Механізм модернізації державної політики у сфері соціального захисту населення України детермінований тим, що феномен соціального захисту населення має бути переосмислений у контексті переформатування світової економіки та політичної системи за умов глобалізації та нових викликів регіональних проблем. Практично за всіма найважливішими показниками світового цивілізаційного розвитку Україна перебуває на небезпечній межі. Тому важливо здійснювати кардинальні заходи з метою покращення соціальної ситуації.[2, с.97].

На нашу думку, соціальне спрямування державного управління має виконувати важливу роль у забезпеченні розвитку національної господарчої системи та створювати механізми захисту та стимулювання економічної активності працездатного населення для забезпечення гідного життя всього населення.

Важливо відмітити те, що для України життєвою необхідністю є створення принципово нової системи соціального захисту населення, зорієнтованого передусім на сім'ю [3; 4; 5], не звертаючи увагу на те, що серед зарубіжного досвіду системи соціального захисту існують і інші точки зору[6, с.247].

Зміст державного управління соціальним захистом в Україні визначається:

- правовим регулюванням стосунків шляхом прийняття законодавчих актів, рішень державних органів, спрямованих на реалізацію державної політики в цій сфері;
- створенням системи центральних і місцевих органів управління соціальним захистом, визначення його структури і компетенції;
- застосування організаційних і інших засобів відносно удосконалення їх структури і поліпшення організації, підвищення ефективності роботи;
- створенням системи соціальних гарантій захисту прав громадян;
- створенням достатньої мережі державних установ і закладів сфери соціального захисту з урахуванням специфіки того або іншого регіону; - створенням спеціальних фондів[7].

Ключ до ефективності діяльності системи соціального захисту населення знаходиться в руках тих, хто здійснює практику соціального управління цією системою. І залежно від того, наскільки глибоко люди, які володіють цим ключем, розуміють управлінські принципи організації життєдіяльності цієї системи по базовому, інтелектуальному і професійному процесам, по базовому об'єкту і предмету діяльності, утримуватиметься оптимальний стан системи соціального захисту[8, с.121].

Соціальний захист необхідно структурувати, а її управління необхідно будувати, виходячи з єдності трьох головних напрямів соціальної політики :

- соціальна допомога, яка гарантує можливість виживання в умовах соціально-економічної кризи;
- соціальне забезпечення, яке гарантує певний рівень існування людини;
- соціальні послуги, які забезпечують певний рівень трудової активності і участі в громадському житті.

Розглядаючи соціальний захист як об'єкт соціального і державного управління, можна зробити висновок, що управління у сфері соціального захисту є цілісною системою у рамках соціальної системи, оскільки державне управління є підсистемою соціального управління[5, с.251].

Отже, державне управління повинне здійснювати правове, структурне, фінансове і культурне забезпечення сфери соціального захисту, створювати системи соціальних гарантій захисту прав громадян, достатню мережу державних установ і закладів певної сфери. Створюючи спеціальні фонди, необхідно залучати до справи соціального захисту населення недержавні і цивільні організації.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141 (зі змінами та доповненнями).
2. Кравченко М.В. Модернізація державної політики у сфері соціального захисту населення України: Автореф. дис.. д.держ.упр.: 25.00.02/ Кравченко Мілени В'ячеславівни, НАДУ, К.2013. -136 с.
3. Чеховська І. В. Співвідношення соціальної і сімейної політик: деякі теоретичні і практичні аспекти [Електронний ресурс] / І. В. Чеховська // Право та управління. – 2011. № 1. – С. 416-474. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/prtup/2011_1/pdf/11hivipa.pdf.
4. Чеховська І. В. Державна соціальна допомога сім'ям в Україні: аналіз правозастосовної практики / І. В. Чеховська // Університетські наукові записки. – 2011. – № 4. – С. 255–261.
5. Чеховська І. В. Державна матеріальна підтримка сімей в Україні: проблеми та напрями реформування / І. В. Чеховська // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – 2012. – Т. 25 (64). № 1. – С. 342 – 352. Серия „Юридические науки”.
6. Бідак В. Складові системи державного регулювання соціального розвитку і соціального захисту / В. Бідак // Україна: аспекти праці. – 2004. – № 1. – С. 350.
7. Європейський кодекс соціального забезпечення [Електронний ресурс] : Міжнародний документ від 6 листоп. 1990 р. № ETS № 139 // Офіц. сайт Верхов.

8. Городяненко В. Г. Соціологія : підручник / В. Г. Городяненко ; за ред. В. Г. Городяненка. – К. : Академія, 2006. – 543 с.

Шадуря А.С.,
студентка групи ПБП-16-4
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Менів Л. Д.
к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ

На сьогоднішній день, КЗпП України включає положення про працю неповнолітніх, статті якого відповідають нормам, прийнятим в західних країнах, стосовно можливості залучення неповнолітніх різного віку до праці різних типів важкості, відповідальності роботодавця, який заключає трудовий договір з неповнолітнім, та забезпечення оптимальних умов праці для неповнолітнього.

Невідповідність полягає в тому, що чинне законодавство не повною мірою забезпечує право на працевлаштування.

Питання правового регулювання праці неповнолітніх в науці трудового права досліджувалося багатьма науковцями, серед яких є Д. В. Назаров, К. А. Шумеляк, О. А. Теличко та інші. І при цьому дане питання залишається вкрай актуальним.

З огляду на визначені фізіологічні, психологічні й соціальні особливості, характерні молоді до 18 років, законодавство встановлює для неповнолітніх додаткові гарантії, які сприяють реальному здійсненню неповнолітніми права на працю.

Як вказано в Кодексі законів про працю (далі - КЗпП) України, неповнолітні в трудових правовідносинах прирівнюються в правах до повнолітніх, а в галузі охорони праці, робочого часу, відпусток та деяких інших умов праці користуються пільгами, встановленими законодавством України (ст. 187). Згідно зі ст. 188 КЗпП України прийняття на роботу осіб молодших 16 років не допускається. Проте за згодою одного з батьків або особи, яка їх замінює, можуть як виняток прийматися особи, які досягли 15 років. Крім того, для підготовки молоді до продуктивної праці допускається прийом на роботу учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів для виконання легкої роботи, що не заподіює шкоди здоров'ю і не порушує процесу навчання, у вільний від навчання час у разі досягнення ними 14 років за згодою одного з батьків або особи, яка їх замінює. [1]

Проект Трудового кодексу України у ст. 20 передбачає, що працівником може бути особа, яка досягла шістнадцятирічного віку. У трудові відносини можуть вступати особи, які досягли п'ятнадцяти років, за наявності письмової згоди одного з батьків або особи, яка їх замінює. Для підготовки молоді до праці допускається прийняття на роботу учнів загальноосвітніх професійно-технічних навчальних закладів (для виконання легкої роботи, що не завдає шкоди здоров'ю і

не порушує процес навчання) у вільний від навчання час після досягнення ними чотирнадцятирічного віку за письмовою згодою одного з батьків або особи , яка їх замінює . Перелік видів легкої роботи до виконання які можуть залучатися особи , які не досягли п'ятнадцяти років , затверджується центральним органом виконавчої влади , що забезпечує формування державної політики у сферах трудових відносин , соціального захисту населення . В організаціях кінематографії , театральних , концертно - видовищних та інших творчих організаціях дозволяється за письмовою згодою одного з батьків або особи , яка їх замінює , приймати на роботу осіб , які не досягли чотирнадцятирічного віку , для участі в концертах , виставах , інших заходах , а також у створенні кінофільмів або інших творів мистецтва , якщо це не завдає шкоди їхньому здоров'ю , моральному розвитку і процесу навчання. Прийняття на роботу в таких випадках допускається за наявності дозволу служби у справах дітей за умови погодження умов праці та її оплати з цією службою.[2]

Відповідно до ст.191 КЗпП України, усі особи молодше 18 років приймаються на роботу лише після попереднього медичного огляду в подальшому, до досягнення 21 року, щорічно підлягають медичному огляді. При укладанні трудового договору з неповнолітнім обов'язковим є дотримання письмової форми (ст.24). Випробування з метою перевірки відповідності працівника робот, яка йому доручається, не встановлюється.(ст.26).

Чітко встановлено межі робочого часу неповнолітніх, для працівників віком від 16 до 18 років – 36 годин на тиждень , для осіб віком від 15 до 16 років (учнів віком від 14 до 15 років, які працюють у період канікул) – 24 години на тиждень. Тривалість робочого часу учнів, які працюють протягом навчального року у вільний від навчання час, не може перевищувати половини максимальної тривалості робочого часу, передбаченого законом, для осіб відповідного віку.[3]

Заробітна плата працівників молодше 18 років при скороченій тривалості щоденної роботи виплачується в такому самому розмірі, як працівникам відповідних категорій при повній тривалості щоденної роботи. Оплата праці учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів, які працюють у вільний від навчання час, проводиться пропорційно відпрацьованому часу або залежно від виробітку.

Відповідно до ч.2 ст.75 КЗпП України, особам віком до 18 років надається основна відпустка тривалістю 31 календарний день. Щорічні відпустки неповнолітнім працівникам надаються у зручний для них час.

Отже , КЗпП України гарантує неповнолітнім працівникам, як і дорослим, певний обсяг прав , серед яких такі права:

- ✓ безпечні умови праці , відповідно до вимог законодавства;
- ✓ на справедливу оплату праці;
- ✓ на щорічну відпустку ;
- ✓ на судовий захист трудових прав та ін . [4]

Однак варто зазначити , що в час ринкових реформ посилений захист молоді в соціально - трудових відносинах сприймається досить негативно . Держава повинна активно вживати заходів для сприяння створенню молодіжних центрів праці та громадських організацій, метою роботи яких було б забезпечення працевлаштування неповнолітніх. Виникає необхідність закріплення на законодавчому рівні найбільш

ефективного, механізму залучення молоді до праці. Оскільки, у випускників навчальних закладів, гостро стоїть, проблема, пов'язана із пошуками роботи в майбутньому. Так як, ринок праці переповнений кадрами, спостерігається скорочення робочих місць, а нові практично не створюються. Звідси й впливає проблема відсутності гарантій щодо забезпечення працевлаштування молодого покоління.

Через відсутність достатнього практичного досвіду, реалізувати своє право на працю молоді стає дедалі складніше. Більшість роботодавців бажають бачити у своєму підпорядкуванні досвідчених працівників, які вже мають стаж роботи.

Врегулювання даного питання, можливе, шляхом подовження терміну стажування в закладах освіти для більш поглибленої адаптації до умов праці. Майбутні працівники будуть більше обізнані в професії, здобудуть більше навиків, що підвищить їхню можливість влаштуватися на роботу.

Також поширеним є невиконання законодавчих вимог щодо укладання письмового трудового договору з неповнолітньою особою. В Україні все частіше, трапляються випадки, коли неповнолітні працюють у тіні, отримують невідповідну заробітну плату, умови праці, нестабільний графік роботи та нефіксований робочий графік. Подолання таких негативних моментів, можливо досягнути, через закріплення додаткових норм щодо посилення контролю за роботодавцями стосовно неофіційного працевлаштування неповнолітніх та підвищення рівня відповідальності за порушення таких вимог. [5]

Варто погодитися з тим, що працевлаштуванню і професійному навчанню молоді повинна приділятися велика увага державних органів, посадових осіб, громадських організацій та інших структур, у сферу діяльності яких входять ці питання. Необхідно розробляти державні програми із залучення неповнолітніх працівників, за для формування в молодих фахівців реальних очікувань щодо працевлаштування.

Отже, слід зауважити, що законодавство України у сфері регулювання праці неповнолітніх в цілому відповідає стандартам та вимогам Європейського Союзу. Однак необхідно відмітити й те, що деякі положення національного законодавства потребують доопрацювання у зв'язку з реаліями українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-08 (у редакції від 11.10.2018) // База даних « Законодавство України » / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08/page>. (дата звернення: 14.03.2019)
2. Проект Трудового кодексу України № 1658 від 27 грудня 2014 року (допрацьований 20 травня 2015 року) . URL : http://zakon2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221 . (дата звернення: 14.03.2019)
3. Мединська Л.В. Правове регулювання праці неповнолітніх за законодавством України . Юридичний електронний науковий журнал . 2016 . №3. С. 80-82. URL: http://lsej.org.ua/3_2016/24.pdf. (дата звернення: 14.03.2019)
4. Пузирина Н.С. Особливості регулювання праці неповнолітніх: міжнародний досвід для України. 2018. №4(62). URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/4_2018/14.pdf (дата звернення: 14.03.2019)

5. Хіміченко С.В. Проблемні аспекти працевлаштування та роботи неповнолітніх. 2018. №53. URL: [http:// sulj.oduvs.od.ua/archive/2018/1/14.pdf](http://sulj.oduvs.od.ua/archive/2018/1/14.pdf) . (дата звернення: 14.03.2019)

Шостак М.О.,
студентка групи ПМЦ-18-2
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник: Амеліна А.С.,
к.ю.н., доцент кафедри цивільного права і процесу

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОДІЛУ ПРИВАТИЗОВАНОГО МАЙНА ПОДРУЖЖЯ

Процес приватизації державного майна розпочався 1992 року. Громадяни України отримали змогу приватизувати житло на підставі Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» [1], Закону України «Про приватизацію державного майна» [2]. З огляду на це виникли питання щодо правового режиму приватизованого майна подружжя: є воно спільною власністю подружжя чи окремим майном одного подружжя? Дані питання ставали актуальними при поділі такого майна.

Проблеми викликало те, що на початок процесу приватизації окремих статей щодо визначення правового режиму такого майна в Сімейному кодексі не було. Судова практика вказує на те, що приватизоване майно вважалось особистою приватною власністю чоловіка чи дружини [3, с. 163]. У пункті 18-2 Постанови Пленуму Верховного Суду «Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ» від 16 квітня 2004 року № 7 встановлювалось: «Окрема земельна ділянка, одержана громадянином у період шлюбу в приватну власність шляхом приватизації, є його особистою приватною власністю, а не спільною сумісною власністю подружжя, оскільки йдеться не про майно, нажите подружжям у шлюбі, а про одержану громадянином частку із земельного фонду» [4].

Надалі правове регулювання приватизованого майна подружжя зазнало змін. Законом України «Про внесення зміни до статті 61 Сімейного кодексу України щодо об'єктів права спільної сумісної власності подружжя» від 11 січня 2011 року № 2913-VI, який набрав чинності 8 лютого 2011 року, статтю 61 СК України доповнено частиною п'ятою такого змісту: «Об'єктом права спільної сумісної власності подружжя є житло, набуте одним із подружжя під час шлюбу внаслідок приватизації державного житлового фонду, та земельна ділянка, набута внаслідок безоплатної передачі її одному з подружжя із земель державної або комунальної власності, у тому числі приватизації» [4].

Законом України «Про внесення зміни до Сімейного кодексу України щодо майна, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка» від 17 травня 2012 року № 4766-VI, який набрав чинності 13 червня 2012 року, частину п'яту статті 61 СК України виключено. Крім того доповнено частину першу статті

57 СК України, якою визначене майно, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка, пунктами 4 і 5 такого змісту:

«4) житло, набуте нею, ним за час шлюбу внаслідок його приватизації відповідно до Закону України "Про приватизацію державного житлового фонду" ;

5) земельна ділянка, набута нею, ним за час шлюбу внаслідок приватизації земельної ділянки, що перебувала у її, його користуванні, або одержана внаслідок приватизації земельних ділянок державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, або одержана із земель державної і комунальної власності в межах норм безоплатної приватизації, визначених Земельним кодексом України» [5].

Положення статті 57 Сімейного кодексу України щодо правового режиму приватизованого майна подружжя є чинними і на сьогодні [6]. Однак при вирішенні спорів щодо поділу спільного майна подружжя потрібно користуватися тим законом, що був чинний на момент виникнення спірних правовідносин.

Прикладом правильного застосування норм закону при розгляді спору про поділ житла, що було набуто одним із подружжя під час шлюбу внаслідок приватизації є рішення Жовтєвого районного суду Миколаївської області від 19 лютого 2014 року, яким було відмовлено у позові Г.О.Г. до Г.Т.М. про визнання права власності на 1/2 частку квартир в порядку поділу майна подружжя, що були приватизовані відповідачем в період шлюбу із позивачкою в порядку, передбаченому Законом України "Про приватизацію державного житлового фонду". При цьому суд виходив з того, що належні відповідачу на підставі свідоцтв про право власності на житло від 27.03.2006р. та від 12.12.2005р. спірні квартири одержані ним у власність із державного житлового фонду безоплатно, а тому є його особистою приватною власністю, тоді як на час виникнення спірних правовідносин Сімейний Кодекс України не містив правової норми, згідно якої об'єктом права спільної сумісної власності подружжя є житло, набуто одним із подружжя під час шлюбу внаслідок приватизації державного житлового фонду, якою ст. 61 СК була доповнена Законом України від 11.01.2011р. № 2913-VI (справа № 477/2631/13-ц) [7].

Трапляються і випадки, коли суд неправильно встановлює закон, що підлягає застосуванню. Рішенням Центрального районного суду м. Миколаєва від 14 січня 2015 року відмовлено у позові Н.К.В. до М.О.Д. про поділ майна подружжя та визнання права власності на $\frac{1}{4}$ частину квартири, яка в період шлюбу сторін в порядку приватизації державного житлового фонду була передана у спільну часткову власність відповідача та дочці сторін по справі по 1/2 частині кожному відповідно до свідоцтва про право власності на житло, виданого 17 травня 2011 року. Відмовляючи в задоволенні вимог суд першої інстанції виходив із того, що 1/2 частина спірної квартири належить відповідачу на праві особистої приватної власності, оскільки була приватизована ним у порядку, передбаченому Законом України "Про приватизацію державного житлового фонду", а тому вказане майно не може вважатися об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Дане рішення Центрального районного суду м. Миколаєва було скасовано рішенням Апеляційного суду Миколаївської області від 7 липня 2015 року та ухвалено нове рішення – про задоволення позову Н.К.В. При цьому колегія суддів виходила з безпідставності застосування судом першої інстанції при вирішенні справи п. 4 ч.1 ст. 57 СК

України до правовідносин, що виникли до набрання чинності даної норми закону. Оскільки на час набуття спірної квартири була чинною ч. 5 ст. 61 СК України, то колегія суддів дійшла висновку, що 1/2 частина спірної квартири є спільною сумісною власністю сторін (справа №490/8102/14-ц).

Отже, Сімейний кодекс України встановлює на житло й земельні ділянки, отримані чоловіком або дружиною внаслідок приватизації, режим особистої приватної власності. Зміни, що вносилися до Сімейного кодексу України Законом України «Про внесення зміни до статті 61 Сімейного кодексу України щодо об'єктів права спільної сумісної власності подружжя» від 11 січня 2011 року та Законом України «Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо майна, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка» від 17 травня 2012 року, створили ситуацію, коли правовий режим житла, набутого чоловіком, дружиною за час шлюбу внаслідок його приватизації визначається моментом набуття спірного майна, що викликає суперечності у вирішення судами даної категорії справ.

Список використаних джерел

1. Про приватизацію державного житлового фонду : Закон України від 19 червня 1992 року № 2482-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2482-12>.
2. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 року № 7. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/va007700-04>.
3. Чеховська І. В. Правові підстави запровадження сімейного оподаткування в Україні / І. В. Чеховська // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2011. – № 4 (55). – С. 160–168.
4. Про внесення зміни до статті 61 Сімейного кодексу України щодо об'єктів права спільної сумісної власності подружжя : Закон України від 11 січня 2011 року № 2913-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2913-17>
5. Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо майна, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка : Закон України від 17 травня 2012 року № 4766-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4766-17>
6. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
7. Узагальнення судової практики розгляду судами Миколаївської області майнових спорів між подружжям URL: https://mka.court.gov.ua/sud1490/pokazniki-diyalnosti/uzagal_sud_praktik/analise_8

Шотник Ю.В.,
студентка групи ПБП-17-3
ННІ права Університету ДФС України
Науковий керівник :Лаговська Н.В.,
старший викладач кафедри цивільного права та процесу

СПАДКУВАННЯ: ПЕРВИННА ЧИ ПОХІДНА ПІДСТАВА НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ?

Сьогодні в Україні приватна власність має важливе значення, тому що вона є рушійною силою розвитку економічних відносин. Вона закріплює певний статус особи, врегульовує питання щодо приналежності тих чи інших майнових прав. Тому визначення підстав набуття права власності є одним із важливих етапів набуття особою свого права власності. Право власності є природним і невід'ємним правом людини. Право власності центральний і найважливіший інститут у системі речових прав, норми якого відбивають і водночас закріплюють у державі соціально-економічний лад і панівні у ньому суспільні відносини. Право власності може набуватись різними способами, які в науці традиційно поділяються на 2 групи: первинні, тобто такі, які не залежать від прав попереднього власника на майно, та похідні, за яких право власності на майно переходить до власника від його попередника в порядку правонаступництва [1]. Підставою первинного способу набуття права власності є правопороджуючі юридичні факти, а для похідного - правовідносини, які виникли на підставі відповідних юридичних фактів.

Метою роботи є визначення спадкування як підстави набуття права власності. Перш ніж визначити, якою саме підставою набуття права власності слід вважати спадкування, треба звернути уваги на те, кількох видів воно буває. Згідно ст.1217 ЦК України, спадкування здійснюється за заповітом або за законом.

Спадкування за законом – це право на спадщину після смерті фізичної особи, що переходить до тих осіб, які визначені Цивільним кодексом України. Стаття 1258 ЦК України визначає 5 черг спадкоємців за законом. Перша черга – діти чоловік/дружина та батьки, друга черга – рідні брати та сестри, баба та дід (до рідних братів і сестер відносять як тих, що мають обох спільних батьків, так і тих, що мають спільну матір або спільного батька), третя черга – рідні дядько та тітка, четверта черга – ті, хто проживав з померлим однією сім'єю не менше п'яти років до відкриття спадщини, п'ята черга – інші родичі до шостого ступеня споріднення, а також утриманці, які не були членами сім'ї спадкодавця [2].

Спадкування за заповітом – це перехід прав та обов'язків у порядку спадкового правонаступництва до осіб, зазначених самим спадкодавцем в особливому розпорядженні (заповіті), яке він робить за життя на випадок своєї смерті. Заповітом є особисте розпорядження фізичної особи щодо належного йому майна, майнових прав та обов'язків на випадок своєї смерті, складений у встановленому законом порядку. Зміст заповіту становлять розпорядження заповідача щодо його майнових прав та обов'язків. Він може стосуватися всього належного спадкоємцеві майна, його частини, а також вчинятися як самостійно, так і з участю свідків. Оскільки склад спадщини визначається на час її відкриття, то не

має значення, чи були вказані в заповіті майнові права та обов'язки на момент складення заповіту .

Науковець Я.М. Шевченко вважає, що до похідних способів набуття права власності належить факт виникнення права власності внаслідок волевиявлення попереднього власника. Похідними способами виникнення права власності є цивільні правочини, спадкування за законом і заповітом, тобто похідні способи набуття права власності, пов'язані з актом розпорядження власника майном [3]. Заїка Ю.О. зазначає, що похідною підставою набуття права власності, поряд з іншими, є лише спадкування за заповітом, бо похідними підставами набуття права власності вважаються такі, за яких право власності у суб'єкта виникає внаслідок волевиявлення попереднього власника [4]. Серед науковців є думка, що спадкування за заповітом є універсальною підставою набуття права власності, а спадкування за законом – спеціальною .

Отже, в результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що спадкування є похідною підставою виникнення права власності, не залежно від його різновиду (за заповітом або за законом). Бо похідні підстави набуття права власності – це такі, за яких право власності певної особи ґрунтується на праві попереднього власника. Спадкування за законом не вимагає волевиявлення попереднього власника.

Список використаних джерел

1. Харитонов Є.О. Цивільне право України: підручник. – Вид. 3-тє, переробл. і допов. / Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova, О.В. Старцев. – К.: Істина, 2011. – 808 с.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20141106>
3. Шевченко Я.М. Цивільне право України. Академічний курс: у 2 т. / за ред. Я. Шевченко. – К.: Істина, 2003. – Т. 1. – 358 с.
4. Заїка Ю.О. Українське цивільне право: підручник / за ред. Ю.О. Заїки. – К.: Істина, 2005. – 549 с.

ІНСТИТУТ ВІДВОДУ СУДДІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Відповідно до статті 6 Європейської конвенції з прав людини: «Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення» [1, с. 9]. Тобто, якщо є відповідні підстави чи факти, на основі яких можна дійти висновку про неупередженість судді, кожна людина має право заявити про відвід такого судді.

Виходячи з того, що в Цивільному процесуальному кодексі не наведено визначення поняття «відвід судді», юридична література тлумачить це поняття як усунення (відсторонення) судді, яке може здійснюватися як самостійно суддею, так і за волевиявленням сторін, які беруть участь у справі, від розгляду конкретної справи відповідно до наявних підстав, які визначені законом [2, с. 293].

До підстав, які дозволяють заявити про відвід судді належать:

- 1) суддя є членом сім'ї або близьким родичем сторони, або інших учасників судового процесу;
- 2) суддя брав участь у справі як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, представник, адвокат, секретар судового засідання або надавав стороні чи іншим учасникам справи правничу допомогу в цій чи іншій справі;
- 3) суддя прямо чи побічно заінтересований у результаті розгляду справи;
- 4) було порушено порядок визначення судді для розгляду справи;
- 5) є інші обставини, що викликають сумнів в неупередженості або об'єктивності судді [3].

Передумовами виникнення підстав є конституційні та галузеві принципи, що стосуються здійснення правосуддя у будь-яких справах, зокрема й у цивільних. Серед них такі: - вплив на суддю у будь-який спосіб забороняється [4]; - суддя у своїй діяльності щодо здійснення правосуддя є незалежним від будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання. Суддя здійснює правосуддя на основі Конституції і законів України, керуючись при цьому принципом верховенства права [5]; - основним завданням судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судових спорів, на основі принципів, зокрема верховенства права та рівності всіх учасників перед законом і судом [3].

Досить часто на практиці судді порушують вищенаведені принципи, а тому виникає необхідність їх відсторонення від здійснення правосуддя у конкретній справі. Разом з тим, заяву чи клопотання про відвід судді розглядає той самий суддя, на якого заявляється цей відвід. Зрозуміло, що він може не задовольнити клопотання заявника, і продовжити розглядати справу. Але тут виникає й інша проблема, яка

стосується суб'єктивного ставлення судді до учасника, який заявляв відвід. У цьому випадку можна констатувати факт упередженості того чи іншого судді, що суперечить принципам неупередженості суду.

Вважаємо за необхідне змінити положення статей ЦПК, що стосуються процедури розгляду заяв про відвід судді, а саме: розгляд клопотань про відвід конкретного судді повинен здійснюватися іншим суддею, того ж суду, який не має відношення до даної справи і судді безпосередньо.

Недостатньою конкретизацією характеризується й остання підстава для відводу судді – «інші обставини, що викликають сумнів в неупередженості або об'єктивності судді». Адже до цих обставин, на думку учасників судового розгляду, можуть відноситися будь-які події, як ті, що підтверджуються фактами, так і ті, які є абсурдними і не мають доказів. Останні, у свою чергу, лише затягуватимуть процес розгляду справи у суді, так як на їх спростування чи відмову, також відводиться певний проміжок часу. Деякі вчені вважають, що самовідвід судді з цієї підстави не можливий [6].

Цікавим фактом у контексті подання заяви про відвід судді є досвід деяких зарубіжних країн. Наприклад у Федеративній Республіці Німеччини достатньою підставою для відводу судді є наявність сумніву щодо неупередженості суду у будь-якої сторони, що є учасником справи. По суті, їм не потрібно доводити свої сумніви тими чи іншими доказами [7, с. 257].

У деяких штатах Америки заяви про відвід судді також не потребують доказів. Адже судді перед здійсненням правосуддя, складають присягу щодо неупередженості відносно сторін у справі і клянуться говорити правду в суді. Наявність цього факту зобов'язує суддю самостійно заявити про свій відвід, без будь-яких клопотань з боку учасників судового розгляду [8, с. 151].

Отже, виходячи з вищенаведеного, інститут відводу судді – є важливим інструментом в системі забезпечення захисту прав громадян при здійсненні правосуддя у цивільних та інших спорах. Однак, процедура вирішення заяв про відвід потребує вдосконалення. Зокрема суб'єктом розгляду таких заяв не може бути сам суддя, на якого заявляється такий відвід. Адже будь-якому судді буде важко визнати факт своєї неупередженості. Ефективне функціонування інституту відводу судді можливе лише при розумних змінах окремих положень законодавства.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р.: за станом на 16.бер.2019 р. // Офіційний вісник України. – 1950. – № 475/97-ВР від 17.07.97. – Ст. 59.
2. Бабич О. М.: Відвід судді в цивільному процесі / О. М. Бабич // Сучасна цивілістика: матеріали 9-ої Міжнар. наук. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Одеса, 28 березня 2014 р.). 2014. – 516 с. – С. 293-296.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV: за станом на 16. бер. 2019 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 16 (07.05.2004). – Ст. 1088 (із змінами).
4. Конституція України від 28.06.1996 р. № 2680-VIII: за станом на 16. бер. 2019 р. // Офіційний вісник України. – 1996. – № 30 (28.06.1996). – Ст. 141 (із змінами).

5. Про судоустрій і статус суддів від 02.06.2016 р. № 1402 – VIII: за станом на 16. бер. 2019 р. // Офіційний вісник України. – 2016. – № 31 (02.06.2016). – Ст. 545 (із змінами).

6. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: станом на 01.11.2010 р. / В. Е. Теліпко; за ред. Притики Ю. Д. – К.: Центр учбової літератури, 2011. URL: <http://apelyacia.org.ua/content/stattya-27-1-zabezpechennya-zahistu-prav-malolitnih-abonepovnolitnih-osib-pid-chas>.

7. Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччини, Україна) : [наук.-практ. посіб.] / Т. Манн, Р. Мельник, В. Бевзенко, А. Комзюк ; пер. та адапт. з нім. Р. Мельника ; за заг. ред. В. Бевзенка. – К. : Алерта, 2013. – 306 с.

8. Гошовський В.С.: Проблеми відводу (самовідводу) судді в адміністративному судочинстві України: перспективи розвитку. Прикарпатський юридичний вісник, Випуск 3(9), 2015, с. 149-152.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА

Збірник тез

**Всеукраїнської студентської науково-практичної
інтернет-конференції**

26 березня 2019 року

Здано до друку 14.05.2019.

Друк. арк. 9.8.

Замовлення № 798.

*Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром
Університету ДФС України
08200, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська обл., Україна*

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 5104 від 20.05.2016*